

PETER HÄRTLING

# Hubert sau întoarcerea la Casablanca



Colectia GLOBUS / Editura Univers



**COPERTA COLECȚIEI: ION STATE**

**Grafica: Nicolae Sârbu. Ilustrația: imagine din  
filmul „Casablanca“.**

**HUBERT ODER DIE RÜCKKEHR NACH CASABLANCA**  
**(C) 1978 by Hermann Luchterhand Verlag**  
**Darmstadt und Neuwied**

**Toate drepturile asupra acestei versiuni  
sînt rezervate Editurii Univers.**

**GLOBUS**



**Peter Härtling**

**HUBERT  
SAU INTOARCEREA  
LA CASABLANCA**

ROMAN

Traducere de  
**GABRIEL BERKES**

**EDITURA UNIVERS**

**Bucuresti  
1981**



*Rick : Who are you, really ? And  
what were you before ? What did  
you do and what did you think ? \**

Din filmul „Casablanca“

---

\* Rick : Cine ești de fapt ? Și ce-ai fost înainte ?  
Ce-ai făcut și ce-ai gândit ?

## 1. SE CUMPĂRĂ O PĂLĂRIE

TREABA DEVENI serioasă cînd Hubert Windisch își cumpără o pălărie, prima din viața lui, o pălărie cu borul moale, gri închis și cu o panglică și mai închisă la culoare. Stătuse mult timp nehotărît în fața vitrinei ales decorate, discutate cu el însuși, apoi însă intrase agale în prăvălie, cu mîinile în buzunarele pardesiului, ca unul aflat în trecere prin oraș, și mai curînd îi aruncase pe un ton răstit, decît i se adresase, domnului mai în vîrstă, impecabil îmbrăcat, care după toate aparențele era proprietarul prăvăliei :

Aș dori o pălărie.

Ceea ce era o dorință stupidă în acea prăvălie. Ce altceva putea să cumpere acolo ?

Pentru dumneavoastră, domnul meu ?

Întrebarea nu era cu nimic mai prejos. Era oare de crezut ca un bărbat de patruzeci și ceva de ani, care intra atît de hotărît într-o prăvălie, să vrea să cumpere o pălărie pentru altcineva ?

Pentru mine, firește. Acum, Hubert putea să fie furios de-a binelea, cum își imaginase mai înainte. Pentru cine altul ?

Vinzătorul se înclină imperceptibil, recunoscându-și astfel prostia.

Aveți vreo dorință anume ?

Ceva asemănător aveți în vitrină, spuse Hubert, însă adăugă iute : Totuși nu la aceea mă gândesc.

Domnul mai în vîrstă îl roagă totuși pe Hubert să-i arate modelul. Își părăsește cu un gest nițel prea studiat locul din spatele tejghelei, o ia înaintea clientului. Din nou în fața vitrinei, Hubert nu mai e hotărît dacă să arate sau nu pălăria asemănătoare celei dorite.

Vînzătorul privește întrebător mai întâi spre pălărie, apoi spre clientul amuțit.

Deci care ar fi ?

Condiționalul îl irită pe Hubert, sau poate că și modulația protectoare îl calcă pe nervi. Se întoarce de la vitrină și spune gînditor : Totuși nu e nici una care să semene cu a mea.

Aveți deja una în genul acesta ? îl întreabă negustorul, bucuros că a găsit un punct de legătură, și îl lasă pe Hubert să intre înaintea lui. Între timp, Hubert nu mai e sigur că a făcut alegerea cea mai bună, intrînd în această prăvălie. Mai există și altele. Omul nu-i place. I se pare prea ironic, cu nasul pe sus. Acesta, la rîndul lui, a simțit evident îndoiala lui Hubert și, cu o agilitate uluitoare pentru vîrsta lui, începe să îngrămădească pe tejghea tot felul de pălării și cutii de pălării.

Acestea sînt cu adevărat cele mai bune, italienești și englezești, murmură el, deschide cutiile, scoate la iveală o pălărie după alta.

Ce spuneți ?

Italienești ? întreabă Hubert aproape visător, fără a privi fiecare pălărie în parte.

Da, italienești. Tip borsalino !

Hubert tresare, aceasta e parola lui, și îi e dată prea devreme. Borsalino.

Precum am zis. Vînzătorul devine treptat prea zgomotos.

La așa ceva m-am gîndit, spune Hubert, atît de încet, încît vînzătorul de pălării se oprește din agitația lui și încearcă să-i prindă vorbele.

Aha.

Înlătură energic pălăriile și cutiile, scoate dintr-un carton căptușit cu foiță cîteva exemplare ce-i sînt, după cît se pare, deosebit de scumpe.

Dacă acestea nu ... se oprește în mijlocul propoziției, lăsînd în suspensie o amenințare neexprimată.

Hubert e acum într-adevăr încîntat. Patru pălării care corespund întru totul modelului îndrăgit, idealului. Două dintre ele, ce-i drept, cam prea deschise, însă și ele moi, cu borul moale și cu panglica de mătase îmbinată într-un fluture.

Foarte frumoase. Mîinile lui Windisch devin lacome, pipăie fetrul.

Se pune întrebarea dacă vi se potrivește vreuna dintre ele.

La remarca firească a vânzătorului pe Hubert îl trec toate sudorile, își retrage iute mâinile, și le scufundă în buzunarele pardesiului, totuși spune : Oricum, cele mai deschise la culoare nu-mi plac.

Mi-am inchipuit eu. Vanitatea vânzătorului abia dacă-l mai atinse pe Hubert. Luă una din cele două pălării cenușii, se duse în fața oglinzii, încercă să și-o pună. Era prea mică, îi stătea caraghios în creștetul capului. O smulse furios. Ca să-și mențină clientul cât de cât în toane bune, vânzătorul pregătise deja a doua pălărie. Hubert și-o puse cu grijă. Îi ședea bine. Îi ședea ca și cum ar fi crescut împreună, ca și cum ar fi purtat-o dintotdeauna, pe orice vreme, cu orice prilej, oricât de nepotrivit, întocmai ca și cum ar fi fost a lui de-o veșnicie. Cu un gest hotărît, Hubert trase borul în jos, abia apoi observă în oglindă figura zîmbitoare, nu, triumfătoare, a vânzătorului de pălării. Se simți tentat să-si scoată pălăria, totuși și-o lăsă pe cap, spuse : O iau.

Vă stă splendid, observă vânzătorul. Arătați un pic ca Humphrev Bogart.

Hubert se sperie în asemenea hal, încît vânzătorul îl apucă de braț și-l întrebă dacă îi era rău.

Nu. Cît vă datorez ? întrebă el.

Hubert voia să termine toată povestea cât mai repede cu putință.

Ca Humphrey Bogart, spusese omul. Voise să-l ridiculizeze sau era o recunoaștere ? Pălăria era foarte scumpă. Trebui să plătească

dind un cec. Afară, mergînd spre parcare, rămase un timp iritat de comportarea vînzătorului, însă mersul începuse deja să i se schimbe, deveni mai nonșalant, mergea puțin înclinat înainte, nu foarte repede, însă atent. Cu mîinile din nou în buzunarele trenciului. Cutele de pe chipul lui deveniră mai pronunțate. Își miși ochii. Avea senzația că pălăria, pe care capul lui n-o mai simțea, într-atît de familiară îi devenise, că pălăria arunca în jurul lui o umbră, un cerc de singurătate bărbătească.

## 2. COPILĂRIE PE CLISĂRAIE

DIN TINE n-o să iasă niciodată un bărbat adevărat. Acesta fusese refrenul copilăriei lui. Ori de cîte ori tatăl lui, murdar de la munca cîmpului și purtînd hainele de doc ce și le-a-lesese drept uniformă, îl copleșea cu această constatare, se gîndea că, în mod vădit, copiii nu erau decît un înveliș, căci ce altceva putea să însemne acel „din tine“ decît un mic înveliș pentru ceva foarte mare, din care la urmă ieșea bărbatul. La el acest înveliș era gol. În el nu se afla bărbatul la care se aștepta tatăl lui. Faptul că mama îl consola uneori îi era mai degrabă neplăcut, căci pe ea tatăl o trata cu și mai mare dispreț. Dealtfel, pe clisăraie, cum numea tatăl lui mica gospodărie țărănească unde au trăit timp de patru ani, nu

erau luați în serios decît fratele mai mare al lui Hubert, Wilhelm, din care, după părerea tatălui, putea să iasă un bărbat adevărat, și Winfried Mehrwald, prietenul, cu care tatăl „slujise“ împreună.

Friedrich Windisch trăise ca locotenent „rușinea de la Versailles“ și „trădarea civililor“, luase parte la puciul lui Kapp precum și la luptele din Prusia Orientală și din Silezia Superioară, însoțit mereu de „stegarul Mehrwald“, care arareori spunea cîte-un cuvînt, în schimb bătea cu atît mai des călcîiele și își scotea sufletul muncind, chiar dacă nu tocmai cu înflăcărare. Republica îi era nesuferită lui Windisch, adunătura aceea de jidani, golănimea democrată; sărbătorise uciderea lui Rathenau la o stîină uriașă din munți împreună cu niște camarazi din brigada Ehrhardt și cu alți băieți dați dracului, al căror spirit se călise în furtuni de oțel sau, mai degrabă, se tocise definitiv. Iar cînd n-au mai existat războaie de partizani și nici plebiscite la care să „asisti“ cu puștile, cînd unii i se alăturaseră deja unui Hitler, cînd nu-i mai puteai ciomăgi noaptea decît pe socialiști și comuniști, Windisch și imperturbabilul lui prieten auziră de mișcarea țărănistă și hotărîră să întoarcă spatele gunoiului roșu și să se dedice gliei. Luptători deja inițiați și încercați îi ajutară să obțină mica gospodărie cu un petec de pămînt din apropiere de Neustadt, pe Rübenberg. Iar lacul Steinhuder nu era departe.

Cartofii creșteau încă cel mai bine. Cele două vaci de lapte rămaseră tot atât de slăbănoage ca și jumătatea de duzină de porci a căror îngrijire îi fusese încredințată Marthei Windisch. Însă femeia nu se achita, după Windisch, cu prea multă tragere de inimă de această sarcină; în general n-avea aproape nimic nemțesc, țărănesc în ea, încît Wilhelm, fiul cel mare, trebui să-și asume el supravegherea grajdurilor, cum numea Windisch cu generozitate șopronul pe jumătate dărîmat. Femeia să binevoiască să rămînă în bucătărie, să se-ngrijească de-o hrană sănătoasă și să vadă de pipiriul de mezin, din care, era gata să jure pe morții de pe Somme, n-avea să iasă niciodată un bărbat adevărat.

Așa stăteau lucrurile.

Cînd își amintea mai tîrziu, ce-i drept fără plăcere, de zilele acelea, Hubert se vedea șezînd în lumina asfințitului pe banca din bucătărie, privindu-și mama în vreme ce gătea sau spăla vasele și sperînd că bărbații nu se vor întoarce prea curînd. Ar trebui cel puțin să-și vîre nasul în cărți, zicea mama, atunci ar putea, datorită culturii dobîndite, să plece mai repede de acasă, chiar dacă nu era din cale-afară de voinic.

Da.

Însă nu citește, privește fix înaintea lui, se încolăcește în căldura bucătăriei asemeni unui pisoi.



Ai grijă când o veni tata. Mama spunea „tata“ ca și cum ar fi vrut să spună „stăpînul nostru“.

Mai tîrziu reuși să se convingă singur că nu se temuse niciodată, că teama i-ar fi fost luată pe cînd era încă mic de tot, pe pragul dintre conștient și inconștient. Cum, nu putea spune precis. Probabil printr-o nemaipomenită acumulare de violență.

Atunci, în Neustadt pe Rübenberg, cam prin anii douăzeci și opt, douăzeci și nouă, pe cînd avea cinci ani și nu mergea încă la școală, deja nu se mai temea de măreția tatălui. Acesta exista pur și simplu, atrăgea firi eroice ca Mehrwald și fratele lui mai mare. Cam tot așa era și cu magnetul din cutia de cusut a mamei : bucățelele de metal le trăgea spre el, așchiile de lemn, nu. Hubert era pe cît se pare o aschie de lemn.

Această natură a lui, pe care tatăl o considera falsă, nu-l apăra pe de-a-ntregul. La semănat și la cules, trebuia să iasă și el pe ogor. Atunci trebuia să pună umărul fiecare, pînă și chiulangiii trebuiau să iasă de unde se pîtiseră. Desigur, totul trebuia să se petreacă după încercata rînduială a bătrînei cătane. Nu să te tolănești în cărută, ci să stai drept pe stîngia pusă de-a latul, cu fața în vîntul dimineții. Uneori, dar numai pe vreme bună, bărbații începeau să cînte. Hubert era nevoit să li se alăture. Pentru atîta lucru l-or ține bojocii și pe el. Depaarte, la Sedaaan, pe înălțîimi. Odată ajunși pe ogor, tatăl sărea jos primul,

atârna hăţurile de grumajii cailor, punea pie-dica la roată, se proţăpea cu mâinile înfip-te-n şolduri şi răcnea : Descălecarea ! Ceea ce tre-buia să se petreacă „prompt“. Apoi : Aduna-rea ! Şi aceasta trebuia să se desfăşoare în ritm susţinut. Văzut dinspre tată, Hubert stă-tea întotdeauna în aripa stîngă. Alinierea ! Îşi smuceau gîturile în direcţia lui Mehrwald, ca-re-şi încorda bărbia şi şi-o împingea în afară. Privirea drept înainte !

Ceea ce-l supăra pe Hubert în toată povestea asta, care abia în amintire îi apărea ridicolă, era că şi mama trebuia să se conformeze. I se părea că tatăl nu voia decît s-o chinuiască pe mama.

La muncă-nainte marş !

Astfel începea ziua. Culesul cartofilor se transforma într-o trudă de ocaş. Locotenentul-major în rezervă avea grijă ca nici unul dintre ei să nu rămînă de căruţă, îi mîna de la spate. Pauzele le decidea el singur. Cum însă, împărţind ordine, el nu se spetea la fel ca şi ceilalţi, odihna era dozată cu mare eco-nomic. La amiază — abia seara se mîncea ceva cald —, mama împărţea sandvişuri groase pe care tatăl, deşi altminteri îşi nega cu plăcere originea saxonă, le numea *Bemmen* \*.

Hubert îngheţa, transpira. Era aproape de leşin. Aiura în vreme ce dezgropa tuberculii : îşi vedea tatăl lovit de trăsnete. Îl vedea bol-nav şi cocîrjat. Se vedea mare şi puternic,

---

\* Pîine cu unt.

încît tatăl îi cerşea în cele din urmă îndurarea. Îi vomita la cină bătrînului în farfurie. Trînteau uşa după el, părăsea pentru totdeauna cazarma tatălui. Şi ar fi putut continua aceste gînduri binefăcătoare în visele lui. Dar munca îl epuiza de fiecare dată în asemenea măsură, încît după cină se ducea imediat la culcare, se îngropa în cearşafuri, îşi mai simţea un timp mădularele zdrobite, apoi dormea stors de vlagă şi fără vise pînă cînd era smuls din somn de semnalul de trompetă pe care Mehrwald îl dădea cu desăvîrşită măiestrie.

În 1929 Hubert ar fi trebuit să se înscrie la şcoală, însă tatăl îi luă orice speranţă de-a se bucura de puţină libertate şi de primii lui prieteni, atrăgînd atenţia autorităţilor şcolare asupra constituţiei debile a celui de-al doilea născut al său, obţinînd şi un certificat medical, şi îi ordonă băiatului să se întoarcă pe ogor. După el, o astfel de şcoală era în orice caz mai bună şi mai dură, iar pălăvrăgeala republicană atît de la modă acum avea s-ajungă şi aşa destul de repede la urechile puştiului.

În anul următor, veniturile rămînînd sărăcăcioase, interesul tatălui pentru bucata lor de pămînt, cel puţin pentru aceasta, slăbise. Martha Windisch era tot mai mult silită să se descurce singură cu cei doi fii ai ei. Aceasta nu fără motiv. Sosiseră mesageri agitaţi. Tovarăşi de luptă şi complici de-ai tatălui, printre care un anume maior Hartmann care lucra la o bancă şi se distingea şi printr-un titlu de doctor, ceea ce-l punea în mare încurcătură

pe supusul Windisch care nu ştia cu ce titlu să i se adreseze camaradului său, cu „domnule maior“ sau cu „domnule doctor“. Astfel s-a ajuns ca grăsulul şi, după înfăţişare, deloc războinicul domn să fie numit „doctormaiorul“ în familia Windisch.

Bărbaţii vorbeau iarăşi şi tot mereu despre bătălii. În frazele lor mai întotdeauna neterminate ardeau tancuri, ardea cerul, ardea focul lăuntric, ardea setea pe care şi-o stingeau cu enorme cantităţi de bere şi rachiu de seară. Deşi Martha Windisch încerca să-i țină pe cei doi fii ai ei departe de agitaţia bărbaţilor, ceea ce cu Wilhelm nu-i reuşea deloc, şi cu toate că Hubert se temea de bărbaţi, de glumele lor pline de răutate, de hărţuielile lor şi de felul în care se lăudau cu puterea lor, se simţea totuşi atras în preajma lor, şi asta către seară, când ei se așezau în jurul mesei din grădină, iar lumina pierrea treptat, vitele lărmuiau în grajd, cerul devenea mai plat, o pătură cenuşie cu franjuri galbene : multe lucruri i se şterseseră din amintire, scena aceasta nu. Uneori nu mai ştia dacă o văzuse în vreun film sau o trăise el însuşi. În fond îi era totuna. Din când în când i se-ntîmpla să cadă în mrejele acestui năduşit romantism bărbătesc.

Din ce-o să trăim ? a fost refrenul intonat de Martha Windisch în următorii doi ani. Din ce ? Bătrînul începuse să fie mai tot timpul pe drum, devenise între timp membru al

NSDAP-ului \*, era implicat adesea în încăierări prin tot felul de săli între Erfurt și Kassel, însă, când se-ntorcea acasă, știa să răspundă văicărelilor nevestei lui : Ține-te tare. Aștia ca noi trebuie să strângă cureaua. Nu mai durează mult ! Până când Hitler —

Până când Hitler !

Și stringeau cureaua simbolică. În realitate, Hubert își tîrîia nădragii într-o bretea.

Până când Hitler — și asta n-are să mai dureze mult. Atunci o să terminăm cu clisă-raia asta, v-o spun eu. Atît de repede, atît de nepăsător putea tatăl să-i întoarcă spatele pînă nu demult slăvitului pămînt, mamei tuturor. Acum însă era în joc Germania. Aceasta era ceva mai mult decît ogorul lor. Pînă și dascălul din Neustadt adoptase un alt ton. Și nu numai atît. Înainte ședea prietenos și blînd în fața oștenilor abecedarelor, mai nou mărșă-luia cu pieptul bombat printre rînduri.

S-au schimbat cu toții ? se întreba Hubert. O fi din cauza aerului dimineții de care vorbește tata tot timpul ? O fi din cauza lui Hitler, care, în poza atîrnată de tata deasupra laviței din bucătărie, nu arată deloc ca și cum ar fi un prieten al aerului dimineții ? În 1932, tatăl apăru în uniformă. Era neagră, pe guler și pe umeri avea o scînteiere argintie. Victoria e-a noastră, urlă el. Pe cît se părea, în împrejurimi se dăduseră bătălii și numai Neustadt de lîngă Rübenberg fusese

---

\* Partidul național-socialist muncitoresc german.

cruțat, poate din cauză că elisăraia Windisch-ilor era de mică importanță strategică.

La școală, Hubert învăța pe de rost „Voința germană“. I se băgă în cap cit de dăunători erau socialiștii și comuniștii, că vermina aceas-  
ta trebuia stîrpită. Și-i închipuia ca pe lar-  
vele de gîndaci după care săpau primăvara.  
Wilhelm îl lămurea. Erau oameni, ce-i drept,  
însă democrați și de aceea în orice caz trădă-  
tori de patrie. Deci, totuși oameni. Oare aceștia  
nu simțeau aerul dimineții ?

Noo, spunea Wilhelm, și se părea că acelora  
li se luase orice posibilitate de a primi aer.

La 30 ianuarie 1933, Adolf Hitler deveni  
Reichskanzler. Patru zile mai tîrziu, Hubert  
își sărbători a zecea aniversare. În mod inex-  
plicabil, pe mama o podideau tot timpul la-  
crimile.

Tatăl își sărbători victoria la Kassel, unde  
se mutară în iulie, căci acolo își avea „sediul“  
unitatea pe care o comanda el. Între timp,  
aerul dimineții se transformase într-o vijelie.  
Iar tatăl se afla mereu în frunte.

Cînd veni mașina să-i ia, tata putea deja să  
dispună de mașini ; mama spuse foarte încet  
că fuseseră ani răi, de cîtă caznă avuseseră  
parte, dar poate că îi așteptau alții și mai răi.  
Wilhelm, fiul ei de paisprezece ani, avu cu-  
rajul s-o numească pisăloagă. Șoferul rîse. Pe  
drum trebuiră să oprească de mai multe ori  
deoarece Hubert nu suporta mersul cu mașina

și vărsa. Din tine n-o să iasă niciodată un bărbat adevărat, spuse Wilhelm, care ședea în față, lângă șofer.

### 3. BĂTALIA RĂSTURNATĂ

POVESTEA CU pălăria începuse de fapt la Kassel. Nu că Hubert ar fi avut încă din adolescență bizara dorință de a-și procura o pălărie, deși pe atunci, la mijlocul anilor '30, aproape orice civil puna pălărie, iar cei în uniformă, chipie, căști, șepci, berete de toate formele posibile, însă patima care avea să-l împingă spre pălărie, spre acel borsalino cu bor moale, începuse aici, sub Wilhelmshöhe, mai precis : în cinematografele orașului. În ce privește orașul în sine, pe care Hubert l-a părăsit în 1941 în uniformă, nu i se întipăriseră în minte prea multe lucruri. Peste câțiva ani, când se reîntoarce acolo pentru înmormintarea mamei, nu-și aminti nimic despre străzile orașului. Își explică strania lacună a memoriei lui prin modificările survenite după război, însă de bună seamă că n-ar fi știut să se descurce nici dacă asupra Kassel-ului n-ar fi căzut nici o bombă.

Mai înainte ca el să se fi putut refugia în acele grote întunecate în care se ghemuia pe scaune rabatabile, în care nimeni nu se lega

de el, nu-l numea un papă-lapte sfrijit, în care putea să viseze și să devină puternic și inatacabil, mai înainte de a fi descoperit această comodă posibilitate de metamorfozare, o lovitură neașteptată și nedorită îl făcuse să piardă și restul de afecțiune a tatălui. Vina era fără îndoială a lui Wilhelm, care, la cei șaisprezece ani ai lui, ajunsese să fie numărat printre adulți. Wilhelm era *Rottenführer* \* la *Hitlerjugend* \*\*, trîntea ordine în dreapta și-n stînga chiar și cînd nu era nimeni în apropierea lui. Fratele mai mare se exersa pe Hubert, care, deși fără plăcere și chinuit de spaime, făcea parte din *Jungvolk* \*\*\*, iar tatăl lui precum și prietenul acestuia Winfried nu mai conteneau nici ei cu chemările la ordine, adresate lor înșiși și celor din preajmă, așa încît în jurul lui Hubert mișunau comenzile. Tot timpul își îndrepta spatele. Știa de mult, căci i se reproșase acest lucru de nenumărate ori, că pentru el ordine ca „pieptu-n afară” și „burta-năuntru” n-aveau nici un sens, că pe deasupra mai avea și-un fel de cocoasă și că numai de soldat nu era statura lui, nu, asta-n nici un caz, ci de civil adus de spate — o eroare în sinul tribului.

Wilhelm îl exploata. Făcuse din el ordonanța lui, trăgătorul de cizmă, cum constata mama cu amărăciune. Uneori, ea intervenea

---

\* Șef de grupă.

\*\* Organizație a tineretului nazist.

\*\*\* Organizație a copiilor în timpul nazismului.



în jocurile bărbatilor, luîndu-i apărarea lui Hubert, soțul ei însă o reținea, cîcă slăbănogului i-ar prinde bine acea asprime, altfel ar pieri de cum ar da ochii cu dușmanul.

În grădina vilei în care locuiau — la etajul doi, încăperile de dedesubt fiind folosite „în scopuri de serviciu“ —, se întîlneau aproape la fiecare sfîrșit de săptămînă SS-iști pe care tatăl lui îi instruia. Pregătirile pentru aceste „exerciții“ îi plăceau lui Hubert. Inabordabilul tată, care îndeobște dispărea în dosul răcnitelor lui, devenea dintr-o dată mai prietenos, ba chiar mai jucăuș, și se putea întîmpla ca el să-i mîngîie părul lui Hubert. Ce-i drept, spre deosebire de Wilhelm, Hubert nu se putea apropia de locul în care se adunau ei decît pînă la o anumită limită trasată în aer de tatăl lui. Acolo stătea și privea. Pe mai multe capre era așezată o uriașă ladă cu nisip. În aceasta se plămădeau sub mîinile competente și uimitor de delicate, în acest caz, ale tatălui — și cu asistența lui Winfried — peisaje. Pomișori și căsuțe din lemn erau astfel reamplasate în fiecare vineri; cea mai mare importanță o aveau însă soldații, tancurile, tunurile, mașinile, caii — și acestea din lemn. Existau chiar și mici ruine din lemn. Tatăl lucra cu cărți în care erau consemnate bătălii, dar uneori le știa pe dinafară, ceea ce pe Winfried îl dădea gata. Am luat parte la ele, spunea tatăl.

Însă în acest unic punct, Winfried îndrăznea să-l corecteze: Din tranșee nu puteai avea o imagine de ansamblu, Fritz.

Nici ăia, obișnuia tatăl să răspundă, și sub căușul palmei lui nisipul se transforma în colină.

Douaumont !

Tannenberg !

Bătălia de pe Marna !

Frontul italian îl lăsăm deoparte, spunea tatăl, ca să marcăm Alpii, ar trebui să lucrăm cu pietre, și asta nu-mi place. Așa că rămîneau în Franța și Rusia.

O singură dată Hubert îndrăznise să ia un cal verde din enorma rezervă, fiind încredințat că nimeni n-avea să observe.

Era vineri pe-nserat ; mama tocmai ducea pe verandă castroanele cu salată de cartofi, cînd se auzi deodată un răcnet : Unde e al 12-lea regiment de cavalerie ? Iar după aceea, amenințător : Winfried ? Prietenul Winfried răspundea de păstrarea figurilor, adică el îi transmitea ordinele unui tînăr care avea în custodie lăzile ce adăposteau figurile frumos rînduite și pentru care avea la dispoziție o despărțitură specială din pivniță. Acesta se numea Querder. Winfried răcni la rîndul lui, tot atît de întrebător și de tăios ca tatăl : Querder ? Însă Querder era în mod reglementar liber, iar înlocuitorul lui n-avea idee. Cum dracu să-l las pe Zieten să iasă așa din tufisuri ? La acel sfîrșit de săptămînă se luptau istoric, își propuseseră bătălia de la Torgau. Ar fi fost deci mai bine dacă Hubert ar fi furat un tanc de lemn. Acum era prea tîrziu. După alte cîteva răbufniri de furie, cu care oca-

zie, dînd din mîini, demolă o pădurice, tatăl se hotări să înlocuiască regimentul de cavalerie al lui Zieten cu trei căluți roșii, care de fapt ar fi trebuit să se afle în tabăra austriecilor.

Păi da, spuse el.

Paștele mă-si, spuse atunci Winfried, și : Lui Querder îi trag eu o săpuneală.

Ceea ce Hubert își imagina cît se poate de plastic : cum tata sau Winfried, care amenințau mai tot timpul cu cîte-o săpuneală, îl luau pe delincvent și-l săpuneau din cap pînă-n picioare, de nu i se mai vedeau nici ochii de clăbuc.

Hubert își îndesase călărețul lui Zieten și mai adînc în buzunar și se ferea să ajungă în apropierea bărbaților. Își ajuta mama, accepta riscul de a fi luat în bătaie de joc pentru că era puiul mamei, dar bărbații erau prea ocupați.

Mai tîrziu, dacă ar fi trebuit să explice ce înțelegea prin vară, cum își amintea verile trăite — ceea ce, firește, nu i se pretindea, căci era un om care lucra cu cifre, părea osificat în fața unei coloane cu cifre de afaceri —, i-ar fi venit în minte verile petrecute la Kassel, mireasma peluzei ce se întindea în jurul casei, orele petrecute în aer liber, bărbații în uniformă, femeile mai tinere pe care le vedea și în costume de baie din lînă, norii ca niciodată după aceea, ghemotoace albe sus în azur, o lumină lînă și prietenoasă pînă tîrziu în serile acelea călduțe în care bărbații deveneau gălăgioși după ce băuseră, seri ca-

re-l făceau să tinjească după ceva ce nu putea pune-n cuvinte : poate că era viața pe care dorea s-o trăiască, dar n-avea s-o trăiască niciodată, o mare nostalgie care amenința să-i spargă pieptul și așa prea îngust.

Nu bătea la ochi când hoinărea prin grădină, singur ori cu Wilhelm și cu prietenii acestuia. La opt îi striga mama, care le puneă în față mereu aceeași cină, o farfurie cu supă de fulgi de ovăz și o pâine neagră uscată, fiindcă acestea, după părerea lui Friedrich Windisch, l-ar întrema chiar și pe cel mai plăpînd pui de găină, iar apoi trebuiau să meargă în odăile lor, Wilhelm împotrivindu-se de fiecare dată, nu însă și Hubert, căruia îi plăcea să stea în pat cu fereastra deschisă, ținîndu-și mîinile încrucișate sub cap, să asculte glasurile pe care le lua cu el în visele lui cu ochii deschiși și să-și spună povești în care era mai mare decît toți cei în uniformă, cu toate galoanele și medaliile lor. În ele se înconjura de-un mister care-i neliniștea pe derbedeii aceia gălăgioși.

Am să v-arăt eu.

Am să v-arăt eu.

În seara aceea își părăsi însă odaia, coborî în fugă în bucătărie, ieși pe ușa din dos, se duse în fața casei, unde pămîntul era bătătorit și acoperit de așchii, căci, o dată pe săptămînă, Hulwa, un bătrîn, spărgea lemne acolo și le stivua la intrarea pivniței. Nu se vedea nimeni. Hubert se așeză pe butucul de spart lemne, își savură triumful pe care nu-l pu-

tea împărți nici cu Wilhelm, scoase din buzunar regimentul lui Zieten, ezită, frământă în palme căluțul de lemn și-l aruncă apoi cât putu de departe în iarbă. Nici nu-l auzi căzînd, atît era de ușor. Avea să putrezească și să rămînă dispărut. Căluțul fu găsit. Unul dintre prietenii lui Wilhelm îl văzu în timpul „jocurilor de teren“, și Wilhelm i-l aduse plin de mîndrie tatălui său, care ordonă ca Querder să se înfățișeze deîndată în fața lui și aruncă întreaga vină asupra bietului om, a dezordinii lui notorii. Se putea considera norocos că avea un superior atît de îngăduitor, însă era limpede că în următoarele trei luni nici nu putea fi vorba de vreo permisie, de asta putea să le scrie și alor lui acasă. Querder își susținu nevinovăția, ceea ce îl făcu pe Hubert, la rîndul lui, să-l sprijine : Nu, păi Querder fusese liber în ziua aceea.

Fleanca, urlă *Sturmführer*-ul \* Windisch.

Dar e adevărat, remarcă mult mai încet bunul său prieten Winfried. Poate că lipsește de mai multă vreme căluțul ăsta, spuse în sfîrșit mama, care se alăturase cu băgare de seamă grupei, pentru ca, la nevoie, să-l scoată măcar pe mezin din învîlmășeală.

Imposibil. Nu-i așa, Winfried ?

Imposibil, confirmă Winfried. Cu o săptămînă înainte am avut lupta de la Rossbach. L-am folosit și atunci.

---

\* Șef de unitate de șoc în formațiunile paramilitare naziste,

Martha Windisch își trecu mîna pe spatele lui Hubert ca și cum ar fi vrut să-l maseze. Dar ea nu făcea decît să-i dea afectuos semnalul de retragere. Le reuși fără ca Windisch să bage de seamă. Querder stătea mai departe smîrnă, disputa asupra cavaleriei pierdute continuînd un timp pe deasupra capului său.

Se putea deci apăra ușor ; era simplu să te sustragi atotputerniciei tatălui. Hubert se îndreptă spre casă împreună cu mama, se lipi puțin de ea, simți o fericire de la care își dorea ocrotire. Apoi se smulse și fugi de-a curmezișul pajiștei spre poartă.

Faptul că se ajunsese la o ruptură irevocabilă între Windisch și cel de-al doilea fiu al său se datoră mai degrabă întîmplării decît lui Hubert, sau mai bine zis lui Wilhelm, care, în rîvna lui războinică, era întru totul copia tatălui său. Și nu Wilhelm fu cel pe care să cadă vina.

N-are nici o importanță dacă dezastrul s-a produs cu ocazia aceluia sfîrșit de săptămîină în care dispariția regimentului de cavalerie al lui Zieten îi neliniștise pe comandanți, sau altă dată. Imaginea, scena era mereu aceeași. În jurul mesei se îngrămădeau uniforme, toate purtînd, firește, însemnele gradelor superioare. Soarele, venit la ordinul tatălui, strălucea din răspuțeri și dintr-un unghi favorabil. Mama, asistată de cîteva doamne tinere, pregătea o gustare pe verandă. Tatăl stătea la unul din capetele lăzii cu nisip așezate pe capre, la cel opus aflîndu-se oaspetele cel mai înalt în

grad, amîndoi ținînd cîte o linie în mînă, ceea ce lui Hubert îi amintea în mod neplăcut de școală. (Dealtfel, Hubert învăța să deslușească firile comandanților după felul în care mînuiau linia. Tatăl, de exemplu, de cele mai multe ori parcă și-o smulgea din umăr, ca pe un ghimpe, și o trăgea înapoi tot atît de brusc. Vizaviul său din acea zi, *Hauptsturmführer*-ul Schwämmle, un șvab greoi, gesticula extraordinar de imprecis, nu arăta înspre nimic, mătura cîmpul de luptă, iar Hubert deduse din aceasta că Schwämmle era un om care, practic, nu spunea niciodată nici da, nici nu, în schimb putea fi cu atît mai ordinar și mai perfid. Lipsa de echivoc a tatălui i se părea totuși a fi preferabilă.) Schwämmle, dealtfel, a stat la originea nenorocirii. Mai precis, aceasta se datoră falsei lui mărinimii. El observase că cei doi băieți se tot îndesau în dosul zidului de uniforme negre, că vroiau să urmărească desfășurarea bătăliei, și întrerupsese acțiunea cu un semn de întrebare pictat moale în aerul acela de vară: Veniți, băieți, veniți lîngă mine. Tocmai am ajuns la cea mai frumoasă fază de la Torgau —

(Deci a fost totuși Torgau, deci a fost totuși ziua de după pierderea lui Zieten.)

Wilhelm dădu curs invitației fără întîrziere; Hubert — șovăitor. *Hauptsturmführer*-ul Schwämmle începu să le explice băieților situația, linia se bîlbîia deasupra unui val de nisip în care, printre numeroși pomișori de lemn, erau înfipti mulți soldați de lemn — însă tatăl

puse capăt acestui confuz elan de amabilitate cu un brutal :

Începe bătaia !

Cum caprele erau cam înalte, marginea lăzii îi ajungea lui Hubert pînă la bărbie. Privirea lui se afla la aceeași înălțime cu peisajul acela straniu, în multe locuri învolburat, ce se întindea de-a dreptul nemărginit. Erau într-adevăr păduri și munți, sate, nenumărați soldați, tunuri și cai.

Dumneavoastră sînteți Daun ! spuse tatăl, eu, Friedrich.

Mda, murmură Schwämmle. Acest gest al tatălui, presupuse Hubert, nu era din cale afară de politicoș. Ar fi putut să-l lase și pe Schwämmle să fie bătrînul Fritz, iar pe Daun să-l joace măcar o dată el însuși.

Lada bătaiei îl captiva acum în întregime, acel decor minunat alcătuit, amintind atît de clar și de corect de lucruri trecute. Încă nu se clintea nimic. Figurile nu fuseseră încă mișcate din loc. Tatăl începu să vorbească pe un ton ridicat și lui Hubert i se păru că învățase frazele pe de rost :

„Pe 3 noiembrie, în zorii zilei, Friedrich porni marșul ; armata lui înainta în trei coloane separate una de alta prin marea pădure ce se întindea pînă la una din laturile pozițiilor inamice. Un regiment austriac, care stătea ca avanpost în pădure, nimeri astfel, cu totul pe neașteptate, între primele două coloane —“

Dați-i drumul ! șuieră tatăl, și cei doi culisieri, Querder și ordonanța lui Schwämmle, în-



cepură să mute figurile de lemn. Trebuie că exersaseră încă de cu dimineață, căci comandantul austriac și regele prusac nu avură nimic de obiectat la manevrele lor.

„Acum se auzi, continuă tatăl, din partea opusă începutul unei canonade ce devenea tot mai intensă. Zieten dăduse peste un avangard al armatei austriece —“

Ce fraze îi veneau în minte tatălui când conducea bătălii de pe vremuri, cât de expresiv, cât de ales vorbea! Deci nu era întotdeauna grosolan. Hubert îl asculta cu tot mai mare respect, îl pierdu însă peste doi sau trei ani la orele de istorie, când profesorul le citi din Istoria regelui Prusiei a lui Kugler exact pasajele din capitolul despre Torgau, iar Hubert le recunoscuse atât de intens, încât scoase un suspin și profesorul îl întreabă sarcastic dacă se pregătea deja pentru când va fi înapoi să meargă pe front.

Sub ochii lui Hubert, manevrele deveneau din ce în ce mai vijelioase, șiruri întregi de figuri de lemn se prăbușeau sub miinile ordonanței lui Schwämmle, prusacii erau pe cale să piardă lupta.

Respirația lui Schwämmle deveni zgomotoasă, trecea pe deasupra capetelor lor ca o furtună.

Pentru a se afla în apropierea evenimentelor, Wilhelm se rezemase de marginea lăzii, ceea ce Hubert nu se încumeta încă să facă. Când însă glasul tatălui se ridică, iar mîna obraznică a ajutorului lui Schwämmle se în-

tinse după figura de călăreț ceva mai mare a bătrînului Fritz \* și se auzi : „atunci, un glonte îl nimeri în piept ; alunecă de pe cal fără să scoată un sunet“, cînd se atinse această neasemuită culme a istoriei militare prusace, Hubert se ridică deasupra marginii lăzii și pentru o clipă cuprinse cu privirea priveliștea aceea răscolită de grenade. Apoi însă aceasta se ridică, venind spre el, trupele alunecară în direcția lui, fură îngropate de nisip, duma veni și le acoperi, și, ceea ce lui i se păru cel mai curios, toți bărbații aceia negri stăteau încremeniți în vreme ce Wilhelm strigă primul și îl trase la o parte. Căzu, auzi un trosnet înspăimîntător, în sfîrșit mai multe strigăte, și hotărî să-și piardă cunoștința.

Nu !

Fir-ar al dracului !

Huuubert !

Acesta era tatăl. Hubert nu se clinti. O umbră se abătu asupra lui, tatăl întrebă : O fi pățit ceva ăsta ? la care Schwämmle răspunse : Nu prea-mi vine să cred, și, pentru a verifica acest lucru, îi puse o cizmă pe piept. Hubert sări în picioare, încercă să fugă, însă mîna tatălui îl înhăță. Se aștepta la lovituri. Acestea nu veniră, în schimb tatăl zbieră : Luați-l ! Querder îl apucă de braț. La coteț ! Acesta era o magazie fără ferestre de lîngă beciul de cărbuni. Querder îl împinse de la spate. În urma lui Hubert se făcu auzit un murmur

---

\* Regele Friedrich al Prusiei.

care suna a regret. Se întrebă dacă era vorba de el sau de bătaia demolată.

Era a doua oară că stătea în văgăuna aceea pe o ladă răsturnată. Prima oară, tatăl îl exilase acolo la câteva zile după mutarea lor în locuința din Kassel : din greșeală răsturnase de pe măsuta de fumat gâștra moștenită de mama și, cum se pronunțase tatăl, nu-l dusesese capul nici măcar să-și ceară iertare pentru asemenea nelegiuire. Nu-i era teamă de frig, umezeală, întuneric. Nu-l înspăimîntau decît cârcăiacii, niște gîndaci negri, scîrboși, despre care credea că-l puteau ciupi cu niște foarfeci minuscule sau chiar să i se înfigă sub piele. Își strînse genunchii la piept și rămase ghemuit pe ladă, aproape plutind în aer.

Era atît de întuneric, încît aproape că nu vedea pereții magaziei. Însă de unul dintre ei se putea rezema, îi simțea umezeala, se căznea să se țină drept, adormi.

Îl trezi o rază de lumină. Cînd deschise ochii și-și ridică mîinile ca să se ferească de lumina orbitoare, loviturile cădeau deja ca grindina asupra lui. Orbește. În cap, în ceafă, în spate. Își înghiți scîncetele, se făcu mic. Avea senzația că acolo unde cădeau loviturile s-ar forma o blană care-l făcea insensibil. Gemetele ce însoțeau loviturile tatălui erau unicul zgomot care se auzea în chichineța aceea.

Lasă-l. Îl omori în bătaie. Aceasta era mama.

Tatăl nu se opri. De asta nu-i păcat.

Ar fi frumos dacă aș cădea acum mort la picioarele lui, se gîndi Hubert. Și-și zise : Eu

sînt Richard Inimă-de-Leu. Numai că porcul de cîine n-o știe. Numai că el n-o știe.

Loviturile continuară și după ce tatăl plecase și-l lăsase pe Hubert din nou singur. Ele mișcaseră aerul din magazie și rămăseseră. Lovituri fără număr care cădeau mai departe asupra lui. Cînd se mișca, îl ardea pielea. Totuși adormi. Îl trezi mama. Vino, spuse ea. La școală nu trebuie să te duci azi. În oglindă abia dacă se mai recunosc. Ochii îi erau îngropați în umflături de-un albastru verzuliu, iar buza de jos arăta ca o crăpătură rîioasă. Aceasta era în 1935.

#### 4. ÎNCERCĂRI EDUCATIVE

HUBERT SE întreba adesea de ce era fiu și totuși nu, de ce făcea parte din familie și totuși se simțea străin. Se juca cu ideea de a fugi de acasă, visa cu ochii deschiși, îl vedea pe tatăl lui murind, sau pe sine însuși, părinții jelin-du-l plini de căință, înțelegînd prea tîrziu valoarea fiului rătăcit. Sau își închipuia, după ce lua înfățișarea unui erou, că avea o explicație cu tatăl lui și îl învingea cu cîteva fraze, îl umilea, iar mama trebuia să implore cu lacrimi în ochi puțină înțelegere pentru bietul om căzut în greșeală. Îi era ușor să fie un al-

tul, Richard Inimă-de-Leu sau Dietrich von Bern \* sau Winnetou. Când intra în rolul vreunuia dintre aceștia, simțea cum crește, cum capul i se umple de idei mărețe, cum devine de neatins. Uneori îl juca pe Hagen von Tronje \*, cel care-l ucidea pe Siegfried \*, însă acest rol îi cerea efort, refugiul în această figură nu îi izbutea tot atât de lesne ca în celelalte cazuri, rămîneau resturi și îndoieli, nu se prea încumeta deoarece n-avea încredere în Hagen, poate că nici n-ar fi vrut să fie Hagen, dar totuși, neexprimata dorință de răzbunare a acestuia îl atrăgea din nou.

Rîdeau de el. Pînă și mama se îndepărta tot mai mult de el. Era cu capul în nori, nu se putea vorbi serios cu el. Wilhelm nici nu-l mai lua în seamă. Apoi, pe neașteptate, tatăl începu să se ocupe de el, ceea ce îl neliniști pe Hubert, căci bătrînul nu putea să fie pur și simplu prietenos, fără un scop anume, poate doar cu Winfried făcea o excepție. Planul tatălui începu să se vădească în monologurile pe care le ținea cu glas tare în fața fiului său, căci era un strateg nu doar în bătălii, ci și în viață.

Lasă băiatul în pace, o aude pe mama spunînd.

Sînt discuții pe care le poate reconstitui și după zeci de ani.

Stau pe verandă, către seară, tatăl și-a deschiat vestonul, își întinde picioarele, fumează un trabuc, cu mîna stîngă bate darabana pe ge-

---

\* Eroi din *Cîntecul Nibelungilor*.

nunchi, un obicei prost de care mama încercase să-l dezvețe, căci se enerva pe sine și îi enerva și pe ceilalți. Dar ar fi trebuit să-și închipuie că astfel își desăvîrșise digitația și o utiliza ca mijloc de iritare în discuții.

Acum e un virtuoz.

Lasă băiatul în pace, te rog.

Te rooog. De cîte ori tatăl o maimuțărește pe mama, de cîte ori degetul mic începe să bată cu emfază batjocoritoare, lui Hubert îi vine să se repeadă la omul acela atît de sigur de sine și atît de îngîmfat.

Dar Hubert stă drept, fără să atingă spe-teaza, cu mîinile pe masă, așteptînd să vadă ce gînduri are tatăl cu ei.

Are gînduri mari.

Și repetă de mai multe ori : Acum ori nicio-dată ! Prin aceasta, cum devine clar abia tresp-tat, vrînd să spună că din feciorul lui nu se poate făuri un bărbat decît pe loc sau nicicînd și că prilejul s-a ivit acum odată cu trecerea lui Hubert de la *Jungvolk* la *Hitlerjugend*, de la „joaca țăncilor la treburile serioase ale vieții“.

Și dat fiind că tatăl pregătea asemenea „bă de oțel“, cum se exprima el, că nu trebuia să-și caute ajutoare, ci le comanda, după bunul lui plac, să vină la el, în seara aceea șe dea la masă locțiitorul *Bannführer*-ului \*, u

---

\* Comandant de detașament fascist de tineret.

tînăr uscăţiv, cu picioare peste măsură de lungi şi cu craniul deopotrivă de lunguiet, ceea ce corespundea întru totul apreciatelor norme nordice, şi povestea, de bună seamă pentru a-i face curaj lui Hubert, despre agitata lui copilărie de neamţ trăind în străinătate.

Cică crescuse în Haiti, la Port au Prince, printre negri şi alte asemenea specimene, învăţase acolo de timpuriu să se apere şi să răzbată. Se adunase acolo un mic grup de germani şi chiar de la început, pe cînd în *Reich* republica încă lăsa totul să putrezească, ei îl urmaseră pe Adolf Hitler.

Ei, mai erau şi pe-aici unii, vru tatăl să-l corecteze, dar tînărul nu-l lăsa să-şi termine gîndul. Spre uimirea lui Hubert, tatăl se supuse. Ei...

Franz Wehrhahn avea maniere de om de lume, ceea ce-l impresiona pe bătrînul Windisch. Atît de tînăr şi deja atît de umblat, şi totodată german din cap pînă-n picioare, asta însemna ceva.

Cerul se întindea ca o pielită pal albăstruie, iar peluza de dedesubt era neruşinat de verde.

Se putea scula, putea să plece, cît se poate de liniştit, fără să alerge, nu, cu spatele drept şi provocator de încet, lăsîndu-i pe cei doi acolo, şi îşi dorea să le vadă feţele consternate, gurile căscate — vă miraţi, ai ? — dar nu înfrîznea să se mişte. Hubert rămase pe scaunul lui.

Ascultă cu atenţie ce avem de gînd cu tine.

Era regretabil că nu ajunsese nici măcar *Hordenführer* \* la *Jungvolk*.

Asta s-ar putea aranja.

Da, dar trebuie să facă și el ceva !

Vorbesc, vorbesc și fac din el tot ce vor cu vorbele lor. Îi e indiferent, se preface atent, dar nu înțelege ce spun.

Deci ! spune tatăl de mai multe ori : deci. Și să te pui pe treabă, Hubert !

Wehrhahn povestește iar despre Haiti, cum a ținut el în șah o ceată de derbedei d-ăia colorați, și încă de unul singur pînă să-i vină prietenii în ajutor.

Da, spune tatăl, așa devii bărbat.

El nu vrea să devină, nu așa.

În vacanță plecă în excursie cu cei din *Hitlerjugend*. Se temuse că Wehrhahn avea să-l frece după cum și-ar fi dorit tata, însă acesta se ocupă de el în mod amical, luîndu-l adesea la el în cort și făcîndu-l totodată aghiotantul lui, ceea ce-i supără pe unii dintre ceilalți băieți, fără însă ca Wehrhahn, care și aici se purta cu o nemaipomenită aroganță, să se sinchisească cîtuși de puțin. Lui Hubert îi trebuia cîtva timp pentru a înțelege simpatia lui Wehrhahn. Ea se explică în serile prelungite, cum numea Wehrhahn discuțiile din jurul focului de tabără, cînd cei mai mulți dintre băieți dormeau deja, obosiți de jocuri și de exerciții, și doar cei mai rezistenți, insomniacii

---

\* Aprox. : șef de grupă.



și lingăii se mai adunau în jurul șefului lor. Hubert era de fiecare dată prezent. Nu fiindcă voia să-i impună lui Wehrhahn, ci fiindcă îi plăceau poveștile din Port au Prince ale acestuia. Majoritatea erau inventate, așa gîndeau toți, chiar și Hubert. Atîtea nu i se puteau întîmpla unui tînar nici măcar pe o insulă exotică, atît de puternic, atît de neînfricat nu era nimeni. Wehrhahn își mai biruia și acum teama cu asemenea povești eroice. Pentru Hubert nu era ceva nou. El simțea, ca într-un joc, cînd anume se îndepărta Wehrhahn de realitate în poveștile lui și cum se făcea mai puternic cu ajutorul fanteziei. Și aiurelile lui Wehrhahn îl incitau, îl dezbărau de scrupule, de rușine. De așa ceva era și el în stare, să se sustragă astfel din sfera comună și să se refugieze într-o altă dimensiune.

Nici măcar pentru început nu se mulțumi să încerce vreo povestioară timidă, pe jumătate adevărată. Era ca dezlănțuit. Și, într-una din pauze, lingă focul de tabără, cînd Wehrhahn își trăgea sufletul ori terminase prea repede de povestit, începu, cu glasul coborît, de parcă toți ceilalți n-ar fi așteptat decît ca el să vină la rînd : Iarna trecută am fost cu tata —

(pentru a cărui putere nu puțini îl invidiau)  
în Italia,

(de unde pînă unde Italia ? Tatăl nu scosese niciodată vreo vorbă despre Italia, nu fusese niciodată acolo)

mai întîi în Abruzzi,

(numele acesta îl cunoștea dintr-o poveste în care apăreau zăpezi și ultimii lupi ; iar numele

prindeau bine, făceau poveștile mai credibile)

da, iar apoi la Roma,

(poate ar fi fost mai bine să nu fi numit Roma ca țintă a călătoriei, ci vreo altă localitate, însă, așa la rezezeală, altceva nu-i venise în minte)

și acolo tatăl se întâlnise cu Ducele, cu Mussolini,

(era sigur că ascultătorii murmurau plini de admirație și invidie, nu de îndoială)

nu i se îngăduise decît să-l salute pe Duce, iar apoi fusese dus într-o grădină mare în care *Hitlerjugend*-ul italian se întrunise pentru o festivitate sportivă.

(Nu-i venise în minte denumirea, însă asta nu deranjase pe nimeni, își închipuiau probabil că în aproape toate țările exista vreun fel de *Hitlerjugend*.)

M-au întrebat, spuse el,

(și nu mai putea fi oprit în nici un fel, căci îi venise în minte sfîrșitul triumfal al poveștii)

la ce-aș dori cel mai mult să particip, la alergări, la săritura în înălțime sau lungime, ori la trageri. Doi băieți care nu vorbeau bine nemțește m-au dus la standul de trageri. Era fantastic, cu ținte mobile.

(Dar totuși nu chiar atît de formidabil, căci cel la care se gîndea fusese amenajat la Kassel din ordinul tatălui, și se întrebă o clipă dacă și italienii erau atît de avansați.)

Ne-am întrecut la tir, nouă italieni și cu mine.

Și ?

Și ?

Întrebau cu neîncredere în glas.

(Oare să încheie povestea așa cum și-o imaginase ? Acum nu mai putea s-o schimbe.)

Am tras cel mai bine.,

Hubert a tras cel mai bine !

Ironia lor îl răni, totuși Wehrhahn interveni :  
Știu și eu că Hubert trage bine.

(Asta nu era de ajuns. A doua zi, Hubert trebui să-și dovedească măiestria, ceea ce, cu brațul și ochiul exersat ani de zile sub supravegherea tatălui, îi reuși fără osteneală. De atunci, camarazii aproape că începură să-l creadă, nu persista decît o urmă de neîncredere.)

Deci povestește mai departe, Hubert.

(Voise să se facă lăudat de Duce în persoană, acum însă renunță.)

Ca învingător, italienii mi-au dat un ordin și un chipiu — Badoglio. Puteti să le vedeți dacă veniti cîndva în vizită la mine.

Și Ducele ?

Cînd m-au adus înapoi, Mussolini plecase deja.

(Îl necăjea faptul că neîncrederea lor îi îngrădea imaginația.)

E adevărată povestea, Hubert ? întrebă Wehrhahn cînd rămăseseră singuri,

Desigur.

Să-l întreb pe tata ?

Dacă nu mă crezi.

În următoarele două săptămîni nu-l menajă deloc. Nu-i plăceau exercițiile de teren, încerca să se eschiveze de la sarcinile mai grele, de la săpatul gropilor, de exemplu, sau de la incursiunile de unul singur ca cercetaș, însă Wehrhahn îl prindea de fiecare dată cînd voia să se eschiveze și îl muștra cu asprime. Cu toate acestea, Hubert mai reuși o dată să atragă atenția tuturor asupra lui. În ultimele zile de tabără repetaseră o piesă al cărei sens îi rămînea ascuns, căci nu prea era nevoie de el la repetiții. Nu avea un rol bine stabilit, ci era „bufonul“, visătorul care, în pauză, cînd actorii își schimbau costumele și se cărau recuzite noi pe scena în aer liber, stătea întins pe pajiște și-și dădea frîu liber fanteziei. În piesă, din cîte știa el, apăreau întruna cavaleri care povesteau despre *Reich*-ul amenințat de dușmanul străin. În tot acest timp, el nu trebuia decît să stea la marginea arenei, și din cînd în cînd, fără a avea voie să răspundă, era luat în zeflemea de cavaleri.

La reprezentație erau invitați și săteni, iar o grupă de fete din BDM \* se anunțase și ea.

Nu trebuiră să fie scoși din corturi cu forța, ca de obicei. Cei mai mulți nu dormiseră bine, se ascultaseră reciproc declamîndu-și rolurile, liniște deplină nu se făcuse nici o clipă în noaptea aceea. Hubert savură această încordare. Era, găsea el, în elementul lui: puțină stridentă, inima îi bătea mai tare, iar glasul

---

\* Uniunea fetelor germane.

din cap, glasul acela, vorbind, povestind întruna, era mai tare și mai nebun și mai vesel.

Astfel încep visele care îi plac. E înconjurat de oameni a căror căldură și agitație îi fac bine, care însă nu i se adresează, care îl antrenează fără a-l lua în seamă.

Îl aude pe Wehrhahn strigînd. Se îmbracă în grabă, unul de lîngă el îi dă un ghionț, zice : Nu uniforma, Hubert, costumul de bufon trebuie să-l îmbraci.

Nu jucăm decît după-amiază.

Dar trebuie să facem o repetiție.

N-aveți nevoie de mine pentru asta.

Și dacă totuși.

Trebuie să participi și tu, spune un altul.

Glasurile lor sînt mai prietenoase ca oricînd.

Toată dimineata și-o petrece șezînd pe o scîndură la marginea scenei, motăie, îi aude pe cavaleri, în special însă pe Wehrhahn, care îi corectează întruna :

Gîndește-te că asta trebuie s-o spui cu viçoare, doar lupti pentru Imperiul German.

Știi deja ce năzbîtîi ai să spui ? îl întrebă unul.

Nu.

Ești nebun. Doar n-o să le scoți din burtă.

Nu știu. O să-mi vină mie ceva în minte.

Intr-adevăr nu știe. Dar capul i se umple treptat de imagini minunate. Nu se teme de apariția pe scenă.

Din cazanul ruginit de deasupra focului se răspîndea mirosul de supă de mazăre. Hubert își dorea -- era uimit cît de nebunești îi erau

acum dorințele — ca această dimineață să fie viața lui, mereu această dimineață, soarele căldicel, acoperit ici colo de nori, murmurul neîntrerupt, parcă țesut din fire de cuvinte, mi-reasma ierbii care treptat îi ceda locul celei de supă, nedefinita atmosferă de prietenie care nu-l privea și pe el, dar îl includea, și această tensiune în creștere.

Se ridică în picioare, se duse să-și umple farfuria cu supă.

Se așază din nou undeva mai departe.

Ei, Hubert, strigă Wehrhahn pe deasupra capetelor, îți născocеști glumele ?

Toți își întoarseră privirile spre el și starea aceea măiestrit plăcută, care îl proteja, era amenințată.

Da, spuse el repede. Și se bucură când Wehrhahn își întoarse privirea de la el, și ceilalți, la fel.

Cînd începu piesa, se instalase deja de mai multă vreme la locul lui.

Cavalerii veneau și-l sîcîiau, cum fusese prevăzut, unii mai adăugau și de la ei :

Papă-lapte.

Mincinosule.

Hubert Piept-de-găină.

Iubițica lui Wehrhahn.

Se încovoia, își băga degetele în urechi, ceea ce li se părea spectatorilor a fi o bufonerie, credeau că acesta îi era rolul. Rîdeau și astfel îl ajutau.

Nu, nimeni nu-i putea face vreun rău.

Venise vremea. Deodată se făcu liniște. Nu auzea decît răsufierea băieților care cărau încoace și încolo pereți din scinduri pictate, mese, scaune, podiumuri.

E rîndul tău, Hubert ! N-ar fi fost nevoie ca Wehrhahn să i-o spună. Tăcerea era asemenea unei mari încăperi în care el intra clătînîndu-se. Se clătina într-adevăr, se privea clătînîndu-se. Asta era bine.

Se aruncă în iarbă, se sprijini pe brațul drept, privi spre cer. Acolo ! strigă el și arată un nor.

(Cum îi venise ideea ? Se întrebă el și se bucură de ecou, o-ul prelungit.)

Văd un bărbat gras. Toți își lasă capul pe spate, se holbează la nor, se străduiesc să vadă și ei un om gras.

Nemaipomenit de gras.

Da, așa-i. Rîd cu toții.

Dar se subțiază, grăsanul, i se face foame.

Rîd, îl ațîță cu rîsetele lor.

Îl apucă amețeala.

Rîsetele se subțiază. Trebuie să le provoace. Hubert se tîvălește pe burtă, își smucește capul în sus : De ce nu vrei să fii un bărbat gras ? De ce ? strigă careva din public. Întrebarea îl face să tresară. Da, de ce. Prin capul lui aleargă fraze, căutînd și încîrligîndu-se, una îi sare peste buze :

Fiindcă un om gras nu poate să zboare.

Rîd, unii aplaudă.

Acolo ! strigă el fericit, acolo, un Stuka\*  
Uitați-vă, mamă, ce mai nor !

Dar nu-i un Stuka ! Cineva vrea să-l sîciie.  
E tot timpul același individ care se bagă în vorbă.

Da, răspunde el încet. Da. Nu-i un Stuka.  
Așa-i. Răcnește, se reazemă pe amîndouă brațele, se simte iar bine : Căci un nor nu poate să zboare în picaj !

Rîd, aplaudă puternic. Aprobarea lor îl răstoarnă pe spate, se simte ușor, superior tuturor și știe că îi va surprinde, la fel ca și pe el însuși. O să-i vină ceva în minte. Ce oare ?

Un carîmb de cizmă. Arată spre cer și așteaptă reacția.

Un carîmb fără cizmă.

Ai luat-o razna, strigă băgărețul. Dar ceilalți îl readuc la ordine cu un „pst“.

Un carîmb.

Un strîmb.

Un dîmb.

Un scălimb.

(Era de-a dreptul frumos, chiar așa trebuie să se prostească un bufon. Nu ?)

În jur rîsetele sînt cam timide.

Trebuie să se prostească de tot. Dar cum ?

Începe să se bîlbîie. Poartă un strîmb un carîmb ? Urcă un scălimb pe un dîmb ?

În sfîrșit rîd iarăși.

(Din cauza scălimbului ? Pe asta trebuie s-o repete.)

---

\* Avion de vînătoare german.



Urcă un scălimb pe un dîmb ? Şi adaugă, în joacă, răspunsul : scălimb.

Unul dintre culisieri îi face un semn. Au terminat, el, bufonul, să se dea la o parte. Trebuie să le pună capac.

Ce-are carîmbul cu dîmbul ? Ştie strîmbul de scălimb ? Urcă un scălimb care poartă un carîmb pe un dîmb strîmb ?

Aplaudă, cam dezorientaţi, însă prelung, el sare în picioare, îşi pune mîna în faţa ochilor ca să nu-i vadă, abia mai respiră, lipsa de aer îl face fericit şi regretă că tatăl nu l-a văzut astfel. Dar i se va povesti — în raportul lui, Wehrhahn cuprinse totul într-o singură frază care îl dădea înapoi pe Hubert şi confirma temerile tatălui : Ştiţi, domnule *Sturmführer*, Hubert s-a bătut foarte bine, nu trebuie decît să rămîna cu picioarele pe pămînt, ori asta nu-i vine uşor băiatului.

## 5. ÎNCEPUTURILE UNEI PASIUNI

DIN PROPRIE iniţiativă, Hubert nu s-ar fi dus la film niciodată. Pentru tatăl lui filmele erau nişte fleacuri, iar mama se înclina în faţa judecăţii lui. Wilhelm pe de altă parte era ocupat să devină ofiţer. Doar o singură dată, îşi

amintea Hubert, văzuseră părinții lui un film, trebuiseră să-l vadă, cum subliniase tatăl, unul din nenumăratele filme despre Friedrich cel Mare, și judecata tatălui fusese aspră : Dacă bătrînul Fritz într-adevăr ar fi flecărit, poruncit și stat călare tot atît de fără vlagă ca actorul ăsta nerod, care la Leuthen, să zicem, s-a scăpat în pantaloni, atunci chiar că n-ar mai fi rămas nimic din Prusia, absolut nimic.

Hubert avea cu siguranță cincisprezece ani cînd, mai mult ca să-i facă în ciudă bătrînului, își cumpără un bilet și-și caută pentru prima oară refugiu într-o asemenea vîgăună slab luminată. Fata în livrea, care îl conduse la locul lui pe firul de lumină al unei lanterne, îi făcu impresie. Se așeză atît de stîngaci, încît alunecă și se lovi cu capul de spetează. Se rușină de neajutorarea lui, își îndoi mîinile, se trase mai bine pe scaun și privi cu grijă în jur, să vadă dacă bătuse la ochi. Puținii spectatori stăteau împrăștiți prin sală, nu-i dădeau nici o atenție ; concentrat și atent, fiecare rămînea singur cu sine însuși, iar lui Hubert acesta i se păru a fi cel mai plăcut soi de singurătate, fără suferință și fără a avea nevoie de un altul. Asemeni celorlalți își îndreptă atenția asupra pînzei ecranului, asupra imaginilor schimbătoare, în mișcare, asupra alternării dintre lumini și umbre. Se simți luat de vîrtej și cedă. Îi mai fusese vreodată atît de bine ? Cînd începură să se vadă foarte nedeslușit — căci luminile din plafon se stingeau cu o încetineală artistică — primele imagini ale

jurnalului de actualități, *Führer*-ul vizitînd o expoziție de artă, spațiul parcă dobîndi consistență în jurul lui, înconjurîndu-l asemeni unui strat de protecție cald și de nepătruns. Nimeni nu i-ar fi putut face vreun rău.

Mai tîrziu, toate acestea aveau să facă parte din ființa lui, o a doua patrie, mai bună, un adăpost, nenumărate insule crepusculare, toate familiare, nici una la fel cu alta. Grote, bărci, palate, adesea capitonate cu pluș roșu voluptuos, cinematografe de mahala, tuneluri cu pereți vopsiți într-un roșu de răpciugă, în care se înfipseseră unghii, cu scaune care scîrțiau și o dușumea jengoasă, înclinată înainte; săli cu candelabre și loji, cu fotolii în care te scufundai și cu marginile de stuc ale tavanului aurite, palate pentru sărmaneale nostalgii, bomboniere pentru vise; cinematografe abia mai mari ca o odaie, purtînd distinsa denumire de studio și menite degustătorilor de adîncimi cinematografice; grote ale plăcerii cu scaune late care te îmbie să te tolănești, să uiți de tine dacă alături șade o femeie, stabilimente cu loji speciale pentru fumători și băutori. Ah, și acele holuri, acele foaiere, unele jalnice ca un antreu de apartament închiriat, altele însă imitînd pe cele ale teatrelor, pline de strălucire, cu cristale false și trepte urcînd avîntat; fete la casă de care puteai crede că le vei revedea imediat pe ecran, cu frizuri à la garçon și cu boticuri de giuvaer, ori matroane bătrîne și grase, codoașe care fac negoț cu iluzii, sau plasatoarele, inabordabile deschiză-

toare de drumuri prin beznă, făpturi ciudat de senzuale, ale căror livrele din fibre sintetice licăresc în semiobscuritate, sau bătrînii posaci de la mahala, de la sat, Charoni scăpătați care blestemă filmele, iar apoi se așază totuși pe cîte-un scăunel între rînduri și urmăresc dialogurile, își șterg lacrimile cu batista — îi cunoaște pe toți, îi cuprinde pe toți în memoria lui saturată de această a doua realitate amurgită și inepuizabilă.

Privind în urmă, Hubert nu mai descurca începutul. Un timp se strădui să pună în ordine imaginile și figurile. Apoi îi deveni indiferent și se hotărî să-l privească pe Quax, pilotul prăbușit, ca fiind primul, o poveste care îl atrăsese, amuzîndu-l enorm, dar și impresionîndu-l cu-adevărat, ba mai mult, devenise pentru prima oară a lui.

Tipul era prea comic, suferea întruna înfrîngerii, un tolomac printre eroi. Însă în fond era un aviator temerar și superior celorlalți. Oricît ar fi rîs ei, el ieșea învingător în spatele lor. Îl nesocoteau, trebuiau să-l nesocotească, căci era mai inimos, mai vulnerabil decît ei. Nu un palavragiu. Nu obtuz, ca toți maimuțoii ăia în uniformă. Cînd își punea echipamentul, părea întotdeauna deghizat. Uniforma nu-i venea ca turnată. Totuși răzbea, le-o arăta el zeflemiștilor. Și cum îl primeau apoi, îl admiteau în cercul lor, îl admirau, cum era mai mult decît ei — un erou și el, totuși altfel, nu o păpușă decupată... Cînd începură să cînte „Patrie, stelele tale“, Hubert plînsese cu hohote.

Cîștigase. Fusesse greu. Totuși acum îl încălzea prietenia. Cît de ușor ar fi putut să piară. Prăbușirile nu fuseseră truate.

Cînd ieși la lumină, orbit de zi, pe chipul lui se așternu vizibil o mască. Zîmbea. Uniforma de aviator îi atîrna în jurul burții. Mergea stîngaci.

De ce ești atît de absent, îl întrebă mama.

Nu rînji ca un idiot, zbieră tatăl la el.

Wilhelm, care venise pentru cîteva zile de la trupă, îl somă cu insistență să-l asculte pe Wehrhahn, care avea influență și putea să-i scoată gîrgăunii din cap.

Zbură la foarte mică înălțime pe deasupra grădinii, dincolo de casă, motorul vui, își înălță aparatul în azur; cînd privi în jos, casa nu era mai mare ca o pietricică, iar pe pajiște se strîngeau laolaltă niște picățele colorate. Probabil că-i făceau semne de rămas-bun.

## 6. TATAL DECIDE VIITORUL LUI HUBERT

MAMA ALEARGĂ după el, ca apucată, gîfîind, dar fără să scoată o vorbă, iar Hubert nici nu se gîndește să-și scurteze pașii, să încetinească, să se întoarcă spre ea, eventual s-o aștepte. Vede în fața lui poarta forjată, vopsită cu lac negru a grădinii, prin care tocmai trece un camion, și trebuie să-l ocolească. În-

cepe să rîdă. Ori fuge mai departe și se înecă de rîs, ori se oprește și reproșurile mamei îi vor strica ziua.

Rămîne pe loc.

Ea mai are încă atîta elan, e încă atît de concentrată asupra urmării, încît trebuie s-o prindă : deși stînjedit, își desface brațele ca un tată care-și prinde în joacă fetița, iar ea fuge într-adevăr în brațele lui. Dar se desprinde imediat supărată.

Doar nu mai ești un băiețel la șaisprezece ani.

E mai înalt decît ea, privește pe deasupra capului ei.

Trebuie s-o faci întotdeauna pe nebunul, Hubert ?

Ce să-i răspundă ? Să-i spună : Îmi place să fiu nebun, mamă, altfel cum aș putea rezista printre voi, printre adevărații nebuni, lîngă tata, care se joacă tot timpul de-a soldatul și, fiindcă nu-i ajunge, o mai face și cu figuri de lemn, lîngă Wilhelm, în capul căruia nu mai răsună decît ordine și marșuri, care bate călciile în somn, care se supune la cel mai mic semn ca un cîine dresat, și lîngă tine —.

Da de unde, spune el.

Adică ce vrei să spui ?

Asta : da de unde.

Cu tine nu știe omul niciodată dacă ești obraznic sau copilăros.

S-ar putea ca în acea zi de toamnă Hubert să-și fi privit mama pentru prima oară în mod conștient și nu ca pe cineva care e întotdeauna

prin preajmă, o ființă îndeobște prietenoasă, fără pretenții și fără personalitate, unica invenție binefăcătoare a tatălui.

Spune surprins : Ești tare mică, mamă.

Tot atît de surprinsă întreabă și ea : Da ?

Un răstimp stau unul în fața celuilalt. Ea e încurcată din cauza comportării lui, el e uluit de această experiență, uluit să vadă pe cineva pe care l-a văzut întotdeauna și totuși nu, care acum, în acest curios respiro, devine vizibil și nu se apără împotriva duioșiei ce o simte pentru ea. E într-adevăr mică. Părul negru și creț îi cade pe frunte în bucle răsfirate. Găsește că ar putea fi mai frumoasă dacă n-ar fi atît de îmbătrînită. Obrazul e delicat ca cel al unei fete, doar mult mai obosit. Acuma îi ard ochii care sînt bruni și nu albaștri cum ar trebui să fie după voința și închipuirea tatălui. Înțelege de ce se plînge tatăl de trăsăturile slave ale mamei. Nasul îi stă mic și plat între pomeții înalți, iar gura rotundă și cărnosă pare tină. Hubert se dă un pas înapoi, o vede ca într-o poză : în rochia de casă cam prea lungă și cu mîneci în formă de fluture, o fată îmbătrînită, lipsită de apărare și îndărătnică. Curînd va bate din picior. O iubește.

De ce mă fixezi așa, spune ea, uneori mi se pare că nu ești normal.

Ce-i ? întreabă el. De ce fugi după mine ?

Trebuie să vii la tata, spune ea, s-a gîndit la viitorul tău.

Sigur, dacă e cineva responsabil cu viitorul, atunci tata e acela.

S-ar putea ca pînă și viitorul să asculte de el.

Tata n-are prea mult timp, spune mama, în ultimele zile toate-s brambura. Imaginea ei se șterge. Abia dacă o mai vede. Mama acționează din însărcinarea tatălui, iar însărcinarea e mai importantă decît ea.

Îl doare că a pierdut-o din nou.

Așteaptă o clipă, mamă, o roagă el.

Însă presiunea o apasă, țopăie de frică : Nu, vino, Hubert !

Era oare mereu vară ? Trebuie că era sfîrșitul lui septembrie, numai că în amintire, pe drum nu-î nici o frunză și e cald. Tata, ce-i drept, nu-l așteaptă pe terasă, ci în camera lui de serviciu. Mama îl lasă singur în fața ușii. Pur și simplu se dizolvă în aer, dispăre, a exersat acest lucru ani în șir.

Tatăl nu e singur, e înconjurat de curtenii lui, de Winfried, Querder, de niște străini printre care și doi civili. Stau pe scaune sau în picioare, răspîndesc neliniște, sortează hîrtii, îndeasă acte în niște genți mari, unii șoptesc între ei. Toate sertarele de la biroul tatălui sînt deschise. Hubert ar vrea să-l întrebe : Ne mutăm ? Mergem în altă parte ? Nu se încumetă, rămîne în picioare în mijlocul camerei, își apasă mîinile pe cusătura pantalonilor, așteaptă vreun cuvînt de provocare sau lămurire din partea tatălui, însă acesta e ocupat, îi explică lui Winfried un plan care e întins pe masă, nu o hartă, ci o foaie pliantă scrisă cu negru și roșu. Trebuie că-l observase pe Hu-



bert, dar nu-i dă nici o atenție, îl lasă să fiarbă. În cele din urmă îi spune : Așază-te acolo, în fața biroului. Pe scaun e un maldăr de hîrtii. Hubert se întreabă dacă poate să-l dea la o parte, șovăie. Querder îl ajută, aruncă maldărul de pe scaun ca și cum ar fi vorba de niște hîrtii fără nici o importanță. Un altul le ridică, le aranjează într-o valiză de metal.

Agitația îl captivează pe Hubert. Nici nu observă că tata i-a spus ceva, accentuat de încet, și nu aude decît : ...ca soldat. M-ai înțeles ? întreabă tatăl cu glas tare. Hubert dă din cap, deși nu-i adevărat.

Atunci bine.

Ce-i bine ? Cum poate dezlega misterul fără să-l întrebe pe tată.

Vede cum tatăl se apleacă într-o parte de pe scaun, scoate niște broșuri din sertarul cel mai de jos, le pune una lângă alta pe birou în fața lui. Vede de asemenea că buzele tatălui se mișcă, însă frazele ajung la el cu întârziere, ca și cum l-ar separa o mare distanță de bărbatul acela care în mod vădit e preocupat de vreo plecare obscură. Timpurile, Hubert, ne pretind să dăm totul. Și ție la fel. Peste doi ani îți dai examenul de maturitate. Și apoi ? Te gîndești cît de cît la viața ta, la viitorul tău ? Ai ? Eu sînt gata să te ajut. Doar dacă nu vrei să treci din nou cu capul prin zid. Va trebui să ne adunăm toate forțele. Da. Și *Führer*-ul ne-o va cere. De aceea nici nu-ți rămîne altceva de făcut. Clar ? Wilhelm ți-a ară-

tat ce trebuie să faci. Veți fi mândria noastră. Da ?

Tatal se scoală în picioare. Nu așteaptă nici un răspuns de la el.

Acum poți să pleci, Hubert, spune el, și, dacă Hubert nu se înșală, din glasul lui străbate puțină prietenie.

Se împiedică de maldărul de acte, se aud mormăieli reprobatoare, iar în fața ușii grele de stejar, care se înțepenește mereu de când s-au mutat acolo, se oprește, se întreabă : adică cum nu-i mai rămîne altceva de făcut. Ce ? Discursul tatălui capătă puțin sens, amenință în chip nedeslușit și se vrea o amenințare. E *Führer*-ul furios pe cineva ?

Abia când coboară treptele ce dau în grădină, îi revine în minte, ca o parolă, frîntura de început. Nu vorbise tatăl despre un soldat, nu spusese ceva în genul : tu ca soldat ? De aceea atrăsese atenția asupra exemplarului Wilhelm.

Va trebui să devină soldat ca Wilhelm.

Va trebui să devină soldat.

Da. Soldat.

Tatălui nu i-a venit altceva în minte pentru că altceva nu cunoaște.

Îi vine vreodată altceva în minte ?

Poate pilot ?

Sau alchimist ?

Sau constructor de fortificații ?

Sau Friedrich cel Mare ?

Cu cinci sau șase ani în urmă, Hubert visase să se facă medic veterinar, deoarece singurul

om din Neustadt care nu semăna cu tatăl lui și cu prietenii acestuia era veterinarul, un om liniștit și prietenos care nu-i gonea pe copii din grajd, ci le explica foarte pe larg și colorat bolile porcilor și ale vacilor, de parcă ar fi fost vorba de suferințele unor zei sau maiestăți.

Pentru scurt timp, și tot la Neustadt, Hubert mai plănuise să devină asasin politic, căci tatăl lui și Winfried visau întruna la asemenea figuri sumbre și greu de închipuit. Ele se apropiau astfel de un Dietrich von Bern sau Hagen von Tronje, dar mama știu de îndată să-i scoată asemenea idei din cap; aceștia erau, spuse ea, niște indivizi cumpărați, din care războiul făcuse niște ucigași și care nu învățaseră nimic, absolut nimic altceva.

Cumpărați ?

Da. Cumpărați.

Era un cuvânt îngrozitor. Se poate cumpăra moartea altcuiva.

De la cine ?

De la unii care sînt prea lași și prea bogați ca s-o facă singuri.

Asta îi ajungea. Cu siguranță nu erau eroi și nu-l mîhnea decît faptul că tatăl lui lăuda asemenea figuri sinistre.

În grădină nimeri în calea lui Querder care căra niște lăzi negre la un camion.

Ne mutăm ? întrebă Hubert.

Voi încă nu, răspunse Querder respirînd greu.

Eu mai am încă doi ani de școală, spuse el cu glas tare.

Querder împinse lăzile lângă celelalte din camion și spuse : Nu știu dacă puteți rămîne atîta timp aici.

În acea suspensie dintre trecut și viitor, într-o casă ce se golea, într-o grădină care pe nesimțite devenea mai mică și se ofilea, nu conta decît hotărîrea tatălui, și Hubert, intrînd în casă în urma lui Querder pentru a o căuta pe mama, simți că toate zilele ce le mai avea înaintea lui, care îl mai așteptau, fuseseră deja însemnate de tatăl lui. Mama știa precis despre ce era vorba. Nu voia să stea de vorbă cu el, și cînd se luă după ea în mica odaie de cusut în care n-o văzuse niciodată cosînd, în care ea se refugia după ce se certa cu tata, cînd replicile bărbatului îi deveneau insuportabile, ea spuse că dacă voia cu tot dinadinsul să rămînă cu ea, să se așeze pe sofa și să tacă din gură. Își trase scaunul lângă mașina de cusut, își împreună apoi mîinile în poală, și rămase așa cu privirea pierdută.

El o privi, ceea ce aparent n-o deranja, apoi se lăsă pe spate, se uită la tavan, gîndurile se dizolvau, nu se mai întrupau în cuvinte, începu să plutească, să zboare, era Quax.

După ce tatăl părăsise casa, iar încăperile de la parter și de la primul etaj fuseseră golite pînă la ultimul coș de hîrtii și începuseră să sosească primele scrisori de la Berlin, mama și el fură expediați printr-o „dispoziție oficială” la mansardă.

Acum se poate vedea cît de puțin însemnăm pentru el, spuse mama — atît. Pe de altă parte savura de bună seamă faptul de a fi fost aproape uitată de tata, iar cele trei camere înguste și părăginite, cu pereți oblici, începură curînd să-i pară mai plăcute decît recile săli de „acolo jos“. Acolo se instalară niste civili care erau totuși polițiști, agenți ai poliției secrete, așa se numeau.

Tine-te departe de ăștia, îi porunci mama.

Oricum se ținea departe de toate. La școală și la instrucție se ducea ca de obicei. Wehrhahn se străduia, printr-o oribilă combinație de prietenie și asprime, să-i țină loc de tată lui Hubert, treabă pe care o abandona însă curînd, căci Hubert nu-l urma decît mut ca un peste.

Peste mansardă se lăsă un soi de răceală. Tot mai rar primea mama musafiri, doamne din vecinătate. Se părea că ar fi fost uitați. De la Wilhelm nu mai veneau scrisori. Devenise sublocotenent. După-amiezile, Hubert își clocea lecțiile și, dat fiind că-si lăsa oîndurile să vagabondeze, îi trebuia o grămadă de vreme chiar și pentru cea mai simplă lucrare. De fapt, îi plăcea această izolare.

Războiul o strică.

Mama îl trezi mai devreme ca de obicei. Arăta ca o somnambulă, ce-i drept, ca una care plîngînd fără măsură se transpusese într-o transă. Ochii îi erau umflați și roșii, și fără să mai suspine, din colțurile ochilor îi curgeau neîncetat lacrimi care i se prelingeau de pe

obraji spre bărbie, formînd două pîrîiașe ce se întîlneau acolo și picurau mai departe.

Ce-i ?

Scoală-te, Hubert.

Păi e încă noapte.

Da, însă a început războiul.

Ce ?

Am intrat în Polonia.

Formidabil ! Se bucura, se întîmplase ceva, pe neașteptate, iar plictiseala de sub acoperiș avea să se termine. Totul avea să se schimbe, absolut totul.

Mama se așază pe marginea patului, mai degrabă se ghemui.

De ce plîngi ? Se trase lîngă ea, o luă de gît.

Nici eu nu știu, Hubert.

Un timp rămaseră tăcuți unul lîngă altul. Apoi ea spuse : Trebuie să cobor. Tata are să telefoneze la opt. Probabil că ne ia la Berlin.

Tatăl nu telefonă. Nu le dădu de știre decît după cîteva zile. Era ocupat cu războiul. Pînă una alta, ei să rămîină la Kassel.

N-are nevoie de noi, spuse mama. Războiul nu e doar o moșioară.

## 7. EDITH, DAR NU UN ÎNCEPUT

HUBERT EVITĂ multă vreme să aibă de-a face cu fetele. Poveștile băieților de la școală

sau de la antrenamente îl dezgustau, în plus, bănuia că erau născocite, căci, după cum își debatau aceștia aventurile, se părea că de vreo rezistență nici nu putea fi vorba, chiar și celor mai cuminți și mai sfioase fete li se muiau picioarele sub privirile lor de cuceritori, se lăsau trase în tufișuri, n-aveau nimic împotriva ca miinile jechoase ale derbedeilor să li se plimbe pe piele sau cine știe câte altele să li se întâmple. Uneori, Hubert se uita întrebător la vreo fată care tocmai se zbînțuise pe jumătate goală în povestea vreunuia dintre lăudăroși, își imagina cum i se desface bluza peste sîni și fusta îi alunecă tot mai sus, iar apoi, cînd cea astfel privită roșea, era sigur că deja mersese prea departe. Nu, frații mințeau. Deși în realitate, unii dintre ei hoinăreau seară de seară, iar fetele, în grupuri de două sau trei, li se alăturau, încît poveștile lor scîrboase trebuie că aveau un sîmbure adevărat.

La urma urmelor, și el visa. La urma urmelor, și el se trezea excitat aproape în fiecare dimineață, lucru ce părea că se întîmplă fără contribuția lui și dincolo de granița visului propriu-zis. La urma urmelor, fetele din visele lui erau mai întotdeauna femei, nu chiar atît de bătrîne ca mama lui, însă aproape, și se purtau atît de îngrozitor, erau atît de dezlănțuite, încît se auzea plîngînd de oroare în vis. La urma urmelor, după constatarea tatălui, de mult ar fi trebuit să devină bărbat. Ori pentru aceasta desigur că era nevoie și de așa ceva.

Se temea că nu le place fetelor din cauză că era subțire, firav, și nu prea avea mușchi. Din cauză că avea picioare prea lungi și bătoase și că în pantaloni scurți arăta caraghios. Din cauză că părul de pe corp îi creștea mai încet decât celorlalți. De aceea era reținut. În fantasmagoriile lui nu era niciodată vorba de fete, ci numai de treburi bărbătești, de întreceri, dueluri, victorii.

Atunci când, trăsnit și uitînd de sine, se apucase în tabără să descrie norii, ar fi putut poate să se încerce în dragoste. După piesă, una din fetele de la BDM se ținuse scai de el, atrasă poate de visările lui, dar îndrăzneala ei îl intimidase și se refugiase lîngă camarazii lui, care nu observaseră nimic din ispita prin care trecuse.

Cînd își veni pentru prima oară singur în ajutor, cedînd imperioasei nevoi de a se ușura de acea chinuitoare presiune, se gîndi să moară, să-și ia viața. Se retrăsese în magazia de unelte care abia dacă mai era folosită. Fiecare pas stîrnea un vîrtej de praf. Ședea pe o stivă de scînduri, cu pantalonii descheiați, uitîndu-se țintă la băltoaca din fața lui. Era îngrozitoarea urmă a incapacității, a nebărbăției lui. Încercă s-o șteargă cu așchii și rumeguș. Dar urmele apăreau mereu, de parcă ar fi fost un blestem. Îi era rușine, se credea bolnav. Din cauză că era incapabil să se apropie de o fată, trebuia să sufere în asemenea taină.

În vremea aceea nu mai vedea decît filme istorice. Nu pentru a-și întregi cultura ori



fiindcă istoria l-ar fi interesat mai mult ca înainte, ci pentru că putea studia sîni, mai precis jumătăți de sîni, sferturi de sîni, răs-croieli, decolteuri, mingi de carne albă sau în-tunecată. Cum e lesne de înțeles, prefera su-biecte rococo. Pe maimuțoiî îndesați în straie strîmte sau în uniformă nici nu-i băga în seamă. Aștepta să apară femeile. Aștepta ca ele să se aplece, să danseze sau, ceea ce i se părea cel mai atrăgător, să-și încrucișeze bra-țele sub piept, iar mingile să se înalțe, um-flate și totuși moi, unele rotunde și înalte, al-tele puțin mai plate, unele despărțite de o creștătură adîncă, altele de o fantă lină. Deveni specialist. Aprecia actrițele nu după înfățișare, glas sau măcar după talent, ci după decolteu. Finkenzeller cea cu sînii mici care tresăltau la fiecare prilej, Leander cea cu sînii grei și despărțiți de-o adîncitură lată. În visele lui, imaginile izolate se ordonau într-o galerie de sîni. Se surprinse cercetînd calitățile mamei din acest punct de vedere. Spre uimirea lui, ea încă mai putea să concureze cu Finkenzeller. Cu La Jana, desigur, nu. Aceasta era o excepție. Putea să arate mai mult, sînii întregi, sub un strat subțire de paiete.

Războiul, care pentru Hubert se abstractiza în vești victorioase din Polonia și din Franța, comentate patetic de profesorii mai în vîrstă, prăda tot mai mult împrejuri-mile. Tinerii dis-părură, mai întîi Wehrhahn, apoi ceilalți con-ducători ai HJ-ului, cîțiva profesori. Mama în

schimb deveni mai sociabilă. Se întâlnea cu femeile rămase. Lui Hubert i se părea că unele se simțeau ușurate. Tatăl nu scria mai deloc. Era cu Winfried în Polonia. Într-o zi se treziseră cu Querder, care, așa explică el scurta vizită, călătoria din însărcinarea *Hauptsturmführer*-ului, căruia îi mergea excelent în Polonia, n-avea necazuri decât cu polonezii și evreii recalcitranți. Mamei îi înmână o cutie de carton din care ea scoase o bluză brodată în culori și care îi era prea mică, mult prea mică. Hubert încercă să și-l închipuie pe tatăl lui care îi comanda pe polonezi și evrei, poate așa cum făcea cu Querder, sau cu Wilhelm, sau cu el. Sau poate totuși altfel? Însă remarcă întâmplătoare a lui Querder făcuse ca pentru el polonezii să fie pînă una alta totuna cu evreii, în mod evident oameni care din cauza unei erori a naturii erau excluși de la binecuvîntările germane pe care *Führer*-ul punea atîta preț, și de aceea, inferiori.

În vara lui 1940 o cunoscă pe Edith. După-amiaza se ducea de cele mai multe ori să înoate, întotdeauna singur, își lua cu el cărți și buchisea întins în iarbă — bacalaureatul se apropia. Îi plăcea permanenta bună-dispoziție sau încordare ce trebuia pusă în legătură cu războiul și făcea ca oamenii să fie mai prietenoși unii cu alții, poate și mai temători. De amănuntele războiului abia dacă îi păsa. Victoriile din Franța îl bucuraseră, ce-i drept, se bucura pentru mama că tatăl și Wilhelm scăpaseră nevătămați (doi profesori căzuseră chiar

în prima săptămână), însă, în mod ciudat, nu reușea să se identifice cu eroii. Wilhelm trimitea de la Paris parfumuri și ciorapi de mătase, iar în scrisori visa copilăros despre un fel de viață cu totul nou. Uneori, colegii de clasă îl convingeau să-și facă de cap împreună cu ei, să joace polo sau la un semnal să se arunce cu toții odată în apă, ceea ce îl înfuria pe supraveghetor, un invalid. Ce-i drept, era ușor de împăcat. Unul dintre băieți îi spusese pe un ton prefăcut serios că la anul vor fi și ei pe front, și de aceea nu trebuia să-i împiedice să se bucure puțin de viață. Oricât de mincinos ar fi părut acest pretext, în fond se potrivea : era o vară ce putea fi revocată. Când Hubert se tolänea la soare, repetînd somnoros la latină, simțea o fericire nedeslușită care nu putea fi de durată, o căldură care era deja vecină cu gerul.

Cu un fir de iarbă între buze, cum văzuse la alții, cu burta suptă pentru ca pieptul să se bombeze mai vizibil — însă picioarele rămîn un cusur, picioaroangele, nenorocita moștenire din partea mamei în a cărei familie toți arată ca niște berze și mai au și impresia că ar fi grozavi. El nu. Când stă întins pe patură își ține picioarele încrucișate. Moțăie cu privirea pierdută în orizontul de iarbă care se curbează puțin, ca și cum globul pămîntesc s-ar fi restrîns pînă la marginea privirii lui. Mai mult decît picioare nu vede, și porțiuni de gambă, glezne subțiri, gambe diforme și debile sau groase și păroase. Femeile din fața lui își etalează decolteurile.

Cînd se scoală în picioare, sîinii le tresaltă. El se prefăce indiferent, dar își apasă burta de pămînt și fiecare denivelare a acestuia prinde viață, începe să respire. Frumoase sînt femeile verii, scrie el cu stiloul în caietul de matematică, iar cînd vrea să șteargă compromițătoarea propoziție, nu merge. Rupe pagina.

Edith nu se află în calea privirii lui. I se adresează pe neașteptate, dintr-o parte.

Măi, ce m-ai speriat.

Ea rîde, își reazemă bărbia în mîini.

Ești nemaipomenit. Tocești întruna.

Ea ar putea fi, eventual, chiar dacă și-a imaginat-o altfel, mai după chipul doamnelor rococo, trufașe și distante. Costumul de baie albastru închis nu se potrivește cu imaginea pe care și-o făcuse.

Te observ deja de mai multă vreme.

Da ?

Îți dai bacalaureatul ?

Da.

Nu ești prea vorbăreț.

Ba da.

Ea rîde din nou, se rostogolește pe pătura lui.

Atunci spune ceva. Măcar o propoziție sau două.

Ia ascultă —

Asta nu-i o propoziție.

Ei na.

Stă lipit de pătură, cu fața întoarsă spre ea, studiază detaliile. Cum se încordează tendoanele de pe gîtul ei, cum se suprapun sîinii,

cum sînt striviți de braț, se revarsă peste marginea costumului de baie, cum respiră pîntecele sub costum, iar țesătura face cute, cum se deformează perspectiva cînd privește în jos, coapsele devin scurte și groase, puf blond pe pielea cafenie.

Se întîlnesc zi de zi.

Pe mîine.

Pe mîine.

Pînă să sară împreună în apă, ea trebuie să-l asculte o jumătate de oră, la latină, engleză sau mate.

Ea are tot șaptesprezece ani ca și el, numai că a rămas o dată repetentă :

Mai am timp.

La început îi vine greu să spună Edith.

Ea spune de la bun început Hubert, atît de ușor, atît de firesc, încît nu trebuie să se rușineze de numele lui prostesc.

Vii în apă, Hubert ?

Du-te singură. Ceva mai tîrziu.

Aude glasuri, ar vrea să-i spună o poveste în care să fie altfel, să nu locuiască sub acoperișul casei în care a domnit tatăl lui, ci doar el și mama.

Tatăl tău e ofițer ?

Da. La SS.

În Franța ?

Nu, în Polonia.

Ea își freacă picioarele de ale lui, lui i se pare că e sub el, că pîntecele ei respiră, se ridică și coboară.

Îți plac, Hubert ?

Da, foarte. E doar pe jumătate adevărat. Ea nu poate străluci, nu-l poate încolți cum și-ar fi dorit el, nu-l poate provoca prin distanță, dimpotrivă, se lipește de el, ar vrea ca el s-o mănînce, e mică și grasă, iar ochii ei albaștri și mai tot timpul mijiți sînt tulburi de-un dor îngust. N-are decît sîni frumoși, seamănă cu cei ai femeilor rococo, iar dacă ar purta cor-saje și nu bluze BDM, i-ar putea place și mai mult.

Apropierea ei copilăroasă, băgăcioasă îl înnebunește. Nu se lasă, îl urmărește chiar și după ce el își ia rămas-bun, pleacă pe bicicletă ; ea bombăne și tușește, o fată trebuie totuși tratată cu considerație, ce naiba, Hubert, doar nu-s ștafetă, iar el cedează, ce să facă, și din a doua săptămînă ea se înstăpînise în grădina pe care el i-o prezintă totuși cu mîndrie, e mai mult decît o grădină, un adevărat parc de castel, iar în a treia săptămînă ea stă deja pe sofa lîngă mama, povestește cum e la ea acasă. Doamna Windisch ar trebui neapărat s-o cunoască pe mama ei.

Cu plăcere, spune mama, fata asta îmi place, te mai abate și pe tine de la ale tale. Pe mai-că-sa am s-o vizitez, sau ea pe mine, asemenea legături trebuie ținute acum. Fiindcă noi femeile trebuie să ne bizuim pe noi în-sene.

În prezența mamei, Edith își trage fusta peste genunchi, dar atunci cînd sînt singuri la el în cameră sau în grădină sau pe Wilhelms-

höhe, o lasă să alunece în sus, cu dexteritate și ca din întâmplare.

S-ar putea ca, prin ardoarea ei, Edith să-l fi împins spre Laura, să-i fi dat ideea cu Laura, pe scurt, Edith era vinovată de zămislirea Laurei. Edith era șireată. Când mama ei o vizită pe a lui, socoti că piesele erau aranjate cum trebuie, îl tîrî în locuința ei, îl înfierbîntă, îl asigură că nu putea să vină nimeni, afară de mama, iar ea avea să zăbovească pe puțin două ceasuri la mama lui, așa că puteau fi siguri, își dădu jos fusta, începu să alerge în chiloți prin fața lui ca dezlănțuită, se aruncă în cele din urmă pe canapea, spuse : Dacă nici acum, Hubert. El îngenunche lîngă ea, își puse capul pe pîntecul ei pe jumătate dezgolit, ceea ce n-avu darul s-o liniștească așa cum sperase el, ci o excită în asemenea măsură, încît își scoase bluza, iar apoi, cu oarecare dificultate, își smulse maioul. Chiloții poți tu, spuse ea.

El n-o făcu. Era atît de agitat, încît îi zvîcnea gîtul.

Doar nu plîngi, întrebă ea perfid.

El clătină din cap, și-l apăsă din nou pe pîntecul ei.

Ia te uită, spuse ea.

Hubert se ridică șovăitor, ca și cum s-ar fi așteptat să primească niște palme, dar ea își scoase singură chiloții și-și bombă pîntecul.

Nu văzuse niciodată o femeie goală, afară doar de Laura, firește. Mama se ferise să apară dezbrăcată în fața lui sau a lui Wilhelm. Când se spăla sau făcea baie, se încuia.

Edith purta un costum de baie din piele albă. Acum nu se mai bomba nici o țesătură, acum fantezia nu mai era îmbiată de ceea ce nu se vedea, acum era vizibil ceea ce el își imaginase, și era altfel, îl făcea lacom și îl dezgusta în aceeași măsură, nu era decât piele și păr, părul de la subsuori și de pe pîtec și chiar și cîteva fire crețe în jurul sfîrcurilor. Acum vedea ceea ce-și dorise să vadă, și dintr-o dată nu mai voia, fiindcă era cald, moale, respira, fiindcă îl făcea să asude și-l lăsa neputincios. Nu un asemenea pîtec, oribil de mare și cu un buric ordinar, nu asemenea sîni care nu sînt nici pe departe atît de semeți și de tari ca în visele lui, ci alunecă puțin în lături, nu ceea ce nu putea vedea acolo, între picioare.

Ea îi punea întrebări la care ar fi preferat să nu răspundă : Sînt prima ta femeie ? Astfel o iscă ea pe Laura. Laura îl ajută, îl salvă din neajutorarea lui.

Nu.

Adevărat ?

O chema Laura.

Numele îi place, prinde contur ca de la sine și îi produce amintiri. Da, Laura a existat. Să-ți povestesc despre ea ?

Pe urmă. Edith devine energică, trage de el, nerăbdarea ei îi face plăcere, îl excită, ea îl ajută să se dezbrace și el descoperă uluit cît de ușor poate ajunge la ea. Timpul se oprește și o izgonește pe Laura din amintire.



Totuși, din clipele de tăiere a respirației de după aceea, cînd pielea ei devine în sfîrșit prietenoasă și poate să se frece de ea și să afle mîngîiere, iar teama că ar putea fi surprinși începe să mocnească, dar ei rămîn nemîșcați și nu vor să înceteze să respire împreună, la fel de grăbiți și la fel de fericiți, Laura se ivește iar, evocată de Edith :

Cu Laura a fost tot așa ?

El încă nu cunoaște aceste întrebări. Mai tîrziu le va pune și el, pîndind reacția, necîștigînd nimic.

Nu, altfel, spune el, dar încă nu știe cum. Căci numele încă nu are o poveste, iar personajul e doar schițat.

Era blondă ?

Spune repede : Da, ca să nu se trădeze printr-o ezitare, însă ar fi preferat s-o lase să fie brunetă.

Lasă asta, se roagă el, se rostogolește de pe canapea și se îmbracă. Mama ta poate să vină dintr-o clipă în alta.

Era slabă sau grasă ?

Nici una, nici alta, spune el, în silă, dar n-o mai poate vedea pe Laura. Ar fi trebuit să se decidă pentru Heli Finkenzeller sau Renate Müller. Acum era prea tîrziu și nu reușea să și-o contureze deslușit pe Laura. De nevoie găsise un nume, dar nu mai mult.

Atunci ca mine ?

Nu. Asta nu.

Ești prost de-a binelea, Hubert. Nici măcar să minți nu ești în stare.

Îmbracă-te, o roagă el. Teama de mama ei o îndepărtează definitiv pe Laura. Încăperea devine mai strîmtă, aerul mai stătut decît e. Se duce la una din cele două ferestre, privește în stradă. În grădina din fața casei, un bătrîn fixează în cuie, cu tot dichisul, o căsuță pentru păsări. Ar vrea să fie el bătrînul, sau totuși nu : ar vrea doar să fie afară, și altfel, și să fi lăsat deja în urmă ceva ce-i mai stă încă înainte și care-l face să simtă o strîngere de inimă.

Acum plec.

Vin și eu.

Mai bine rămii aici, din cauza maică-ti.

Se revăzură de fiecare dată la bazin, iar cînd se făcu mai rece, pe Wilhelmshöhe ; el se obișnuie cu gîndul unei povești de durată. Nu discutau decît despre lucruri din imediata apropiere. Odată o întrebă dacă tatăl ei era pe front. Nu, spuse ea, nimic mai mult. Evita să discute despre el. Lui îi era indiferent. Poate că părinții lui Edith se despărțiseră.

Zăpada venise devreme. Și războiul se întindea, nu se mai compunea doar din victorii. În fiecare dimineată, mama citea din ziar anunțurile cu numele celor căzuți. Culegerea tipărită a eroilor morți. Pînă să plece el la școală, ea vorbea uneori despre asta, mai mult cu ea însăși, iar într-o dimineată, după ce-l deplînsese pe meșterul brutar Schurstein, cel cu familiarele lui înfloriturile retorice, mort atît de tînăr, atît de inutil, doar avea o viață în-

treagă înaintea lui, ea îi spuse : Știi, Hubert, mai bine las-o baltă cu Edith. Chiar dacă-i păcat. E o fată drăguță, iar maică-sa îmi place. Dar tatăl ei a plecat în străinătate din motive politice.

Nu pricepea ce înseamnă să te afli în străinătate din motive politice. În orice caz părea a fi o pată periculoasă.

O evită pe Edith. De câteva ori însă trebui să stea de vorbă cu ea.

E din cauza tatălui meu ? întrebă ea.

El o întrebă pe mama : Ce e de fapt cu tatăl lui Edith ?

A fost împotriva lui Hitler, explică mama, de aceea a plecat.

De ce nu le-a luat și pe Edith și pe mama ei ?

Poate că n-a mai avut timp pentru asta, spuse mama. Și adăugă : să lăsăm asta.

Așa că celelalte întrebări le păstră pentru el :

De ce a trebuit să plece ?

Ce înseamnă din motive politice ?

Era comunist ?

Sau evreu ?

Sau polonez ?

De fapt, cum poate fi cineva împotriva *Führer*-ului ?

Deși toate aceste întrebări îl rodeau și-l amărau, dacă nu chiar îl îmbolnăveau, deși mama trasase hotarul cu tristețe dar deslușit, el se strădui din nou să se apropie de Edith, care, la rîndul ei, îl evita ; desigur, fusese și

ea avertizată, la fel ca el, doar cu vorbe pe care el nu și le putea închipui, căci un tată care era cineva în SS nu putea fi, la urma urmelor, o rușine.

Începu să-i scrie o scrisoare.

„Dragă Edith, a fost frumos cu tine. Poate —“ Era un poate căruia nu-i putea adăuga nimic, care nu voia să meargă mai departe, care rămase tot atît de pricăjit ca orice poate.

## 8. TATĂL SE DEZAGREGĂ

CÎND ÎL trezea mama, strigînd la el în cameră : e timpul, Hubert, grăbește-te, el mai rămînea cîteva minute în pat, auzea radioul din camera de zi, o auzea pe mama zăngănind cu vasele în bucătărie, auzea pe cineva vorbind la telefon la etajul de jos, auzea o mașină trecînd prin fața casei, pietrișul scrișnind sub cizmele cuiva, auzea comenzi, voci de bărbați hăituitoare, interogatoare, certărețe, amenințătoare, auzea, cînd vîntul bătea slab, pomii din grădină și chemările păsărilor, altfel vara decît iarna, se auzea uneori și pe el însuși sau pe tata, pe Winfried și pe Querder, foarte rar pe Wilhelm. Cînd se dădeau știri speciale, mama dădea radioul popular mai tare și afla încă de dimineată despre victoriile zilei precedente. Era ceva important, căci pro-

fesorii, în special cei aflați la vîrsta pensionării și care țineau locul celor înrolați, tratau noutățile cu ardoare patriotică. Cine venea la ore fără a le cunoaște, fiindcă dormise, nu mai era bun de nimic, era bănuț de a fi trădător.

Tatăl era plecat de aproape un an. În iunie 1940 îi surprinse dînd buzna fără veste în mansarda lor. Blestemă chichineața în care trebuiau să locuiască, lucru de care fără îndoială se făcea vinovat el însuși, refuză să bea cafea cu ei, n-avea timp de stat la palavre, trebuia, se lăudă el, să expună țelurile războinice ale lui Hitler în fața unor cercuri importante. Va înnopta la hotel, dar înainte de a pleca avea să stea de vorbă cu ei, pe larg —

Ce planuri o fi avînd? întrebă mama precaută.

Poimîine, o liniști tatăl și nu lăsă în urma lui decît un pătrunzător amestec de miroșuri de cremă de ghetе și iuft.

Cu trei zile mai înainte, pe 14 iunie, trupele germane intraseră în Paris și Mebus, unul dintre bătrînii profesori, vărsase lacrimi de fericire, fantazase pe tema acum șterseii rușini de la Versailles, apoi, intrînd într-o curioasă stare de estompare a dispoziției lui victorioase, îi pusese pe elevi să interpreteze o pictură care-l înfățișa patetic pe „Ultimul”, un marinar în timpul bătăliei de la Skagerrak, ținînd drapelul în vînt pe un vas care se scufundă. Hubert scrisese despre bărbia eroic înăl-

țată și despre „voința de victorie“ care strălucea în ochii celui „sortit morții“. Erau exersați în asemenea expresii, știau cum trebuiesc folosite, unde se potriveau. Fiecare profesor avea alte preferințe metaforice. Bătrînii, negînd sciatica și reumatismul, „oțeliți“ în bătăliile primului război mondial, împărtășeau visele elevilor, se bucurau împreună cu aceștia de „eroica luptă pentru Narvik a generalului Dietl“, de măiestria aviatică a lui Ernst Udet, își doreau să fie vînători de munte, marinari pe un submarin sau piloți de Stukas-uri, căci aceștia căpătau Schoka-Kola, la fel ca piloții de vînătoare, și se bucurau de mai multe avantaje decît muritorii de rînd. Astfel, eroii lor erau toți cei care, în uniforme fără cusur, scăpau chiar și dintr-un infern de sînge și gunoi.

Nu mai citi tot timpul fițuici de război, Hubert, îl ruga mama.

De dragul ei, le ascundea în magazia de unelte, dar continua să le citească și să și le procure, cu toate că barbariile descrise în ele îl apăsau, „chipul luptei“ îl făcea să se înfioare, căci își putea închipui foarte bine cît de răi și de josnici puteau fi toți aceia care îl înconjuraseră pe tatăl lui. Seara îi citea mamei „Else von der Tanne“ a lui Raabe, iar la urmă ea spunea de fiecare dată: Vezi, există și povești în care oamenii suferă ca noi, da, ca noi.

Poate era într-adevăr așa. Poate că din cauza războiului trebuia desființată suferința.

Nu-i era foarte clar și nici nu vroia să-și frământeze mintea cu asta pentru că gândurile de acest soi să nu-l înmoaie.

Într-un film a cărui acțiune n-o pricepu, în care însă apăreau mai multe perechi de îndrăgostiți decît ar fi fost necesar și se îmbrățișau la tot pasul, îndeosebi pe pajiști, întristîndu-l cu pofta asta neîncetată, pe el, care nu-și văzuse decît de două ori tatăl cuprinzînd-o pe mama, în filmul acela, care înfățișa o distinsă viață la țară, văzu o călătorie cu balonul care îl încîntă în asemenea măsură, încît ar fi putut repovesti pas cu pas desprinderea de la pămînt, imponderabilitatea. La început te mai poți întreține cu ajutoarele de pe miriștea de unde se pornește, apoi se desfășoară frînghiile, o mîna se agață de marginea nacelei ca și cum ar vrea să oprească zborul, însă balonul, de parcă și-ar fi luat un elan nemaipomenit, te smulge spre înălțimi, ne smulge pe noi, pe mine, spre înălțimi, iar lumina mă orbește —

Îi povesti tatălui despre asta atunci cînd, după apariția lui la Kassel, acesta își luă rămas-bun de la ei și se ajunsese la acea discuție fragmentară de la care mama așteptase atîtea, schimbare, îmbunătățire, ba chiar, pe cît posibil, cum se exprimase ea încă în ajun, o adevărată colitură : și tata are să ne ia la el. Hubert nu trebui să citească din Raabe, ca de obicei, ci povestea lui Johann Peter Hebel despre „Nesperata revedere“. Nu știa povestea

minerului din Falun care se pregătea de nuntă, dar moare în mină. Și cu cît citea mai mult — pînă ajunsese la pasajul în care după cincizeci de ani e descoperit cadavrul intact, conservat de apa sulfuroasă, iar femeia îmbătrînită își recunoaște mirele în mortul rămas tînăr — Hubert se întreba de ce ținea mama atît de mult la povestea asta. Ar fi preferat și ea să-l regăsească pe tata doar la sfîrșitul vieții? „E logodnicul meu, spuse ea în cele din urmă, pentru care am purtat doliu timp de cincizeci de ani și pe care Dumnezeu îmi îngăduie să-l mai văd o dată, înainte de a-mi sfîrși zilele. Cu opt zile înainte de cununie s-a dus în mină și nu s-a mai întors niciodată.“ Poate că mama spera să se păstreze ceva din bărbatul ei, ceva timpuriu ce Hubert nu cunoștea.

Am călătorit cu un balon, îi povesti el tatălui, știi, nu se spune a zbura, ci a călători. Uimită, mama se amestecă și ea în discuție, nu știa nimic despre asta, cînd se întîmplase? În vreme ce tatăl făcu un gest de scîrbă, cum că n-ar fi decît încă una din născocirile lui prostesti.

Nu! Nu! strigă Hubert și nu-ul lui sună ca un strigăt de ajutor.

Cînd și cu cine? întrebă mama cu un calm apăsător.

Acum trei săptămîni. Cu noul nostru *Bannführer*, m-a invitat pe mine și pe încă unul. E adevărat. Zău.



Dacă zice el că e adevărat, spuse tatăl batjocoritor.

Ne-a dus cu mașina pe un cîmp. Acolo era deja totul pregătit. Balonul, alb tot, era deja plin. Întindea funiile la maximum. Ne-am urcat în nacelă și niște bărbați au desfăcut frîghiile. Cu o smucitură formidabilă ne-a aruncat în înaltul cerului. Am mai apucat să văd cum unul dintre cei ce ne ajutaseră s-a agățat de nacelă. Apoi s-a desprins. Balonul zbura tot mai sus, nacela se legăna și mi-era nițel frică. Am zburat peste orașe, rîuri, păduri care erau mici ca pe hartă, dar mai frumoase și mai precise. Norii erau foarte aproape.

Termină, Hubert, îl întrerupse tatăl. N-am timp. Șoferul așteaptă deja.

Sînt gata imediat. La urmă a trebuit să aruncăm sacii de nisip. Balonul pierdea din înălțime. Se făcea din nou mai cald, iar noi miroseam pămîntul, copacii, pajiștile. În apropiere de — Hubert ezită o clipă, în apropiere de Fritzlar am aterizat.

Ca să vezi, și mie nu-mi spune nimic. Mama se miră și a uitat ce voia să-l întrebe pe tata. S-ar putea ca el s-o fi salvat cu balonul lui.

Ia ieși afară, Hubert, spune tatăl.

Ba să rămînă. E vorba de noi amîndoi, nu? Mama o spune în treacăt, dar Hubert observă că teama o face să fie țeapănă și solemnă.

Treacă de la mine. Tatăl se scoală în picioare, se duce la fereastră, întreabă de ce sînt ramele vopsite într-un maro atît de ori-

bil, nu primește la început nici un răspuns, vrea să vorbească mai departe, dar mama spune din nou cu glas scăzut și aproape veselă : Așa au fost întotdeauna. Nu cunoști locuința asta.

Ei da, spune tatăl și vorbește către fereastră. Deci cu Berlinul nu iese nimic.

Nu ?

Nu. Stau rar acolo. Poți să mă crezi.

Te cred, Friedrich. Doar ceva mai des ca aici la Kassel — sau ?

Ei da, spune tatăl, s-ar putea.

Deci, spune mama.

N-ajută la nimic. Toate s-au schimbat. Poziția mea, munca mea, absolut totul.

Adică cum, întreabă mama, ai fost promovată ?

Asta nu — dar. Acum se întoarce, își îndreaptă spatele, cu o smucitură își netezește pliurile hainei : Nu, asta nu, Martha, însă ar fi totuși mai bine dacă am vorbi fără ca Hubert —

Rămîne aici.

Bine. Mi-e egal. Tu răspunzi de asta.

Cu tine mereu trebuie să răspundă cineva de ceva, Friedrich.

Lasă asta.

Nu m-aș potrivi la Berlin, asta vrei să spui ? Mama se aplecase în față, se întrebese mai curînd pe ea însăși, de aceea nu observă că tatăl dădea din cap aproape ușurat, nu făcea decît să dea întruna din cap, spuse în sfîrșit : Da. E o altă viață. Ai înțeles.

Acum ești mîndru de mine ? Îl privi, zîmbi. În zîmbet pătrunseră lacrimi, chipul ei se schimonosi. Jignirea îl sfîșie aproape cu nerușinare. În felul acesta n-o văzuse niciodată pe mama, nici măcar cînd izbucnise războiul și ea plînsese în hohote.

Astea-s prostii. Tatăl se împinse cu mîinile de polița ferestrei ca și cum ar fi vrut să se propulseze spre ușă de-a curmezișul odăii.

În dreptul mesei se opri și scotoci în servietă.

Probabil că acolo mai ai pe cineva, șopti mama.

Și asta, confirmă tatăl, și acest „și asta“ îl străpuse pe Hubert ca un fulger ; ieși în goană, se rezemă de tocul ușii, plîns.

Te-am prevenit, îl auzi pe tata spunînd.

Și anii de la început ? Și Neustadt, tot chinul ăsta îngrozitor ? Și cei doi băieți ? Și că ți-am suportat tot zbuciumul ?

Băieții s-au făcut mari, spuse tatăl. Trînti servieta de masă ca pentru a-și întări spusele. Am să aranjez totul. Ai să primești banii regulat, locuința asta îți rămîne ție, am aranjat asta ieri.

Du-te, spuse mama.

Martha, spuse tatăl.

Te rog, spuse mama.

Doar nu ne putem despărți așa.

Ba da, spuse mama.

Hubert auzi pașii tatălui, fugi dinaintea lor, îl amenințau, îl urmăreau, fugea de o josnicie pe care n-o înțelegea, de un trecut trădat.

Totul se năruise. Răsuci cheia în ușa odăii lui, speră ca tatăl să-l fi uitat, însă acesta bătu la ușă, întrebă : Hubert, ești acolo ?, apăsă clanța, nu fi copilăros, vino, ia-ți rămas-bun de la mine. Hubert își apăsă buzele una de alta, n-avea să audă nimic altceva decît tăcerea lui.

Trebuie să pleci la școală, Hubert, strigă mama.

Îl văzu pe tata în fața lui, așa cum stătuse la fereastră, și bucățile se desprindeau și cădeau din el una după alta ca dintr-o păpușă stricată, brațele, capul, trunchiul, picioarele, totul zăcea alandala pe podea chiar sub ochii lui.

Tatăl cobora deja treptele.

## 9. FIGURA DECUPATĂ

ZILELE ȘI săptămînile se întrepătrundeau, suprimînd imaginile. Cînd mai avea o jumătate de an pînă la bacalaureat, Hubert se prezentase voluntar, se dusesese, fără ca mama să știe, la comandamentul cercului teritorial, fusese chestionat, examinat, se expusese pentru prima oară aceluia abur de vacs, duhoare de obiele și echipament neaerisit, i se făcuse greață, se încurcase în răspunsurile ce le dădea, ceruse mai întîi să fie repartizat la pa-

rașuțiști, iar apoi, cînd i se atrase atenția asupra constituției lui firave, la marină; ceea ce-i atrase o serie de observații mușcătoare din partea medicului-căpitan (cu o asemenea statură și cu un piept de găină atît de îngrijit!), dar Hubert abia dacă îl auzea, trecuse deja granița.

Tatăl dumitale e *Hauptsturmführer*-ul Windisch? întrebă medicul.

Da. Toți întreabă tot timpul de tata, de parcă el, fiul, n-ar fi decît o umbră, o jalnică mlădiță. Da, spune el încă o dată și foarte tare.

Știe că te prezinți voluntar?

Nu.

Vrei să-i faci o surpriză?

Hubert își trage pantolonii, întinde mîna după maioul pe care, spre necazul medicului, îl aruncase pe biroul acestuia.

Da.

Dar se întreabă dacă tatăl va fi surprins. Face el, Hubert, altceva decît să îndeplinească ordinele lui, să respecte felul de a vedea lucrurile al tatălui, la fel ca și Wilhelm sau mama? Nu s-a supus și el?

Da.

Ce vrei să spui, domnule Windisch?

Vreau să spun că tatăl meu va fi cu adevărat surprins.

Medicul, care își poartă halatul alb și strîmt ca pe o uniformă de gală și care camuflează prin manevre îndelung exersate faptul că e

mai scund decît majoritatea pacienţilor lui (stă în dosul biroului său, şi se sprijină cu un aer impunător ; rămîne în spatele celor examinaţi, le ciocăneşte spinarea, îi ascultă cu stetoscopul sub omoplaţi ; se aşază cînd asistentul îi măsoară sau cîntăreşte pe tineri, căci pe scaun doctorul e un uriaş ; sau se postează în faţa ferestrei şi devine mai mare, parcă ar absorbi lumina asemeni unui burete), medicul îl priveşte pe Hubert plin de îngrijorare, apoi, ajuns din nou în spatele biroului, pictează cîteva cercuri în chestionar : nu ştiu dacă eşti întru totul apt, însă desigur nu vrem să-l dezamăgim pe domnul tatăl dumitale.

Nu, spune Hubert şi-şi încheie cureaua.

Primeşte, foarte repede, avizul de înrolare la grenadieri-tanchişti, armă nu tocmai dintre cele mai uşoare.

În ziare se schimbă locurile de desfăşurare a bătăliilor, de la Marea Nordului, barzii o iau spre Africa, dar limbajul lor rămîne neschimbat : peste tot se luptă „eroic“, „ostaşii *Führer*-ului“ mărşăluiesc „obişnuiţi cu victoriile“, chiar dacă de data asta străbat nisipul deşertului cu Rommel în frunte — cuvintele se transformă în războinici şi ocupă capetele. Hubert n-ar observa asta dacă nu l-ar deranja mama, care pune cîte un „ah“ înaintea fiecărui cuvînt de felul acesta, răsunător şi bărbătesc : ah, obişnuiţi cu victoriile ; ah, oţeliţi ; ah, eroici. Ea înmoaie ceea ce pare a fi de piatră. Sensibilitatea ei îl înfurie.

Și Wilhelm scurmă cu un tanc prin pustiu. A ajuns locotenent, din cînd în cînd trimite stenograme ale eroismului lui, scrisori transmise prin poșta militară de campanie, pe care Martha Windisch le citește de mai multe ori pe zi cu un amestec de dragoste și aversiune, scoțînd înaintea fiecărei fraze „ah“-ul ei anti-războinic. La mijlocul lui aprilie 1941 vine știrea că Wilhelm ar fi fost grav rănit în cursul luptei pentru Bengazi.

Grav ? întreabă mama care, spre marea mirare a lui Hubert, nu plînge, abia dacă se vaită. Grav ? întreabă ea. Ce-nseamnă grav ? Unde ? I-au tăiat o mîină, mai poate să meargă, să vadă ? Ah, oftează ea acum, fără să mai spună nimic altceva. Ah. Ah. Și fiindcă, mai cu țipete, mai cu șiretlicuri, le smulsese „ăloră de la etajul unu“ chioșcul din grădină, acum își primește puținele cunoștințe în umbrarul protejat de caprifoi, cîrpește, tricotează, adună lîngă ea teancuri de ziare vechi și noi, stă pe gînduri și așteaptă scurtele vizite ale lui Hubert. A aflat între timp că Wilhelm are plămînul străpuns de un glonte și că a fost rănit de o schijă la tîmpla stîngă. Probabil că va rămîne orb de ochiul stîng.

Ah, cu asta s-a ales, spune ea, ca și cum Wilhelm s-ar fi rănit singur, ar fi atras gloanțele asupra lui, grenadele.

Vino, scumpă lună maaai și înverzește iaaar copacii, cîntă ea, împreună cu prietenele ei și cu copiii acestora, luînd-o de fiecare dată de la capăt după ce terminau ultima strofă, pînă

cînd unul de la etajul întii zbiară „liniște“, iar glasurile se răzlețesc și se aud tot mai slab.

Toată iarna, la parter și la etajul unu se făcură lucrări de reconstrucție. Pînă seara se auzeau burghiele și fierăstraiele meseriașilor de la care nu puteai afla nimic. Aproape toate ușile fură capitonate și dublate.

E mai bine să nu știm ce pun ăia la cale.

Noaptea treceau tot mai multe mașini prin fața casei lor, pietrișul scîrțîia, glasurile rămîneau înăbușite, ușile se închideau și totul era înghițit de tăcere.

Abia după bacalaureat avea să-i spună mamei că se prezentase voluntar. Nu trebuia să fie și mai nefericită, măcar în aceste două luni.

Evrei, spuse ea odată în timp ce luau cina în umbrar. Sînt sigură că tîrăsc evrei în dosul ușilor ăstora noi și groase.

Evrei ?

Dacă mai există vreunii aici în Kassel.

Hubert încă nu văzuse niciodată un evreu. De cînd însă, în discursurile tatălui, se contopiseră cu polonezii sub un strat de murdărie și ură, trecuseră prin mai multe prefaceri stranii, din rău în mai rău, luînd înfățișări tot mai hidoase. La școală, Schweikhardt, profesorul de istorie, le povestise despre lupta solitară a lui Adolf Hitler împotriva evreilor venali, cum sub republică evreii stăpîniseră totul, băncile și fabricile, cum, prin relațiile lor internaționale, storseseră de sînge Germania trădată, cum își făcuseră de cap prin ziare



mîzgălitorii evrei, cum răsîndiseră minciuni, publicaseră o scîrboşenie după alta şi cum stricaseră tineretul. Iar acum, evreii erau duşi în dosul uşilor duble şi mama suspina în urma lor.

Cunoşti evrei ? întrebă el.

Ea puse cu grijă tacîmurile lîngă farfurie, îşi şterse buzele cu şerveţelul înfăşurat peste arătător şi îl privi zîmbind.

Dacă tata ar sta la noi, spuse ea, iar l-ar apuca pandaliile. Cîte ne-au făcut ăştia ! Mie nu.

De ce sînt evreii aşa ? întrebă el.

Cum ? întrebă ea, deveni serioasă şi adăugă : Aşa ca Edith, de pildă ?

Eşti nebună.

Tatăl ei e evreu. De aceea a fugit în străinătate şi de aceea au plecat şi Edith şi mama ei după el.

Au plecat ?

Şi încă de mult, Hubert. Dar tu nu te-ai mai sinchisit de ea.

O lăsă să şadă în umbrar, se duse în grădina întunecată, privi ţintă spre ferestrele luminate de la primul etaj. Lucrau zi şi noapte, uşile lor excludeau soarele şi pe cei ce nu trebuiau să afle.

Evrei.

Ce fusese altfel la Edith ? Se silea să descopere vreun cusur, schilodiri, un strat de murdărie acoperea imaginile văratice — ea se

temuse, așa se explicau multe : graba ei de atunci și faptul că evita să vorbească despre tatăl ei. Sau căuta doar să se convingă pe sine ?

În noaptea aceea visă despre el și Edith. Erau goi amândoi, făceau baie într-un lac și fugeau prin oraș însoțiți de râsetele trecătorilor pînă acasă. Mama stătea sus în fața mansardei și îi aștepta. Nu părea deloc mirată, îi invită la cină. Masa era deosebit de frumos pusă, într-un sfeșnic ardeau lumînări.

Îi era rușine să stea gol. Cînd se uită la Edith, sînii ei plini și pali zăceau pe marginea mesei, văzu cum din pielea ei creștea un puf, tot mai des, pînă cînd puful deveni blană.

Mamă ! strigă el și arată cu furculița spre Edith, care continua să mănînce indiferentă.

Da, spuse mama, o privi iscoditor pe Edith, iar apoi zise : Dar asta nu e ceva grav, Hubert, se întîmplă. Dispare pe urmă.

El sări în picioare, fugi la closet, vomită. Cînd se trezi, din colțurile gurii i se prelingea salivă. I se păru mai cuminte să nu se mai gîndească la Edith. Curînd avea să ajungă la cazarmă, iar apoi pe front, și toate acestea, mama, grădina, odaia ce devenea tot mai mică și era plină de lucruri de copil, toate acestea, care de mult spuneau o poveste falsă, se vor afla în urma lui.

Nu se mai ducea decît foarte rar la cinema. Abia dacă mai reușea să continue jocul, și singura dată cînd aceasta îi reuși, nu personajul,

ci momentul avu efect asupra lui, îi declanșă visele și îl transformă. Filmul se numea „Alcazar“, iar acțiunea se petrecea în timpul războiului civil din Spania, despre care el nu știa decît puține lucruri. La școală fuseseră prea-mărite faptele de eroism ale legiunii Condor, iar Hubert își amintea că Göring și aviatorii lui fuseseră amestecați în povestea asta. Cînd începuse războiul civil, ei se aflau deja la Kassel și i se părea ciudat faptul că tatăl lui, cel puțin din cîte-și amintea el, nu reacționase în nici un fel, nu se avîntase în discursuri mărețe, nu reprodusesese nici măcar o singură bătaie în lada lui. Dar poate că pur și simplu nu înțelesese ce se petrecea și luase războiul civil drept război mondial. Că era vorba de Châlons-sur-Marne ori de Toledo, tot a nume străin sunau și unul și altul.

Alcazar-ul era apărat de soldații lui Franco împotriva republicanilor. „Roșii“. Era o denumire cam ca „evreii“. Nu-ți lăsa în închipuire decît schilozi, leproși. Se gîndi că filmul nu putuse fi filmat decît în timpul luptelor, atît de apropiate, de deslușite erau imaginile : cum se îngrămădeau femeile și copiii în cazematele umplute pînă la refuz, cum izbucnea focul în toate ungherele, cum erau înșirați într-un gang răniții plini de sînge și murdari, cum mureau.

Pînă cînd apărură ofițerii, generalii. Uniformele lor erau imaculate, perfect călcate, iar mortarul care se prelingea din tavan cădea reglementar pe lîngă marii oameni. Această curățenie absurdă îl înfurie, cum putea un

general al cărui fiu — de-acum începea metamorfoza lui, de-acum îi era egal dacă generalii din film erau spîlcuiți sau nu — al cărui fiu se afla în mîinile dușmanului și urma să fie împușcat dacă generalul nu se preda — cum putea un general să se gîndească la dunga pantalonilor? Generalul nu se gîndește la asta. Se gîndește mai degrabă la fiul lui, iar pe acesta îl va jertfi. Fiul lui, spre care se întorc toate privirile, care stă lingă generalul republican, cu cămașa desfăcută, ia receptorul telefonului, vorbește cu tatăl lui, îl întărește în hotărîrea lui, îl asigură că preferă să moară. Generalul roșu în mod evident nu poate pricepe această dovadă de vitejie. Fiul dispare, acolo unde stătuse rămîne un loc gol, ca și cum o foarfecă mare l-ar fi decupat dintr-o imagine. Cineva care s-a aruncat la pămînt și zace cu brațele și genunchii strînși la piept, aproape ca un prunc adormit. Merge foarte ușor, Hubert nu trebuie să-și dea oste-neala. Uplete pata lăsată de acel loc gol. Se scoală din nou în picioare. E îngrozitor de cald. Cămașa kaki i se lipește de corp, iar centura bine strînsă îl roade. Republicanul îi întinde receptorul. E într-adevăr vocea tatălui.

Tu ești, fiul meu?

Da.

Nu putem ceda.

Asta e limpede, tată.

Trebuie să rezistăm.

Da, tată. Cum se simte mama?

Nu știu.

Salut-o, te rog, din partea mea.

Așa voi face, Wilhelm, spune tatăl cu glas răsunător de film.

Nu vrea să recunoască că el, Hubert, joacă acest rol de bărbat, că urmează să moară ca un erou, că rămîne cît se poate de calm, iar cînd Hubert repetă scena în drum spre casă, cînd culisele sînt palpabile ca-n vis, îngrozitor de adevărate, cînd simte parcă și mîna ofițerului roșu strîngîndu-se pe brațul lui și încercînd să-l țină, cînd praful acestei veri i se lipește de cerul gurii și el nu mai poate vorbi decît răgușit, nimic nu se schimbă. Tatăl l-ar dori pe Wilhelm în acest rol și nu pe el.

Hubert rupe programul, încearcă să scape : figura aceea ghemuită și culcată pe jos îi revine tot mereu în închipuire. E mai bine ca el să rămînă culcat acolo și să nu se gîndească mai departe.

La examenul de maturitate, voluntarii sînt vizibil menajați, iar cum el strălucește la materia lui preferată, matematica, slăbiciunile de la germană și engleză îi sînt trecute cu vederea. În cadrul unei festivități dominate de discursuri tunătoare, întreaga școală își ia rămas-bun.

Hubert primește ordinul de chemare la vînații de care blindate din Meserič, undeva în Cehia. I-l arată mamei.

Ea cică ar fi știut. De la bun început.

Atunci am fi putut discuta despre asta.

Nu, spune mama, oricum nu.

Ea șade, uitată parcă de toți, în umbră și face un ghem dintr-un scul de lână de pe spe-teaza scaunului.

La gară nu te conduc, Hubert, spune ea, tre-buie să înțelegi.

## 10. O POVESTE ÎNTRERUPTĂ

RĂZBOIUL LUI nu se putea numi război. Se simțea mai apărat, mai netulburat decât majoritatea celorlalți, auzea strigăte, vaiete, blesteme ca printr-un perete capitonat, iar mai târziu călători prin orașe bombardate și le contemplă ca pe niște poze. Scrisorile ma-mei îl impresionau la fel de puțin ca și de-scrierile tot mai amare ale situației făcute de superiorii lui. Se izolase într-o gogoasă de mă-tase. În jurul lui se prăbușea ceea ce pentru tatăl lui trecuse drept veșnic și indestructibil.

Pe front nu ajunsese. Veni frontul la el. Dar, pînă să se întîmple acest lucru trecură aproape patru ani, iar pe aceștia îi petrecu mai anost ca oricînd, deși cu anumite variații și pus în-tru totul la adăpost.

Pentru el, războiul se desfășura mai ales în hîrtii, la început foi de permisie, apoi rapoarte asupra soldaților bolnavi ori căzuți, fișe per-sonale retransmise lazaretelor sau garnizoan-elor.

De ce nu i se dădu unuia ca el, un voluntar cu examen de maturitate, fiul mai mic al *Hauptsturmführer*-ului Windisch, smuls demult de lingă fusta mamei și instruit de Wehrhahn, ajuns cap de coloană, de ce nu i se dădu lui Hubert niciodată posibilitatea de a merge la școala de subofițeri, de a ajunge sublocotenent, de ce fu trecut cu vederea, dar totuși ales, și anume repartizat într-un birou îndată după sosirea la Meserič și după perioada de instrucție căreia îi făcuse față fără probleme, de ce după inexplicabila decizie a superiorilor lui nu apucă să lupte nici o clipă, ci doar să scrie și să socotească, toate acestea Hubert nu și le putu explica și, după o primă încercare zadarnică, nici nu mai dori să afle răspunsul.

La fel ca atâtea altele și acest lucru parcă venise de la sine. Nu fusese acceptat drept copia tatălui său, ci ca o umbră a acestuia. Sau poate chiar ca persoană de sine stătătoare, deși greu de ghicit, ca grenadierul-tanchist Hubert Windisch cel atât de potrivit pentru cancelarie, pentru lucrări care cereau inteligență, deși, la urma urmelor, nu era nevoie de atîta inteligență, ci de răbdare și de puțină viziune de ansamblu, mai ales cînd era vorba de probleme de aprovizionare, desigur și de discreție, ori de cîte ori superiorii își făceau rost de aprobări pentru călătorii de serviciu sau de permisii din motive familiale. Domnii colindau prin spatele frontului și vorbeau despre

lupte. Aproape un an îl lăsară să-și vadă liniștit de hîrtille lui împreună cu doi camarazi care și ei se uscau treptat, amuzîndu-se pe seama pedanteriei și a firii lui tăcute. Hubert nu se ducea decît rar la cinema, seara abia dacă era văzut la popotă, nu lega prietenii mai strînse, și lui însuși i se părea că-și cruța puterea de viață pentru un viitor pe care niște forțe potrivnice îl îndepărtau. Era înconjurat de un prezent îmbibat de nume de băătăii, ordine ale *Führer*-ului, consemne de rezistență pînă la capăt, gemete de spaimă. Uneori își dorea să fi fost totuși trimis pe front. Astfel, aștepta incredibilul, o schimbare oricît de infimă. Aceasta se produse după un an și jumătate de ariditate cenușie precum uniformele lor, și anume în ziua în care Egon Lauer, care pînă atunci nici nu păruse a-l vedea, își opri pe neașteptate ochii asupra lui. De aici începe povestea lui Hubert, care se trezise pur și simplu azvîrlit în ea : furierul Hubert Windisch fu rugat de unul dintre superiorii lui, maiorul Lauer, s-o caute pe soția hotelierului Slotosch pentru a-i —

De ce ? De ce îl însărcinase Lauer pe cale oficială s-o viziteze pe doamna Slotosch, care n-avea să joace decît un rol secundar în povestea lui, căreia însă, oricum, îi va fi dedicată prima parte : în hotelul pe care Hubert îl găsise fără a avea nevoie să întrebe, portarul îl lămurise cu lux de amănunte că, ce-i drept, doamna Slotosch se afla „de obicei“ în hotel la ora asta, dar că mai trebuiau să existe și ex-



cepții, ori tocmai azi stimatul domn dăduse peste „așa-una“, ceea ce el, portarul, era nevoit să admită cu „răgret“, însă nu se așteptaseră la un mesager din partea stimatului domn maior, nu în acea zi, ci mai degrabă altcândva, mai târziu, dar dacă domnul soldat ar binevoi să aștepte, dacă s-ar „mulțami“ cu un pahar de Pilsener rece și cu un ziar german — căci se va îngriji să nu ducă lipsă de nimic, atunci să facă bine domnul soldat să ia nițeluș loc în hol, iar de toate celelalte se va ocupa el, portarul, firește și de înștiințarea doamnei Slotosch.

Hubert tot nu se obișnuise cu germana aceea boemiană plină de întortocheri, propoziții secundare și plecăciuni, se lăsă condus de portar în colțul flancat de arbori de cauciuc al holului, bău berea, răsfoi doar o clipă ziarul, iar apoi se pregăti să-și petreacă după-amiaza moțâind. Totuși scena i se întipări în minte: cum ședea, la început aplecat înainte, într-un fotoliu moale și jos din mijlocul aceluia verde lucios, cu mâinile în jurul paharului de bere, cum se lăsă apoi pe spate, desfăcu ziarul, îl dădu iar la o parte, se lăsă cuprins de moleseală cu o senzație de plictis și așteptare nedefinită, notînd, printre perdelele crăpate, mișcarea de pe stradă, oameni și mașini, cum puținele zgomote din hol răsunau foarte puternic, sperîindu-l, cum se apropiau de el niște pași mici, hotărîți, el continuînd totuși să privească pe geam, pînă cînd pașii ajunseră lîngă el, se opriră și cineva întrebă: V-a trimis dom-

nul maior Lauer? În clipa aceea, din stradă, se aude cîntec de copil, un cîntec cehesc, iar melodia aceea simplă îl răscolește, nu se poate apăra de ea, își ridică mîinile în fața pieptului, ca și cum astfel ar reuși să înlătore supărătoarea durere, se scoală în picioare, își lasă brațele să-i atîrne; e o femeie tînără, cu părul blond aproape incolor, care stă în fața lui și întreabă încă o dată: Sînteți trimis de domnul maior Lauer?

El se înclină, îi sărută mîna, cum învățase între timp, și îi răspunde scurt: Da, stimată doamnă.

Miroase a vanilie, a brutărie boemiană, a bucătărie pentru copii. Mama mea din păcate nu vă poate primi. E bolnavă. Mi s-a comunicat totul.

Ce anume? Are să-i spună ceva sau să-i dea vreun pachet, urmează să ia ceva de la ea? Oricît s-ar gîndi, nu reușește să-și dea seama. Însă de continuarea acestei povești, chiar fără a mai regăsi motivul pierdut al întîlnirii lor, are să-și amintească. Ca și de faptul că a doua zi Anna Slotosch îi dădu pentru maior o șuncă uriașă împachetată în hîrtie cerată. Probabil că numai de aceea fusese trimis la Prerau. Dealtfel, dania aceasta avea să se repete cu regularitate.

Dacă avea poftă de cozonac cu brînză de vaci, întrebă ea, era proaspăt scos de la cîmp și nu se vindea clienților normali cu cartelele lor ciopîrțite.

N-avea nimic împotriva, numai că nu-și putea închipui ce fel de cozonac era acesta.

Atunci mergem să vedem.

Ea o luă înainte, prin fața portarului care tocmai vorbea la telefon așa cum vorbesc toți portarii de hotel, cu trufie în glas, dar cu supunere în gesticulație : Se rezolvă, domnule doctor, s-a notat, domnule doctor, Anna îi făcu semn cu capul, urcă treptele înaintea lui Hubert, fusta ei ecosez zvîcnea din șolduri, îi privea picioarele : erau puternice, cu gleznelor prea puțin conturate.

La etajul doi, ea se opri la capătul coridorului, în fața unei uși cu o plăcuță de email pe care scria caligrafic „Privat“. Toate acestea erau noi pentru Hubert, îl zăpăceau, mediul, limba oamenilor, i se părea că se și mișcă altfel, și totuși cunoștea totul dintr-un alt trecut, și pe femeia aceasta tânără care-l invitase la ea cu o tulburătoare naturalețe, iar acum deschidea ușa, apăsînd cu accentuată grijă clanța de alamă pe care rămăseseră urme de sidol : Mama s-ar putea să doarmă.

E grav bolnavă ?

Da. În ultimă instanță ar fi putut și ea să vă primească. Înțelegeți ? El nu înțelege, însă pricepe că începea ceva la care nu se așteptase și care putea fi salutar pentru el.

Ușa se deschide. Îi întîmpină o oglindă de pe peretele din fața lor, Hubert se apleacă, o privește pe Anna în față, găsește că blondul ei e prea artificial. Are nasul lat, buzele pline. Îi place. Tatăl lui ar spune : Un chip cu tră-

sături pronunțat slave. Da, așa ar spune. Sau ar zice mutră în loc de chip ?

Anna stă în oglindă ca într-un tablou, iar Hubert se teme că ar putea rămîne acolo, așa că se întoarce spre ea, o vede din profil. Ea spune privind în oglindă : Nu cred că vă face într-adevăr plăcere să fiți soldat.

El rîde, prea tare, căci o voce de femeie strigă din semiîntunericul de la celălalt capăt al vastei locuințe : Anna, tu ești ?

Ea iese din oglindă, spune încet : Veniți, apoi strigă : Da ! Domnul maior a trimis pe cineva.

Covorul de pe coridor înghite pașii ; mă apropii pe furiș de viitorul meu, își spune el, ca un indian. Apoi se întreabă speriat : Cum adică viitorul meu ? În camera de zi, în care domnește o ordine deosebită, Anna redevine străină, o tînără femeie care ține să păstreze distanța, fiica unui hotelier, chiar dacă din Pre-rau, localitate de care de la Leipzig și pînă la München n-a auzit nimeni. Vă rog, luați loc, spune ea, își duce, afectată, un deget la buze : Nici nu vă știu numele. Nu ne-am prezentat. Se ridică din nou, abia se așezase : Windisch. Hubert Windisch. Iar ea răspunde : Anna Slotosch.

... Ceea ce urmează — în afară de mult apreciatul cozonac cu brînză de vaci, găluște cu magiun, briose, drob, conopidă pane — nu este o zi, care să poată fi repovestită, ceas cu ceas, ci un lung interval de timp care se umple cu fraze liniștite, cu glasuri, experiențe, imagini care dăinuie chiar și după despărțire, chiar și

după tot ceea ce ar fi trebuit să le tulbure, povești în care el stă pe loc. Timp de doi ani, nu înaintează în vîrstă.

Aveți permisie pînă mîine seară, nu ? întreabă Anna.

Nu știe dacă n-ar trebui să ia trenul chiar azi.

Dar nu e nevoie. Ca întotdeauna avem o cameră pregătită.

Ca întotdeauna ?

Păi, fiindcă înaintea dumneavoastră, dacă nu venea domnul maior însuși, venea altul.

Cine ?

A plecat. N-are importanță.

Glasurile celor două femei se îmbină într-un murmur prietenos și monoton. Doamna Slotosch o strigă pe Anna : De ce nu vine să i-l prezinte pe domnul soldat. Colindă prin imensa locuință, trec dintr-o cameră într-alta, toate cu perdele grele, întunecate, în toate persistă un amestec fin de praf și lavandă care te face să strănuți. Doamna Slotosch zace proptită într-un maldăr de perne. Părul ei, spre deosebire de blondul cînepiu al fiicei, e vopsit roșu, ce-i drept, cam neglijent, întrețesut cu șuvițe cărunte. Vă bucurați de încrederea domnului maior ? întreabă bătrîna doamnă și-și aranjează cu vîrfurile degetelor buclele de pe tîmple, iar el răspunde, deși nu e deloc sigur de încrederea aceluia : Da.

Păi așa m-am gîndit și eu, spune ea, iar el și Anna sînt concediați. Anna îl poartă acum prin locuință, ca printr-un muzeu. Vitrina

aceasta cu cristale de Boemia, acel *secrétaire* cu sertar secret, străvechea masă de joc cu intarsii, divanul acela pe care pot şedează două persoane spate-n spate. Îl încercăm ? întreabă ea. Refuză, se teme că ar fi ridicol sau că, şezînd astfel, ar trebui să se întoarcă spre ea, să se apropie prea mult de ea.

Ea îi înlătură teama, ruşinea, îl convinge să se instaleze ca acasă, să-şi scoată vestonul, să bea cu ea un ceai la cozonacul cu brînză de vaci, apoi un lichior care are un gust îngrozitor de farmacie, totul e făcut în casă, o specialitate a casei. Înainte, spune ea, cînd nu exista încă protectoratul şi încă nu era război. Suna ca şi cum ar fi vorbit despre un paradis pierdut sau despre o copilărie frumoasă.

Îl roagă să aştepte. Trebuie să se schimbe portarul. Vrea să se asigure că totul e în ordine. De obicei, mama se ocupă de asta.

Şi domnul tatăl dumneavoastră ? întreabă el. Ea se opreşte în uşă, cu spatele la el, îşi înalţă puţin umerii : Nu mai există.

A murit ?

Aşa s-ar putea spune. Închide uşa fără zgomot şi revine după cîteva clipe la fel de liniştită. După ce stătuseră ore în şir de vorbă, fără sens, vorbiseră şi iar vorbiseră, apropiindu-se prin vorbe, nevrînd să piardă legătura astfel creată, ea îl conduse în camera lui.

Camera nouă, e cu baie, pentru cei mai buni oaspeţi ai noştri. Ce ziceţi ? Aprinse lumina, răsfrînse cuvertura patului, trase perdelele,

dispăru pentru o clipă în baie, lăsă apa să curgă o clipă, șterse, în trecere, marginea dulapului cu degetul ca să vadă dacă era praf pe el, se postă în fața lui ca un comisionar de hotel și-și întinse mîna în așteptarea bacșișului, însă, de data asta, Hubert avu destulă prezență de spirit, îi luă mîna, o răsuci, o sărută ușor.

Noapte bună, spuse ea, am să vă trezesc. Nu chiar așa de curînd. Ar trebui să profitați de permisie. Vă promit o cafea neagră nemaipomenită.

Era hotărît să nu se lase smuls din vis și adormi imediat. Dimineata luară cafeaua împreună, după micul dejun o vizitară pe doamna Slotosch, se interesară de sănătatea ei, coborîră în hol, îl salutară pe portar, sporovăiră puțin despre oaspeți, iar lui Hubert i se întipări în memorie o remarcă a omului acela: Înainte, știți, casa noastră era foarte apreciată de comis-voiajori, acum, aș pute să spun, ofițerii au luat locul voiajorilor. Dar ați pute să-mi spuneți pe cine reprezintă aceștia? Poate puțin moartea? Anna rîse în silă, îl rugă pe Hubert s-o însoțească la cumpărături și, dacă putea să-și facă timp, să ia masa cu ea într-o grădină-restaurant. Apoi însă va trebui să se grăbească la gară.

El se conformă programului ei, și procedă astfel și la următoarele sfîrșituri de săptămînă. Maiorului îi aducea de fiecare dată șunca împachetată.

Își dorea ca Anna să vină noaptea la el în cameră, nu îndrăznea însă să devină drăgăstos, să-și manifeste afecțiunea. Iar la această afecțiune, această nevoie de sprijin aproape deznădăjduită, pe care doar șovăielnic și-o tălmăcea drept dragoste, abia dacă îndrăznea să se gîndească. Ceva tot avea să iasă. Trebuia să lase totul în seama Annei. Era mai experimentată, mai bună cunoscătoare a vieții decît el.

Cînd îl făcură caporal, Anna spuse în glumă că pentru cariera militară ce-o avea în față ajunsese deja la gradul de colonel și că voia să sărbătorească distincția primită. Ironia ei îl supără și ripostase : Dar tatăl meu e cu adevărat ofițer. Răspunsul lui avu ecou ; Hubert se rușină de vehemența lui copilărească.

Știu asta, spuse ea.

De unde ? întrebă el. Eu nu ți-am spus nimic despre el.

Oamenii de aici, spuse ea, trebuie să știi, află multe lucruri pe care n-ar trebui să le afle.

Mi-e egal.

De aceea poți reveni oricînd, spuse ea și-l trase mai aproape. Dar să nu crezi cumva, Hubert Windisch, că poți să-ți pui papuci și s-o faci pe stăpînul casei. După această frază, Anna îl sărută pentru prima oară, dintr-o parte, între obraz și gît. Aici e punctul slab al bărbaților, spuse ea.

Știi într-adevăr o mulțime de lucruri, spuse el, apoi își frecă coapsele cu mîinile, alungînd fiorul care îl străbătuse.



Vino, ajută-mă, îl rugă Anna, trăgându-l după ea. Trebuia să meargă în bucătărie să-i facă mamei o supă de chimen, nu era mare scofală.

Supă de chimen ? Nu cunosc.

Nu e decît o delicată pentru doamne bătrîne.

De ce nu le spui s-o facă jos, la hotel ?

Nu vrea mama.

El se aşază pe un taburet, o priveşte şi în vreme ce îi urmăreşte trebăluiala liniştită şi îndemînică, timpul se suspendă din nou : aşa a fost întotdeauna, aici a crescut mare, în această locuinţă de modă veche cu unghere întunecoase, mobile negre, lîngă aceste femei care nu-şi divulgă amintirile, care au nevoie de taine pentru a fi atrăgătoare, a căror siguranţă — ori e deja certitudine ? — îl împresoară, îl întăreşte. Ea presară făină în untul care sfîrîie, amestecă iute, adaugă chimenul care miroase atît de intens de parcă ar fi spart fiecare bob în parte. Rîntaşul nu trebuie să fie prea în prăjit, spune ea. Mai toarnă apă. E gata îndată. Acuma trebuie să bag de seamă să nu facă cocolaşe.

El spune : Îmi placi cînd te ocupi cu aşa ceva.

E ca la tine acasă ?

Nu. Se apleacă înainte. Nu. Ca acasă e acum.

Asta n-o înţeleg, Hubert, spune ea, vorbeşte nemţeşte.

Nici eu nu înţeleg, Anna.

Îl roagă să-i ducă mamei supa, bătrîna doamnă se va bucura. Cu castronașul rotund, farfuria și lingura de argint așezate pe o tavă de lac neagră, trece prin coridor și face un ocol prin camera de zi; e atît de neîndemînic cînd apasă clanța cu cotul, încît tava aproape că îi alunecă din mîini. Se vede ca servitor cu vestă în dungi, inclus în ziua acestor femei care se poartă politicos cu el, care fără el nici n-ar mai fi în stare să trăiască, îl iubesc în taină, pe el, unicul bărbat tolerat în apropierea lor, observă că mersul lui se schimbă, merge ca un servitor din filme, drept, cu ceafa țeapănă, tîrșindu-și puțin picioarele. Cu degetul mijlociu de la mîna dreaptă bate de două ori scurt în înalta ușa lăcuită a dormitorului, așteaptă acel „Intră“ rostit cu glas stins, pe care, din cauza încordării cu care își joacă noul rol, nu-l aude, iar doamna Slotosch strigă acum supărată: No, ce-i? Se străduiește să deschidă ușa fără zgomot, să țină tava drept, iar apoi să închidă ușa ca și servitorul cu care se identifică. Nu izbutește. Elanul cu care ar trebui să se întoarcă spre bolnavă rămîne o încercare jalnică și doar un grabnic pas înainte îl ferește de o căzătură.

Nu vă formalizați, spune doamna Slotosch.

Îl privește cum așază tava pe mîsuța de lîngă pat și desface șervetul.

Drăguț din partea dumneavoastră că-mi aduceți supa, domnule Windisch, spune ea, dar ce-ați pătît? Mergeți de parcă ați fi înghițit un băț. Nu vă simțiți bine?

Tresare, a fost surprins jucînd un joc interzis. Ia șervetul și-l aruncă pe pat. În mod vădit, doamna Slotosch nu vrea să-l pună și mai mult în încurcătură, spune că el și Anna să nu-și bată capul cu ea, servitoarea poate să vină să debaraseze. Nu aveam de gînd să sărbătorim ? întrebă Anna, îl așteaptă la ușa bucătăriei, graba ei nu-i permite să joace noul său rol, cel de servitor. Cu ea ar fi putut să încerce.

Dar nu înaintarea în grad, roagă el, să sărbătorim altceva.

Ce ?

Că ne spunem tu.

Da ?

Păi, ne spunem, nu ?

Îl ținea mereu în nesiguranță și-l împiedica să-și joace inspirațiile pînă la capăt, să fie așa cum voia el să fie.

Atunci ne spunem iar dumneavoastră.

Anna i se aruncă de gît. Ești copilăros, caporal Windisch.

Îți propun cum să sărbătorim.

Și ce anume ?

O să știm după ce vom fi sărbătorit. După-amiază se desfășură pe îndelete. Anna se schimbă, în vreme ce el se duse în camera lui, își făcu valijoara, prilej cu care îi sări în ochi faptul că își așeza *nécessaire* \*-ul mereu

---

\* Trusă în care se țin obiectele de toaletă (franc.).

în același loc, în colțul din stînga jos. Deși această descoperire îl necăjea, nu reuși să-și impună să-l mute pur și simplu în alt loc.

Cînd deschise dulapul ca să vadă dacă uitase ceva, se trezi stînd față-n față cu el însuși în oglindă, un individ deșirat care căsca gura de atîta zel, o figură țifnoasă care-i repugna. Își strînse buzele, clipi, își trecu mîna prin păr, își netezi vestonul, dar pantalonii și vestonul făceau cute, atîrnau. Mă neliniștește, spuse el în oglindă. E drăguță, mama ar fi cu siguranță de părere că părul ei vopsit e ordinar. Dar mie îmi place. Închise dulapul, luă valiza și se așeză pe unul din scaunele uzate ce nu mai foloseau decît ca decor pe culoar. O auzi înainte s-o vadă. Tocurile ei înalte sunau ca niște ciocănele. Purta o rochie ușoară, plisată. El uitase că era vară. Soldații de cancelarie n-au simțul anotimpurilor.

Ce vrei să faci cu valiza ?

Aș vrea să plec diseară.

Ai permisie pînă mîine la zece. Ești nebun ?

Nițeluș, spuse el, maimuțărind felul ei de a vorbi.

Dacă ai ști ce înseamnă nițeluș. Ea duse valiza înapoi în cameră. El nu merse după ea, așteptă. Anna, întrebă el cînd ea îi dădu cheia camerei și îl rugă ironic să fie atît de amabil s-o predea portarului — Anna ?

Da ?

Sărbătorim cu adevărat ?

Așa cum am poruncit.

O clipă, o cuprinse cu brațul, apoi îi dădu drumul, ea îl luă de mână. No vino, domnule caporal.

Hubert lăsă cheia la poartă, cum dispusese Anna, portarul își făcu plecăciunea în fața „stimatei domnișoare“, iar Anna îi puse în vedere să le amintească celor de la bucătărie să pregătească bucatele de seară cu grijă. Lui Hubert încă îi mai venea greu să-și traducă aceste cuvinte, să ia bucatele de seară drept cină, nu drept ceva mai sărbătoresc sau chiar bisericesc, dar nu îndrăznea să întrebe ce era cu bucatele de seară.

Se plimbară agale, aveau timp. Din cînd în cînd, trecătorii îi salutau, iar el răspundea ca un ecou.

Cunoști multă lume.

De bună seamă. Nu fi idiot, caporal Windisch. La ce-i bun un hotel. După mulți ani, lui încă îi mai veneau în minte o plimbare cu barca, o cafenea, o discuție despre utilitatea cutiilor de pălării, își amintea o stradă acoperită de frunze uscate ca de un strat de piele crăpată, praful și soarele, își amintea că uneori mîna ei o căuta pe a lui, că intraseră a doua oară într-o cafenea deoarece Anna trebuia să-și omoare timpul rămas pînă la surpriză, cum spunea ea, iar el nu-i era de nici-un ajutor.

N-ai susținut tu că nu pui nimic mai presus de cinema ? îl întrebase Anna.

Asta e o exagerare.

Nu vrei tu să recunoști.

Poate. Cine vorbește cu plăcere de viciile lui ?

Este un viciu acesta, caporal Windisch ? Atunci mergem la cinema.

Nu fusese niciodată cu o fată, cu o femeie la cinema. Își dorise acest lucru, invidiasă perechile din întineric ori de câte ori vedea două contururi contopindu-se sau auzea chicoteli din vreo lojă. În asemenea momente i se putea întâmpla să orbească de surescitare și să nu se aleagă cu nimic din film. Acum avea o femeie alături, îi simțea căldura, brațul ei se freca de al lui, mîna ei o ținea pe a lui, însă imaginile erau mult mai puternice, acea unică frază și melodia care-i umpleau capul.

Filmul se petrecea în nordul înghețat al Canadei, se numea „Apă pentru Canitoga“ și povestea aventurile lui Oliver Montstuart. Acesta trebuia să aibă grijă ca printr-o conductă transcontinentală să vină în sfîrșit apă pentru oamenii din Canitoga, ca aceștia să nu mai bea doar whisky, deși Montstuart însuși nu bea nimic altceva decît whisky. Hubert îl vede luptînd împotriva sabotorilor, împotriva unui prieten, inginerul-șef Trafford, îl vede sărînd în apa rece ca gheața, turbînd de furie împotriva naturii, îl vede plin de gingășie și aude fraza : Unul pentru toți, toți pentru unul, și cîntecul : *Good bye, Johnny!* Iar

Anna nu mai poate ajunge la el, căci Montstuart l-a absorbit de mult, sau Hans Albers care-l joacă pe Montstuart; îl atrage în semi-întunericul serii, al depărtării. Îmbrățișează-mă odată, îl roagă Anna, el se supune. Ești neîndemînatic, spune ea. Dar el nu e. Atîta doar că brațele lui sînt grele ca ale lui Oliver. A supt prea mult whisky, a trudit din greu toată ziua, a trebuit să se ciomăgească, acum e țea-păn de atîta poftă de viață. Ești nițel într-o ureche, spune ea. Merg unul lîngă altul. Pasul lui e mai larg, are putere, o simte, iar aventurile se repetă în amintirea lui.

Albers cîntă frumos, spune ea.

Da, spune el, fredonează cîntecul.

Și mie mi-a rămas în minte. Îi caută mîna și fredonează și ea.

Și fraza aceea, spune Hubert, fraza aceea formidabilă : Unul pentru toți, toți împotriva unuia.

Anna pufnește, își duce mîna la gură, îi dă un ghiont : Mare figură caporalul ăsta Windisch. Sucește spusele oamenilor după cum are el chef. Se spune toți pentru unul, nu toți împotriva unuia. Dar el pe toate le răstălmăcește. Portarul îi salută, îi dă cheia lui Hubert, îi spune Annei că totul a fost pregătit așa cum poruncise stimata domnișoară.

Du-te să te aranjezi, spune ea, ne întîlnim peste zece minute în restaurant. Da ?

Între timp, imaginile i-au cucerit mintea, îl stăpînesc. Observă cum se întoarce împotriva celui ce era el înainte, ia treptele cu asalt, suind cîte două deodată, miroase a whisky și vifor.

Ce gust are whisky-ul ? întreabă deodată un glas în sinea lui. N-am băut niciodată.

În cameră se agită de colo-colo, nu mai are astîmpăr. Ar vrea să se afle în altă parte, chiar și într-o odăiță mai mică, numai de l-ar aștepta „ea“, cea pe care i-o luase lui Trafford.

Se spală pe mîini, dar nu se uită în oglindă.

Hubert nu se așteptase să mai fie și alți oaspeți în restaurant. Majoritatea meselor erau ocupate și, zăpăcit de lumină, de zumzetul vorcilor, n-o descoperi pe Anna decît atunci cînd ea îi făcu semn. Stătea în picioare lângă o măsută din capătul sălii, purta aceeași rochie ca după-amiază, iar pe marginea decolteului avea un trandafir prins cu o broșă. Aproape că semăna cu femeia pentru care luptase el.

În mod straniu, în restaurant nu se aflau decît civili, ceea ce îl făcea să se simtă nesigur în uniforma lui.

Așa, acum sărbătorim, spuse Anna. Masa lor era singura pe care ardeau niște lumînări într-un sfeșnic. Vezi, domnule caporal, e cu ade-vărat sărbătoare.

Nu-mi spune domnule caporal.

Mîncară, el întreabă ce era în supă.

Orez cu ficat.



Ori orez, ori ficat, spuse el.

La noi se găsește și una și alta, iar aici sînt amestecate laolaltă.

Anna trebuie că-și refăcuse fardul. Hubert gîndește : *Führer*-ului nu-i plac femeile fardate, și se supără că gîndește acest lucru.

O aude spunînd : Ești hăt departe, Hubert. Ar vrea să savureze această clipă, o și savurează, însă altfel decît speră Anna. Tot ce se întîmplă devine o scenă pe care n-o stăpînește decît el singur.

Oliver s-a întors acasă, a supraviețuit, serbează, se lasă încălzit de lumină, o absoarbe pur și simplu.

Sînt obosit, spune el după ce au ciocnit paharele.

Și eu, spune ea, Nu se miră că urcă scara împreună cu el, că nu se oprește în fața camerei lui, ci intră, că, asemenea cameristei, dă cu-vertura la o parte, întreabă în treacăt „Ai ceva împotriva, Hubert?“, că se dezbracă, se bagă în pat, îl așteaptă, stinge lumina cînd el se culcă lîngă ea, îl trage mai aproape, începe să fredoneze *Good bye, Johnny*, că el o sărută pentru ca ea să înceteze, să nu-l scoată din minți cu melodia asta care l-a scos deja din minți, că e absorbit de căldura ei ca și cum ar fi fost de mult așa. Apoi se trezi la plecarea ei. Întotdeauna avea să facă așa. Dimineața sînt în patul meu, spuse ea, în al meu.

Dar uneori se trezeau împreună, cu trupurile obosite și surescitate, iar Anna avea accese de furie de care Hubert se temea. Spunea lucruri pe care el le excludea din realitatea lui, care îi aminteau de Edith, de aluziile îndirjite ale mamei lui.

Știi că la Auschwitz sînt uciși oameni ? Da, în Silezia Superioară. Evrei, polonezi, cehi. Tăcerea lui o face și mai tristă. Nu mai așteaptă nici un răspuns.

Îi duc și la Theresienstadt. De cei mai mulți nu se mai aude niciodată. Sînt uciși. Da ? întreabă ea și se trage puțin mai aproape de el. Și copii, spune ea, și femei.

El nu vorbește, n-ar putea vorbi. Nu vrea să vadă ceea ce spune ea.

E îngrozitoare lumea războinică a tatălui lui, răscolită de plănuitori și făptuitori.

Lasă-mă-n pace, Anna.

E-adevărat, șoptește ea.

Se adaptă la noua situație. Cele mai multe sfîrșituri de săptămînă și le petrecea la Prerau. Doamna Slotosch, de mult însănătoșită, lua parte la mese, mergea uneori și la plimbare cu ei, dar se ținea discretă în planul doi.

Maiorul Lauer fu transferat. Hubert nu. Hubert presupunea că n-avea să se schimbe nimic cîtă vreme frontul rămînea departe. Pe Anna o credea în stare să găsească o soluție chiar și atunci ; de-ar fi să mute hotelul, să găsească unul nou, undeva, într-o zonă în care să nu ajungă războiul.

Însă odată cu apariția lui Nesvadba, se trezi alungat din comodul vis. Aceasta se petrecu cu totul fără de veste.

Deși nu văzuse „Apă pentru Canitoga“ decît o dată, încă mai reușea să ia chipul lui Oliver. Anna se obișnuise cu asta, nu se mai amuza pe seama lui. Spunea chiar că ideile lui fixe foloseau dragostei.

Bedřich — sau Friedrich, cum se prezentă el ironic — Nesvadba semăna cu Oliver. Sau cu Hans Albers. Sau cu acel Oliver pe care îl juca Albers. Sau cu impertinența după care tînjea Hubert. Nesvadba n-avea nevoie să joace vreun rol. Nesvadba era îngrozitor de sigur de sine și părea periculos. Îl copleșea pe Hubert, îl umilea.

În trei sau patru rînduri, Nesvadba luă parte la bucuriile lor ; pînă și doamna Slotosch „nu admise să i se răpească plăcerea“ de a bea un păhărel cu el. Doar cînd se duceau la culcare, cînd Anna îl urma pe Hubert ca întotdeauna în camera lui. Nesvadba își lua rămas-bun, dispărea. Nu de tot. Îl irita pe Hubert în asemenea măsură, încît mîngîierile lui pierdură din înflăcărare și Anna îl întrebă ce-l apucase, iar el i-ar fi putut răspunde : M-a părăsit Oliver. Nesvadba e de vină.

Pe cît se părea, doamnele Slotosch voiseră să-l pună la încercare, căci, după cîtva timp, Anna îi explică prudent că Nesvadba se număra printre aceia care erau nemulțumiți de situația din acea vreme, care, din cauză că se instaurase protectoratul, trebuiseră să-și schimbe

profesia, care trăiau deghizați, ba și conspirau împotriva nemților, dar numai împotriva hitleriștilor, cu siguranță nu împotriva tuturor, ba mai susțineau că există și unii nemți care le dădeau ajutor, să nu pună la îndoială acest lucru. Frazele Annei estompară nu numai Prerau-ul, ci și Canitoga.

Îl iubești? întrebă el după ce tăcuse îndelung și-și frecase neajutorat fruntea cu dosul palmei. Când ea îl asigură că nu-l iubea decît pe el, pe Hubert, lui îi era deja indiferent.

Faci și tu parte?

Din ce?

Din banda asta.

Nu e o bandă. Nu fac parte din ea. Dăm și noi cîte o mîină de ajutor uneori. Asta-i tot. Sîntem cehi, nu-nțelege?

Mama ta e nemțoaică.

Cum vrei s-o iei, spuse ea.

Cel mai mult ar fi vrut să fugă din casă, dar nu mai pleca nici un tren. O auzi dîndu-se jos din pat, venind la el, îi puse mîinile pe umeri, îi mîngîie ceafa.

De ce te enervezi? Hai să dormim. Îl trase spre ea, el îi cedă, o văzu goală în fața lui, se bucură deodată că se putea arunca asupra ei, că-și putea descărca furia aceea imprecisă. Era furie? Era înstrăinare, era teamă?

Niciodată n-o iubise cu atîta ardoare, îi spuse ea a doua zi dimineța, înaintea despărțirii, și-l conduse pînă în fața hotelului.

Sîmbăta viitoare să vii cît poți de devreme, ia primul tren, îl rugă ea. El dădu din cap.

Acum își tîra picioarele ca Oliver după încăierarea cea mare. Nesvadba nu mai apăruse. Nesvadba, își spuse el în sinea lui, Nesvadba, Trafford, porcule.

În timpul săptămînii, Anna îl chemă la telefon, ceru să i se spună că nu era acolo. Își propuse să-i scrie, să-și ia rămas-bun : Nu pot veni, Anna. S-a terminat. Scrisorile nu-i reușiră. Cum obișnuința de a părăsi cazarma la sfîrșit de săptămînă era prea puternică, în sîmbăta următoare se duse la Olmütz, trase la un hotel din apropierea primăriei, văzu de două ori un film, totuși nu se lăsă captivat de imagini, ci se gîndi că acum ar fi putut să se plimbe cu Anna, și cum i-ar fi dus supa doamnei Slotosch, și cum îl sărbătoriseră pe caporal, și cum îl ajutase Oliver s-o iubească pe Anna. Acolo ar fi putut să fie la el acasă. O clipă cîntări în minte gîndul de a-l denunța pe Nesvadba poliției militare. N-ar fi avut prea mult sens.

În septembrie 1944, frontul apropiindu-se, statul lui major fu mutat la Brno.

## 11. CÎRCIUMA LUI NAVRATIL

BRNO FU pentru el o experiență cum nu-i mai prilejuise nici un alt oraș. Nici o clipă nu avu impresia că ar fi real. Ajunse acolo, se

instală la cazarma din „Cîmpurile Negre“<sup>\*</sup>; ieși o dată sau de două ori, iar cînd se îmbolnăvi de febra a cărei cauză medicii n-o puteau decît bănuî, nu apucase să vadă decît domul, parcul Spielberg și pe cel din jurul Casei Germane. Boala lui provenea se pare dintr-o mai veche intoxicație alimentară. Totuși nici unul din cei care mîncaseră cu el la cantină nu fu atins de acea febră.

Totul se îndepărta de el. Întrebările medicilor ajungeau la el tot atît de puțin ca și îngrijirile surorilor. Cu o constituție atît de slabă, auzea el. Simptome comparabile cu cele ale gîlbănirii, auzea el. Oare cu glucoză? Întrebările și cuvintele își pierdeau sensul în mintea lui. Ce era asta: glucoză? Ceva ce mîncase mai de mult? Visa mult, însă figurile nu purtau nici un nume. Uneori nu-și mai simțea corpul, avea impresia că nu era decît un gol sub pătură și-și plimba mîinile de-a lungul picioarelor, vrînd parcă să verifice dacă era acolo. Rămîneți culcat, vă rog, spunea sora. Se obișnuî cu starea aceasta în care nu mai putea deosebi între somn și trezie, cu faptul că în mintea lui gîndurile nu mai aveau nevoie de cuvinte, că durerile, care la început îi contractau burta și pieptul, acum dispăruseră, fiind suspendate de o insensibilitate plutitoare.

Domnul Windisch? întreba un glas plăcut, alîntător.

Da?

---

\* Cartier din Brno.

Nu vreți să luați măcar o îmbucătură mică de tot ?

Încă nu.

O uimea : un slăbănog care în mod vădit trăia dintr-o substanță ce părea a exista totuși, oricît de neîndestulătoare ar fi fost, un fachir, un aerofag, un autoconsumator.

Primele bombe căzură asupra Brno-ului. Cînd se dădea alarma, cei grav bolnavi și muribunzii erau transportați pe tărgi în pivniță, o procedură pe care Hubert o savura, căci re-simțea agitația și graba din jurul lui ca pe o schimbare de temperatură, porii lui absorbeau teama celorlalți ca pe o substanță tămăduitoare, se încălzea fără a fi tulburat, cu toate că surorile luau drept emoție roșeața ușoară din obraji și de pe fruntea lui, încercau să-l liniștească, îi șopteau la ureche susurînd, îl mîngîiau ușor pe frunte, le cereau sanitarilor să ducă targa cu grijă, iar apoi în pivniță, în tăcerea așteptării, una dintre ele ședea în orice caz lîngă el, îi ținea mîna, în vreme ce el se prefăcea adormit deși rămînea treaz și cu sensibilitatea ascuțită la maxim : alarma deveni pentru el o senzație înviorătoare.

Pe Hubert îl costă tot mai mult efort să rămînă bolnav, ce-i drept însă, acum începu să-i fie foame ; se mai împotrivi un timp pînă să se dea bătut, apoi surorile începură să-l hrănească pline de devotament. Curînd i se putea da drumul. Fusesse cît pe ce să moară. Ați avut încă o dată noroc, domnule Windisch. Glasurile

aparțineau iar unor persoane. Acesta, de exemplu, care putea să susure atât de alinător, care-i încălzea urechile, care avusese mâini atât de pufoase, glasul acesta aparținea unei persoane mici și mobile care se retrăgea într-un fel de amabilitate rezervată. Acum ne luăm temperatura. Acum mîncăm supica. Hubert hotărî să se însănătoșească rapid, căci o febră ca aceasta n-avea cum s-o mai repete.

În toiul verii i se dădu drumul din spitalul militar. În ultima săptămînă suferise nu din cauza febrei, ci a arșitei și a agitației celorlalți, care jucau *Skat* \* cu multă gălăgie, glumeau cu infirmierele, se lăsau în voia fanteziilor lor erotice depănate sub forma unor povești înfiorătoare, îi trimiteau în oraș pe băieții din *Hitlerjugend* care-și ofereau ajutorul, ca să cumpere ba una, ba alta, ce se mai găsea, lucrurile cele mai fără rost, obiecte de bucătărie, castronașe de lemn, pastile de tuse sau muștarul care, uns pe pîine, devenise una dintre cele mai rîvnite delicatese.

Dacă se mai simțea slăbit? De ce nu lua parte la absolut nimic? Cum adică nu juca *Skat*? Le strica cheful la toți. Era o acritură.

Hubert se ascundea în dosul ziarelor, al cărților, încerca să se sustragă citind. Se simțea mai exclus ca oricînd.

Rugă să i se dea drumul mai devreme, însă medicii insistară să-l mai țină o zi sau două sub observație și nu-l lăsară să plece.

---

\* Joc de cărți.



Fiind încă foarte slab, primea porții suplimentare, care firește, de cum ieșeau infirmierele din încăpere, îi erau luate cu tot felul de observații ironice la adresa bolii lui infantile, a lipsei lui de experiență de front, a palorii lui de conșopist.

Nu era lăsat în pace nici o clipă. Iți, Windisch, toate-n regulă? Îmi împrumuți și mie cartea ta? Mă iertați, domnule caporal, n-ați avea chef să jucați o partidă de *Skat*?

Dacă tot nu știi să joci, ai putea măcar să ne ții șocotelile. Windisch, ești în stare să-ți umpli oala de noapte ca Lohse? Ia încearcă. Că doar ăla-i uscat ca o fată bătrână. Ia povestește-ne ceva despre fetele tale, Windisch.

Noaptea zăcea treaz, își închipuia cum se ridică deasupra lor, cum îi bate la *Skat* unul după altul, cum îi iau infirmierele apărarea, cum le închide gura cu pățaniile lui de pe front, el, singurul care avea EK 1\*, care tăcuse atîta vreme numai fiindcă nu voise să se laude ca ceilalți. Cum fusese rănit într-o acțiune de patrulare, iar orașul lui îl sărbătorise în timpul concediului medical. Gîndind „orașul meu“, se sperie, căci nu-și putea închipui orașul lui, nu putea fi vorba de Kassel, unde dominau tatăl lui și Wehrhahn, în care cu siguranță oamenii nu l-ar recunoaște, poate Pre-rau, dar Anna și mama ei ar refuza să-l însoțească la festivitate, purta uniformă, era soldat german, ca întotdeauna ar fi singur, doar

\* Crucea de fier clasa I-a.

mama i-ar scrie, l-ar felicita : Dragul meu Hubert...

Cînd adormea, visa urmăriri, cădea în abisuri în formă de pîlnie, îl trezeau propriile lui gemete sau şuietăturile furioase ale vecinilor : Termină odată cu văicărelile, dobitocele.

Cînd, în sfîrşit, îşi strînse bruma de lucruri, aşteptat fiind de o soră care-l îndemna să se grăbească, mai avea de luat şi hîrţiile, nu se putu hotărî dacă trebuia sau nu să-şi ia rămas bun de la ceilalţi. Luă valiza, lăsă capul în jos, trecu fără un cuvînt prin dreptul paturilor şi meselor, auzi mormăielile tot mai zgomotoase, iuţi pasul, iar cînd o ajunse din urmă pe soră, careva răcni în urma lui : Măgarule !

Aţi fi putut totuşi să vă luaţi rămas bun, spuse sora. Ciudat de emfaticul „totuşi“ îl nedumeri. Nu că ea i-ar fi reproşat comportarea. Asta îi era indiferent. Avusese dreptate să-i pedepsească pe golani aiă, neluîndu-i în seamă. Dar, se întrebă el, cum de punea ea acest totuşi în mijlocul frazei ? De unde venea fata asta ?

Nu credeţi ? întrebă ea.

Nu, spuse el. Nu.

Nu vă înţeleg, domnule Windisch. Nu faceţi decît să vă îngreunaţi singur situaţia.

Ăia mi-au îngreunat-o.

Medicul care îi făcu formele de ieşire, dar care înainte de asta dori „să mai schimbe cu el cîteva cuvinte într-o chestiune serioasă“, deşi în continuare n-a fost vorba de nici un schimb, ci doar de un monolog despre subnu-

triție, medicul acesta fiind un răspuns viu dat foamei regretate în atâtea cuvinte, și anume era gras, se lăfăia în grăsimea lui și iradia o mulțumire provocatoare care pe Hubert îl reduse definitiv la tăcere. Dacă punea laolaltă toate fragmentele de discuție, în săptămânile de spital îi ieșiseră din gură vreo patruzeci de propoziții. Dacă ar fi rămas mai mult ar fi uitat să vorbească, sau toate gândurile i s-ar fi concentrat în vulgarele numărători rimate și înjurături ale jucătorilor de *Skat*, în grosolanele descrieri de acte sexuale și în scurtele rugăciuni în care era vorba de război, de lipsa de femei și de mizeria vieții de soldat.

Medicul îi certifică o permanentă stare subponderală. Ești prea slab, dragul meu, mult prea slab. Însă, după cum se vede, e o predispoziție. Nu-i bine în vremurile astea. Acum ar trebui să pui carne pe tine, s-o gospodărești cum trebuie. Orice dram de grăsime trebuie virât sub piele, dragul meu. Asta înseamnă căldură și supraviețuire. Dacă nu și mai mult. Dar nu ești singurul. Poate fi vorba de-o supărare care-ți roade carnea de pe oase. Nemulțumirea. Războiul însuși. Cartelele de alimente ar putea fi suficiente. Dar cui îi place să mănânce hîrtie în loc de untură de porc și jumări. Deși, cam așa arăți. Dar mai bine să trecem peste astea, bunul meu prieten. Războiul merge înainte și-și fabrică eroii. Ai văzut vreodată un erou gras? Nu? Așadar, ai șansa să devii unul dintre ei. Eu nu. Asta-i avantajul dumitale de slăbănog, unul măcar tot ai. Iar

*Führer*-ul nostru e și el mai degrabă un leptozom. Ai auzit de Kretschmer? Desigur nu. Asta a inventat tipurile umane și a stabilit totodată și caracterul lor. Deci eu sînt un picnic. Trecem peste asta. Nici de tipologie nu se mai sinchisește războiul. Doar atît : atleticii la aviatori, leptozomii la grenadierii. Ceea ce în cazul duminicilor se și potrivește. Sau în cancelarii. Aici e chiar o dublă potriveală. Vezi. Știința. Picnicii la statele majore. Cu trese roșii și privire de ansamblu. Deci, domnule caporal, ai aici un certificat care-ți îmbogățește alimentația, o jumătate de litru de lapte smîntînit în plus față de muritorii de rînd și glucoză. Astea-s porții ca pe submarine ! Ai grijă să nu fii frustrat — grăsanul se întrerupe, îi întinde hîrțiile lui Hubert, dă din cap, închide ochii, se lasă pe spate.

E foarte cald. Strada îi fuge de sub picioare, îi vine greu să respire. Merge cu pași mărunți, în jos, pînă la stația de tramvai. Nu se aude nimic. Rămîne o clipă pe loc, ascultă cu atenție, de foarte departe se aude orașul : mașini și tramvaie, poate voci de oameni. O femeie îi taie calea, aproape că țopăie, își leagănă poșeta, fredonează, nu-l ia în seamă. Vine de la vreunul care-a făcut-o fericită, își spune el. Sau se duce la careva și e bucuroasă. O invidiază că îi e atît de ușor. Înaintea stației vede primele ruine. Ziduri crăpate și înnegrite de foc, găuri de ferestre și munți de moloz. Strada n-a fost curățată decît pe jumătate. Cînd se întîmplau toate astea, zăcea de febră în piv-

niță și se gîndea că totul era vis. Îl supăra doar faptul că tot ce era real, chiar și distrugerea, se petrecea de cele mai multe ori fără el.

Tramvaiul străbătea orașul, trecînd prin dreptul parcurilor, iar apoi o lua spre Cîmpurile Negre. Totul i se părea cunoscut oarecum, iar soarele deforma casele și copacii, le învălmășea într-o lumină nebunească. Cu el în tramvai călătoreau aproape numai femei bătrîne, multe dintre ele în negru, îl măsurau, priveau uniforma celui care, judecînd după valijoara lui, părea a face o călătorie mai lungă, un străin, unul din Reich, un cuceritor, chiar dacă era peste măsură de slab și palid, și, așa cum ședea acolo cu genunchii lipiți, caraghios și lipsit de apărare. La capătul liniei, tramvaiul se întoarse în cerc, vatmanul coborî să fumeze o țigară, Hubert rămase pe locul lui. Mai avea liber o oră și jumătate. Să le fi dăruit companiei? N-avea chef să coboare și să se plimbe, ci mai curînd să treacă încă o dată cu tramvaiul prin oraș, să vadă fațadele orbitoare alunecînd pe lîngă el, ori cioturile de piatră negre pe care soarele le făcea să pară de catran, să ia cu el, în treacăt, cîteva imagini, să se simtă în siguranță și la loc bun — puse valiza pe bancă lîngă el. Taxatorul îl urmărise în tot acest timp cu o privire bănuitoare, iar acum se înfipse în fața lui și, deși avea de-a face cu un soldat german, i se adresă lui Hubert în cehă. Hubert clătină din cap, murmură: *Co myslite*? Deci trebuie să vorbesc nemțește

cu dumneavoastră ? spuse taxatorul. Vreți să mergeți și înapoi ? V-ați rătăcit ?

Nu.

Cum nu dacă ați rămas în tramvai ?

Hubert își savură superioritatea. Neobișnuitul, straniul îl făceau puternic.

Mai merg o dată și în celălalt sens. Și pe urmă iar înapoi.

Cum v-a venit ideea asta ?

Mă umple de fericire. De fapt voise să spună : Mă face fericit. Însă „mă umple de fericire“ era o formulă mai aleasă. Taxatorul, probabil, îl crezu nebun. Sau cel puțin excentric. Sau, în cel mai bun caz, snob. Dar trebuie să plătiți fiecare călătorie separat.

Bine. Hubert își scoase portmoneul din buzunar : Atunci, vă rog, încă două călătorii întregi.

Taxatorul își savură din plin triumful : Asta-i cu totul și cu totul imposibil.

De ce ? Hubert își pierdu puterea pe care abia o dobândise. Păi ar trebui să vă fie indiferent dacă iau un bilet sau două.

Nimic nu mi-e indiferent, spuse taxatorul, nimic, iar biletele nu se pot lua cu grămada, ci numai câte unul.

Dar există și bilete săptămânale sau colective, din câte știu.

Și de unde știți asta, mă rog ? Și chiar dacă există, nu-s pentru asemenea aiureli. Deci : Ur-mătorul bilet îl luați când vă veți fi hotărît să mergeți și când eu mă voi fi hotărît să tai bi-

lete. Asta-i. Și așa se și petrecură lucrurile. Hubert se supuse scrîntelii taxatorului, nu reuși însă să-și scoată din minte felul acesta de reglementări, își repeta întruna că erau absurde, dar destinderea sperată nu se mai produse.

În cancelarie Hubert fu întîmpinat ca și cum n-ar fi lipsit decît scurtă vreme, dar trebui să lupte trei zile pentru a obține un birou propriu, căci pe al lui pusese mîna un plutonier de stat major, care, după cum susținea, insista să aibă un birou de aceste dimensiuni, în vreme ce Hubert trebuia să se mulțumească cu o masă care avea doar un singur sertar cu cheie. Cît durase absența lui Hubert, plutonierul Kuno Reuschel din Pasing schimbase considerabil starea de spirit a micii grupe; abia dacă se mai glumea, domnea un ton milităresc cît se poate de lapidar, la tot pasul răsuna cîte-un „Da, să trăiți!” răgușit, pocnetele din călcîie scandau orele. Apropierea frontului îi apăsă pe toți. Ofițerii bănuiau că rușii aveau să ajungă în curînd la Oder. Și nici acolo, ținînd seama de starea dezolantă a trupelor ce se revărsau înapoi, n-aveau cum să fie opriți.

Hubert îl evita pe Reuschel. Cînd acesta îl provocă odată, se făcu mic și-și înghiți replica. Reuschel adusese vorba despre familia Slotosch. Cică ar fi ajuns la urechile lui că Hubert avusese la Prerau o istorioară amoroasă. Așa era?

Nu, nu chiar așa.

Erau cehi, Windisch ?

De ce îl întreba asta ? Voia să-i facă vreo figură ?

Nu, nu erau cehi.

O spui în așa fel, caporal Windisch, încît s-ar putea crede că erau hotențoți.

Din cauză că în familia lor existau și germani și cehi, domnule plutonier major.

Deci corcitură. Aștia-s cei mai răi.

Erau oameni prietenoși.

Nu ți-am cerut o apreciere, caporal Windisch.

Da, să trăiți.

Da, să trăiți. O expresie care-i frîngea pe oameni din mijloc, care țîșnea rece de pe buzele lor și curma orice gînd, o expresie îi unea și-i separa.

În timpul uneia din aceste abstruse discuții cu Reuschel, Hubert își spuse, încuviințînd mecanic, că toată viața nu avusese voie să spună „nu“, că încă de mic acest cuvînt îi fusese scos din cap, tatăl, profesorii, colegii nu-l învățaseră și nu-i îngăduiseră să spună decît „da“ și „da, să trăiți“, nici un „nu“ nu-i tulburase și nu-i adîncise cursul zilelor, nici măcar o singură dată nu se putuse împotrivi mersului lumii, nu tăia se cu un „nu“ calea vreunuia din călăii lui, nu făurise o barieră din acest mărunț cuvînt care ar fi schimbat totul, absolut totul, atît pe el cu visele și dorințele lui, cît și pe oamenii care poate i-ar fi devenit prieteni.

Da, să trăiți, domnule plutonier major.



Da, să trăiți. Curînd însă nu mai apucară să spună nici da. Realitatea, care din prevedere sau lașitate era degradată în zvon, îi ajungea treptat din urmă. Unul vorbea despre răscoala din Varșovia, a polonezilor și evreilor — din nou cuplul instituit de tatăl lui, acest întunecat argument cu care i se stîrnise dezgustul față de Edith — de data asta însă, se părea că s-ar fi apărat, pungașii și negustorii, cîcă s-ar fi dovedit în stare să mînuiască puști și grenade, spre uimirea conducerii armatei care își propusese să stîrnească plevușca într-o singură zi. Numai că n-a fost chiar atît de simplu. Poate că nu fuseseră apreciați așa cum trebuie, se gîndi Hubert, din cauză că răspunseseră cu „da, să trăiți“, „să trăiți“ și „să trăiți“, iar „nu“-ul luase dimensiuni uriașe în sufletul lor și îi făcuse invulnerabili.

Răscoala fu înăbușită în cele din urmă, ceea ce pe Hubert îl mîhni în taină, căci își dorea ca acest război ciudat de ireal pentru el să-l ușureze măcar de poverile copilăriei. Unul dintre ofițeri îl admonestă pe Reuschel pentru pesimismul lui, ceea ce era într-adevăr o nedreptate, căci plutonierul era aproape singurul care încă mai transforma înfrîngerile în mici victorii și credea fără discuție în victoria finală.

Hubert folosi prima permisie de după boală pentru a merge la cinema. Avu noroc. Hans Albers în rolul lui Münchhausen îi făcu bine. Sau actorul care îl juca pe Minunat-atotputernicul. Sau mincinosul care trebuia crezut. Sau adevărul pe care nu-l cunoștea decît povesti-

torul. Sau povestitorul care demasca minciuna drept adevăr și adevărul drept minciună. Căci nu pe țarina Caterina o slujește Münchhausen, ci minciuna puterii, și nu de fanfaronul baron dintr-o provincie apuseană e vorba, ci de inventatorul adevărului amabil. Când Münchhausen o porni prin azur, călare pe ghiulea, avîntata și nemaipomenit de vesela muzică îl mișcă pe Hubert în asemenea măsură, încît sări de pe scaun, vecinii lui privindu-l consternați și trăgîndu-l înapoi pe scaun. Această muzică îl urmări întreaga seară. Nu putu să scape de ea.

În cîrciuma pe care o descoperise în apropierea vechii primării, ascunsă în dosul unei porți, Hubert șezu de unul singur la o masă de lemn lungă și fredona în surdină.

E din „Münchhausen“, spuse cîrciumarul, e o bucată frumoasă. Genul ăsta de familiaritate îl irită. Nu răspunse. Cîrciumarul îl lăsă în pace. Însă exuberanța melodiei se pierdu, iar Hubert fu sigur că nu-l va putea folosi pe Münchhausen pentru visele lui. Bău al doilea pahar de vin, memoria lui porni în căutarea unuia mai puternic.

S-ar fi putut forma o coloană nesfîrșită, desperados și regi, escroci și moraliști, amanți și părăsiți, risipitori și vînători singuratici, o galerie de chipuri bărbătești încordate care se înlocuiau și se estompau reciproc, Friedrich cel Mare și Trenck Pandurul, cavalerul Willy Birgel și Rühmann, pilotul prăbușit, s-ar fi putut

rătăci printre ei ca într-un cîntec lung de-un cot și cu refren, dacă n-ar fi reușit să-și mai aleagă unul și să-i ia înfățișarea, pe Oliver Monstuart, inginerul care răzbate împotriva unei bande de gangsteri, temerarul cu cîntecul pe buze, *Good bye Johnny*, care la urmă piere scufundîndu-se la acel cheson și știind că fiti-lul a ars aproape pînă la capăt, dar ce dacă, unul pentru toți, toți împotriva unuia. Asta-i din „Apă pentru Canitoga“, spune cîrciumarul.

Da ? Ce ?

Ce-ați cîntat adineaori, cîntecul ăsta.

Cîrciumarul are o voce plăcută.

*Good bye Johnny, good bye Johnny !*

Frumos a fost cu tine și cu mine,

dar ce păcat, dar ce păcat,

că veșnic nu poate ține.

Cîțiva clienți cîntă și ei, unul a scos din buzunar o muzicuță, se face ecoul glasurilor, tot mai încet, iar Hubert spune : Țăsta-i rahat sentimental.

Dar frumos ! Acum nu mai avea nimic împotriva faptului că, după ce se prezentase : Navratil, cîrciumarul se așeză la masa lui.

Windisch.

Veniți de pe front ?

De ce răspunse cu un „da“ aproape șoptit, vrînd parcă să se convingă pe el însuși ? De ce-i treceau prin minte înșiruiți de imagini care îl surprindeau, la care nu se așteptase, care însă acum, la această oră, în această societate, erau memoria lui ?

Da.

Rusia ? întrebă cîrciumarul.

Da.

Rău, spuse cîrciumarul.

Da.

Cum o să se termine ? întrebă cîrciumarul, nu pe el, nici măcar pe sine însuși.

Cum să se termine ? se auzi Hubert din nou, vocea lui suna aspru, sigură de sine și aducea cu ea trecuturi de cutezanță.

Cîrciumarul rîse, prudent, nu știa cum să-l ia pe acest partener de discuție subțirel și cu aspect bolnăvicios. Un chiulău, un fanatic ?

Știți, spuse Hubert, cîndva am trecut și eu prin ceva asemănător.

Asemănător cu ce ?

E o prostie, se corectă Hubert, vinul e de vină. Puteți să-mi mai aduceți unul ? Cîrciumarul se duse în dosul tejghelei. Hubert privi în jurul lui, căldura, lumina de amurg din mica încăpere colțuroasă îl înconjurau, îi dădeau siguranță.

Deci ? întrebă cîrciumarul. Noroc, domnule Windisch.

Noroc, domnule Navratil.

Știți, uneori n-ai încotro, trebuie să te descurci singur.

Parcă eu n-aș ști. Lui Hubert nu-i plăcu replica aceasta care parcă-i cînta în strună.

Nu sînt sigur, domnule Nevratil. Am să vă povestesc ceva. Ne aflam lîngă Vitebsk, într-un sat.

Cînd spuse „sat“, chiar văzu unul. Semăna cu cele prin care trecuse pe cînd mergea de

la Meserič la Prerau. În unele clipe își dorise să poată trăi acolo, în liniște și fără nici un fel de trecut.

Din câte-mi amintesc n-aveam curent electric, iar apa o scoteam dintr-o fântână. Sărăcia acestor oameni ne apăsa. Spunea fraze pe care ar fi putut să le citească undeva. Însă le găsisese dintr-o dată în memoria lui.

Singura legătură cu divizia noastră era prin telefonul de campanie.

Da, eram la capătul lumii. Într-adevăr ! Într-adevăr ! spuse el și-și adevveri propriile imagini.

No și ? întrebă cărciumarul. Între timp, câțiva clienți li se alăturaseră și ascultau și ei.

În zona noastră nu mai aveau loc decît mici ciocniri întîmplătoare. Partizani probabil. Da. Era o vară minunată.

Anul trecut deci, spuse cărciumarul.

Da, anul trecut. Și apoi ne-am trezit iar cu legătura telefonică întreruptă. Șeful nostru era îngrijorat. O patrulă a fost nimicită. Nu s-a mai întors. O a doua a reușit să facă legătura, dar nici nu se întorsese bine, că din nou s-a întrerupt. Comandantul bănuia că era mîna partizanilor. N-avea sens să mai trimitem o patrulă. Un cercetaș trebuia să meargă de unul singur, să vadă care era situația și, pe cît posibil, să refacă legătura. Era nevoie de un voluntar.

Și acesta ați fost dumneavoastră, spuse Navratil. Hubert dădu din cap, ezită să povesteas-

că mai departe, remarca lui Navratil, după cum i se părea, avusese o nuanță ironică.

Și ați găsit defectiunea? întrebă unul dintre ascultători.

Hubert își continuă povestirea: Era un ger cumplit —

Cum? Nu ziceați că s-a întâmplat vara trecută?

Vreau să zic — noaptea, când am pornit la drum. Era destul de frig.

Așa.

Nu-l credeau. Începuse prost povestea.

Îmi amintesc cum m-am speriat de moarte în pădurice când mi s-a părut că aud pași prin frunzele de pe jos. Nu era nimic. Nu. M-am liniștit. Am traversat un ogor fugind aproape lipit de pământ, puteam să văd deja cablul telefonic. Unul dintre stâlpii aceia șubrezi fusese doborât. Să-l ridic singur în picioare n-aveam cum. M-am furișat, gândindu-mă ce să fac. Se făcuse cald, și pământul era cald —

Aici putea să îndrepte greșeala de adineaori. Era atît de simplu să faci soarele să strălucească, să readuci vara.

Am stat o clipă nemișcat. Nu se clintea nimic. Cîteva din păsările alea de stepă cîntau.

Există stepe pe-acolo?

Nu chiar stepe adevărate, dar altfel ca la noi.

Liniștea din jur m-a făcut să renunț la precauții. Am lăsat prudența deoparte, nu m-am mai ghemuit la pământ. Când am ajuns la vreo

o sută de metri de stîlpul doborît, au început să tragă. M-am aruncat în iarbă. Ca încremenit. Am aşteptat. Cineva a strigat. Am tăcut.

Da, pot să-mi închipui teama, spuse unul dintre ascultători.

Trebuie să recunosc, mi-era frică. Dar am rămas culcat la pămînt, nu m-am clintit. Au ieşit la iveală, erau trei, poate credeau că m-au nimerit. Ce era mai îngrozitor, pur şi simplu nu puteam să pricep --

Da ?

Mă uitam, clătinam din cap, mă uitam iar --

Da ?

Purtau uniforme germane.

Imposibil, spuse unul.

Cum adică ? Navratil îl ghici, înţelese că Hubert trăia povestea asta chiar atunci, la masa din cîrciumă, şi lăsă să se vadă acest lucru, fără a-l da de gol pe Hubert. Cum adică ?

Totul e posibil. În vremuri ca acestea nu se mai petrec decît minuni, rele şi bune.

Nu s-au mai uitat la mine, au alergat la stîlpul următor şi au început să-l taie cu un topor. Ce era să fac ? Unul contra trei ? Am sărit în picioare strigînd, am smuls siguranţa unei grenade, am aruncat-o, m-am împiedicat, am căzut, ceea ce mi-a salvat viaţa, căci au apucat să mai tragă înainte să explodeze grenada.

Şi ce s-a întîmplat ?

Cu mine ?

Nu, cu ei !

Doi erau morți. Unul doar ușor rănit. Și-a ridicat brațele. Am fugit spre el. Aveam impresia că distanța dintre noi nu se micșora deloc.

El își aruncase mitraliera. „*Davai*“ am strigat eu.

El mi-a zis foarte liniștit : Poți să vorbești nemțește cu mine, camarade.

Nu numai că purta uniformă germană, ci chiar era într-adevăr german. Sau austriac.

De ce austriac ? întrebă Navratil.

Asta era. Mi-a zis el. Din Linz.

Din Linz ? A zis el asta ?

Îmi amintesc precis. Din Linz.

Atunci așa trebuie să fie, spuse Navratil.

Dezertase, la fel ca și ceilalți doi. Luptau de partea partizanilor. I-am spus că era prizonierul meu, l-am somat să înlăture defecțiunea. Cât timp a lucrat l-am păzit cu o carabină. La prima mișcare greșită l-aș fi împușcat.

Ba n-ai fi putut s-o faci, spuse Navratil, eu zic că ți-ar fi fost imposibil.

Am reușit. Legătura era refăcută. Am ajuns în sat, la companie, fără incidente. L-am silit să alerge înaintea mea. De fapt mă așteptasem ca partizanii să fi auzit focurile și să ne fi urmărit. Dar nu s-a întâmplat nimic.

Această precizie îl bucură pe Hubert. Faptul că îi reușea să redea stări de spirit și amănunte.

Ce s-a întâmplat cu austriacul ? întrebă Navratil.



A fost interogat, zile în șir.

Rău, spuse Navratil.

Iar apoi l-au împușcat ca dezertor.

V-a părut rău de el ?

Dacă mă întrebați acum, spuse Hubert, cred că da. Era mulțumit de încheierea povestirii, de melancolia lui, un fel de tristețe bărbătească în fața inevitabilului.

Și n-ați primit nici o medalie pentru asta ? întrebă o femeie tânără. Fu surprins. Nu se gândise la asemenea mărunțișuri.

Nu, spuse el. După o clipă adăugă : Mai întâi am fost supărat pentru că mă treceau cu vederea, însă, de fapt, nu medaliile contează.

Dar un admirator al lui Hans Albers tot sînteți, spuse Navratil.

Hubert încuviință. Navratil începu să cînte, iar celălalt îl acompania la muzicuță.

Sentimentalismul e uneori salvarea celor ca noi. Navratil avea dreptate. Hubert deveni client permanent, iar *Good bye Johnny* deveni semnalul lui de recunoaștere.

Însă Nesvadba, la care nu se așteptase, care se ivi în lumina proastă a cîrciumei lui Navratil ca într-o veche poză de ziar, puse capăt acelei idile și așa destul de îndoielnice. Era vremea în care nenumărați nebuni dădeau tot felul de parole, vestitori ai nebuniei, nicicînd vizibili, palpabili, însă mereu audibili : noua armă-minune a *Führer*-ului ! De o mie de ori mai puternică decît V-2-ul ! Rușii măcelăresc femei și copii în Prusia Orientală ! În apus se

așteaptă o ofensivă. Aliții sînt alungați în mare! Japonezii decid războiul! Nimeni nu credea măcar o iotă, toți spuneau mai departe.

În seara în care apăru Nesvadba și-l izgoni din refugiul lui, Hubert luase, ca de atîtea alte ori, tramvaiul din Cîmpurile Negre pînă în oraș. Se aștepta o alarmă aeriană. Atacurile erau tot mai dese. Unele străzi fuseseră transformate în mormane de piatră, imposibil de trecut, iar printre pietre creșteau primele firi-cele verzi. Oamenii se zoreau, se înghesuiau în vagon, erau grăbiți să ajungă acasă, sau cel puțin în apropierea adăpostului antiaerian cu care se familiarizaseră toți, fiecare era preocupat de el însuși, de propriile-i spaimi, iar înăbușitorul aer de sfîrșit de vară era încărcat cu electricitate. Cerul serii se pierdea într-o margine ca de sulf. Cînd rîdea cîte-un copil, adulții tresăreau înfiorați. Poate că lumea se pregătea pentru sfîrșitul ei. Poate că da. Iar dacă s-ar dezagrega, s-ar împrăștia în mii de fărîme, în adîncul acestui cer care a uitat timpul nu s-ar auzi nici un sunet, nimic, omenirea s-ar îmbarca în tăcere pentru această călătorie.

Navratil avea discul pe care Hans Albers cînta *Good bye Johnny*. Îl puse după ce Hubert se așezase la masa lui obișnuită.

Frumos, nu? Hubert se aștepta la ceva, fără a ști, ci doar bănuind ce avea să urmeze. Nu răspunse, își bău vinul, aștepta solul acelei serii de nebunie.

Pe cît se părea, Nesvadba își asumase acest rol.

Nu bătea la ochi, era prezent fără a fi simțit, stătea între mese, își căuta un loc aproape de tejghea, apoi îi făcu un semn cu capul lui Navratil. Trebuie că se cunoșteau. După un timp, Navratil îi șopti ceva, Nesvadba dădu iar din cap, se ridică în picioare și dispăru în bucătărie.

Cînd își comandă cel de-al doilea pahar, Hubert îl întrebă pe Navratil : Îl cunoașteți mai de mult pe acest domn cu care tocmai ati vorbit ? Pe cine ? întrebă Navratil. Impertinența lui îl lămuri pe Hubert că Nesvadba avea și aici acoliti, printre care se număra desigur și Navratil. Cît de siguri se simt deja. Se întreba de ce oare îi inspira Nesvadba atîta teamă. În fond, putea să-i fie indiferent faptul că cehii conspirau împotriva germanilor. Aveau dreptul să se apere, nu ?

De ce-l jigneau cu tainele lor, cu rezistența lor, cu tăcerea lor ? El nu era adversarul lor.

Pe acest domn Nesvadba, spuse Hubert.

Ah, îl cunoașteți deci, spuse Navratil.

Si dumneavoastră la fel.

Puțin. Doar așa... A lucrat înainte în comerțul cu vinuri.

Navratil se întoarse, dădu cîntecul mai tare : *Good bye Johnny*. Hubert ceru să plătească. Navratil luă banii fără o vorbă.

Păcat, spuse Hubert încet.

Nu se poate altfel, v-o spun eu, domnule Windisch,

Cîntecul tot îi plăcea. Ieși din local, se opri în fața ușii, era întuneric. Își scoase lanterna din veston și se luă după lumina care, subțire, jalnică, nu decupa din beznă decît cîteva pietre de caldarîm.

## 12. BARBARA WINDISCH, VĂDUVĂ ROTH

ACUM TIMPUL i-o lua înainte. Atît de iute Hubert nu putea fi, atîtea imagini nu putea reține. Aduna grabă, teamă, tăcere, aduna chipuri ce se schimbau, se schimonoseau, izbucniri ale unei dorinți sau furii necontrolate. Totul se acumula confuz înlăuntrul lui, iar el nu găsea cuvinte, denumiri pentru aceste lucruri. Într-o revistă citi despre Kaspar Hauser, cel care fusese ținut ca un animal, iar odată ajuns printre oameni începuse să învețe, minunîndu-se de toate. Hubert se gîndi că pentru această făptură fiecare privire, fiecare cuvînt trebuie să fi fost la început ceva nespus de pur, pînă să observe înspăimîntat cît de stricate erau acestea prin istoria lor și datorită oamenilor. Se întrebă și cît timp îi trebuise lui Kaspar pentru a deosebi adevărul de minciună — sau dacă pentru el această deosebire nici nu putea exista.

A doua zi după atentatul asupra lui Hitler, batalionul stătea în careu în jurul unui dra-

pel. Comandantul le citi, vădit alandala, niște propoziții lăcrămos-patetice de pe o foaie de carnet, iar apoi îi puse să depună un jurământ de credință, de nestrămutată credință, față de *Führer*. Pământul se umplu de crăpături sub cizmele lor. Lui Hubert această scenă i se păru totuși ridicolă : Nimeni nu vorbea ca de obicei, nici măcar plușonierii, ci șopteau de parcă trebuiau menajați niște bolnavi ori muribunzi, sau vorbeau târăgănat ca la o serbare interminabilă. Lucrurile continuară așa doar câteva zile.

După ce Nesvadba îi stricase și plăcerea de a merge la cîrciuma lui Navratil (din nou cîntărise ideea de a denunța poliției militare uneltirile — cum parafraza el ceea ce nu stia — lui Nesvadba și din nou gîndul acesta îl înspăimîntă — nu în ultimul rînd dintr-un respect aparte pe care i-l inspira curajul camuflat al acestui om), începu să frecventeze în timpul ieșirilor un birt prăpădit în care nu se servea vin, ci numai bere Budweiser, subțire, de război. În această ambianță de sfîrșit și schimbare o cunoscuse el pe Barbara Roth.

Ar fi putut să fie una din acele scene pe care le tot visa cu ochii deschiși și al căror sentimentalism îi plăcea : Ea intră în local înaintea unui soldat care îi ținu ușa, fără a fi însă însoțitorul ei, și imediat atrase atenția tuturor asupra ei. Pentru o clipă se făcu liniște, bărbații se întoarseră spre ea, o cîntăriră, o examinară. Frazele întrerupte se trans-

formară în întrebări neexprimate. Mai târziu, Hubert avea s-o vadă numai așa.

Ușa se închisese la loc în urma ei. Ea rămase în picioare, privi în jurul ei, deloc intimidată, ci firească, ca și cum ar fi venit deseori acolo, ca și cum ar fi fost o clientă obișnuită a localului.

Nu era înaltă, părea însă puternică. Purta un impermeabil bej, care mai jos de cordonul bine strâns pe talie îi cădea în falduri largi, ca o fustă, în jurul picioarelor. Arăta de parcă ar fi fugit din fața vântului. Mîinile le ținea în buzunarele impermeabilului. Pe cap purta, trasă mult peste urechea dreaptă, o beretă de sub care părul ei lung cădea în șuvițe. Acest cadru îi dădea chipului ei un aer îndrăznet, aproape războinic. Totuși ceva copilăros îl contrazicea. Hubert nu privea în ochii unei femei, ci în ai unui ștregar copt de timpuriu și șmecher. Îi întoarse privirea atât de fățiș, încît el lăsă ochii în jos.

Ochii ei erau căprui; nasul prea mic și presărat cu pistrui. Cînd își ridică iar ochii, ea se afla deja lângă masa lui.

Scaunul acesta e liber? întrebă ea.

Vă rog, spuse el, se ridică în picioare. Ea nu dădu atenție politetii lui stîngace și cînd vru s-o ajute să-și scoată impermeabilul, îl refuză. Nu stau decît o clipă.

Comandă un ceai, își puse mîinile pe masă și-și atînti privirea asupra lor.

Lui toate acestea îi sînt cunoscute, își amintește; își amintește de aceste bruște răbufniri

de libertate, cum cineva apare fără pic de teamă, îi tulbură pe toți, iar apoi nu lasă în urmă decît o nelămurită nostalgie. Și știe și cum ar trebui să intre în vorbă cu ea, cunoaște cuvintele acelea spuse repede, îndrăznețe, aparent disprețuitoare, acele chemări ademenitoare ; o respiră pe străina care nicicînd nu-i va fi apropiată, dar care îi tulbură simțurile, îi lărgeste privirea, astfel încît ceea ce-l înconjoară, dugheana aceea tristă și murdară i se întipărește în amintire asemeni unei fotografii prea clare ; se aude vorbind, cu altă voce, cu vocea de care are nevoie pentru a face față unor asemenea provocări, apoi însă, supărîndu-se fiindcă n-a găsit calea de a deveni cel ce voia să fie, nu spune decît :

Aveți grijă, ceaiul e fierbinte.

Ea își ridică privirea, pune jos paharul de ceai, spune ferm și copilăros, cu o voce care de data asta într-adevăr vine din amintirea lui : Credeți că sînt tîmpită ?

Asta nu, spune el.

Apoi încep să-și vorbească repede și pripit, amestecîndu-se unul în vorba celuilalt, mai degrabă furioși, în silă :

Vreți să intrați în vorbă cu mine ? întrebă ea.

Dacă așa vreți să numiți asta.

Cum altfel după un asemenea început.

Eu eram deja la masa asta.

La fiecare masă șade cîte unul, spune ea, e o întîmplare.

Ce e o întîmplare ? întrebă el.

Că s-a nimerit să mă așez la masa dumneavoastră.

Vreți să vă jucați de-a destinul ?

Ea spune : Asta o las în seama altora.

Numele meu e Windisch, spune el.

Eu mă numesc Roth — Barbara.

Hubert, spune el.

Cum ?

Fiindcă și dumneavoastră v-ați spus numele mic.

Ea râde, își descheie impermeabilul, miște ochii, pune o mână pe paharul de ceai ca și cum ar vrea să închidă căldura în el, iar Hubert e sigur că trebuie să se angajeze din nou în acest vârtej de fraze, de întrebări și răspunsuri fără sens, pentru ca la urmă, cum se întâmplă și cu imaginile mobile din amintirea lui, să pronunțe o frază care să fie cu adevărat un început, o frază oarecare, pe care o întrevede, dar nu vrea să și-o închipuie de teamă să nu anticipeze.

Sînteți de-aici ? întreabă el.

Nu, spune ea, depinde.

Deci nu din Brno.

N-am spus asta. Și dumneavoastră de unde veniți ?

Eu sînt soldat.

Ăsta nu-i un răspuns, spune ea.

Ba da, este, spune el și întreabă mai departe : Cu ce vă ocupați ?

Aștept, spune ea, aștept.

El n-are voie să se mire de nimic, nu trebuie să permită nici o întrerupere.



Ce ?

No, spune ea, pe bărbatul meu, care e dat dispărut, sfârșitul războiului, care nu va exista, pacea, pe care n-o s-o recunoaștem, și mai știu eu câte...

Asta a fost o frază lungă.

Aș putea s-o fac și mai lungă, spune ea, și dumneavoastră, domnule soldat, de ce nu sînteți pe front ?

Fiindcă n-a avut nimeni nevoie de mine.

Iar acum ?

Acum scriu acte, certificate de permisie, documente de călătorie și așa mai departe.

Dar ofițer nu sînteți.

Nu, asta nu sînt.

Și neamț sînteți.

Dumneavoastră nu sînteți nemțoaică ?

Așa arăt ?

Nu știu.

Știți, așa în general, domnule soldat, cum arată nemțoaicele ?

Nu.

Deci așa arăt eu. De ce nu vă uitați la mine ? Zimbește, așa cum se așteptase el, se supune imaginației lui, un zîmbet care nu trădează nimic, cu o nuanță de obrăznicie, iar din colțurile ochilor pornesc cutișoare.

M-ați invitat la ceaiul ăsta ? întrebă ea. Așa faceți întotdeauna ?

Sigur.

Cheamă chelnerul, plătește, iar după ce ea a băut ultima înghițitură de ceai o întrebă :  
Și acum ?

Nu sînteți dumneavoastră comandantul ?  
Las restul la aprecierea dumneavoastră.  
Cît de elegant vă exprimați.

Ea își încheie impermeabilul, așa ca și cum ar fi exersat de multe ori în fața oglinzii, și-l întinde pe piept, își ia șepcuța, se ridică în picioare.

Grăbiți-vă, spune ea.

Simte că bărbații se uită după ei, se încovoaie puțin sub privirile lor.

Afară se opintesc în vîntul înghețat. Ea își îngroapă mîinile în buzunarele impermeabilului, își saltă umerii. Lui îi vin tot mereu în minte imagini știute pe de rost. Sau nu s-a văzut niciodată mergînd cu o femeie tînără printr-o suburbie cenușie și înghețată, tremurînd de frig, fugind spre căldură ? Casele seamănă cu niște decoruri, carton gros și murdar, ferestrele decupate și mucegăind în ceață.

Respiră pe gură și suflul se preschimbă într-un nor fugar.

Așa fac copiii, spune ea.

Nu numai copiii. Merge foarte aproape de ea, astfel încît brațele lor se ating uneori.

Vă place să contraziceți.

Și încă cum ! Hubert rîde.

Păi da, un caporal nu apucă prea des să contrazică, așa e.

Da, spune Hubert, o ia cu o jumătate de pas înaintea ei, așa e. Și dracu' știe cît timp rămîi caporal.

Vreți să fugiți de mine ? Îl apucă de braț. Nu. Însă în felul ăsta puteți să mă rețineți un timp.

Da ? Se agată de brațul lui.

Nemaitemîndu-se de ironia ei, ar fi vrut s-o întrebe dacă putea și ea să viseze cu ochii deschiși, ca el, să născocească povești care s-o ajute să scape de mizerie, dar începură să urle sirenele, alarmă, ea se sperie, se lipi o clipă de el. Cunoașteți vreo pivniță sigură prin apropiere ? La mine acasă, spuse ea, dar trebuie să fugim, haideți. Îl apucă de mînă și-l trase după ea. Peste tot pe stradă trecătorii o luară la fugă, căile lor trasau desene întîmplătoare, unul făcea cale întoarsă, altul gonea fără a-și ridica ochii din pămînt, cîțiva se mai despărteau în pripă unii de alții, la intrările caselor se formau pentru cîteva clipe ciorchini, apoi, ca și cum spaima s-ar fi transformat într-o forță de sucțiune, oamenii erau smulși înăuntru, femeile țipau după copiii lor. Hubert se întrebă cum trebuia să arate această fugă văzută de sus.

Ea îl trase prin grădina din fața unei case cu mai multe apartamente, spoită în cenușiu ca atîtea altele din Cîmpurile Negre, iar el spuse cu răsufierea tăiată : E o construcție nouă, sigur n-are o pivniță bună.

Ce-nseamnă bună, răspunse ea, veniți o clipă pînă sus ? Stau la etajul unu. Trebuie să-mi iau geamantanul.

Așteptați, îl rugă ea în fața ușii deschise, dar el o urmă prin antreu, se văzu o clipă într-o veche oglindă cu ramă pătrată, văzu într-un șir comic, trei berete de culori diferite agățate în cuierul din garderobă, văzu, pregătite pentru micul dejun, ceașca, farfuria și tacîmul de pe masa din bucătărie, văzu cum ea se ghemui în dormitor în fața patului, un pat dublu, și trase de sub el o valijoară, o ajută să se ridice în picioare, netezi, privindu-se în același timp, o cută din pătură de pluș, întrebă : Unde lucrați de fapt ?

La baza aeriană. Veniți, se aud deja avioanele.

Așa era, aerul începuse să zumzăie.

Mai deschideți vă rog fereastra în camera de zi, din cauza cioburilor, iar apoi veniți după mine. Dar el rămase în mijlocul încăperii, se întoarce încet pe loc, își dori ca imaginea ce se năștea astfel, pe care o încropea bucată cu bucată, să dureze, masa rotundă acoperită cu o cuvertură croșetată, *secrétaire*-ul încuiat, servanta nouă și prea mare și vechiul colțar plin cu cești de tot felul expuse în dosul ușitelor lui de sticlă.

Uită să deschidă fereastra, ea aștepta la ușă.

În pivniță, trebuie să se obișnuiască mai întâi cu semiîntunericul, apoi descoperi că fiecare familie stătea în boxa ei în dosul grilajului de lemn, o grădină zoologică de înspăimîntați care se instalaseră cît de cît confortabil, ședeau pe taburete, foloseau cufere și lăzi drept mese ; unii își atîrnaseră de gră-

tarele de lemn niște cearșafuri care să țină loc de perdele; așa încît nu li se vedeau decît umbrele. Nenumărate opaițe ardeau și înne-greau aerul cu funingine. Boxa lor se afla la capătul culoarului, și în fața fiecărui refugiu Barbara murmură cîte-un salut în germană sau cehă, ca pentru a preîntîmpina curiozitatea ce-i urma.

Mirosea a jilav, a mucegai, dar și a o supă care în mod vădit fierbea încet pe o spirtieră.

Parcela de pivniță a Barbarei era aranjată confortabil. Lîngă perete se afla un șezlong pe care erau stivuite mai multe pături de lînă, în fața acestuia o măsuță și două scaune dă-răpănate. Pe o etajeră, cutii, pesmeți și un fierbător. Și ea își mascase boxa cu niște fețe de pernă zdrențuite.

Găsiți-vă un loc, spuse ea.

E aproape plăcut aici, constată el, dacă n-ar fi —

Exploziile se apropiau, pămîntul de sub picioarele lor se cutremura, iar din tavan se desprindeau bucăți de mortar. Plouă cu piatră, spuse el.

Nu prea îmi arde de glumă, spuse ea. Se așeză în șezlong, își frămîntă mîinile, începu, cu trupul încordat de nervozitate, să-și smucească degetele de-i trosneau.

Vă rog, nu faceți asta, nu pot să sufăr.

Mă iertați.

Ocoli masa, se așeză lîngă ea. Sînt aproape de tot acum, auziți ?

Chiar deasupra noastră. Da.

Se aștepta ca ea să se ferească atunci când o cuprinse cu brațul și-o trase spre el, dar ea se rezemă de umărul lui, și el începu să-i mîngîie ceafa, care era împietrită de teamă. Bombele cădeau acum foarte aproape, încheieturile zidurilor scrișneau, de undeva se auzea zăngănit de cioburi. Ea își trăsese genunchii la piept, se ghemuise, iar mîna lui nu mai izbutea s-o mîngîie.

Nu-ți fie frică, șopti el și-i scoase bereta. S-au îndepărtat deja.

Nu-i adevărat.

Poți să auzi și tu. Îi spunea tu fără nici o reținere.

Ea se trase puțin într-o parte, se lăsă să cadă pe spate.

Simt cum sîngele începe să-mi curgă din nou prin vine. Îți îngheață cu adevărat.

Hubert se lăsă și el pe spate, cu multă grijă, rămase întins lîngă ea, ținîndu-și respirația. Pivnița devenise gălăgioasă. Sirenele încă nu anunțaseră încetarea alarmei, însă presiunea cedase, vocile deveniră stridente, se povestea, se urlau — nu se șopteau — gingășii, femeile își sărutau copiii care voiau să se strîngă la joacă. Trecuseră deja de multe ori prin așa ceva, dar de obișnuit nu se obișnuise nici unul.

Vezi, a apărut o crăpătură în tavan.

Era dinainte.

Ba nu, nu era, soldat, cunosc toate zgîrieăturile și crăpăturile din tavan, pot să-ți spun care de cînd e.

Cineva strigă : Paní Rothova. Ea se reazemă în coate, răspunde : Cè e, pán Dvořak ?

Trebuie să anunțați că e un străin în pivniță.

Clătinînd din cap, ea își pune din nou berea, își aranjează părul după urechi, strigă : Păi voi, cehii, sînteți și mai tipicari decît noi nemții.

Așa trebuie, trebuie.

Hai să mergem, soldat.

Domnul Dvořak, vrea să-și satisfacă atît curiozitatea lui cît și, firește, pe cea a tuturor celorlalți.

Ușile boxelor sînt deschise, perdelele sînt date la o parte, pe culoar oamenii se îngrămădesc exuberanți, gesticulînd, asemeni unor bețivi, proiectează umbre bizare în fața galeriei de lumînări și opaițe. Pentru o clipă încetaseră să trăiască, acum însă o făceau cu atît mai mult, căci în pivnița aceea rece și umedă se făcuse dintr-o dată cald. Hubert transpira și-și descheie mantaua.

Pán Dvořak ședea la o măsută în fața scării și avea grijă ca nimeni să nu părăsească pivnița. Le făcu semn lui Hubert și Barbarei să vină la el, iar cîteva femei se postară lîngă ei. Dvořak îl întrebă cum îl cheamă, dacă ieșise din cazarmă cu aprobarea superiorilor, dacă o cunoștea pe paní Rothova de mai multă vreme, la care Barbara i-o întoarse că „asta chiar că nu vă privește“, însă bătrînul era deja mulțumit, nu voia decît să mai stea pu-

țin de vorbă, să-i spună măcar noului venit vreuna din poveștile care pe ceilalți i-ar fi pus pe fugă, cea despre anul când fusese la soldați, sub monarhie, adică făcuse serviciul militar, și încă la unguri, în Ödenburg, ceea ce, pentru alde noi, pentru un ceh, nu era plăcut, păi cerusem o ieșire, ca dumneavoastră, firește după regulament, deci — aici îl întrerupe sirena, încetarea alarmei, femeile tipau din nou, dar altfel ca înainte. Fiecare își strânge lucrurile și se înghesuie pe trepte, Barbara și Hubert printre ei.

Mai ai timp ? întreabă ea.

Nu mult.

Nu vor avea niciodată mult timp. Întotdeauna vor vorbi cu glas înăbușit, vor schimba priviri în fugă, își vor telefona și se vor scuza : Nu pot să vin, nu fii supărată, s-au anulat ieșirile ; nu pot să vin, dragule, n-avem voie să părăsim baza. Sau cîte-o alarmă le strică întîlnirea. Aproape întotdeauna vor fi și alții în preajma lor, li se vor băga în vorbă, vor blestema războiul sau vor conjura victoria, se vor ameți pălăvrăgind sau bînd, îi vor alunga cu înțepăturile lor. Va fi altfel. Cînd ? Curînd.

La cinema abia dacă mai ajunge. Nici n-are tragere de inimă. Într-un film, Zarah Leander cîntă : Știu că se va-ntîmpla odată o minune și-o mie de visuri se vor adevăra. Cuvintele, melodia nu-i ies din cap, dar cînd toată lumea începe să cînte acest șlagăr, banalitatea lui, searbădă și mincinoasă consolare, îl



scribește, și el se străduiește să nu mai fredoneze falsa speranță.

Acum suie treptele în fugă împreună cu ea. Chiar și în casă miroase a ars, praful se ridică în vârtej. Dar nu se observă nici o stricăciune. Pán Dvořák îi dă ordin unui invalid să se uite prin pod după bombe incendiare.

Să mă duc ? întreabă Hubert.

Nu. Bătrînul îi aruncă un rînjete : Păi aveți altceva de gînd, nu ?

Vino. Barbara îl trage după ea.

Ușa apartamentului ei e deschisă. Probabil din cauza presiunii. Să sperăm că în rest nu s-a întîmplat nimic.

Ea o ia înainte. El rămîne în vestibul, încă o dată un mic prag de teamă și precauție. Ea țipă, un țipăt pe care el îl cunoaște, la care se aștepta. Închide ochii, o vede, cu mîna la gură, astfel se exprimă spaima, cu un singur gest ; și încă mai poartă impermeabilul, bereta, deocamdată nici n-o cunoaște altfel, nu știe dacă are o rochie sau o fustă și un pulover pe dedesubt, de fapt, n-o cunoaște decît în acest travesti : Și asta se acoperă cu amintirea lui.

N-ai deschis fereastra. Și te-am rugat doar.

Nu. El stă acolo abătut, cum i-o cere scena.

Ia uită-te, soldat.

Se supune, intră în cameră. Frigul umple încăperea ca un sloi de gheață. Geamurile s-au spart sub valul de presiune al unei explozii apropiate, sute de cioburi s-au înfipt în mobilă și în pereți. Pe unde calcă, scrișnește sticlă.

Asta-i isprava ta. Ce să mă fac ?

Nu știu. Iartă-mă. Nu dorește cîtuși de puțin ca ea să-l ierte, vrea ca ea să-l alunge în sfîrșit, să nu înceapă o poveste pe care n-o va suporta.

Știi ce-am să fac ? Își răsucește tocul înalt, făcînd să se-audă un scrișnet urît. Am să bat niște cartoane în ramele ferestrelor, am să mătur gunoiul și-am să încerc să scot cioburile din lemn, unul cîte unul. Nimeni n-o să se mai poată așeza pe sofa fără să-și taie fundul în vreun ciob. Și dintr-o dată afectuoasă, adaugă : Asta-i isprava ta, soldat.

Mă cheamă Hubert.

Știu asta, soldat.

Te rog nu-mi mai spune soldat.

N-o să-ți mai spun nimic, ieșim în vestibul, eu mă reazem de perete, iar tu ai să-ți iei rămas bun de la mine. Dar cu vîrf și îndesat.

Nu vrei să-ți scoți impermeabilul ?

Pe frigul ăsta ? Ce ești nebun ?

Aș vrea să te văd și altfel decît înfășurată tot timpul în el.

Așa va fi, așa e : Ea se reazemă de perete, lîngă garderobă, el abia dacă o poate vedea în întuneric, chipul puțin mai luminos sub beretă, îl întreabă dacă o să mai vină —

Mai vii ?

El nu-i răspunde. Ea îl trage spre ea, îi cuprinde gîtul cu brațele. Nu trebuie să spui nimic. El o întreabă, mai degrabă împotriva voinței lui, dacă presupune că soțul ei se va în-

toarce, iar ea, spre mirarea lui, rîde : Asta în nici un caz, a căzut acum doi ani.

De ce-ai spus că ar fi dispărut ?

Ca să nu se ia vreunul după mine.

Dar eu ?

N-aveam cum să prevăd.

Nu ?

Întrebi tot timpul cîte ceva ca unul smuls dintr-un vis.

Ea îl mîngîie ; își spune că acum ar trebui s-o sărute. Ea asta așteaptă. Își descheie impermeabilul acum, îi călăuzește mîinile, îl face să spună : Acum nu pot să te văd. Iar ea îi răspunde așa cum își dorește el : Așa am vrut eu, soldat. Îl trage în jos, destul am așteptat, să nu se poarte atît de copilărește, ești ca un băț, auzi, ca un băț, destul am așteptat, și pe un preș, de ce nu pe un preș, nu fi atît de îndărătnic, soldat, pînă aici n-a ajuns nici un ciob, și chiar dacă s-o înțepa careva, tot spatele meu o să fie acela, ca un băț, chiar și acum, nu ești în stare să iubești ? De cine te temi, de mine ? Nu te-ai rugat de mine : Scoate-ți impermeabilul, și-acum ?

Lui îi vine greu să cedeze, să intre în joc, pînă cînd se vede : Ghemuit deasupra unei umbre, străin și deodată viril, plin de dorință după o mult prea îndelungată singurătate, hămesit, și în sfîrșit o poate asculta fără a trebui să-i repete frazele.

Poți deci să fii și duios.

Mai rămii un pic.  
Uită toată mizeria.  
Nu pleca încă.

Am cunoscut aici o tină ră femeie, îi scrie el mamei în noiembrie 1944, cu care mă înțeleg foarte bine. O cheamă Barbara Roth. Soțul ei a căzut în răsărit. Avem de gînd să ne căsătorim. Însă în vremurile astea desigur pot interveni multe. Ar fi frumos dacă aș putea să ți-o prezint.

La data cînd expedie scrisoarea, bonzii naști, fazanii aurii tocmai începeau să-și facă bagajele, numai nebunii mai sperau într-o victorie surprinzătoare și cei mai mulți se temeau de îngrozitoarea pace, dintre cehi, unii nu mai vorbeau nimic cu germanii și se prefera coroana mărcii germane, dinspre ferestrele patiseriei de lîngă parc nu mai veneau aburi cu aromă de migdale și scortîșoară, majoritatea oamenilor nu mai locuia decît în pivnițe.

Pe Barbara o vedea rar. De cele mai multe ori rămînea noaptea la aeroport, îi telefona sau îi lăsa în apartamentul ei, căci avea și el o cheie, bilete pe care el adesea nu le înțelegea : Mănîncă cît poțtești, am o oală cu magiun în cămară. — Din păcate n-avem și noi un avion ca Beneș. El își puna de fiecare dată în gînd s-o întrebe, dar cînd se întîlneau își vorbeau amîndoi în același timp, se dezmiertau, își interogau descumpăniți viitorul : Dacă vom fi despărțiți ? Unde ne vom întîlni ? Ai

adresa mamei mele. Și dacă n-o să vrea să știe de mine ?

Comandară anunțul de căsătorie, la insistențele ei acum, căci el nu mai era sigur dacă era nevoie să se grăbească chiar atît, dacă la urma urmelor hotărîrea lor era cea bună, ba chiar dacă trebuia să se însoare vreodată. Ea însă îl ținea bine, nu-i mai dădea drumul.

De ce tocmai în Brno ?

Astfel n-ai să uiți niciodată.

De ce tocmai acum ?

Vrei să aștepți pînă se face pace ?

Poate că povestindu-i despre Anna ar putea s-o sperie, nu despre adevărata Anna din Prerau, ci despre una cu care să se apere împotriva ei, care să fie mai frumoasă decît Barbara, mai atrăgătoare, mai puternică. Se plimba în apropierea locuinței Barbarei pentru ca în caz de alarmă să mai poată ajunge în pivniță, în vizuina împărțită în cuști de lemn.

Ia ascultă, Barbara.

Da ?

Cel puțin nu-i mai spune soldat, însă tot evită să-i spună Hubert. Ninge cu fulgi minusculi, uscați, iar vîntul ușor așterne voaluri albe peste stradă.

S-ar putea ca ea să mă aștepte, să nu mă fi uitat.

Cine ?

Anna.

Se așteptase ca ea să reacționeze supărată sau măcar să întrebe jignită. Ea rîde, îngînă,

nu pe el, ci pe ea însăși, întrebînd, repetă întruna numele : Anna ? Anna ? Anna ?

Întotdeauna îi e superioară, strică ceea ce ar putea el să fie. Hubert se apără vorbind, iar imaginile din capul lui devin iuți, frumoase. îl antrenează.

Ascultă-mă, chiar așa e.

Dacă totuși, atunci a fost într-adevăr așa.

Nu, așa e. Probabil că mă așteaptă. Înțelege, Barbara ? Merge cu pași repezi fiindcă fantezia a luat-o razna, iar Barbara îl reține :

Nu alerga așa, Hubert ! De ce îi spune tocmai acum pentru prima oară pe numele mic ? Vrea să-i răpească astfel amintirile legate de Anna ?

Dă-mi drumul. Barbara.

Cum adică ? Te rog, mergi nițel mai încet. Și povestește despre ea, dacă e atît de important pentru tine.

Lui îi veni în minte o frază pe care o citise nu de mult într-o carte : „Era frumoasă doar cînd o priveai.“

Nu mai pot, spuse el. Nu-i o fetiță, nu o oarecare, știi, e o mare doamnă și de aceea m-am și temut de ea la început. Cînd am cunoscut-o, la un bal — La un bal ?

El nu se lăsă tulburat de acel ecou ironic.

Nu m-am încumetat să-i vorbesc. Era distanță și aveam impresia că ar ști totul. Ea mi-a vorbit. Am aflat că era proprietara celui mai mare hotel din oraș. Așa a început, spuse el, există taine...

Tu faci o taină din asta,

Cum schimbă zăpada totul, spuse el.

Tare aş vrea să am şi eu o fantezie ca a ta.

El se smulse din strînsoarea ei, o rupse la fugă în josul străzii. Ea strigă în urma lui. Azi nu, strigă el. Glasul lui sună ca cel al unui copil, şi iarăşi, ca în grădina din Kassel, se simte acea furie neputincioasă pe care n-o poate domina, care-l face să se simtă mic şi jalnic.

Mîine ! strigă el, mîine vin. Nu-i pasă dacă ea îl înţelege, ori dacă îl crede nebun sau copilăros. Ea stricase totul.

Se cunoşteau fără nici un fel de trecut, tot ce ştiau unul despre celălalt era prezentul. Doar cînd comandară anunţul de căsătorie, cînd trebuiră să-şi înainteze actele, aflară mai multe unul despre celălalt, cu toate că Hubert încercă să-şi ascundă originea, în vreme ce Barbara nu se osteni să destăinuiască mai mult despre prima ei căsătorie decît simplele date : Barbara Windisch, văduvă Roth, născută Meilinger. Căsătorită cu locotenentul Detlev Roth de la 18 martie 1942 pînă la 20 noiembrie 1942.

Aţi fost de multe ori împreună ? o întrebă el. Cum ea tăcu, el îşi răspunse singur : De fapt, nu se poate. În parcul de lîngă Casa Germană se jucau copii, zgîlţiau copacii, se bucurau de norii de zăpadă, alţii încercau să pună la cale o bătaie cu bulgări de zăpadă, însă zăpada era prea uscată, iar sfărîmicioasele ghiulele explodau în zbor. Ei îi priveau.

Tatăl tău e *Hauptsturmführer*, nu-i aşa ?

Da, spuse el.

Și mama ta ?

Păi asta știi și tu. Locuiește în Kassel. Ai s-o cunoști.

Și pe tatăl tău ?

Nu știu.

Nu ții la el ? Eu îl iubesc pe al meu.

Da, dar el e tâmplar.

Și subofițer. Ea se postează în fața lui, îi cuprinde obraji în palme, îl silește să se facă mic și dornic de dragoste. Înaintea cununiei nu se mai întâlneau decît o singură dată. Atacurile aeriene se îndeseau, ieșirile nu prea mai erau îngăduite. Munca în cancelarie nu mai avea pentru Hubert nici o rațiune, datele deveneau ridicole, comunicările absurde, formularele și certificatele presupuneau un timp bine orînduit, ordine întemeiate, însă acum chiar și gradele își pierdeau greutatea, maiorii și căpitanii își doreau deghizări civile care să escamoteze diferențele, înaltele noțiuni cu care se făliseră, deveneau niște fraze zornăitoare, iar curajul și bărbăția se scurgeau în discuții purtate în șoaptă despre „vremea de după“.

Nu mai reușea să opună rezistență cu ajutorul viselor. Teama și graba îi înăbușeau fan-tezia. În ziua cununiei, dizolvarea era deja foarte avansată. Comandantul diviziei dispăruse fără urmă, se spunea că s-ar fi dat la fund, alții ziceau că s-ar fi omorît și că ar zăcea undeva pe lîngă rîu sau în pădure. Unul dintre subofițerii din cancelarie consimți să fie mar-tor la cununie. Barbara promisese să facă rost



de un al doilea. Nu scăpă de melancolica zeflemea a camarazilor nici cînd plecară cu o camionetă în oraș : De ce nu te cununi prin procură ? De mare lucru n-o să ai nevoie. Cum oare or putea unii. D-aia s-aibă grijă cine iute se unește și-apoi nevasta nu și-o mai găsește.

Mergi încet, îl rugă el pe subofițer.

Ți-e frică ? Vrei s-ajungi prea tîrziu ?

Nu. Asta în nici un caz.

Ar fi putut să spună : Din nou pot să văd cu ochii altuia, mă uit în urma mea cum merg în oraș dîrdîind de frig, cum străzile devin decoruri, ciudat de distincte și de ireale în această lumină de iarnă, cum puținii trecători, la un semnal, apar la locul potrivit, femeia aceea, de exemplu, care mătură trotuarul printre dărîmături, fără nici un rost, dar cu o energie care abia că subliniază lipsa de sens. Spune : Spielberg-ul arată ca un castel de hîrtie, ca o jucărie.

Iar ai luat-o razna, Windisch.

Pe culoarul din fața oficiului stării civile, Barbara așteaptă deja, lîngă ea un maior de aviație. E al doilea martor. În vreme ce subofițerul și maiorul se salută ceremonios, Barbara și Hubert încearcă să se îmbrățișeze, dar nu se simt cuprinși de vreo fericire care să-i facă mlădiosoși, brațele le sînt neîndemînatice. Se desprind unul de altul.

Ofițerul stării civile e grăbit, poate că nu se gîndește decît cum s-o ia din loc cu unul dintre puținele trenuri spre apus care mai pot fi prinse.

Îi schimbă verighetele.

Cei doi bărbați îi felicită.

N-avem nici măcar un buchet de flori, constată subofițerul.

Barbara încearcă să facă ordine în programul acelei zile. La unsprezece, amîndoi trebuie să fie înapoi la serviciu. Prea mult timp n-au, treisprezece ore. Pe de altă parte, s-ar putea să fie chiar prea mult.

Subofițerul îi duce cu mașina acasă la Barbara ; cînd intră pe strada ei, ea spune : Casa mai e încă în picioare, o spune cu același calm detașat cu care, mai înainte, Hubert văzuse orașul. Decorurile se pot prăbuși, ceea ce nu miră pe nimeni, și totuși te bucuri cînd vezi că scena mai e încă în picioare.

Spre mirarea lui, în locuință e cald. Bătrîna de la parter, explică Barbara, a pus pe foc cîteva brichete de cărbune. În noaptea nunții nu trebuie să înghețe nimeni.

Vorba vine, noaptea nunții ! Ziua nunții.

Fă-te comod, spune ea. De cioburi să nu te temi. Le-am cules pe toate. A procurat și o sticlă de vin, pentru a sărbători evenimentul.

Hubert nu mai știe ce-au discutat, însă îi vede gura într-o continuă mișcare pînă cînd se apropie de ea, pînă cînd o simte, apoi o aude din nou : Vino, am pus chiar și cearșafuri curate. Cine știe cînd o să mai putem. El ar prefera să nu fie ziuă. O privește cum se dezbracă nerăbdătoare. Hai odată, spune ea. El se supune, se supără din cauza asta. Stau culcați unul lîngă altul în pat, pentru prima oară.

Ea spune : Acum trebuie să-mi spui doamna Windisch. Și el îi spune :

Doamna Windisch. Ea râde, el se miră cât de ușor pare totul datorită ei, cât de familiare îi sînt pielea ei, trupul ei, și că poate spune fără nici o greutate : Te iubesc, Barbara.

Din cînd în cînd stau de vorbă :

N-am nici măcar un colț de pîine în casă. Ți-e foame ?

Ar fi frumos acum să luăm o masă cu ade-vărat sărbătorească.

Închipuie-ți ceva.

Friptură de iepure.

Nu-mi place.

Ce-ți place ?

Friptură de porc cu găluște de franzelă.

Asta nu-mi place mie. Și ce ne place la amîndoi ?

Pîine cu unt.

Cînd se făcu întuneric, pe el îl cuprinse som-nul. Barbara îl trezi, deja îmbrăcată, se făcuse ora, nu voise să-l trezească mai devreme, dor-mise atît de adînc. Însă acum trebuie să se gră-bească. E deja zece, Hubert, grăbește-te. El nu reușește să se dezmeticească, îl ajută ca pe un copil, îl ia peste picior : Deci pantalonii ți-i pui singur, nu ? El zice : Dacă nu ne mai vedem aici, Barbara, te prezinți la mama, în Kassel, e limpede ? Da, spune ea, dar poate — și nu mai spune nimic, îl îmbrățișează. S-ar fi cuvenit, găsește el, să fi scos măcar un sus-pin, dar ea îi dă drumul, fuge pe scări îna-

intea lui : Ai grijă de tine, strigă ea. Și tu de tine, strigă și el după ea.

Peste o săptămână, află că baza de aviație ar fi fost desființată sau transferată. În grabă, după cum se vede, Barbara nu mai putuse să-i telefoneze, legăturile telefonice erau oricum adesea deranjate.

### 13 MARTHA WINDISCH ÎȘI IA RĂMAS-BUN DE LA O EPOCĂ

NELINIȘTEA SE întetea, zvonurile luară definitiv caracterul unor basme, ceea ce pe Hubert nu-l mai interesa : și el și camarazii din cancelarie se obișnuiseră să audă tot felul de întâmplări și minuni pe care următorul povestitor deja le dezmințea sau le exagera până la monstruos. *Führer*-ul dispăruse de mult, Gröfaz sau Adolf, cum i se spunea acum tot mai des, se retrăsese în fortăreața lui, în vizuina lui de vulpe. Legenda lui era însă și acum suficientă pentru ca ucigașii să cutreiere țara în numele lui și să împuște sau spînzure presupuși trădători, dezertori, provocatori.

Cu câteva zile înainte de Crăciun se anunță că unitatea lui Hubert avea să fie transferată în apropierea Pragăi. Acest lucru se petrecu în mare grabă. Cancelaria fu constrinsă să nu

ia decît documentele absolut necesare și să ardă restul. Dat fiind că nu erau în stare să deosebească între ce era și ce nu era necesar, arseră totul cu excepția cîtorva acte păstrate la întîmplare. O zi întreagă șezură în fața sobei de tuci, punînd hîrtii pe foc. Tușeau din cauza fumului, înjurau, Hubert își imagina că în tot *Reich*-ul se înălța fum din coșuri și se prefăcea în flăcări, ceea ce în momentul acela părea a fi inevitabil. Semne de fum din documente, liste, însemnări, statistici, tabele. Ce-și strigau unele altora, ce indicau? Nimic, absolut nimic. Apusurile sînt ridicole, dar nu apusurile de soare, care, găsea Hubert, erau neobișnuit de vehemente și stăruitoare, ba și patetice, ca și cum cerul ar maimuțări teatralitatea găunoasă a pretinsului mare conducător de oști, apusuri de soare iarna, imaginate pentru Wagner și Nietzsche, mult prea mărețe pentru epigoni. Ar fi vrut să vorbească cu Anna. Poate și cu Barbara, dar nu era prea sigur.

În ziua plecării primi o scrisoare de la mama; în mod ciudat, poșta funcționa cu toată harababura. Hubert își căută un colț în care să nu-l deranjeze nimeni măcar cîteva clipe, dar fu împins de colo-colo, camarazii îl rugau întruna să ajute și el la împachetat, vîrî scrisoarea nedesfăcută în buzunarul vestonului, căci în acel vîntej al unei fugi deja precipitate n-avea să găsească liniște. Se zicea că rușii străpunseseră frontul de pe Oder. Ceea

ce, după cum se dovedi mai târziu, nu era adevărat.

Cancelariei i se repartiză un camion cu prelată, pentru ca restul actelor să nu fie expuse intemperiilor. Pe banchetă aveau mult loc, dar închiseră prelată ca să nu fie deranjați și să nu fie nevoiți să-i ia și pe „bolnavii de picioare” întinși în drum. Ordinele de plecare se repetau tot timpul, deveniseră de mult niște ecouri intonate fără rost, încă înainte să se pună în mișcare coloana.

Hubert se ghemui pe scîndurile ce se zgîlțiau, începu să moțăie. Scoase scrisoarea din buzunar, desfăcu plicul, despătură foile.

„Dragul meu Hubert” — mama nu mai începuse niciodată astfel o scrisoare, niciodată nu-i mai arătase astfel că era „al ei”, fiul ei, iar neobișnuitul patos îl intimidă.

„Dragul meu Hubert” — ea îi scrisese pe 13 și 14 noiembrie, în urmă cu o lună, și lui i se părea că glasul ei, pe care acum îl auzea, încet, ca de după un perete subțire, s-ar îndepărta din cauza întârzierii.

„Dragul meu Hubert, nu sînt chiar așa de sigură că ai să primești scrisoarea aceasta. Dacă n-ai s-o primești, atunci așa să fie, atunci n-ai să mai afli tot ce vreau eu să-ți spun. Căci o a doua oară n-am să pot povesti aceste lucruri. Fie ce-o fi...”

Nu mi-ai mai trimis de mult vești despre tine. Mai ești în Brno? Te-ai însurat cu acea Barbara Roth, cum aveai de gînd? Nu vreau

să mă amestec în treburile tale. Însă hotărîrea ta mi se pare totuși pripită, pe măsura acestor vremuri nebunești și îngrozitoare.

Șed la măsuța din fața ferestrei, privesc grădina ninsă. E cam părăginită. Cei de jos n-au îngrijit-o, iar săptămîna trecută au părăsit casa val-vîrtej. Sînt singură de tot. Mai știi cum te dădeai iarna cu sania, întotdeauna pînă-n poartă? Nu erai pretențios, te mulțumeai cu cocoșa aia de pămînt. Iar dacă vroiam să te caut, era de-ajuns să mă iau după pașii micuți întipăriți între urmele saniei — de cele mai multe ori duceau la magazia din dosul casei. Am impresia că de atunci s-ar fi scurs două sau trei vieți. Dragul meu, fiu. Tatăl tău a murit.“

Se așteptase la această veste după ce nu-l mai visase de mult, după ce făptura aceea imensă, neagră, acea amenințare mută, toate acele lovituri și aventuri gîtuite aproape că-i pieriseră din amintire. „Tatăl tău a murit“, nu-l mai afecta. Cineva repovestea ceva ce pentru el se consumase deja. Ceea ce însă îl durea, se insinua, erau cele două propoziții, cum le scrisese mama, sau mai precis : punctul de după „dragul meu fiu“ și constatarea ce urma lapidar : „tatăl tău a murit“. Ca și cum mama ar fi încercat cu mari eforturi să separe și să unească două vieți diferite. Nu citi mai departe, își repeta cele două propoziții în zgomotul din jur, și punctul care devenea tot mai răsunător bubuia. „Dragul meu fiu punct tatăl tău a murit punct“. Reușea să și-o închipuie, se-

zînd la măsura aceea, ca de atîtea ori, mai întotdeauna tricotînd, alteori însă fără să facă nimic, în special după explicația avută cu tata, cufundată în ea însăși și aproape paralizată, apoi o vedea plecînd de acasă, surprinzător de tinăra, cu o pălărie moale, cu borul peste frunte, pălăria pe care nici n-o purta prea des, cea „obraznică“, cu gulerul de blană al paltonului ridicat ca într-o scenă de film, chiar și lumina părea a fi de film, ciudat de artificială, aruncînd umbre dure și precise. luminează de zăpadă vara. Dragul meu fiu. Tatăl tău a murit.

Am impresia că ne învîrtim în cerc, spuse unul dintre camarazi.

Poate c-ar fi cel mai bun lucru.

Privirea lui Hubert se desprinde de cele două propozitii, iar ceea ce citește acum le modifică, smulge punctul din loc, el înțelegîndu-l deodată ca suspin, sau ca furie suspinîndă, sau ca o cezură neajutorată.

„Nu a căzut, nici nu l-a lovit damblava, iute la minie cum era. Nu, Hubert, și-a luat viața, s-a împușcat.“

Și acestea sînt imagini pe care le cunoaște, pe care, cînd își închide ochii, le poate mișca. Un om măsoară camera cu pași a căror îngrozitoare nerăbdare e vizibilă. Se pot bănui blestemele care-i frămîntă buzele, furia care magnetizează totul în jurul lui. Spectatorul își ține răsufllarea, e sigur că acea tensiune extremă nu se poate descărca decît printr-o hotărîre care să răstoarne totul. Omul



se duce spre un dulap, trage un sertar, scoate un pistol de acolo, îl duce la tîmplă dintr-o singură mişcare şi trage fără să şovăie. Ori poate că tata s-a tocmnit cu el însuşi? Şi ce spaimă l-a împins la acest gest?

„N-am putut să-ţi scriu imediat. A trebuit să fac o mulţime de drumuri la tot felul de autorităţi. Acum a trecut totul. De despărţit, ne despărţisem oricum de ani de zile.“

Da, fusese de faţă la turbatul rămas-bun al tatălui, putea să şi-l repete, lui şi mamei, ca pe un act dramatic, îl visase cîtva timp, la urmă însă nu-l mai punea în legătură cu imaginea tatălui, care deja se îndepărtase prea mult, — acum spaima se reîntorcea, cu tatăl spumegînd la uşa lui, apoi deodată linişte, ne-auzindu-se decît hohotele mamei. Poţi să ieşi, a plecat, spuse mama.

„M-au vizitat doi ofiţeri de la SS, cu mutre de înmormîntare, s-au tot codit un timp, apoi mi-au spus în sfîrşit că tata nu mai era în viaţă. Că ar fi fost un ofiţer fără cusur. Aşa au spus: Fără cusur. Nu ştiu, Hubert, de ce, dar expresia asta îmi umblă tot timpul prin cap şi mi se pare îngrozitor de caraghioasă. Cum se poate spune tocmai despre un om ca Friedrich că ar fi fost fără cusur. Dar ăştia vorbesc fără să se gîndească, se căznesc să înfrumuseţeze povestea, şi a durat aproape o veşnicie — stăteau în camera de zi, adusesem cafea şi un rest de rachiu — pînă cînd să scoată la iveală că Friedrich s-a sinucis. Să ştii

că n-am fost cîtuși de puțin mirată cînd am auzit asta. Poți să mă crezi.“

El observă că se amestecă în frazele ei : Te cred. Nici nu se putea întîmpla altfel. Numai să nu te pierzi cu firea.

„Ce-i drept, mi-am închipuit că odată și-odată tot o să dea peste el o rafală de mitralieră sau c-o să-l sfîrtece vreun obuz. Imagi-nează-ți că scriu toate acestea fără o lacrimă. Așa cum aș povesti despre cineva pe care l-am cunoscut cîndva, demult. Ceea ce așa și este. Mă cam încurc. Voiam să spun : vestea aceasta nu m-a surprins. Și cei doi vizitatori se așteptaseră desigur la o altă reacție. Vin la soția unui *Sturmabannführer*, ca să-i aducă la cunoștință, cît mai cu menajamente, că soțul ei n-a murit eroic. Ori te pomenești că și asta e o moarte eroică, Hubert ? Atîta doar că noi nu sîntem în stare să înțelegem așa ceva.“

E vară iar, își vede tatăl ca de la înălțime, stînd pe un ogor în fața unui mic grup de oameni. Un timp, oamenii aleargă de colo-colo, cu mișcări sacadate, comice, de parcă ar fi cu toții niște Pat și Patașon, brambura, pînă cînd se adună într-un șir — în sfîrșit stau pe loc, tatăl trece prin fața șirului. Brusc sare într-o altă scenă, îi fugărește pe el și pe Wilhelm prin grădina lor din Kassel, urlă : acum pe vine și apoi de zece ori culcat, sau aude vocea tatălui lătrînd, cu răgușită rîvnă, dînd încă o dată bătălia de la Kunersdorf cu Bătrînul Fritz — acum îl vede de jos în sus, mai întîi cizmele strălucitoare, apoi pantalonii bufanți și

marginea vestonului. Nu se încumetă să privească mai sus. De câte ori au trebuit figurile de lemn să moară eroic în lada de nisip, iar el, care le conducea, le pune-n mișcare, nicio dată ? I-a fost tatălui vreodată frică ? Nu le-a insuflat el întotdeauna celorlalți teamă, lui Winfried, lui Wilhelm, lui, și în primul rînd mamei ? Ce teamă, dacă va fi simțit așa ceva, îl încolțise în asemenea măsură ?

„N-au dat nici un motiv pentru care să se fi sinucis tata. Au îngăimat ceva despre oboseală excesivă, devotament față de muncă, solicitare extremă. Probabil că-și pregătiseră toate vorbele astea goale pe drum, ca s-o consoleze pe biata văduvă. Mie mi-e indiferent. Mi-e cu adevărat indiferent. În ultimii doi ani nu mi-a scris niciodată, ci doar Winfried, care îl însoțise credincios pretutindeni, dar care cu patru luni în urmă fusese transferat sau ceruse să fie transferat. Poate că pe Friedrich această „necredință“ l-a rănit. Din câte-l știu eu, la urmă trebuie că l-a „repudiat“ pe Winfried. Smintitele astea de obiceiuri bărbătești la care ținea atît de mult tatăl tău.“

De ce tocmai în acest context vorbea pentru prima oară de „tatăl tău“ ? Obiceiurile acelea atît de respingătoare mamei îi uneau pe bărbatul ei și pe cei doi fii, și de ce nici măcar nu-l pomenea pe Wilhelm, cel atît de zelos s-o apuce pe urmele tatălui și care intrase atît de strașnic în rolul prevăzut, fratele mai bun, fiul cel reușit ? „Nu știu care erau îndatori-

rile lui, nici n-aş vrea să ştiu. Din februarie 1943 a fost un fel de şef de poliţie într-un oraş din Olanda, Utrecht pare-se. Acolo desigur că n-a umblat cu mânuşi, ci aşa cum îi era felul. Ce bine că olandezii nu vor fi aflat asta despre el. Nu, nici nu vreau să ştiu, Hubert. Friedrich s-a despărţit de noi şi aşa să rămână. A trăit fără noi şi tot aşa a acţionat.“

Citea frazele, tot mai şovăitor, îl uimea faptul că îl dureau, aproape îl răneau. N-avea mama dreptate când se dezicea în felul acesta, nevrînd să mai ştie nimic despre cel care timp de o jumătate de viaţă o redusese la tăcere şi o chinuise? Totuşi să nu-l fi iubit niciodată? Să meargă oare aşa de uşor? El, Hubert, îl iubise vreodată pe tatăl lui?

„Friedrich, dealtfel, n-a lăsat nimic scris.“

Da, aşa ceva nu-i sta în fire tatălui. El nu scria scrisori, ci trimitea mesageri, dădea ordine. Oare mama avea scrisori de la el, scrisori de dragoste din primii ani, când tatăl, tânărul domn locotenent, lupta în Prusia Orientală şi în Silezia Inferioară împotriva roşilor sau a cine ştie cui, când, fiind camarad cu locotenentul major Ehrhard, se înconjura de mistere, scîrbit de porcăria republicană, şi se hotări să devină ţăran? Să fi fost el în stare de duioşie, delicatete, o dată măcar să nu fi urlat şi să nu fi pretins supunere? Sau şi dragostea şi-o porunceă?

„Totuşi — 'totuşi' au spus ăia! — a fost înmormîntat cu toate onorurile. În ziar scria dealtfel că *Sturmbannführer*-ul Friedrich Win-

disch ar fi plecat pe neașteptate dintre noi, fidel *Führer*-ului și patriei și jertfindu-se la datorie. Știi, aici în Kassel abia dacă mi-a prezentat cineva condoleanțe. Atît de puțină lume își mai aduce aminte de noi aici. Probabil că nu voi mai putea locui multă vreme în această casă, o să mi se dea o altă locuință. Atunci totul se va fi terminat. Mare lucru, dacă pun totul în cumpănă, n-a făcut Friedrich pentru noi, pentru mine. De-am ajuns să trăiesc acum așa.“

Această propoziție, „să trăiesc acum așa“, răsuna tot mai tare, iar micuța femeie care o scrisese devenea tot mai mică, mai plăpîndă, mai lipsită de mîngiere, atît de mică cum fusese cînd el o văzuse și o înțelesese pentru prima oară.

Hubert împături scrisoarea. Plîngea, spera că în semiobscuritatea aceea n-avea să-l observe nimeni. Totuși unul spuse : Măi băiete, păi tu plîngi, Windisch, iar un altul întrebă : Scria ceva rău în scrisoare ?

Tatăl meu, spuse el, tatăl meu --- se întrepruse, adăugă cu glas mai scăzut : a căzut. Îl dezgusta faptul că pînă și umbra lui îl silea încă să mintă, însă ar fi putut oare să spună : Tatăl meu s-a sinucis, el, *Sturmbannführer*-ul Windisch ?

Camarazii nu răspunseră, se țineau deoparte, se ghemuiau și moțăiau, ca și Hubert acum, care se căznea să nu se gîndească la nimic, la nimeni. Așa trebuise să se întîmple cu tata.

DESPRE PRAGA Hubert putea povesti ori-cînd, despre o irealitate care devenise reală, despre ceva străin care îi insufla teamă, dar îi dădea și o ciudată senzație de mulțumire. Nimeni nu se mai sinchisea de cei din jur, fiecare se preocupa de el însuși, plănuia să scape cumva de război. Statul-major se instalase într-un palat sau castelaș părăsit de la marginea orașului, pe Hubert îl izbise faptul că toate obiectele, mobile, oglinzi, tablouri fuseseră ruinate sistematic cu lovituri sau focuri de armă, că fiecare piesă în parte fusese marcată, pocită și făcută inutilizabilă pentru urmași, saltelele fuseseră spintecate, capitonajul ușilor strivit cu picioarele, balustradele scărilor sfărîmate. Majoritatea nici nu observau, în mod vădit se obișnuiseră cu asemenea ambianțe dezolante. Într-o sală mare împinsese trei dulapuri astfel la perete, încît să poată adăposti o masă și un scaun între ele și să stea singur cu el însuși. Petrecea acolo ore întregi, pîndea pașii celor ce se apropiau, asculta discuțiile devenite tot mai rare, se bucura cînd era căutat fără succes. Sarcini practic nu mai avea. Actele fuseseră arse sau se aflau în vreuna din multele lăzi stivuite prin coridoare și încăperi și pe care nimeni nu mai avea chef să le deschidă și să le golească. Încercă să-i scrie mamei, să-i răspundă, să-i povestească despre grăbita nuntă din Brno, dar nu reuși

să închege mai mult de câteva fraze greoaie, ironice. La căsătorie oricum nu se gîdea ca la un eveniment care-i schimbase viața, ci mai curînd ca la o șotie cu care te lauzi, iar apoi o uiți.

I se ordonă să meargă la comandant, unul din ofițerii vienezi care în ultima vreme se schimbaseră tot mai des; el nu se mai străduia să le țină minte numele, li se adresa după grad. Nu mai erau decît domnule căpitan, domnule maior, domnule locotenent-colonel, fără istorie și aproape fără chip, păpuși costumate și fornăite pe care le evitai sau le întâlneai smerit. Maiorul se plîngea de situație, de faptul că dispăruse orice urmă de ordine, că nu mai putea conta pe ajutoarele obișnuite, haos, ți-o spun eu, nici măcar curieri nu mai avem la dispoziție, se văita că era sfîrșitul lumii și în cele din urmă îi ordonă lui Hubert să ducă o știre importantă la Palatul Waldstein, la statul-major al diviziei. Dumneata cunoști Praga, din cîte-am auzit, spuse maiorul, și Hubert nu-l contrazise, deși pînă atunci nu fusese nici măcar o singură dată în oraș, nu se putea descurca așa de ușor ca în Brno, din toată Praga abia de cunoștea mai mult decît sala aceea mucegăită și pereții din spatele celor trei dulapuri. Maiorul îi înmînă un plic mare, în mod evident folosit de mai multe ori — o poștă ce devenise de mult aducătoare de vești proaste — și regretă că era silit să-l deranjeze cu așa ceva tocmai în ajunul Crăciunului. Oricum, spuse el pe ton de conso-

lare, după ce te întorci poți serba împreună cu tovarășii dumitale. Am aranjat un pom, l-am și împodobit puțin. Mașină din păcate n-avem, nici măcar o motocicletă. O ordonanță îl sfătui pe Hubert să ia tramvaiul al cărui cap de linie era la două colțuri de stradă mai încolo. Ce-i drept, nu știa dacă în seara de Crăciun — păi, o să vezi.

Îra ger ; zăpada îi scrișnea sub cizme. La început merse cu grijă, ca să nu alunece, apoi însă se dădu pe gheață, ca un puștan, nu-i era greu, încă mai putea, nu-și pierdea echilibrul. Se gîndea la Crăciunurile petrecute cu tatăl lui, cînd el și Wilhelm stăteau smirnă sub brad — nicăieri în lume, brazii nu sînt așa de frumoși, așa de zvelți ca la noi, obișnuia tatăl să comenteze —, trebuiau să-și ridice brațul pentru salutul german, pentru salutul german al bradului, pentru urarea de Crăciun, și să recite o poezie, Wilhelm, „Vrerea germană“, iar el, „Argatul Ruprecht“ al lui Storm. Tatăl, Winfried, mama, bucătăreasa și de cele mai multe ori și cîțiva camarazi ai tatălui ședeau în fața lor, tata își ștergea de fiecare dată ochii, în vreme ce mama se scuza după scurta ei apariție, trebuia să se ducă în bucătărie, să guste salata de cartofi, să pună cîrnăciorii pe foc.

Te rog, Martha, nu acum. Nu poți să serbezi cu noi ?

Păi nu vă e foame ?

Dacă trebuie neapărat —



Hubert auzea părintescul refren de Crăciun, și-l recita în gând, despreunînd propozițiile, deformîndu-le, și asculta în acest timp, ca dintr-o încăpere ce se deschidea deodată, foșnete-orășului cuprins de întuneric, urletele izolate ale motoarelor, scîrțîitul strident al tramvaielor, poate și, chiar dacă doar foarte slab și șovăielnic, clopote și glasuri, ca și cum tot întunericul ar fi fost plin de șoapte.

Silueta orașului era captivă în beznă, doar ici-colo, cîte-o fișie de lumină camuflată mai smulgea întunecimii unele contururi, turnuri cu unghiuri ciudate, coame de acoperiș.

Nu se așteptase ca tramvaiul să circule, însă în stație așteptau oameni, femei cu sacose grele de cumpărături, în care probabil că fuseseră înghesuite cadouri, alimente dosite cu zgîrcenie, cîte-o sticlă de rachiu sau vin pusă deoparte. Fiecare stătea închisă în sine: nici una nu-și ridică privirea cînd el li se alătură. El nu îndrăzni să întrebe cînd pleacă următoarea cursă. Undeva se făcu auzit zgomotul unui tramvai care scrișnea la o curbă. Se simți cuprins de o liniște plăcută și i se păru că se îndrepta spre un vis care nu-l va speria, ci îl va amuza cîtva timp.

Tramvaiul părea să plutească. Abia dacă făcea zgomot. Geamurile vopsite în negru n-aveau decît niște crăpături minuscule prin care se putea vedea. În timpul mersului, acestea trăgeau prin noapte niște linii subțiri, luminoase. Întrebă dacă tramvaiul oprește la Palatul Waldstein sau măcar prin apropierea lui,

vatmanul ridică din umeri, nu se uită la el, răspunse ceva în cehă și îi dădu biletul.

Femeile se așezaseră după o ordine strictă, mai multe bănci rămâneau libere între fiecare dintre ele, ședeau țepene și negre, și prin nemiscarea lor se asemănau cu niște păpuși mari, conductorul stătea ca un paznic posac și zgîrcit la vorbă în capul vagonului, cu picioarele desfăcute și cu mâinile înfipite în șolduri. Hubert nu s-ar fi mirat dacă, la anumite intervale de timp și după niște reguli fixe, acesta ar fi somat femeile să-și schimbe locurile.

Să le fi întreat cum se spune în cehă „Stille Nacht, heilige Nacht“ \* ? Sau „Sus drapelul“ ?

Muierile alea în negru erau în stare să-l înșface, să-l bată și să-l arunce din mers. Puteau să se năpustească asupra lui, să-i scoată uniforma și să-i umple pielea cu zgîrieturi în formă de zvastică. Călătorea într-un alt timp, într-o altă țară, iar oamenii se hotărîseră să se schimbe. Nu, se întorceau înapoi. Era mult mai simplu și mult mai puțin misterios.

Conductorul anunța cît se poate de deslușit fiecare stație. Hubert nu înțelegea totuși nimic. Dealtfel, acum îi era indiferent. Uneori trăgea cu ochiul prin fișia străvezie, dar nu zărea decît niște fațade nedeslușite. De ce nu și-ar petrece noaptea mergînd cu

\* „Noapte liniștită, noapte sfîntă“, colind german.

tramvaiul? Pe cît se părea, și femeile aveau aceeași intenție, căci pînă în acel moment nu coborîse decît una singură, în schimb însă se urcaseră altele două, asemănătoare celorlalte, și ele surori în negru. Așezîndu-se, respectaseră riguros spațiile libere.

Odată, în ajunul primului Crăciun petrecut la Kassel, tatăl îi „interzisese să ia parte la serbare“ și îi „retrăsese darurile“ din cauză că refuzase să cînte și el „Hohe Nacht der klaren Sterne“\*. De ce? Nu-și mai putea aminti motivul. Poate că numai din încăpățîinare, ori fiindcă îl jignise vreo remarcă de-a tatălui. În orice caz fusese trimis în odaia lui, iar mama nu veni la el decît noaptea tîrziu, îi aduse unul din daruri, îi scutură perna și spuse: Nu-ți face sînge rău, aici sus e mai frumos decît jos. Bărbații iar se țin de poveștile lor. Distanțele dintre stații se scurtau. Tramvaiul părea a trece prin centrul orașului. Hubert avea senzația că s-ar afla de mult pe drum. Faptul că se gîdea la o călătorie și nu la o distanță parcursă cu tramvaiul i se părea lesne de înțeles date fiind persistența femeilor și răbdarea rău prevestitoare a conductorului. Cu toții se pregătiseră să-și petreacă noaptea călătorind, să sară Crăciunul, să omită probabil chiar amintirea acestuia. Hotărî să nu-l mai întrebe pe conduc-

---

\* „Mărcăță noapte a stelelor strălucitoare“, colind german.

tor dacă mai avea mult de mers. Se lăsă pe spate, era pe cale să ațipească în momentul în care conductorul veni spre el, îi făcu semn cu capul, arătă cu mâna spre ușă, ceea ce însemna desigur că la următoarea stație trebuia să părăsească tramvaiul. Regreta că nu putea să li se alătore femeilor plecate la drum, să se împotrivească somației conductorului. Când se sculă în picioare și se duse spre ușă, ca la o comandă mută femeile își ridicară ochii și priviră în urma lui. Tramvaiul se opri, conductorul trase de cordonul soneriei, vagoanele se puseră din nou în mișcare, astfel încît Hubert trebui să sară jos. Se debarasaseră de el cu nerăbdare. În sfîrșit, gîndi el, preferau să călătorească netulburate, fără a mai opri nicăieri, fără a mai lua și alți pasageri, unite prin tăcerea lor și ocrotite sau pázite de conductorul care doar el măsura timpul și știa unde avea să se încheie călătoria. Se afla pe o stradă neobișnuit de lată sau într-o piață alungită, care, potrivit povestirilor camarazilor, nu putea fi decît Piața Václav. Zăpada reflecta puțină lumină, casele înalte înotau într-un asfințit care nu mai știa nimic despre ziuă. Doar puțini oameni mai erau pe drum. Fie fugeau ca niște umbre de-a lungul fațadelor, fie stăteau, de asemenea într-o stranie ordine, de unii singuri sau în grupuri, distribuiți în spațiu. Din depărtare se auzea muzică, probabil dintr-o biserică. Se îndreptă șovăitor spre trei femei care discutau cu glas scăzut și care, deîndată ce-i ob-

servară apropierea, își întrerupseră discuția. Priveau, la fel ca și femeile din tramvai, pe lângă el, prin el. Li se adresa încet: Mă iertați, ați putea să-mi spuneți cum ajung la Palatul Waldstein, iar cînd ele nu-i răspunseră adăugă și mai încet: E departe de aici? Atunci începură să vorbească toate trei deodată, în cehă, și din iuțile succesiuni de vocale scurte și consoane fornăite desluși niște nume, Karlová sau Kapova sau Mosteck sau Letnsk. Ridică din umeri întrebător. Apăi, dacă tot trebuie, spuse cea mai în vîrstă dintre ele, vorbind dintr-o dată într-o germană fără cea mai mică urmă de accent, luați-o în josul Pieții Václav, pe aici, vedeți, dați acolo într-o ulicioară căreia îi zice Na mústku și care duce spre Malé náměstí, acolo faceți la stînga, o luați pe Karlová, unde puteți privi niște case frumoase, și deodată vă aflați în fața lui Karlův most și a Turnului Orașului Vechi. Trebuie să treceți podul și dacă vreți puteți totodată număra sfinții. Vreți să vă divulg cîți sînt?

Da, vă rog.

Bine, spuse ea, dacă sînteți atît de curios. Dacă lăsăm deoparte Crucifixul, o Pietá și Coloana lui Roland, rămîn douăzeci și opt. După ce îi veți fi numărat și privit, vă veți afla în fața turnurilor de la celălalt capăt al podului, în Orașul Mic. De acolo nu mai e departe, o luați înainte pe Mostecká și ajungeți îndată la Palatul Waldstein.

Vă mulțumesc. Se înclină cu o mișcare ce îi mai dădea încă de lucru pe cînd traversa piața. Cum se făcea oare că devenea tot mai străin și totuși teama dispărea treptat, iar el se simțea ușor, ca desprins din realitate? Să fi fost din pricina semiîntunericii, a culiselor excesiv de mari sau a tăcutelor femei care, asemeni lui, se mișcau la marginea săr-bătorii pe care toți o serbau acum, deși abia dacă exista vreun motiv pentru așa ceva?

Mergea cu pași repezi. Nu putuse ține minte chiar toate lămuririle, însă își amintea că din Malé Náměstí trebuia să facă la stînga. La tot pasul îi stăteau în cale biserici, ca niște stînci, iar lumina pîlpîia prin ferestrele înalte. Trebuie că înăuntru ardeau o mulțime de lumînări. Poate că, se gîndi el, cei dinăuntru se roagă: Doamne, dăruiește-ne pace și alungă-i pe nemți din țară. Și ce rugăciuni, se întrebă el, spun nemții? Mergea mai încet acum, agale, măsura cu privirea înălțimea caselor, fiecare a doua dintre ele părăind a fi un palat, fațade imense, bogat ornamentate ce se dizolvau în întuneric ori se iveau deodată în cîte-un fugar licăr de lumină, iar cînd privea în josul vreunei ulițe, i se părea că acolo unde cerul devenea mai compact și încă și mai întunecat putea să deslușească castelul Hradčany. Cînd ajunse la pod, turnul de pază barîndu-i calea, văzu într-adevăr cetatea, un deal bizar conformat ce culmina în turnuri și turnulețe. Clipocitul apei Vltavei era primul zgomot puternic și netăinuit al acelei

seri în care în rest doar se tăcea sau se șoptea. Nu numără sfinții, își ridică în treacăt privirea spre ei. Un grup de oameni adunați pe pod îi atrase atenția. Când se apropie desluși câțiva oameni în niște mantale informe care măturau trotuarul opus și erau păziți de trei soldați. Rămase o clipă locului, apoi trecu în fugă mai departe. Cu cât se îndepărta mai mult de acei oameni, cu atât i se întetea spaima. Nu se temea, dimpotrivă, era pe punctul de a striga, și preț de o clipă se văzu alergînd spre santinele și smulgîndu-le puștile. Ce fantezie rea și otrăvită născocise această scenă? Poate că erau soldați ruși luați prizonieri, își spuse el, și vreunui ofițer de poliție îi venise ideea să scoată tocmai în acea seară niște atei la măturat strada. Sau erau cchi, deținuți politici ce trebuiau umiliți în fața sfinților, voi cu Vltava voastră jechoasă, voi cu blestematul vostru Oraș de Aur.

Căzuse din vis; nu voia ca seara să se încheie în felul acesta. Se grăbi mai departe și curînd ajunse într-o piață dominată de un palat cu santinele germane în fața portalului. Spațiul acela vast îi făcea bine fanteziei lui. Traversînd piața, îndreptîndu-se spre santinele, iar își simți mișcările ca pe ale unui altuia, se privea pe el însuși, pașii lui răsunau tot mai puternic pe pavaj, i se păru că și zidurile creșteau în jurul lui cu fiecare pas ce-l făcea. Avea uneori un astfel de vis.

Santinela îl așteaptă fără să se clinească.

Nu știa cum să înceapă : Am o veste urgentă pentru — uitase numele generalului de divizie, scoase scrisoarea din buzunarul mantalei, se uită pe plic, cei doi soldați observându-l în acest timp : Vin în locul unui currier al batalionului trei, explică el, supărându-se din cauza stângăciei lui, dar nu-l lăsară să termine de vorbit, îi dădură drumul să intre, n-avea decît să-ntrebe și el pe cine-o găsi.

Lumina se prăvăli asupra lui, îl luă prin surprindere, îl orbi. În dosul ferestrelor camuflate nu se făcea economie. Fiecare lustră sau lampadar, fiecare lampă de masă sau aplică era aprinsă. Zgomot confuz de voci din toate încăperile. Pe coridoare goneau soldați travestiți în chelneri, ducînd tăvi. Într-una din săli se cînta, se zbiera : Toate trec, toate-s pe cale să piară, după iarnă vine-o nouă primăvară. Careva îl apucă de braț, spuse : Vino, camarade, trupa sărbătorește în spate, în salonul dinspre grădină.

El se smulse : Trebuie să ajung la generalul Gorsleben.

Și el petrece.

Unde ?

Doar nu răspund eu pentru domnul general ?

Deci nu poți să-mi spui ?

Nu, dragul meu.

Omul ridică tava cu o mîină atît de sus, încît putu s-o treacă pe deasupra capului lui Hubert, un gest de nesupunere, vesel, și spu-



se cu glas foarte tare : Știi, pot să ne pupe-n dos cu toții. La mulți ani, camarade.

Să nu lase importanta, secreta comunicare pur și simplu pe o tabletă și să plece ? Vreun ofițer, sau chiar și-un soldat ar desface plicul, ar citi vestea și-ar zice probabil că tot nu contează, căci toate veștile importante erau totodată și vești proaste, iar toate veștile proaste, fiind ajunse din urmă de altele și mai proaste, tot nu mai contau.

Hubert își luă un răgaz. Dacă n-avea să-l găsească pe general pînă într-o jumătate de ceas, îi va preda scrisoarea vreunui ofițer oarecare.

Se lăsă antrenat de oamenii aceia care se zoreau încoace și-ncolo, nimeri prin încăperi mai mici și într-o sală uriașă care ocupa înălțimea mai multor etaje și sub al cărei plafon confuzele rîsete isterice se transformau într-un concert plin de disperare și groază. Bărbații roiau în jurul puținelor femei prezente, Casandre țipătoare în rochii de seară ; ca și cum le-ar fi fost permanent frig cîteva își păstraseră blănurile pe ele.

El întreba ba pe unul, ba pe altul dacă generalul Gorsleben putea fi găsit acolo.

De fiecare dată era privit cu amuzament. Cum nu-și scosese mantaua și-și ținea gulerul ridicat, iar chipiul în mînă, trebuie că le apărea tuturor ca un intrus incomod, sol al unui război ce se desfășura undeva departe.

Un maior care stătea de unul singur într-un colț, poate epuizat de această serbare ce de-

generase cu atîta iuteală și care cu siguranță nu mai avea nimic comun cu nașterea lui Iisus, îl chemă pe Hubert la el, îl întrebă pe cine căuta și-l îndrumă — fără a-i da speranțe că-l va mai descoperi pe generalul care poate că se retrăsese deja în vreun separeu, cum procedează îndeobște generalii în asemenea ocazii — maiorul îl îndrumă spre Sala terrena, nu trebuia decît s-o țină de-a dreptul prin sală, iar cînd va fi ajuns în aer liber și totuși încă nu în aer liber, se va afla în locul cu pricina.

Informația maiorului se dovedi întocmai. După cîteva rătăcirii păși pe o terasă imensă, o logie care-ți smulgea privirea în sus, iar după ce ochii i se obișnuiseră cu întunericul văzu că în fața lui se așternea un parc marginit de case, ziduri, grote, iar în parc, străjuind niște cărări nițel mai luminoase, spectrele multor figuri de piatră. Deși în jurul lui mișuna de petrecăreți, el se scufundă în acea priveliște neașteptată, toate scenele acelei seri se contopiră într-una singură, cea a acestui spațiu ce se lărgea, pierzîndu-se în frumuseți sugerate, în care figurile de piatră îi aminteau de cele de pe pod, iar făpturile deghezate ce lunecau înapoi și-ncolo de femeile în negru ca și de prizonierii ce trebuiau să măture strada sub pază. Era un vis care rînduia ușuratic oroarea și desăvîrșirea. O femeie se lovi de el, îl cîntări fugar, se clătină mai departe.

Nu voiați s-ajungeți la general? întrebă chelnerul.

Hubert dădu din cap.

Omul arată spre un grup de uniforme, rochii fastuoase, blănuri. În mijlocul acestora stătea, asemeni unui tron, un scaun vechi cu spetează înaltă pe care ședea generalul și cu un pahar gol în mână, asculta murmurele din jur. Hubert se înghesui prin mulțimea de oameni, își bătu călcâiele, salută, se prezintă reglementar, înmână scrisoarea. Generalul o vîri nedesfăcută în buzunar. Hubert salută din nou și se retrase în cercul de oameni.

Ar fi putut să-și scoată mantaua acum și să se alăture celor ce sărbătoreau, însă, odată scăpat de scrisoare și de sub tensiune, tot vuietul acela îi sună deodată ca un unic strigăt de ajutor și nu l-ar fi mirat dacă fiecare din participanții la această îngrozitoare serbare ar fi purtat un semn.

Pentru a nu trebui să mai treacă o dată prin marea sală, Hubert căută vreo ieșire laterală, descoperi o ușă pe jumătate deschisă, îi trecu pragul și se trezi în fața unui cal în mărime naturală. Tresări, văzu că era probabil împăiat, dar că ochii îi luceau, îndată avea să pornească în galop. Nu trebuiau să apară și cai în acea seară, armăsari uriași, animale din amintire? Și de asemenea, apariții ca cea a omulețului într-o livrea învechită care se ivi deodată lângă el și-i explică pe-un ton cîntat: Vedeți, tinere domn, acesta e ca-

lul lui Wallenstein. În multe bătălii l-a purtat în sa. La Lützen, cînd a căzut Gustav Adolf, a fost împușcat sub generalissimul nostru și a pierit. El l-a iubit foarte mult. De aceea a pus să fie împăiat. Iar acum îl avem noi. Hubert întrebă dacă mai există vreo ieșire, însă bătrînul îl trimise înapoi în sală cu rugămintea de a închide ușa după el, căci betivii făceau tot felul de prostii cu calul lui Wallenstein. Și doar stă neatins de atîta vreme, nu ?

Hubert trase ușa după el, cum i se poruncise, și i se păru că aude o cheie răsucindu-se în broască.

Nimeni nu-i adresă vreun cuvînt. Mai mult fugi decît merse, nu se opri decît în fața palatului.

Îi era sete, foame. Ar fi trebuit totuși să bea și să mănînce ceva. Își ridică ochii spre Hradčany. Să nu-și continue călătoria pînă acolo sus, așteptînd ca cineva să-l oprească și să-l trezească scuturîndu-l ? Se hotări totuși s-o ia pe drumul cunoscut, peste pod, spre piață. După căldura din sală suporta gerul anevoie.

Decorurile se repetau, îi erau familiare, însă la întoarcere rămaseră neînsuflețite, nu întîlni decît un singur bețiv pe pod, acesta își înfășurase fularul pînă peste ochi și la fiecare cîțiva pași, orb și pierdut în beția lui, se oprea lîngă parapetul de piatră. Măturătorii de stradă dispăruseră, duși înapoi în celulele

lor sau în vreunul din acele lagăre pe care tatăl lui le numise instituții de educare.

Pe Malé náměstí, dintr-o bodegă se auzeau voci. Deschise ușa prudent, văzu la câteva mese clienți, întră. Localul nu era mare. Din nou descoperi o geografie severă, ca în tramvai, din nou oamenii se supuneau unei ordini. În fața teighelei ședeau la trei mese civili, bărbați și femei care discutau în cehă, întreprinzându-se o clipă când Hubert apărură în ușă. La o masă din colțul cel mai îndepărtat și mai întunecat. Hubert descoperi doi bărbați în uniformă. Lângă teighea, într-un brad de înălțimea unui om ardeau cinci sau șase lumânări, mult prea puține pentru un pom atât de mare. Hubert se așază, ca și cum așa i s-ar fi cerut, la o masă exact la mijloc între cehi și cei în uniformă. Crîșmarul, un uriaș adus de spate și ros parcă de tuberculoză, care servea el însuși, aduse berea, iar când Hubert întrebă dacă se putea mânca ceva fără cartelă încuviințată din cap. Ceea ce îi aduse apoi într-o farfurie adîncă era un drob minunat gătit.

*Děkuji \**, spuse Hubert.

Cu plăcere, răspunse crîșmarul. Fiindcă e Crăciun.

Hubert mîncă încet, fără a-și ridica ochii. Voia să nu-i spună nimeni nimic, să fie lăsat în pace. Treptat începu să-i fie cald în manta, însă nu îndrăzneă să se scoale, s-o

---

\* Mulțumesc (ceh.).

dezbrace și s-o atîrne în cuier. I-ar fi dat vreunui posibilitatea de a i se adresa.

Cu capul sprijinit în mâini, prefăcîndu-se obosit sau cufundat în gînduri, încercă să tragă cu urechea la discuțiile din jur. Ceha n-o înțelegea. Știa, ce-i drept, cîteva cuvinte, însă numai cu ele nu prindea sensurile frazelor.

Cei doi militari discutau, spre uimirea lui, în franceză. Oare nu voiau să fie înțeleși? Încordarea, frazele ininteligibile, căldura îl oboseau cu adevărat, se simțea îngreunat și totuși ciudat de ușor; ceea ce văzuse îi umplea ființa, chiar dacă fără cuvinte, îi părea a fi lumea unui surdo-mut, în care cu toții se căzneau deznădăjduiți să găsească cuvinte, înțelegere, fără însă ca de pe buzele ce se mișcau vehement să se poată citi altceva decît deznădejdea însăși. Pentru o clipă fu cuprins de spaimă, se întrebă cum avea să ajungă iar afară, la batalion. Mai mergea oare vreun tramvai? Dar se simțea prea inert ca să plece deja la drum, îi plăcea să se simtă pierdut într-o dispoziție incertă.

Hei, camarade!

Vocea răzbătu stridentă, le estompă pe toate celelalte. Lui i se adresa. Hubert își apăsă degetele pe tîmple, nu se clinti, totuși cînd acest „hei, camarade“ se repetă, se intensifică printr-un „hei, caporal!“, privi întrebător spre masa din colț. Amîndoi militarii îl invitau, făcîndu-i semne cu capul. Se ridică în picioare, își luă paharul, se duse, storcîndu-și sila din el cu fiecare pas ce-l făcea,

spre cealaltă masă, își dădu seama că crîșmarul și clienții cehi îl observau, se sperie cînd văzu pe petlițele uniformelor semnul SS, se opri, fu invitat : Vino, așază-te la noi ! Dacă cehii se-adună la un loc, de ce nu și noi ? Vorbeau cu accent francez.

Mulțumesc, spuse Hubert.

N-am vrea să fim prea insistenți, dar în ambianța asta dușmănoasă...

Unul dintre ei își strînse ochii : Cehii cred că vor învinge. Se înșală. Poți să fii sigur că se înșală.

Hubert Windisch, spuse el și repetă : Hubert Windisch.

La mulți ani, îi ură unul dintre ofițeri, în vreme ce celălalt îl strigă pe crîșmar și comandă trei șlibovițe.

N-avem, spuse crîșmarul. Îmi pare rău. E război.

Hubert fusese sigur că tatăl n-avea să se mai întoarcă. În amintirea lui coborîse asemenea unei impurități în zonele mai obscure, iar scrisoarea mamei îl îndepărtase definitiv. Acel gust de sînge, de spaimă mută și dorințe de evadare, avut în copilărie. Acum îi revenea. Nicicînd n-avea să scape de el. Unul dintre cei doi sări în picioare, strigă la crîșmar, pe jumătate în germană, pe jumătate în franceză, pentru ce anume păstra băutura, he, că doar pe el nu-l putea duce de nas, nu pe el, he ?, iar dacă nu scotea imediat o sticlă la iveală, imediat, îți zic, atunci toată lumea afară, atunci nu mai rămîne nimic în picioare. atunci

îi dă gata crîșma. Sfirșitul lumii, mă cehoiule, țî-o zic eu, sfirșitul lumii ! Vocea se frînse, Hubert își închisese ochii, nu auzea decît vocea aceea ca un potop de lovituri, glasul acela gîtuitor, ucigător, așa cum fusese, cum îl gonise prin încăperi și grădini, cum îl făcea să încremenească, îl umilea, cum îl pusese sa stea smirnă și-l zdrobise. Întocmai așa. Nu trebuia să urle împotrivindu-se, să-l ajute pe crîșmar, nu trebuia să se arunce asupra golaniilor aceia, nu putea să le plătească violența cu violența lui ? Însă vocea aceea îl supusese de mult. La fel ca pe crîșmar, al cărui murmur îl auzea, precum și pașii lui nesiguri și răsufllarea zgomotoasă a tăcerii celorlalți clienți.

Păi, un strop de șliboviță mai am eu.

Vocea îl batjocori : Atunci adă stropul ăsta cît poți de repede !

Fiindcă e Crăciun, accentuă crîșmarul. Era un mic protest curajos, un val micuț ce se rostogolea împotriva unui talaz.

Bea, camarade, să bem pentru nemuritorul *Reich* german. Îl tutuiau, se trăgeau lîngă un prăpădit de caporal, și deodată el simți mirosul spaimei lor ca cea a animalelor cînd vine furtuna. Nu, n-aveau să-l mai poată închide în trecuturile lor. Știa mai multe despre ei decît știuse vreodată despre tatăl lui.

Noroc ! Dădu paharul pe gît.

Umblase printr-un oraș care se încredințase umbrei, casele se dizolvaseră în ornamente, iar amurgul mînase niște sfînți peste



pod, discutase cu un cal împăiat în toiul unei serbări sălbatice...

Ești staționat de mult în Praga ?

Nu, domnule *Untersturmführer*, doar de câteva zile.

Cunoști gradele noastre ?

Puțin.

Permisie ?

Nu, în misiune.

Ei da, se poate spune și așa.

Dar așa e.

Nu sîntem germani.

Da.

Nu te miră ?

Ba da.

Sîntem belgieni.

Am crezut că francezi.

Fiindcă mai înainte am vorbit franțuzește ?

Da.

Întotdeauna ești atît de zgîrcit la vorbă ?

Aproape.

Trebuia să vorbească, se gîndi el, să-i convingă, să-i surprindă, să-i facă să tacă, trebuia să-i uimească, să-i uluiască, să le povestească despre faptele inginerului din Cănitoga, despre primejdioasa afecțiune a Annei, despre viclenia ei, despre cît de ușor se putea ajunge la o femeie, trebuia să-i atingă cu poveștile lui în forța lor boantă și să-i slăbească, să-i reducă la tăcere și să le închidă gura, ca să nu-l mai poată incomoda cu eroismul lor strălucitor, cu patetismul lor de su-

praoameni și cu toată acea cruzime pe care o cunoștea, care, dacă îi îngăduia unei singure fraze să răzbată din amintirea lui, se și năpustea asupra lui, să-l ia la bătaie ca atunci ; însă nu acum.

Crîșmarul adusese de bunăvoie un al doilea rînd. Pe el îl intimidaseră deja sau era șiret precum Svejck, de care îi povestise Anna, și ascundea adevărul în dosul sticlei pe jumătate pline, adăpostea vreun Nesvadba printre clienți.

Cei doi belgieni îi împuiau capul. Hubert nu-i asculta decît pe jumătate, îl frămînta gîndul că poate nu exista doar un singur Nesvadba, că el poate se înșelase și-l recunoscuse pe Nesvadba într-un altul, dintr-o teamă nedefinită. Mîna unuia dintre belgieni traversă masa, smuci brațul lui Hubert.

Nu visa, camarade. Nu-i vremea să visăm.

Da, să trăiți, domnule *Untersturmführer*.

Hei, strigă acesta spre cehii de mai încolo, vă sărbătoriți deja victoria, ai ?

Aceștia nu-i dădură nici o atenție, se strînseră și mai mult în jurul mesei lor, se aplecară și mai mult unii spre alții în timp ce discutau cu glas coborît.

Lașilor ? Sabotorilor ! Habar n-aveți. O să vă mirați voi. Nu-i așa caporal Windisch ?

Da, să trăiți, domnule *Untersturmführer*.

Ar fi trebuit să lichidăm pleava asta sau măcar s-o evacuăm, niște pierde-vară, niște francțirori. Cîteva lagăre în plus și am fi avut liniște.

Nu cred, domnule *Untersturmführer*.

Ia să-ți ții gura acum și să ascuți. Eu m-am hotărât pentru o lume nouă, iar camaradul de lângă mine la fel. Am pornit să-l slujim pe *Führer*. Oameni unu' și-unu', caporal! Și vom învinge orice s-ar întâmpla. Se inventează arme cum n-au mai existat pînă acum. Rachete care dintr-o singură lovitură rad orașe întregi de pe fața pămîntului, nu doar unul singur, ți-o zic eu. Striga acum. Crîșmarul rămăsese în picioare lângă tejghea, iar murmurul cehilor încetase.

Vom nimici tot ce ni se opune. Pămînt pîrjolit. Vom avea grijă să dispară și ultimul evreu din Europa. Acești vampiri, acești speculanți care ne-au stricat istoria. Nu-i adevărat? Vom putea, în sfîrșit, să ne educăm tineretul fără influențe proaste, fără toate aceste mîzgăleli ale spiritului, nici n-o să mai vrea să audă de toată prăsila asta evreiascogrecească, de democrație, nu se va mai lăsa moleșit de lux. Asprimea face bine.

Nu, spuse Hubert. Se sculase în picioare foarte liniștit, își încheie mantaua. Nu, domnule *Untersturmführer*. Pe mine a fost încercată asprimea. Mi-ajunge, domnule *Untersturmführer*. Fie că vom învinge sau nu.

Trecu prin dreptul cehilor, deschise ușa violent, se rostogoli în stradă, o rupse la fugă. N-am plătit, se gîndi el. Crîșmarul o să le-audage lor la socoteală, asta nu-i rău. Ce bine că am rămas cu mantaua pe mine. Oare or să vină după mine? Bat la ochi dacă alerg, se

gîndi el, se opri din fugă, respiră adînc, ascultă dacă se auzeau pași în urma lui, pași de cizme. Nu mai vin, spuse el cu voce tare, ăștia nu.

Fuga lui oarbă îl adusesese în Piața Václav. Căuta stația, îl întrebă, încă respirînd cu greutate, pe un domn în vîrstă dacă ultimul tramvai trecuse deja. Acesta îi răspunse, fără șovăială, în germană, îl liniști pe Hubert : Mai sînt cel puțin două tramvaie. Hubert mulțumi, bătrînul se întoarse cu fața de la el, fără ca acest lucru să pară neprietenos. Hubert se rezemă de stîlpul unui felinar și țipetele belgienilor continuară să răsune. Un soldat trecu prin dreptul lui, îl privi întrebător în față și murmură din mers : La mulți ani. Parcă ar fi vrut să spună : Nu fi trist, rabdă pămîntul și mai multe. Doar el se urcă în tramvai și, într-o binefăcătoare reitereare ce îi relua visul, dădu peste aceeași vechi ordine severă a ocupării locurilor, peste femeile în negru, acele mesagere ce călătoreau mute prin sărbătore, și el își alese un loc care, după cum spera, desăvîrșea ordinea.

## 15. NIMICUL E ALTFEL

DESPRE VENIREA primăverii după o iarnă neobișnuit de aspră, care-i chinuise pe soldați

și pe refugiați, pe asupriți și pe prizonieri, Hubert află de la camarazii care-l vizitau tot mai des în separeul lui, un Ieronim între dulapuri care se sustrăsese acelei epoci eroice, de oțel. În chilia lui, după ce-și făcuse rost de mai multe prelungitoare, o mică spirtieră și o lampă de birou, era aproape independent. N-o mai părăsea decît pentru a dormi. Vizitatorii care voiau să intre în grațiile lui contribuiau la noi amenajări, astfel obținut un fotoliu cu urechi și un cuier. Cel mai important lucru era desigur o sobă electrică ce încălzea cum trebuie pătratul acela atît de ferit. Ofițerii care la început, chiar dacă fără prea multă tragere de inimă, încercaseră să-l alunge se dădură bătăuți, căci nu se mai organizează o cancelarie adevărată. Plutonierul-major lăsă în seama lui Hubert puținele hîrtii ce mai trebuiau completate — de cele mai multe ori certificate de boală. Unitatea lui Hubert fusese în mod evident uitată. În vreme ce alte trupe erau transferate sau, la o analiză mai atentă, fugeau spre apus, se dizolvau, ei rămîneau într-un soi de oază între vînturi. Auzeau doar de nenorocirile dimprejur, adunau liniștiți vești îngrozitoare, așteptau ca această situație să se sfîrșească probabil prost. Doi sau trei ofițeri se „dăduseră la fund“, fuseseră însă, potrivit zvonurilor, prinși și spînzurați. La Hubert nu prea se discuta despre asta, iar dacă totuși o făceau refrenul era : Noi ăștia micii oricum nu putem păți nimic. Un timp se discută dacă nu era

indicat să-și elibereze certificatele de lăsare la vatră și astfel să scape cu fața curată.

Hubert îi descrisese mamei nunta în toate amănunțele și-i povestise despre Barbara. Făcînd aceasta, îl frapase faptul că se gîndea la Barbara ca și cum n-avea s-o mai revadă niciodată, ca și cum ar fi fost vorba despre o poveste încheiată. În două rînduri trebuise să taie cîte un „a fost“ cu linii groase și să scrie în schimb „este“. Nu era sigur că mama primise scrisoarea, căci nu-i veni nici un răspuns ; cînd auzi la radio despre un nou bombardament asupra Kassel-ului îi telegrafie. Ea îi răspunse tot telegrafic : „Totul bine. Mama“, și el se liniști.

De mai multe săptămîni ieșirile erau interzise. După misiunea pe care o avusese de Crăciun, Hubert nu mai vizitase orașul decît de două ori ziua, nu fusese propriu-zis dezamăgit, dar tensiunea și vraja dinainte nu se mai instalaseră în sufletul lui. Armata inundase Praga, civilii abia dacă se mai vedeau pe stradă, de bună seamă se retrăseseră în locuințele lor, în pivnițe ; între Praga și Eger nenumărate lazarete mai mici și mai mari îi primeau pe răniți, dar și mulți dintre soldații valizi erau bolnavi, neputincioși, în retragere ; erau corpuri de trupe ale grupului central de armate care la începutul anului se mai afla încă în Prusia Orientală.

În seara lui 21 aprilie fu deranjat de niște ordine de care se dezobișnuise deja. Pe co-

ridoare goneau soldați, ofițeri, în fața came-  
rei comandantului stătea o gardă dublă. Privi  
pe fereastră : în fața casei răsăriseră tancuri,  
pe stradă se ridicau baricade din saci de ni-  
sip. În ultimele zile, ca să nu le scape ni-  
mic, stătuseră cu schimbul lângă aparatul de  
radio. Americanii trecuseră Rinul de mult,  
înaintau rapid, în ciuda lozincilor de luptă  
ale lui Goebbels, spre răsărit. Din răsărit, pe  
de altă parte, Armata Roșie se apropia de Ber-  
lin. Brno căzuse. Oare cine poposea acum la  
Navratil — iar Nesvadba avea oare motive să  
se bucure ? Pe hartă se lăteau culori false,  
dușmănoase, ei înșiși ocupau un peticel pre-  
văzut cu o margine tremurătoare.

Aproape toate știrile căpătau conotații per-  
sonale. Ceea ce-și spuneau se împletea într-o  
litanie pătrunsă de teamă : În Köln sînt en-  
glezii, ăștia n-o să facă nimic. Din cauza so-  
ră-mi, care cu copilul ei... Oare o mai fi  
apucat nevastă-mea să fugă din Glogau ? Aco-  
lo cică ar fi rușii... I-am mai scris mamei să  
plece din Arnswalde și să se ducă în Holstein,  
dar dacă o mai fi... Acum, americanii au luat  
și Kassel-ul... Acum, americanii au luat și  
Kassel-ul...

El speră că pînă la urmă mama a reușit to-  
tuși să părăsească acea casă cu istoria ei sum-  
bră, că nu trebuie să mai tîrască după ea  
nimic din acel trecut cu care n-are ce face.  
Americanii nu-și vor bate capul cu niște fe-  
mei bătrîne. Sau vor vîna umbre, o vor che-

ma pe Martha Windisch ca s-o interogheze în privința soțului ei, *Sturmbannführer*-ul ?

De ce te-nvîrți pe-aici ?

Un subofițer îl trage după el.

Ce se-ntîmplă de fapt ?

Coboară în goană scara lată ce dă în curte. Se împart carabine, și lui Hubert i se vîră o pușcă în mînă, plus cartușe.

Ce se-ntîmplă de fapt ?

Rușii !

Păi sînt încă la o sută de kilometri de noi, dacă nu mai mult.

Nu roșii. Rușii noștri.

Ai noștri ?

Nu fă pe prostul, ăia ai lui Vlasov. Au întors armele.

El nu se lămurește, nu pricepe, ei îi tot explică, îi fac pe ruși să treacă dintr-o parte într-alta, întorc totul pe dos, dau totul peste cap.

Și ce-o să zică *Führer*-ul de asta ?

Nimic.

În sfîrșit pricepu : rușii care luptaseră sub generalul Vlasov de partea nemților în ultima clipă, amenințați de compatrioți, schimbaseră direcția, porneau acum împotriva foștilor aliați. Cei slabi deveniseră puternici, iar apoi din nou slabi, era de prevăzut.

Fiind repartizat la gărzi, abia dacă mai apucă să se retragă în chilia lui. Fierbătorul fu șterpelit în lipsa lui, întrebă în dreapta și-n stînga, nu primi însă decît răspunsuri ironice sau amuzate.



Știe careva unde-a rămas fierbătorul lui Windisch ?

Noo.

De asta-i arde lui acum ?

În apropierea statului-major se ajunsese, ce-i drept, la schimburi de focuri, însă războiul nu răzbătu pînă la baricadele lor, iar Hubert fusese oricum prevăzut pentru o călătorie despre care nu știa nimic, la care comandantul lui începuse să se gîndească mai mult din lașitate decît din clarviziune strategică și care în cele din urmă îl scoase pe Hubert din război.

Pe 1 mai aflară că „*Führer*-ul căzuse în eroica luptă pentru Berlin“, ceea ce abia dacă mai interesa pe cineva, căci fiecare era acum el însuși propriul său erou. Trupa o luă din loc în mare grabă. Potrivit celor mai proaspete zvonuri, americanii ajunseseră la Plsen, însă cele mai proaspete zvonuri se modifică neîncetat pe drumul lor de la o ureche la alta, astfel încît se auzi și de Karlovi Vary, de Eger, de alte localități. Dar ei se fixară asupra Plsen-ului.

Maiorul îl rugase pe Hubert să-l însoțească în jeep-ul lui, dat fiind că, după cum se știa, putea să se înțeleagă cu cehii. Acest renume îi rămăsese de cînd cu povestea din Prerau, iar acum, la sfîrșit, nu se mai sinchisea să-l dezmință.

Mergeau într-o coloană formată din cîteva mașini, în vreme ce grosul mărșăluia.

Pământul era plin de umflături și crăpături, îi scuipa afară pe cei îngropați, înfricoșați, ascunși, pe gălăgioșii care se liniștiseră și pe mușii care răsuflau ușurați. Toate drumurile și șoselele erau blocate. Oamenii trăgeau și împingeau cărucioare de copii, căruțe, șarete cu două roți, se lăsau trași de cai sau mînau vaci și capre, tîrau valize, boccele, duceau copii în spinare. Ședeau la marginea drumului, priveau fix înaintea lor, alăptau sugari, stăteau îmbrățișați sau zăceau azvîrliți. Praful îi făcuse pe toți cenușii. Erau pe drum. Uneori se prindeau de mașină, Hubert nu se uita decît la mîinile lor, mîini crăpate, murdare, rugătoare, care se agățau o clipă, dispăreau, se întindeau iar, piereau.

Unde vor să se ducă cu toții ?

Să plece pur și simplu.

Păi încotro ?

De unde să știu.

Ofițerii se temuseră că ar putea fi atacați de partizanii cehi, dar la vederea acestei migrații așa ceva li se părea de neconceput acum. Cît dură drumul nu auziră decît o singură dată niște împușcături dintr-o pădure apropiată, care foarte bine puteau fi trase de niște SS-iști beți.

Ocoliră Plsen-ul. Străzile se goliră. Maiorul opri coloana. Deocamdată aveau să aștepte aici. Hubert se întinse în iarbă, privi cerul. Pe vremuri descrisese nori, povestise despre ei, le dăduse înfățișări, însă acești nori rămîneau nori, pierduse imaginația pe care-o

avusese în copilărie. Se apropiau tancuri ; se auzea tot mai tare zăngănitul șenilelor.

S-ar putea să fie și de-ale noastre.

Aici ?

Cine are un steag alb, strigă maiorul. Doamne, cine are unul ?

Am o batistă albă, spuse Hubert.

Atunci dă-i drumul, Windisch, uite-aici o cazma, leag-o de ea. Și urcă-n mașină, cel mai bine e să le mergem în întâmpinare.

Tancurile veneau în linie peste o colină, deveneau tot mai mari. Se opriră, își rotiră ținuturile, se părea că îndată aveau să-și caște boturile, niște animale de fier mari și lacome ; maiorul strigă la el : Ridică-te, Windisch, agită steagul. Trebuie să ne vadă !

Mașina lor mergea mai departe aproape la pas.

Era prima acțiune războinică a lui Hubert. Se temea că americanii puteau să tragă în ciuda acrobațiilor lui. Unul dintre tancuri se desprinsese din șir, urui în direcția lor, celelalte îl urmară la o oarecare distanță.

Vorbești engleza ? întrebă maiorul.

Nu știu.

Cum nu știi dacă vorbești sau nu ?

Am învățat la școală.

Atunci dă-i drumul, vorbește.

Dacă lucrurile mergeau tot așa mai departe, te pomenești că ajungea și erou.

Vorbi și vorbi în timp ce soldații săriră de pe tancuri cu pistoalele îndreptate spre ei, vorbi cu brațele ridicate, sus deasupra lui,

prins de coada cazmalei, stegulețul alb, vorbi atît de curgător englezește cum nu știuse niciodată, americanul dădu din cap, iar ei erau prizonieri.

Nu se întrebă de ce nu-l trimiseră și pe el înapoi la ruși, ca pe atîția alții, ci îl duseră mai întîi într-un lagăr în aer liber, apoi în barăci, de ce i se dădu drumul deja după cinci luni, își credită pur și simplu trecutul lui ne-eroic pentru aceasta, iar cînd se află în fața casei din Kassel, în care mama nu mai locuia și care fusese rechiziționată de americani, începu să trăiască. Se gîndi că hibernase. De la brutarul de la care cumpărase mai devreme de cinci mărci niște resturi de cozonac și care stătea îmbătrînit, vlăguit în fața rafturilor goale, află că mama se mutase la o prietenă de lîngă Frankfurt.

Nu era departe.

## 16. UMBRARUL DIN SPRENDLINGEN

AȘA ERA în acei ani : Adesea te trezeai cu cineva căruia îi duceai dorul, dar la care aproape că nu te mai așteptai. La fel cum își surprinsese el mama în Sprendlingen, regăsind-o într-o odăiță minusculă din care se mutară curînd într-un chioșc de grădină rezistent la frig, tot pe neașteptate se ivi și

Barbara. Stătea în prag așa cum o cunoscuse, cum o văzuse prima oară, cu bereta trasă într-o parte, cu gulerul pardesiului ridicat, cu cordonul strâns bine în jurul taliei, astfel încît poalele lungi ale pardesiului îi fluturau la fiecare mișcare. În mînă ținea un rucsac. Avură nevoie de cîteva clipe pentru a se îmbrățișa. În această ezitare se învălmășeau întrebări care n-aveau să primească vreun răspuns, ce se întîmplase între timp, cu cine și unde, dacă se schimbase vreunul dintre ei.

Ea e Barbara.

Martha Windisch nu se sculase de pe scaun, privise scena; acum aștepta ca tînăra să se apropie de ea.

Soția mea, explică Hubert.

Cine alta, zise în silă Martha Windisch.

Da, cine alta.

Barbara rîse și cu rîsul acesta, cel al unui puști, redeveni cea dinainte. Începură să-și povestească, dar nu se ascultau, nu voiau decît să se asigure reciproc de apropierea lor, pînă cînd Martha Windisch îi întrerupse, hotărî ca Barbara să preia patul ei (spuse „să preia“ ca și cum ar fi fost vorba cel puțin de preluarea unei case) și că ea va dormi aici în bucătărie pe divan. Aici era și mai cald și aici n-avea nevoie de atîta așternut.

Asemenea zile se umpleau cu o agitație fără rost.

Cînd ai venit de fapt?

Pe la zece.

Nu era mai devreme ?

Nu, a trebuit să mai vin și de la Frankfurt pînă aici.

Ai mers pe jos ?

O bucată de drum m-a adus cu mașina un american.

Ea își aprinse o țigară, era frumoasă, se putea măsura cu acele vremuri, și neîncrederea înăbuși bucuria lui Hubert.

Așa, netam-nesam, te-a luat în mașină ?

Ah, Hubert, important e că-s aici, că v-am găsit. Cum, nici nu m-ai întrebat.

Îl căutase prin Kassel-ul distrus, trebuise în două rinduri să înnopteze în niște văgăuni îngrozitoare și de mai multe ori speriasse lumea numind numele Windisch, deși cu toții ar fi vrut să uite, nu uitaseră, ei da, iar naziști nu mai existau, dispăruseră sau deveniseră peste noapte niște sfinți. Muncești undeva, Hubert ?

Dacă se poate numi muncă. Lucrez la fiare vechi.

O să studieze, spuse Martha Windisch. Așa îl trimitea, fără să vrea, la locul lui, îl puneă cu botul pe labe, făcea din el un copil cuminte. Iritat, ceru voie să facă în sfîrșit o cafea, doar știa că mama păstrase nițică cicoare pentru ocazii deosebite, chiar dacă aceasta nu era.

Ai să studiezi deci, spuse Barbara.

Dacă o țineți tot așa, spuse el cu o veselie căznită. dacă voi două vreți să mă scoateti din minți. dacă aveți de gînd să mă dresați. dacă aveți impresia că ar trebui să fac sluj. atunci v-ați înșelat.

Ele îi răspund cu rîsete, dar nu urmează nici o frază lămuritoare, împăciuitoare, ele fac cauză comună, produc o agitație aferată, mama pune cafeaua pe foc, apoi amîndouă trec în cealaltă cameră, le aude vorbind, desigur despre el, de bună seamă se înțeleg cum să și-l împartă, cum s-o scoată la capăt cu el, să-i frîngă rezistența, iar în vreme ce își închipuie discuția lor el vede pentru prima oară, deși locuiesc de o jumătate de an deja în chioșcul acela, încăperile, împărțirea, mobilierul părăginit. Nici o singură piesă nu e intactă, de pe mașina de gătit proptită pe niște picioare de fier subțiri se cojește emailul, dulapului îi lipsește o ușă, demodata îmbrăcăminte înflorată a divanului e roasă, marginea mesei e carbonizată (probabil că fusese găsită printre ruine), nici măcar un singur scaun nu stă drept, iar cufărul în care mama păstrează „lucrurile importante“ e pocit de niște litere roșii : LX-PN, semne ce și-au pierdut de mult sensul.

Femeile se întorc. Barbara s-a schimbat, poartă un pulover larg și o fustă de doc. O privește cum o ajută pe mama să pună masa, cum se mișcă, ușor, repede și puțin provocator. Pentru prima oară de cînd o cunoaște are chef s-o dezbrace, s-o vadă goală. Pe cît se pare nu mai vrea să joace rolul celei în trecere, al fetei în pardesiu, s-a hotărît să se statornicească.

Deci apă curentă n-avem. Doar o fîntînă în grădină, spune mama.

Și iarna ?

Uneori e rău.

Nici lumină electrică n-avem, ci lămpi cu petrol.

Nu-i nimic.

Ne-om culca mai devreme. El nu suportă discuția asta care urmărește cu totul altceva, îl atacă, fraze al căror sens ascuns îl vizează. Își golește ceașca în grabă, se scoală în picioare, s-ar duce puțin la aer, în grădină. Dar afară cică ar fi răcoare. Lui însă îi e cald. Așa-l apucă uneori pe băiat. Băiat. În Kassel fugise de multe ori din parc și se dusesese în grădinițele de zarzavat, își dorise o asemenea baracă de lemn ca refugiu, strîmtă, călduroasă, privise cum lopețile transformau brazdele în niște movile funerare din care răsăreau salate, morcovi, ridichi de lună, frunze de spanac, din cînd în cînd busuioc și rozmarin, și foarte rar margarete sau ochiul boului. Își imaginase cam ce-ar fi plantat el și cît de drept ar fi trasat el potecile. Totul era strîmt, ușor de cuprins cu privirea și nu amenința. Acum mama nu însămintase toate brazdele, iar potecile nu erau greblate. În schimb exista o bancă și doi pomi, un nuc și un prun. Iarna acopeau fîntîna cu scînduri.

Pînă acum nu dăduse ajutor în grădină, se-  
rile și le petrecuse șezînd pe o bancă sau la  
măsuța ce-o avea acolo, privind-o pe mama,  
uitîndu-se prin cărțile pe care le găsise în  
dulapul cu o singură ușă cînd se mutaseră în  
chioșc, fascicule cu Tom Shark precum și



„Doctorul Gion“ al lui Carossa. De fapt nu citea, nu prindea sensurile, ci se agăța de câteva fraze citite, le dădea ca teme fanteziei lui. Și de cele mai multe ori ele declanșau amintiri, dintre care unele însă despre povești ce păreau a fi doar amintite, pe care le citise sau le văzuse în filme. Poate că totuși avea într-adevăr, așa cum susținuse întotdeauna tatăl lui, o imaginație schiloadă, mincinoasă. Se așază pe bancă deși era prea răcoare pentru așa ceva. Nucul înfrunzea izbucnind într-un verde aproape bolnăvicios de viu; șofranul se ofilea deja. Își înfundă mâinile în buzunarele pantalonilor și-și întinse picioarele. Astfel va trebui să trăiască, împreună cu cele două femei. Cît timp? Va rezista Barbara? Acum, afară, simți c-o dorește, iar capul lui se umplu de scene obscene: și-o imaginea într-un cazinou pentru ofițeri. Purta una din acele rochii adînc decoltate, ca ale Zarei Leander. Alerga printre mese, legănîndu-și șoldurile, saluta în dreapta și-n stînga, își întindea mâinile să fie sărutate, își arunca părul de pe frunte, se apleca vorbind, astfel încît să i se vadă sînii, apoi unii ofițeri aplaudau, cînta o orchestră, ea începea să danseze, un individ o ridica pe masă, ea dansa step, își sălta rochia pînă la jartiere, bărbații se îngrămădeau strigînd, bătînd din palme în jurul ei, un zid de trupuri asudate, lacome, pînă cînd unul dintre ei o smulgea de pe masă, o tîra după el, într-un separeu, ea însă se întorcea curînd, cu rochia în dezordine, dispărea cu un altul, și iar venea și iar dispărea, gîfî-

ind, voluptatea însăși, și imaginile se accelerau ca într-un trucaj, se întorcea tot mereu, dispărea cu cîte unul, venea, dispărea. El observă că respira cu zgomot, se îndreptă din spate, dar fantezia lui nu-i dădea drumul Barbarei care acum așteaptă la marginea drumului, face semne mașinilor, iar una, un automobil mare american, oprește într-adevăr, ea tratează cu cel de la volan, un tip solid, îmbrăcat civil, cu părul tuns scurt, el nu vede decît cum li se mișcă buzele, nu-i poate auzi, însă e limpede că bărbatul n-are nevoie de prea mult timp pentru a o convinge.

Hubert se ridică și se duce la poarta grădinii. Pe drumul dintre parcele nu se vede nici un suflet de om. Cînd dă să se întoarcă îi iese înainte mama. Rosa o invitase la cină, se nimerea bine, putea să rămînă singur cu Barbara. Cînd își punea paltonul cu dungi negre și guler de blană și una din pălăriile ei insipide, părea bătrînă. Nimeni nu-l enerva în asemenea hal ca Rosa Schweitzer, care încă de la Kassel devenise duhovnica mamei și care o convinsese să se mute la Sprendlingen. Salut-o din partea mea.

El fuge în casă, trebuie să șteargă cu ajutorul realității imaginile acelea sălbatice, scîrboase. Barbara îl așteaptă așa cum o așteptase el, rezemată de ușa „camerei ei“, cu capul lăsat pe spate și cu trupul puțin bombat înainte. Cum de se reduc toate la cîteva scene văzute mereu? Așa vrea capul lui?

Ea nu-i îngăduie să șovăie, să se frămînte mai departe, îl trage după ea și el îi cedează.

Totul se petrece prea orbește, prea repede, însă, în dezlănțuirea lor, chipul ei se imobilizase de cîteva ori într-o atitudine de duioșie inconștientă — el nu uită asta.

Zăcînd ostenit lîngă ea, mîngîind-o, încercă să recunoască acel chip. Cu cîți te-ai culcat de-atunci, de la Brno? întrebă el. Ea îi răspunse liniștită, pe un ton parcă neutru: Nu știu, Hubert, șase sau șapte, dar ce importanță are.

Se iubiră din nou și furia lui o satisfăcu. El devenise altfel, mai agresiv, nu mai era visătorul de la care te puteai aștepta la multe sau la nimic. Acum cel puțin știa cum stătea cu el. Da? Se trezi din cauza mamei care se mișca în camera de-alături. De bună seamă își aranja, pe întuneric, culcușul. Lui Hubert i-ar fi plăcut să treacă alături, doar pentru a fi în apropierea ei, dar se temea să n-o trezească pe Barbara.

Așa avea să rămînă. Mama avea să pretexteze o vizită la Rosa sau chiar să se ducă la ea cu adevărat, pentru ca ei să poată face dragoste, iar dragostea aceasta porționată, într-o înghesuială suportabilă doar datorită atenției lor nu putea fi de durată. Barbara poate avea să se adapteze.

Pentru semestrul de iarnă se înscrise la universitatea din Frankfurt, spre satisfacția Marthei Windisch, la economie. Ea se așteptase ca el să vrea să studieze literele sau teatrul, sau ceva în genul ăsta, ori economia națională era ceva mai solid, cu așa ceva se putea face multe după aceea.

Barbara își găsi de lucru într-un birou al unei fabrici de conserve.

E uimitor cât de bine ne înțelegem, constata Martha Windisch cel puțin o dată pe săptămână.

## 17. SOCIETATEA MAI BUNĂ

CHIAȚ LA început, îi povesti el Barbarei, sau la urmă de tot, depinde cum o iei, nu mai existau poduri peste Main. E ceva de necrezut ca un oraș aflat pe un râu să nu aibă poduri. Se pare că trupele noastre au mai apucat să le arunce în aer. E de necrezut. Barbarei îi era indiferent, pînă acum încă nu fusese în oraș, cine nu face nici un fel de speculă nici n-are de ce să se ducă. Ce să caute ea în mormanul ăla de moloz ?

Ar trebui să-l vezi, așa ceva nu se uită, Barbara, n-a rămas piatră peste piatră, poate că astea-s pustiurile vremii noastre, iar oamenii trăiesc peste tot, în găuri, în pivnițe, pe etaje plutitoare, susținute doar de cîteva grinzi. Chiar și tramvaiele merg din nou, iar la gară, în hotelurile rămase întregi, s-au instalat americanii, ascultă-mă pe mine, ca în filme, prin geamurile alea mari îi poți vedea la bar, e o nebunie, se poartă de parcă nici n-ar exista toate dărîmăturile, mizeria, molozul.

În toamna lui 1946, Hubert își dăduse demisia de la fiare vechi. Șeful lui, un fost inginer din aviația militară, îl prevenise să nu renunțe la un post sigur, în special acum, și, de fapt, pentru ce voia să meargă la universitate ?

De îndată ce începu să studieze la Frankfurt îi trebui o locuință. Sprendlingen era prea departe. Mama și Barbara se împotriviră. Mai așteaptă, Hubert. Se obișnuiseră să trăiască pe o insulă, se sălbăticleseră, abia dacă mai primeau vizite, cel mult pe cele ale Rosei sau ale vecinilor din cartierul lor de grădini, care desigur nu căutau să intre în legătură cu ei decât atunci când aveau nevoie de ceva.

Acest salt în afară n-avea să-i fie ușor. Multe aveau să-i lipsească. Serile în trei când, după cină, puneau pe masă lampa cu petrol și jucau rummy, doar ca pretext pentru a putea sta de vorbă. Frazele lor se încâlceau, doar rareori aveau vreo legătură între ele : De-aș ști ce s-a întâmplat cu Wilhelm ? O s-apară el, dac-o răzbate vreunul, el o să fie ăla. De ce nu povestești niciodată despre familia ta, Barbara ? La ce bun, părinții mei nu mai trăiesc. Ești sigură ? Mi s-a comunicat negru pe alb. Trebuie să mai facem rost de lemne pentru iarnă. Poți, Hubert ? Bătrînul de mai încolo și-a făcut deja o rezervă frumoasă. S-ar putea să obțin doi metri de pînză bună. Ce ne lipsește e un radio. Ai fi putut să ieși și tu mai de mult, acum e prea tîrziu. Curios, Barbara cîștigă mai tot timpul. Dacă e atentă.

Ritualurile îi țin laolaltă. În primele luni nu se ceartă aproape niciodată. Când, după al șaselea sau al șaptelea joc, „tinerii“ se duc în camera lor, pînă se dezbracă lasă ușa deschisă ca să aibă puțină lumină. Între timp, Martha Windisch își face așternutul pe divan. Când închid ușa, le urează de fiecare dată : Somn ușor. De teamă că bătrîna de alături i-ar putea auzi prin peretele subțire, se iubesc în tăcere. S-au obișnuit cu asta. Barbara numește „indian“ felul acesta de a face dragoste, fără mișcări violente, în contra beției și a furiei, numai cu mîinile și cu pielea, domol, astfel încît strigătul îți rămîne în gîtlej, iar la urmă pielea ți-e prea strîmtă și membrele îți înțepenesc de încordare. Poate c-o să înnebunim.

Indienii au înnebunit, Hubert ?

Da, spuse el, toți.

Se muta în etape, își masca îndepărtarea treptată prin vizite dese, șederi mai lungi, nu povestea, spre mîhnirea Marthei Windisch, aproape nimic despre Frankfurt, despre universitate, despre cunoștințele pe care trebuie că le făcuse printre studenți. Știi, sîntem aproape toți de-aceeași teapă, cătane bătrîne care vor să recupereze. Trecu sub tăcere faptul că-și luase între timp o cameră mobilată într-o casă parțial distrusă de pe Öderweg. Le spuse că găsea adăpost cînd la un coleg, cînd la altul. Și niciodată nu pomenea discuțiile aprige, uneori aproape niște încăierări, despre ororile naziștilor, despre procesele criminalilor de război, continuarea la nesfîrșit a acelor

povești singeroase. Mulți nu vroiau să le creadă. Imaginația lor nu era capabilă să se îngrozească. Îi învinuiau pe americani și pe ruși că exagerau și mințeau, încercînd astfel să-i despoaie pe germani de orice urmă de moralitate, să-i pună sub curatelă ca popor.

Hubert nu se amesteca în dispute. Îi fusese greu să-și facă cunoștințe și doar prin Werner Dröse nimerise într-un grup de studenți în care, ce-i drept, dat fiind că nu prea lua parte la dezbateri, abia dacă era observat.

Ca și Hubert, Dröse studia tot economia națională, asista însă și la niște cursuri de teatru, filosofie și literatură. Doar căcăcioasa de economie nu ajungea.

Cu Hubert intrase în vorbă după o seară petrecută la asociația studenților evanghelici. Hubert intrase în baracă pentru ca să se încălzească. Gazda lui refuza să-i facă foc în odăiță pe motiv că nu venea acasă decît ca să se culce, iar pilota era de cea mai bună calitate.

Unde n-ajunge omul să locuiască.

Nu vă împiedică nimeni să vă mutați.

Pentru Dumnezeu, nici vorbă de așa ceva, pilota dumneavoastră e într-adevăr fără cusur.

Dacă ați ști cum trebuie să-mi chibzuiesc cărbunii; dar voi studenții —

Unele discuții le cunoaște deja dinainte. Dacă le-ar nota cineva, mai tîrziu poate s-ar ști mai multe despre aceste vremuri nebune. Cu un asemenea schimb de cuvinte începu și prietenia lui cu Dröse. Își răsucise o țigară

în fața barăcii, cineva îl bătu pe umăr. Virginia ?

Nu, frunze de Sprendlingen.

Poți să-mi dai și mie ?

Te rog, servește-te !

Nici hîrtie n-am.

Dar știi cum să le faci ?

Dröse își răsucește, cu extraordinară îndemînare, o țigară, o bagă în buzunar și-și face și-o a doua.

Păi, nu așa ne-a fost vorba, camarade.

Știu, dar fiecare trebuie să-și facă provizii. Tocmai ni se vorbește despre economia rezervelor.

Pe tipi ca Dröse de obicei îi evita. Pentru tatăl lui aceștia fuseseră „băieții vînjoși“, bărbați ca Wehrhahn, a căror siguranță de sine te zdrobea, care, oricît de proști și de mărginiți ar fi fost, se considerau buricul pămîntului, brutali cuceritori de oameni, „firi de conducători“. Hubert se înșela.

Oricine se lăsa ușor momit dacă i se promitea vreo încăpere caldă. Cîțiva dintre noi, spusese, Dröse, se mai întrunesc. Cunoaștem pe unul, mai bine zis una și unul, și anume gemeni, care au un acoperiș deasupra capului și un tată în spate care se poate pune cu toți speculanții din Frankfurt. Ascultă-mă pe mine — Dröse își flutură sugestiv mîna prin aer, lăsînd să se înțeleagă ceea ce vroia să spună, și Hubert se duse cu el.

Acoperișul atît de promițător sugerat de Dröse se dovedi a fi intact și copios, acoperirea



o vilă ascunsă în dosul unor tufişuri sălbatice, care îi amintea lui Hubert de casa din Kassel. Respiră din rărunchi şi spuse : nu, totuşi n-am să vin.

Eşti într-o ureche ? Ce te-a apucat, omule ?  
Îl reţinea ceva. O lua totul de la început, se clădeau vechile case singure la loc ?

Dröse îl trase după el.

De când plecase din Brno nu mai fusese la film. Doar uneori, memoria îi derula fragmente din filme, ce-i drept, fără a produce însă acele metamorfoze după care tînjea el. Figurile nu-l mai absorbeau. Abia se închisese uşa în urma lor, iar o fată în rochie neagră şi cu un şort alb îi luase manta de soldat că îi şi reveni senzaţia de a trăi ceva ce nu mai părea real, dar devenea real cu ajutorul imaginaţiei. O clipă se întrebă dacă nu visa sau dacă Dröse nu-i înscenase o farsă.

La casa din Kassel nu se mai gîndi.

Se aflau într-un antreu. Il reţinu o oglindă de înălţimea unui om. De mult nu se văzuse astfel, un bărbat nu foarte înalt, slab, care stătea aplecat puţin în faţă. Chipul descărnat, colţuros, nu tocmai tînăr, părul rar deja începuse să-i alungească marginile frunţii ; îi plăcea cum se strîngeau ochii spre rădăcina nasului, cum se îngroşau sprîncenele într-o linie ce cobora apoi melancolică, îi plăcea şi fermitatea bărbiei.

Dröse îl împinse brutal din imagine.

Vino, nu pot să sufăr oglinzile.

Lui Hubert această frază i se păru stupidă, căci, dacă ataci oglinzile, trebuia să treci tu

însuși în fața ta și deci nu te mai refereai la oglindă, ci la imaginea din oglindă, adică la tine însuși. Iar pe el însuși, după cum îl vedea Hubert, Dröse se putea suporta.

Oamenii pe care îi salută acum, ale căror nume nu le înțelegea, nu voia să le înțeleagă, pe care nu-i percepea luați în sine, ci îi vedea într-o mare imagine mișcată, acești oameni uitaseră, se pare, orașul cenușiu, prăfuit și distrus de afară, precum și foamea, lăcomia, teama de frig și de singurătate, vorbăria despre Morgenthau și Potsdam, despre denazificare și democrație. Într-o punere în scenă ce le era familiară, ei jucau lucruri trecute, punându-le în locul viitorului. Ajunseseră mai departe decât el și, în mod vădit, ceea ce vroiau să fie îi stricase deja.

Enorma încăpere era iluminată crepuscular, focul din cămin ieșea în evidență pictural. Grelele mobile tapisate erau împrăștiate ca la întâmplare pe covoare vechi. Unii musafiri stăteau întinși sau ghemuiți în jurul unor mese joase, alții discutau în picioare, măsurau încăperea sau ședeau de unii singuri în fotolii, pe sofale.

Se simți nelalocul lui căci cei mai mulți erau ales îmbrăcați, bărbații în costume închise, femeile în rochii lungi, pînă cînd îi săriră în ochi și niște culori mai nepotrivite, cîțiva tineri care purtau ca și el cel puțin rămășițe de uniforme și două-trei fete care provocau distincția celorlalți cu fustele lor negre tip BDM și cu puloverele lor scămășate.

Apariția stăpînului casei îl ului. Își închipuise că speculanții erau niște grăsani slinoși, ori Eduard Wexler era orice altceva în afară de asta. Acesta se prezenta ca un nobil de țară foarte rezervat, își stăpînea rolul la perfecție, un impresionant amestec de Willy Birgel și Hans Söhnker, înalt, cu o ținută impecabilă, cu părul scurt despărțit de o cărare severă, și doar mustața subțire amintea de lustru fals și perfidie. Vocea lui accentua impresia de bună-cuviință și tradiție: un bariton plăcut și binevoitor. În acea seară, Wexler nu luă la cunoștință prezența lui Hubert decît în treacăt. Mai tîrziu avea să fie altfel.

Copiii lui Wexler, acei gemeni de pomină, care se adaptaseră de mult prețioaselor lor nume, Adam și Adelaide, contraziceau întru-totul gustul vremii; două figuri artificiale ieșite din anii douăzeci, amîndoi roșcați, amîndoi de-o mobilitate plină de virtuozitate, neînfrînați la dans, Adelaide prefera rochițe fără talie garnisite cu paiete și-și lăcuia, dacă nu înșela luciul, părul tuns băiețește, Adam purta, chiar și la universitate, ceea ce dusesese și la acte de violență, haine de seară făcute de comandă, iar părul lui avea o cărare tot atît de impecabilă ca cea a tatălui său. Amîndoi cultivau o intonație afectată, în care graiul lor din Hessen căpăta un accent franțuzesc: che doar tzi-am spus, dragul meu...

Cum și prin ce soi de speculă își agonisea Wexler averea nu se lămuri niciodată. El nu-și murdărea mîinile, avea oamenii lui. Și nici sub Hitler, dat fiind că numele lui nu fusese

nicăieri dat publicității — sau numai cînd era vorba de acțiuni de binefacere —, nu se făcuse vinovat de nimic. Nu trebuise să se prezinte în fața nici unui tribunal. Nu trebuise să-și schimbe felul de viață. Dröse, a cărui limbă ascuțită mai făcea uneori cîte-o crăpătură în poleiala Wexler-ilor, îl întrebă pe Adam dacă făcuse parte din *Hitlerjugend* sau dacă fusese cadet la *Luftwaffe*. Antrenat de tatăl său, Adam se arătă la înălțimea întrebării: unul ca noi, Dröse, dacă s-a înscris vreodată undeva, atunci cel mult în vreo echipă de călărie a HJ-ului, și asta doar cînd era ceva amuzant, de exemplu la concursuri.

Pe Adelaide, în schimb, Beethoven o ferise de Hitler. Eu am auzit a noua, explica ea, întotdeauna altfel decît mitocanii ăia în uniforme brune. Puteți să mă credeți. Avea obiceiul ca în anumite ocazii ce i se păreau ei potrivite să se dezbrace și să demonstreze că și părul ei pubic era roșu, ceea ce, cum Hubert putu să constate mai tîrziu, cu un asemenea prilej, nu era adevărat: era negru și eventual licărea roșcat cînd ea se întorcea spre lumină. Ori ea știa desigur cum se putea aranja asta.

Cum altfel doar la americani se putea minca și bea pe săturate, accesul la serile Wexler-ilor era foarte rîvnit. Unii, printre care și Dröse desigur, subzistau de-a binelea din ce primeau acolo. Se ghiftuiau în asemenea hal, încît abia dacă mai aveau chef să discute mai pe larg sau tăios. Unii se îmbătau repede, iar Wexler știa să scape de ei politicos și fără zgomot deîndată ce deveneau agresivi.

O stăpînă a casei nu exista. Toți evitau să întrebe de ea dat fiind că exista o înlocuitoare bătătoare la ochi : doamna von Loschütz, menajera, care considera a fi de datoria ei să corijeze orice impresie greșită despre ea și Wexler printr-o atitudine rece și distantă.

Începînd din acea seară Hubert era așteptat de fiecare dată. Nu mai avea nevoie de Dröse ; însă acesta, după cum se dovedi, avea nevoie de el. Căci Dröse, spre surprinderea lui Hubert, era considerat de Wexleri ca fiind comunist, ori Wexlerii erau dispuși să accepte, cum le plăcea lor să accentueze, orice soi de convingeri, doar nazismul și comunismul nu.

Cum le-a venit ideea asta tocmai despre tine ?

Da, cum ? Dröse se învălui în tăcere, preferă să nu dezvăluie această taină, pînă cînd într-o noapte agitată, în care pentru prima oară se discută nu numai pe un ton senin și potolit, Adelaide și Dröser se luară la ceartă și el își luă rămas bun de la „aceste minciuni de care m-am săturat pînă-n gît.“

Era tîrziu, societatea începuse să se dizolve. Bețivii fuseseră deja expediați. Wexler ședea lîngă cămin, privea dansatorii. Hubert dansa cu o fată care era nouă acolo și se mira copilărește de atîta strălucire și eleganță. O vagă neliniște îi făcu pe dansatori să se împotmolească, să se oprească, neliniștea se transformă în dezordine, tulburare, din mijlocul șoaptelor se desprinsese vehementă o voce căreia îi răspundea o alta, mai încet, dar cu nimic mai puțin îndîrjită. Disputa îi atrase și pe ceilalți.

Dansatorii se îngrămădiră, formînd un cerc în jurul celor doi : Dröse și Adelaide. Doar treptat se dezvălui pricina, reproșul Adelaidei cum că Dröse era de partea comuniștilor, probabil chiar era comunist.

Mai lasă-mă-n pace.

Vezi, Dröse, tu nu te dai bătut niciodată. Ori asta trebuie să aibă un motiv.

Dröse încercă să evite continuarea discuției, dar cercul se închise în jurul lor, deveni zid.

În taină, Hubert își cerea deja scuze față de Dröse. Nu din milă, ci fiindcă îl judecase greșit, fiindcă se lăsase înșelat de exagerata lui nepăsare. Cel care se apăra acum plin de furie era un altul.

Dröse se întoarse cu o încetineală apăsată spre Adelaide. Ea nu se dădu la o parte. Stăteau astfel față în față și fiecare trebuia să simtă răsufierea celuilalt. Și ce ești tu, Adelaide, fata cu nume beethovenian ? Ce e tatăl tău, ce a fost el ?

Eu te-am întrebat, Dröse.

Și am să-ți și răspund. Dar mai întâi am să-mi dau răspunsurile voastre, înțelegi, și probabil vor fi tot atît de vagi ca tot adevărul vostru. Comunist ? Poate. Dar ce gunoi dați voi cu mătura prin colțuri ? Cum arăta aici, să zicem, acum nouă sau zece ani ? Altfel ? Așa cred. Democrații de azi se aflau în același loc, aici în salon, doar vocabularul era altul și mulți purtau uniforma bonzilor. Nu știu cu ce se făcea speculă atunci, desigur nu cu cafea, cacao și nylon ca azi, probabil cu tunuri și oameni. Dar știu că eroii acestei mari opere

nu s-au schimbat. Nici măcar muzica nu e alta, doar textele au fost rescrise, s-a înlocuit libretul, iar în locul în care se cînta vreun cîntec injurios la adresa evreilor sau a mai știu eu căror oameni inferiori, se aude azi cîntecul despre bunul Iisus și despre bravul democrat.

Wexler, care se ținuse deoparte, intră acum, cu un calm ostentativ, în cercul tinerilor care ascultau înspăimîntați : plecați, domnule Dröse, părăsiți casa mea.

Da, e casa dumneavoastră, domnule Wexler. Plec îndată. Dar încă vă mai datorez tuturor o explicație, dacă sînt comunist. Nu știu. Tatăl meu a fost. Era lăcătuș. Cînd a venit Hitler la putere, el a tăcut și a muncit. Uneori se întîlnea cu vechii lui tovarăși. Discutau despre vremea de după Hitler. Multe speranțe nu erau. În 1939 a fost arestat. Mama mea nu înțelegea toată povestea asta. Eu aveam atunci cincisprezece ani. Mă trimiseseră la școala medie ca să învăț să gîndesc. Să gîndesc. În asta credeau ei. În 1942 am primit o fișuică gata tipărită prin care ni se aducea la cunoștință că lăcătușul Franz Dröse ar fi murit în lagărul Mauthausen din cauza unei embolii pulmonare. Nici azi nu știu dacă sînt comunist, căci tatăl meu vorbea puțin cu mine, iar alți comuniști n-am cunoscut.

Își șterse fruntea, murmură ceva despre o durere de cap îngrozitoare, se înclină scurt în fața lui Wexler, ceilalți se dădură la o parte ca și cum s-ar fi temut de atingerea lui.

După plecarea lui Dröse, Wexler își rugă musafirii să-l lase singur cu copiii lui, să aibă amabilitatea să-l înțeleagă, după acest straniu incident. Spuse „straniu incident“. Lui Hubert aceste două cuvinte nu-i ieșeau din cap. Se așezau ca un strat de vată, ca o surdină moale peste strigătele lui Dröse. Bagatelizau perfid marea furie a agresorului și simulau superioritatea. De fapt îl dezarmau pe Dröse chiar după cele întâmplate.

„Straniul incident “nu-i împiedică pe Adam și Adelaide să invite mai departe, să care după ei colegi în frumoasa lor casă. Despre Dröse nu se mai vorbea, era trecut sub tăcere. Hubert, care îl mai întâlnește de câteva ori și care nu scăpă niciodată pe deplin de stînjeneală, află de la Dröse că avea să-și continue studiile la Marburg. Era din nou acel Dröse dinainte : rece, precaut, gata să facă un salt înainte.

Ia te uită, spuse Adelaide, soarele mănincă piatră. Se plimbau pe Nizza, de-a lungul Main-ului, fata arăta cioturile de piatră din jurul primăriei. Lumina se prăvălea în șuvițe, ruinele păreau a se topi sub raze.

Hubert nu mai fusese de patru săptămîni la Sprendlingen. Mama îi scrisese scrisori pline de reproș. Barbara nici un rînd.

După amiaza stătea mai tot timpul la Bibliotecă, lucra, serile și le petrecea adesea la Wexleri.

Domnul Wexler însuși, după cum comenta Adam, era în mod serios ocupat cu politica, i se cerea sfatul și primea domni din consiliul economic, se plîngea uneori în fața tine-



rilor de lipsa de înțelegere a puterilor ocupante, în special a rușilor, care fără îndoială tindeau spre o sovietizare a zonei lor, în schimb vedea pentru zona apuseană „o reală șansă de reînsuflețire economică.“

Cercul se restrânsese. Hubert era admis poate din cauză că nu bătea la ochi, aproape că nu făcea altceva decît să asculte, se lăsa dăscălit, iar cînd spunea ceva mai mult întreba.

Adelaide îl luase într-o seară în camera ei, un budoar aranjat în stil Biedermeier, ceva ce el nu cunoștea decît din cărți, o „cameră de fată“, îl invitase fără nici o umbră de rușine să se culce cu ea, și pielea ei curată, parfumată, subtil îmbălsămată îl intimidase. Ea nu transpira, mirosea a flori artificiale, a santal, scortîșoară sau iasomie, și chiar și gemetele ei sunau artificial, îndelung exersate și încercate. El nu trebuia să creadă că legătura lor avea să fie de durată. Nu, cu siguranță nu credea așa ceva. Atunci era bine, se puteau amuza un timp împreună.

N-avea impresia că o înșela pe Barbara cu Adelaide. Se întreba dacă Barbara se mai putea simți cît de cît înșelată de el. Ea trăia undeva departe. Totuși, el își propunea să se desprindă treptat de Adelaide și de casa Wexler-ilor. Îi venea greu, confortul îl atrăgea, iar Adelaide era o amantă plăcută.

Wexler îi ușură despărțirea.

Erau cinci în sufragerie, Wexler, Adam și Adelaide, doamna von Loschütz, impenetra-

bila menajeră, și Hubert. Wexler conducea conversația și, ca din întâmplare, aduse vorba despre acele oribile procese care oricum nu duc la nimic. Desigur, spuse el, desigur, s-au comis crime îngrozitoare. Iar dacă e adevărat că ar fi pierit șase milioane de evrei, ori asta e destul de îndoielnic, nu-i așa ?, atunci Hitler a fost unul dintre cei mai mari ucigași din istoria lumii. Dar ceilalți, mulți oameni cărora acum li se reproșează crime nu și-au făcut decât datoria. Datoria, da !

Păi da, murmură Adam.

Te rog, spuse Wexler.

Adam dădu din cap. Pentru ce nu era limpede.

Hubert desfăcea atent gălușca de franzelă cu cuțitul și cu furculița, răsfira bucățelele în sos.

Wexler spuse : de altfel s-a pomenit și numele Windisch.

Hubert se așteptase, prevăzuse că tatăl avea să se întoarcă. Că va trebui să se apere, să se justifice pentru ceva ce nu fusese. Dar nu așa. La spate de iepure și găluște de franzelă. În societatea unui domn îngrijit care uitase de mult, își izgonise din minte faptul că ortacii în uniforme negre ai tatălui fuseseră partenerii lui de afaceri.

Windisch ?

Da, un șef SS-ist din Olanda. Se pare că și-ar fi luat viața încă înaintea sfârșitului războiului. Unul dintre presupușii măcelari.

Măcelari ? Hubert nu striga. Implora.

Da, așa scriu ziariștii. Ești rudă cu el, Hubert ?

Rudă ?

Ei, vreau să spun a fost vreun unchi de-al dumitale ?

Nu !

Nici nu-l cunoști ?

El șovăie, se luptă cu o îmbucătură cît toate zilele, ar vrea să fie altcineva, ar vrea să fie Dröse care acum ar putea să urle, pe tatăl meu l-au luat, l-au ucis, care se simte apropiat de această umbră, care se poate încălzi la această umbră.

Nu.

Nu ?

Nu !

Fiecare nu îl sfîșie și mai mult.

Wexler îl privea întrebător și neconvins pe deasupra mesei. Față de el se trădase.

Cum spuneam, dragul meu, cei mai mulți nu și-au făcut decît datoria.

Hubert suportă privirea lui Wexler și răspunse încet, apăsînd pe fiecare cuvînt ; n-aveți dreptate, domnule Wexler. Au fost niște ucigași.

Apoi rugă să i se îngăduie să plece mai devreme, se scuză ceremonios, își uită paltonul, trebui să mai sune o dată, astfel încît Adelaide putu să-l întrebe dacă avea să-și petreacă seara la ea.

Nu, spuse el.

Azi spui într-una nu, Hubert. Ea rîse și privi în urma lui. De ce nu era ca Dröse. Îi venea să urle. Se ușură vorbind cu glas tare.

Era furios pe memoria lui nenorocită, pe faptul că nu mai existau imagini în care să poată intra, care să-l primească. Adam Wexler, pe care îl întâlnea din când în când, ca și pe Adelaide, pe care ruptura o lăsa în mod vădit indiferentă, Adam îl sfătui, pentru a-și spori fondurile, să se prezinte la americani, aceștia căutau oameni care să vorbească engleza. De exemplu chelneri. Și doar știi engleza.

Se duse la Sprendlingen. Umbrarul se strîngea, devenea și mai mic, îngustimea spațiului îl apăsa și totul i se părea urîțit, ca acoperit de murdărie.

Vă iau la Frankfurt, spuse el. Aici nu se mai poate rezista.

Dar cele două femei erau mulțumite. Barbara se plînsese că nu mai era obișnuită să doarmă cu cineva.

Rămase cu două săptămîni mai mult decît își propusese, desigur în semn de cîință pentru acea strălucire, ghiftuială, piele parfumată.

## 18. UN CAPITOL PENTRU SPADE \*

AVU NOROC, fu angajat la cazinoul americanilor. Trebui, ce-i drept, să prezinte toate

---

\* Detectivul din „Șoimul maltez” de Dashiell Hammett interpretat de Humphrey Bogart în ecranizarea lui John Houston.

actele imaginabile, îl descusură în privința ideilor lui politice, indicase „fermier“ ca profesie a tatălui în declarația de denazificare, dar, spre ușurarea lui, mai multe nu-l întrebă.

În timpul zilei se ducea, adesea mort de oboseală, la cursuri și seminare, scria referate despre teoriile lui Keynes, Max Weber și Marx, se închidea în el, nu-și mai căuta prieteni. Serile de la cazinou îi plăceau. Se aruncase într-o viață nouă.

E de-a dreptul scîrbos cum reușești să te adaptezi, cum te lași atras în orice, tu trăiești întotdeauna viața altora. Barbara îl batjocorea. Acum nu-ți mai lipsește decît guma de mestecat. Pînă și mama găsea puțin necuviincios felul în care se „americaniza“. Cînd le vizita la sfîrșit de săptămînă, el le aducea țigări, Chesterfield și Camel, îngrămădea cutii de *corned beef*, lapte praf și praf de ouă, cartofi deshidratați în care Martha Windisch n-avea încredere, n-aveau cum să fie veritabili, niciodată, erau un produs artificial. Îi dăruia Barbarei ciorapi de nylon pe care ea și-i punea îndată cu mare grijă. I-o fi lunt de la vreuna din pipițele cu care avea de-a face la americani.

Habar n-aveți.

Habar n-aveau.

El nu devenise altul, nu se schimbase. Vreme de douăzeci de ani nu fusese el însuși. Poate că îi reușea acum să-și vină în fire, să simtă, să acționeze pe cont propriu, să se impo-

trivească. În primele seri nu făcuse altceva decît să se mire, un copil care nimerise pe neașteptate într-o grădină fermecată. De chelner nu prea era bun, i se făceau adesea observații deși cu bunăvoință.

Ai să înveți, Hiubărt. Nu i-au schimbat numele, i-au schimbat culoarea.

Totul se petrece pe nesimțite. El ascultă, privește în jur, respiră acel aer.

Grăbește-te, Hiubărt, nu visa, colonelul își așteaptă whisky-ul. Nu visase. Umblase prin sinea lui. Se antrenase să meargă așa cum merg tipii ăștia, încercase în gînd să-și facă mușchii să joace, să-și mlădieze, în închipuire, articulațiile. Așa cum merg ei, agale, cum își arată mersul. Nu știa de unde îl aveau, dacă se născuseră cu el sau îl învățaseră, dacă își aminteau și ce anume, poate fuga indienilor ce mîngîia pămîntul. Zborul mocasinilor, fu-rișarea vicleană, ocolind vîntul, a vînătorilor ; pasul viguros și sigur de sine al celor ce merg spre vest ; dansul însetat de moarte, zăngănind din pinteni, al cizmelor acelor desperados ; umbletul fudul, grăbit, cu toane al afa-ceriștilor ; călcătura tîrîșă, istovită de depăr-tări a vagabonzilor. Bine, poate că și încălță-mintea își avea contribuția ei, cizmele acelea înalte și moi pe care și le dorea și el, pe care nu puse mîna decît după luni de zile, însă de bună seamă că mai era vorba și de o altă amintire, nu cea a marșurilor și comen-zilor, a unui trup de copil care înțepenea sub lovituri, a viselor prin care treceau uniforme

în pas de paradă, stîng doitreipatru, stîng doitreipatru, ci amintirea savanelor, a benzilor de asfalt ce lunecă spre orizont, a junglelor citadine, a răbdării profesorilor, a siguranței de sine în raporturile cu o lume tot mai mare. Bine, mulți dintre ei erau niște fricoși, niște nătîngi cu mintea tocită de cîtă gumă de mestecat mestecaseră, iar unii făceau din cazinou curtea cazarmii, așa cum i se întîmplase lui la Meserič, Brno și Praga, însă chiar și cei cu funduri cît toate zilele și cu niște burți revărsate peste pantaloni aveau mersul altfel mai încrezători și mai ușor decît tot ce văzuse el vreodată. Cel mai frumos mergeau puținii negri, oameni cărora le era deosebit de greu aici, care tresăreau cînd se auzeau strigați „nigger“, care-și purtau zîmbetul arborat ca un steag, mergeau precum libertatea însăși, odihnind în sine, pe picioare ce nu păreau a obosi niciodată, care se puneau în mișcare cu pași parcă rostogoliți, călcînd ușor pe globul pămîntesc ca pe o minge de copil. Bine, poate că muzica era cea care-i făcea să meargă astfel, fie ei albi sau negri, muzica aceea în care el se scălda, care pătrundea în somnul lui și care pînă și acolo îi ciupea tendoanele precum degetele unui chitarist coardele. Muzica aceea care era obraznică, care nu se sinchisea de occident, care trosnea, pulsa, lipăia și îmbrățișa, care era simplă și exprima toate greutățile, le cînta, le vomita.

Hubert învață repede, știe să-l deosebească pe Bix Beiderbecke de Satchmo, cunoaște

sound-ul\* lui Fletcher Henderson, Count Basie, Duke Ellington și Earl Fatha Hines. Și învață să vorbească cu oamenii aceia. Curînd știe dacă cineva e din Dallas sau Boston. E ușor de auzit, tot atît de simplu ca muzica.

Reforma monetară nu-l atinge, ce să schimbe, zece la unu, o marcă de-a lui Hitler într-una trizonală, dolarul rămîne valoros, așa cum era, rămîne puternic, iar lui Hubert îi e rușine cînd colegii i se plîng de înșelătoria asta ordinară. Acum o s-apară lucruri în vitrine, chiar și cafea, și noi n-avem o parachioară. Uneori, cînd ajunge acasă în zori și e scîrbit de maghernița lui nedereticată, de fumul stătut, vesela jechoasă, cînd împinge la o parte cărțile de pe măsută, le pune de-a valma una peste alta, cînd nu poate să adoarmă, cînd zgomotul nopții îi mai zvîcnește în valuri minuscule prin cap, cînd strigătele după Hiubărt tot îl mai fac să tresară, atunci se întrecăbă uneori dacă nu e chiar mai mult ca înainte un nimic, ce-i drept, un nimic care s-a strîns într-un minuscule bulgăraș de fericire. Pentru mai mult n-ajunge, își spune el, încă nu.

Se împrieteni cu unul dintre bărbații mai în vîrstă care spălau farfurii, puneau vesela în ordine, făceau focul, cărau gunoiul în curte. Se numea Konrad Dänzer, susținea că apucase cîndva și zile mai bune, nu explica însă niciodată unde și cum, și mărturisea că crezuse în Hitler. Aproape pînă la capăt. Era singu-

---

\* Sunct, timbru (engl.).



rul dintre cunoscuții lui Hubert care admitea acest lucru cu atîta simplitate. Cu el discuta despre politică, ceea ce apoi n-avea să mai facă ani de zile, nesinchisindu-se de ea și dînd-o la o parte ca pe-un gunoi. Dänzer se alăturase chiar și unui partid.

Nu mi-a venit ușor.

Eu nici n-aș fi făcut-o.

Sedeau pe niște lăzi răsturnate în curtea vechiului hotel.

Așa m-am gîndit și eu, Windisch, dar pe urmă l-am auzit pe Schumacher, pe cîțiva alți socialiști și-am recitit ce-a spus deputatul Wels, pe care tu n-ai de unde să-l cunoști, în ultimul lui discurs înainte ca Hitler să dizolve *Reichstag*-ul, salutul lui către cei urmăriți.

Asta mi-a plăcut.

Și ce pot aștia să facă împotriva aliaților? Cîndva tot vor trebui să guverneze.

Asta-i o prostie. Germanii n-au voie să mai facă asta niciodată.

Ba da, Windisch, și atunci totul e dacă se întorc din nou la certurile și la josniciile de la Weimar, cînd dreapta făcea ce nu putea stînga, cînd bogații cîștigau pe seama sărăciei, iar capitalul își făcea rezerve pentru Hitler. Asta aș vrea să împiedic, ca ăia s-ajungă din nou sus.

Tu? Aici pe ladă?

Nu ești bun decît de bancuri.

Nu dintre cele mai bune, taică Dänzer.

Noo. Însă cu asemenea bancuri ai să reușești probabil să ieși mai curînd ca mine din

rahat. Și așa o să arate atunci și politica voastră.

Crezi că socialiștii o fac mai bine ?

Nu cred, Windisch, sper. Asta e o deosebire politică.

El cică era deja un american adevărat. Vorbea ca ei, mergea ca ei, se îmbrăca la fel ca ei. Nu-ți mai lipsește decît să te bage într-o uniformă de sergent.

Noo, uniformă nu mai vreau niciodată, taică Dänzer.

Zici tu.

Zic eu.

Fără să te gîndești ce ți s-ar putea spune.

Voi bătrînii de cîtă înțelepciune ați scos din voi aveți o diaree permanentă.

Zici tu.

Zic eu.

Ca să te miri tu ca prostul, Windisch.

Din cînd în cînd, Hubert avea voie să-l asiste pe barman. Hiubărt deveni o instituție. Aproape că putea trăi din ce primea și din „mărunțișurile“ pe care le lua cu el.

Stătea în dosul tejghelei, ștergea cu grijă paharele, pahare de whisky. Vezi să nu rămînă vreo dîră pe margine și fii atent la urmele de ruj ! Deodată apăru Adam Wexler înconjurat de cîțiva ofițeri și niște femei, un tenor de operetă într-un costum de vară bej, șifonat exact atît cît trebuie, bronzat, cu părul lui roșu tuns scurt. Un om de viață, o perfectă imagine publicitară a omului căruia ziua de mîine nu-i va aduce decît succese.

Bătrînul Wexler, după cum auzise Hubert, ajunsese emineța cenușie a consiliului economic și era de așteptat ca el să joace un rol important în primul parlament, desigur mai mult în planul doi.

Hubert își lăsă capul în piept și-i întoarse spatele lui Adam. Însă acesta îl observase, strigă cât se poate de cordial : ia te uită, Hubert, deci tot ai primit postul, îl convinse pe barman să-i dea liber lui Hubert pentru seara aceea. E un vechi prieten, mă-nțelegi. Îți doresc o seară frumoasă, Hiubärt, spuse barmanul.

Mulțumesc, spuse Hubert, deși nu era sigur că amabilitatea asta merita mulțumiri.

Pe Adam nu-l întâlnise pînă atunci din cauză că nu lucrase la bar decît în timpul zilei. Hubert se interesă de Adelaide, Adam făcu o strîmbătură. Agățase un om de afaceri franțuz, trăia cu el la Baden-Baden, nu primeau nici un fel de vești de la ea. Bătrînul era tare nefericit din cauza asta.

Adam îi spuse că era invitatul lui. El și suita lui vorbeau în aluzii, prescurtări care nu îi spuneau nimic, ca și numele ce erau pomenite și care pentru toți ceilalți păreau a fi importante ; vorbind, ei întindeau între ele o plasă delicată :

Lui Georgi pur și simplu îi lipsește experiența.

O să-l ajute Marti.

Berlinul e un teren cît se poate de bun, în special după blocadă.

Mai nou, vapoarele vor fi sever controlate.  
Aiurea, se poate aranja.

Mai înainte ca Hubert să poată ghici că prin „vapoare“ trebuia să înțeleagă avioanele care aprovizionau cu regularitate Berlin-ul, ei se adânciseră și mai mult în lucruri de neînțeles pentru el. Se lăsă pe spate, whisky-ul i se urcă la cap, îl ameți, făcându-l să se simtă bine și să-i fie indiferentă discuția celorlalți. Mai târziu, Adam îl trase la o parte, lemnul închis la culoare al lambriurilor începu să se învîrtească în jurul lui Hubert, parchetul se umplu de abisuri.

Păi ești beat !

Vreau acasă, Adam.

O clipă, am nevoie de tine, Hubert.

De mine ?

Da. Tu ai acces la depozit, știi cum stau cu proviziile.

Ce-mi pasă mie de ele ?

Ar trebui să-ți pese.

Dar n-am nici o legătură cu asta, Adam.

Nu țipa așa.

Habar n-am ce-i în lăzi.

Păi scrie pe ele.

Nu cobor decît foarte rar acolo.

Cu atît mai puțin se observă.

Ce vrei de fapt ?

Doar să știu ce țin în depozit.

Și pe urmă ?

Asta nu te mai privește.

Nu, Adam, nu mă amesteca, te rog, în povestea asta.

Adam își puse brațul în jurul lui, îl reținu. Pentru ceilalți părea a fi un gest de prietenie.

Dă-mi drumul.

Ăștia de-aici știu ceva despre taică-tău ?

Adică cum ?

Crezi că i-ar da de lucru fiului unui șef SS-ist ?

Ești un porc, Adam.

Dragul meu, asta e o discuție între domni.

Eu nu sînt așa de sigur.

Deci ?

Nu știu. Au încredere în mine. Iar dacă se află, îmi pierd slujba.

Nu se află nimic.

Îți dă mîna să vorbești, cu relațiile tale.

Păi tocmai de asta e vorba, de relații. Ne-am înțeles deci ? Sau vrei să ai necazuri, Windisch ?

El cedă, murmură că se va uita, numai că nu știa cît de des și cui trebuia să transmită ce aflase.

Mie, Hubert. Asta rămîne între noi. Vin cel puțin de două ori pe săptămînă. Restul se aranjează de la sine.

Vreau să ies. Mi-e scîrbă de tine.

Cară-te. Ești prea beat ca să mai poți sta de vorbă.

Se duse spre ușă, se temea să nu cadă. Neajutorarea lui îi făcea scîrbă. N-avea să scape niciodată de tatăl lui. Oricîteori îi dădea raportul lui Adam, enumerîndu-i ce era în stoc, lăzi și conserve, cînd șușoteau confidențial prin cîte-un colț întunecos al barului,

Hubert credea că trădarea i se citea pe chip de departe ; avu nevoie de timp ca să se liniștească, să nu mai verse whisky și să nu-l mai supere pe Walter, barmanul, cu neîndemânarea lui.

În câteva rînduri, poliția militară interogă personalul, bătrînul Dänzer fu luat în tîrbacă, pe Hubert îl lăsară în pace. Se obișnuiră cu ticăloșia, cu vizitele regulate ale lui Adam. Incapacitatea lui de a se apăra i se părea irevocabilă.

Totul se schimbă dintr-o dată prin Sam Spade. Hubert îi invidiasă pe americani pentru că de două ori pe săptămînă puteau să vadă filme, uneori chiar dintre cele mai noi, dar nu îndrăznise să întrebe dacă nu putea din cînd în cînd să asiste și el la aceste proiecții, căci nu aveau loc în timpul orelor lui de serviciu și el nu vroia să rămînă în hotel mai mult decît era necesar. Walter îi povestise despre un film de fapt nu despre un film, ci despre o realitate temută ; niște GI-iști vin acasă, Hiubărt, lăsați la vatră, un bancher, un vînzător și un marinar cu un braț amputat, și știi, găsesc totul atît de îngust, atît de stupid, atît de mizerabil, atît de egoist de parcă nici n-ar fi existat vreun război. Poate că e mai bine să mai așteptăm un timp aici în Europa asta paradită pînă cînd le cade fisa și ăloră. În schimb, mîine se dă un film care n-are cum să mă întristeze, o poveste pasionantă, „Șoimul maltez“, un film polițist cu Humphrey Bogart. Nu vrei să-l vezi și tu ?

Ba da, spuse Hubert, mi-ar place să-l văd.

Nu văzu decît începutul. Ce urmă după aceea, o poveste încîlcită, nu înțelese în întregime din cauză că se gîdea într-una la acel început, la acele cîteva imagini, la omul acela, Sam Spade, care-și pierdea vremea în biroul lui mizerabil, aștepta, nu aștepta nimic, pînă cînd apărea o femeie, Miss Wonderly, iar el putea în sfîrșit să acționeze. Cineva care-și sondase mizeria pînă la fund și terminase cu ea. Se aștepta la tot ce putea fi mai rău, dar spera totuși în îngerii. Fiecare din mișcările lui indolente, cum își întindea picioarele, se deșuruba din scaun, cum dădea roată biroului cu pași tîrșiți, cum deodată tot corpul aceala ca o spirală se încorda și comunica neîncredere, fiecare din mișcări existase deja în amintirea lui Hubert. Acum le vedea și era sigur că îi aparțineau și lui. Simțea, cuprins de tulburare, cum chipul lui îi răspundea chipului acela mare, epuizat de melancolie și de cîte știa, cum ridurile deveneau sensibile, pielea îmbătrînea.

Filmul abia se terminase, luminile încă nu se aprinseră, că el se și sculă, se împinse printre scaune, se făcu mic, jucîndu-și însă răzvrătirea, și se simți plin de o siguranță cum nu cunoscuse niciodată pînă atunci. Se întreba dacă avea să fie recunoscut în chip de Sam Spade și să stîrnească zîmbete amuzate. Nimeni nu-i dădu nici o atenție.

În zilele următoare, Walter îl avertiză să nu exagereze cu nonșalanța lui. Uneori îmi faci

impresia unei vedete de cinema în mizerie, Hiubărt.

Asta îl supără. Trebuia să devină și mai precis, și mai puțin bătător la ochi.

Își încercă proaspăt dobândita putere asupra lui Adam. Ca întotdeauna, Adam îl chemă la el cu un semn.

Hubert se duse spre el cu pași înceți.

Așează-te, îl rugă Adam, după ce Hubert rămăsese în picioare în dreptul mesei, cu umerii împinși înainte în semn de așteptare.

Nu, mulțumesc.

Ia zi, ce te-a apucat? O faci pe eroul?

La fel ca Walter și Adam credea că el se juca.

N-am prea mult timp, Adam.

Tu?

Da, eu. Iar de la mine nu mai afli nimic. N-ai decît să-ți cauți un altul pentru găinăriile tale.

Adam se lăsă pe spate, îl privi calm pe Hubert.

Și cum e cu grozavul tău tată?

Brățelele lui Hubert zvicniră ca de la sine în față. Priviseră și învățaseră. Mîinile, care deveniseră mari și puternice, îl înșfăcăară pe Adam de guler, îl traseră în picioare, apoi își strînseră pumnii și izbiră, în țiپetele lui Adam și ale celorlalți americani, de trei-patru ori, violent, în fața lui Adam.

Adam se prăbuși pe scaun.

Hubert observă că figura lui se destinse într-un suris. Ceilalți nu se amestecară. La urma urmelor se păruiseră doi nemți.



Se îndreptă agale spre bar, își scoase haina albă, puse punga de bani deasupra. Își cunoștea textul : îmi pare rău, Walter. Însă jigodia asta trebuia s-o încaseze odată și-odată. Plec. Nu mai pot să rămân după asta. N-aș avea decît necazuri. Înțelegi. Ai fost un camarad bun. Salută-l pe bătrînul Dänzer din partea mea. *Good bye*, spuse el. Cîțiva dintre soldați îi răspunseră la salut. Era mulțumit, mai mult, pentru o clipă fericit. Se duse în debara, își îmbrăca haina, își luă geanta ; nu se gîndi decît în treacăt că pierduse banii pe o săptămînă din cauza încăierării ăsteia.

## 19. MUTĂRI, DESPĂRȚIRI

BARBARA TOT mai poartă pardesiul și berea, însă le poartă ca pe trecutul ei. El ar putea s-o iubească din nou, acum de cînd a devenit sigur de el ; ea nu mai îngăduie acest lucru.

Cică el s-ar purta ca un *rowdy* \*, i-ar mai-mutări copilărește pe americani. N-are impresia că e cam idiot ? Pe deasupra și costumul ăsta la două rînduri, dișirat și ros. L-a pescuit din gunoiul americanilor ?

El părăsește umbrarul. Mama strigă după el. Plouă. Plouă de mai multe zile, o ploaie

---

\* Zurbagiu (engl.).

murdară, caldă. Își simte mersul. Costumul vechi se îngreunează de umezeală. I-ar mai trebui o pălărie, un jgheab din care la fiecare trei pași să scurgi apa. Când își închide ochii aude, precum Spade, traficul orașului, claxoanele, strigăte, uneori muzică din barurile de noapte, când și-i deschide vede tufisuri, garduri păărăginite, spaliere de roșii pe jumătate coapte.

De patru zile stau de vorbă și nici unul nu cedează în fața celuilalt, fiecare își păzește, bănuitor, singurătatea.

E o tîmpenie să mai vegetăm aici.

Auzise întîmplător de o locuință cu patru camere într-o casă veche de pe Klüberstrasse, se duse imediat acolo, tratase cu administratorul, semnase pe loc contractul de închiriere.

Nu pot să mă rup așa de simplu de aici.

Te înțeleg, mamă. Dar nici să stai o veșnicie într-o magherniță ca asta.

Nu-mi lipsește nimic.

Se va schimba și asta. Cine știe dacă autoritățile o vor mai permite multă vreme.

Și cine cîștigă banii de chirie?

Într-un semestru termin.

Și pînă atunci?

Ați putea —

Barbara îl întrerupe: Fără mine. Eu nu rămîn aici și nu vin cu voi.

Și o spui atît de simplu?

Da, mai simplu nu se poate, Hubert.

Asta înseamnă?

Da, asta înseamnă.

Vrei deci s-o terminăm, să divorțăm ?

Te exprimi elegant : Ei bine, asta vreau.

De ce vorbești așa unul cu altul ? întreabă Martha Windisch.

Pentru că n-am mai vorbit de-o veșnicie unul cu altul. De aia.

O privește pe Barbara. N-a mai privit-o de mult. O vede ca atunci în ușa cârciumei, încă mai are chipul acela de puștan, numai că încăpăținarea și suspiciunea i-au alungat îndrăzneala.

El măsoară odăița cu pașii, numărându-i, sînt exact patru. Cunoscînd acum încăperea cu pașii lui, aceasta devine și mai strîmtă. Merge tot mai repede înapoi și-ncolo, se freacă de granițe.

Iar te joci, spune Barbara, iar îți mimezi vreun erou ?

Lasă-l în pace.

Mama îi povestise că ea și Barbara se certaseră uneori la cuțite, putea să ia asta cît se poate de textual. Barbara o amenințase odată, în mijlocul strigătelor, cu un cuțit de bucătărie, sărise la ea. Din ce putea să iasă asemenea scandal, întrebuse el uimit. Din nimic, Hubert, după aia nici nu mai știi. Totul te poate enerva. Că nu umple niciodată căniile de apă, că se duce la closet cînd trebuie să merg și eu, că are tîmpitul obicei de a bate cu furculița în farfurie cînd mănîncă, că îmi lasă, ca ceva de la sine înțeles, rufele să i le spăl.

El stă între cele două femei, nu ascultă, nu întreabă și nu răspunde. Încearcă să nu ames-

tece vocile lor. A mamei, înaltă, mereu pe punctul de a da în plins, a Barbarei, mai întunecată, indiferentă, acum stăruitoare. Dacă ar sta Anna aici, gîndeşte el şi imaginea îl sperie : Anna n-ar fi rezistat nici o zi. Sau poate totuşi ? Nu avusese ea atîta răbdare cu mama ei ? În ambianţa asta ? N-ar fi suportat magherniţa lor.

Wilhelm e într-adevăr mort, spune mama deodată.

Cum ajunge la Wilhelm şi ce înseamnă : cu adevărat mort ?

Ce vrei să spui ?

A venit o înştiinţare de la Crucea Roşie. A murit la începutul lui 45 într-un lazaret. Nu-mi mai aduc aminte unde. Să mă uit ?

Ce să-i spună ? Wilhelm ieşise de mult din viaţa ei.

Fratele tău, spuse Barbara...

Da, fratele meu.

Ar fi putut să-i explice : ştii, Barbara, el era mîndria lui tata, o copie aproape. N-a lipsit mult să-l şi întreacă pe tata, atîta doar că nu i-a ajuns timpul. Aşa că am scăpat eu, neisprăvitul, şi nu el.

Se duc la culcare. El nu mai e obişnuit cu şezlongul îngust care se elatină la fiecare mişcare. Vede umbra Barbarei în faţa ferestrei, o priveşte cum se dezbracă. Ar vrea să-i spună : rămîi o clipă aşa, cu braţele deasupra capului. Nu îndrăzneşte după ce ea s-a decis să se înstrăineze sau să exprime în sfîrşit distanţa care n-a pierit niciodată dintre ei.

Se întinde pe spate, așteaptă ca ea să spună ceva, ca se vîră sub pătura, patul scîrțîie, apoi îi aude respirația. Respiră cu zgomot, probabil se frămîntă ca și el. Se teme să facă o greșală, să se trădeze inutil.

Apoi spune : vino încoace, Hubert. El e atît de uluit, încît întreabă : unde încoace ?

Măcar acum nu fii caraghios. Vino.

Îl trage spre ea, e altfel decît o cunoaște el, îi vine în întîmpinare, îl mîngîie, el îi simte pielea care se încordează. O clipă îl supără că patul scîrțîie, că îi va auzi mama, apoi uită de sine, cedează. Ceea ce vorbește acum e doar ființa lui, sînt răspunsurile lui la apropierea ei, la căldura ei, graba ei tot mai mare, răsufarea tăiată. Cînd vrea apoi să vorbească din nou, ea îi acoperă gura cu mîna : nu trîncăni, Hubert. Du-te la tine în pat, dormi. Se trezește cu întrebarea dacă ea chiar vrea să divorteze cu adevărat. A ieșit din cameră, stă în fața plitei care își măsoară dogoarea cu arșița verii. Ușa și fereastra sînt larg deschise. Toarnă cafeaua, spune : Mama e la Rose, iar eu nu mai merg la lucru.

De ce nu mi-ai spus-o de ieri ?

M-am gîndit că prea multe deodată nu fac bine.

Iau micul dejun în grădină, pe măsuta pliantă dintre brazde. Totul e încă umed după lungă ploaie. Barbara șterge scaunele. Pote-cile scot abur sub soare. Se simte mireasma ierburilor, a tufelor de busuioc și cimbru plan-

tate de Martha Windisch de-a lungul zidului căsuței.

Hubert o ajută să pună masa.

Uite așa îți poți petrece timpul.

Asta spui tu. Ai fi ars totul încă de mult.

Bluza asta cu guler înalt își stă bine.

Mai bine decât pardesiul și bereta?

Da, acum da. Aceste trei cuvinte se aștern ușor și categoric la încheierea unei povești. Observă acest lucru de cum le pronunță. Ea de asemenea. Îi unse o felie de pâine, ceea lui i se păru un gest aproape prea intim. Totul era hotărît. Ea luase decizia asupra ei.

Ai să rămâi aici?

Nu, plec poimîine la München.

Cunoști pe cineva acolo?

O prietenă, Ellen, mi-a scris deja de cîtăva vreme. Lucrează într-un birou la o clinică particulară. Pot să locuiesc la ea. Îmi face rost de o slujbă.

O cunoști de mult pe Ellen asta?

Da. A fost și ea saltea de ofițer ca și mine.

El știe că cinismul ei trebuia să-l rănească. Încerca să se desprindă de el.

Nu-mi place expresia asta.

Așa a fost.

Cu tine?

Doar n-o să te apuce gelozia retroactiv, soldat?

El se ridică în picioare, se duse la poarta grădinei, trase, în trecere, de tufișuri. Ea alergă după el.

E mai bine să plec acum, Barbara. Am pierdut o grămadă de cursuri. Intentezi tu divorțul ?

Dacă vrei.

Eu sînt vinovatul ?

Pot să fiu și eu, soldat.

Veni spre el, fusta îi filfia în jurul soldurilor. Era posibil, visa acest lucru, dorea să vadă o imagine trecută, închise ochii, așteptă o atingere, o simți, mîinile ei pe gît și, fugar, buzele ei pe gura lui.

Aiuritul.

Își luă geanta. Ea așteptă în grădină. O rugă să-i transmită mamei că va veni peste o săptămîină. Între timp să pună boarfele în ordine. Numai bine, Barbara. Îi întinse mîna, o ținu pe a ei cam mult.

Și ție, Hubert.

Să trimiți vești.

Mai întîi prin avocat.

Da, așa.

Mulțumesc, Hubert.

Pentru ce ?

Am — șovăi, îl privi ca și cum ar fi vrut s-o ia de la început, în pragul cîrciumei din Brno, obraznică, tînără : am trecut peste vremurile astea, care n-au fost vremuri, destul de bine totuși. Fugi în umbrar, trînti ușa după ea. Chiar așa de ușor nu îi e, își spuse el, și-o imaginează zăcînd în pat și plîngînd, regretînd că nu putea să-l cheme înapoi ; se simți ca Spade după ce o cunoscuse pe Miss Wonderly. Două săptămîni mai tîrziu, Martha Windisch se mută de bună voie pe Klüber-

strasse. Singură nu rezista în căsuța ei. O întreabă dacă Barbara mai vorbise despre el.

N-a mai vorbit aproape deloc, însă părea veselă.

Martha Windisch găsi repede de lucru într-o spălătorie.

Ceva mai bun nu puteai să găsești, mamă?

Munca n-o obosea, spuse ea, iar apoi colegele erau prietenoase și săritoare.

## 20. TRIMITERE LA ROSEBUD

INTR-O FOTOGRAFIE din anul 1952, Hubert și Martha Windisch stau în fața pajiștei păsărilor flamingo din grădina zoologică din Frankfurt, chipurile amândurora exprimând în aceeași măsură așteptare cât și stînjeneală. Era singura fotografie pe care Hubert o purta la el în portvizit. O însemnare în amintirea lui, jalon al unei ciudate povestiri ce trăiește din imagini. Fotografia îi arătase încă o dată cât de mică era mama, deși fuseseră timpuri, în special după întoarcerea lui acasă și mai târziu cînd o vizita la Sprendlingen, în care i se păruse că era înaltă și vînjoasă, mai înaltă ca el. Probabil că se văzuse pe sine mai scund.

Ea e plină de grație și distincție în taionul ei negru, cu bluza albă de dantelă și cu masiva broșă de argint. Părul îi e aproape alb, dar proaspăt coafat. În perioada aceea i se incre-



dințase conducerea spălătoriei. Într-o mîină ține mica poșetă de piele deformată, care a însoțit-o toată viața, cealaltă se reazemă pe antebrățul lui. Foarte ușor, dar prezentă. Cînd privește fotografia, simte apăsarea mîinii. El însuși stă puțin aplecat înainte, ca întotdeauna, slab, dar cu oase tari. Poartă primul costum pe care și l-a cumpărat, o haină la două rînduri cu revere late și pantaloni cu manșete înalte. Pantofii ascuțiți nu-i plac. Părul e poate mai des, sever pieptănat pe spate, fără cărare, încît începuturile de chelie sînt și mai vizibile, iar fruntea îi devine mai înaltă.

Adelaide îl tachinase adesea din cauza frunții lui. Dacă ar fi într-adevăr atît de deștept pe cît îi e de înaltă fruntea, ar trebui să se poată măsura cu Einstein. Proeminente, sprîncenele lui dese și întunecate se arcuiesc puțin spre colțurile ochilor, dîndu-le o expresie permanent scrutătoare, făcînd chiar o impresie neliniștitoare. Nasul l-a deranjat întotdeauna. E prea lung și prea subțire. Iar gura i se pare prea cărnosă. Cu bărbia, în schimb, care se îndeasă înainte scurtă și puternică, e mulțumit. Cînd se privește, fie în fotografii, fie în oglindă, își descoperă totuși o anume asemănare cu Humphrey Bogart. Păcat că nu se poate observa în timp ce stă de vorbă cu alții. Astfel se reflectă întotdeauna doar în imagini pe care și le face despre sine, pe care le născoceste, în care se dizolvă.

Atunci cînd în grădina zoologică fotograful le aținuse calea cu insistență, iar Hubert încercase să se descotorosească de el nemulțu-

mit, mama spusese : lasă-l. N-avem nici o singură fotografie cu noi doi împreună. E o ocazie. Nu era întrutotul adevărat și totuși : în fotografiile din Kassel era un copil, un puști ; de cele mai multe ori stătea strivit între uniforme, iar mama, în rochie albă, ținând o farfurie sau împreunându-și neajutorată miinile, rămânea la margine.

Cum el nu făcea fotografii, aceasta rămase singura.

În acel an își luase în primire întâiul post. De fapt, după diplomă ar fi vrut să-și dea și doctoratul, însă aflase de la unul din profesorii lui că un ziar din Frankfurt căuta un economist tânăr pentru administrație. Se prezentă, semnă contractul chiar în aceeași zi. Urma să fie ajutorul șefului serviciului financiar, al doctorului Carlo Forster, căruia toți nu-i spuneau decît doctore și care, după propria lui apreciere, era o capacitate, „botezat de Mosse, copt la Ullstein, călit în fața Voronejului, așa că nici dracu nu mă mai impresionează” — lui Hubert îi plăcu omul acesta uscat ca fusul și agil, care vorbea iute și după fiecare frază își trăgea saliva printre dinți. Era un personaj format, cineva care n-avea să se schimbe, de care trebuia să ții seama, cu care trebuia să te înțelegi. Față de Forster îi venise greu să-l joace pe Spade, să recurgă la ajutorul lui Bogie. Forster își dorea un ajutor blînd, iute la minte, activ, nu un dur. Încă în discuția cu Oskar Hetzel, directorul ziarului, Spade îi fusese de folos : atitudinea indiferentă, laconismul lui Hubert îl impresionaseră pe Hetzel.

Să se împartă în doi, să joace două roluri nu putea, așa că se hotărî pentru o altă amintire : venea de la sine, el se supunea, credea în persuasiunea și forța altor imagini mai mult decît în el însuși. Văzuse de curînd la cinematograful american, la care se ducea din cînd în cînd, căci Walter îl ținea la curent cu programul, „Citizen Kane“, basmul acela misterios despre un american bogat. Și, ca în atîtea rînduri, nu-l captivă decît începutul poveștii, și anume, cum e luat prin surprindere și scos din sărăcie micul Charles Kane de moștenirea lui, cum la douăzeci și cinci de ani, fiind încă un pitic în lumea ziarelor, se revoltă împotriva lăcomiei și a lipsei de înțelegere, cum devine el însuși un nabab și chiar și pe patul de moarte își amintește de cea mai dureroasă clipă a vieții lui : Se juca cu sania lui, cu Rosebud, ninge, era smuls de la joacă. Nu la rebelul din el, la vînătorul de fuste, la constructorul plin de dispreț pentru oameni al monstruosului palat Xanadu se gîndea Hubert, ci la copilul blînd care-și pierduse jucăria.

În discuția cu Forster, vocea lui deveni mai moale, inteligentă și mlădioasă. Nu-i veni greu să amintească de tatăl lui care avusese un mic hotel în Kassel și se sinucisese dezolat de distrugerea acestuia în timpul unui bombardament ; cel mai frumos fusese însă cînd se dădea cu sania prin grădină, lunecînd pe movila din fața porții.

Forster întrebă cu oarecare nerăbdare : cum ați ajuns tocmai la datul cu sania ?

Hubert răspunse prietenos că îi venea în minte tot mereu. În timpul războiului trebuise să se gîndească adesea la vremurile acelea fericite.

Forster încercă să se lămurească în privința cunoștințelor lui și Hubert reuși fără prea mare osteneală să fie pe placul bărbatului acela care șuiera într-una și se încurca din cauza grabei.

Își începu munca pe nesimțite, curînd deveni cunoscut în redacție, îi plăcea să stea de vorbă cu jurnaliștii, dar evita să se amestece în discuții politice sau chiar să-și definească atitudinea. Îi era totuna dacă cineva era considerat *fellow-traveller* \*, prieten al stîngii sau fost nazist, sau cine știe ce. El avea de-a face cu cifre. După unul singur alergă pur și simplu cîteva vreme, după redactorul Wenger care făcea cronica cinematografică și, după cîteva discuții, ajunsese să ia foarte în serios părerea lui Hubert, în special cînd era vorba de filme americane. Hubert ar fi dorit ca Wenger să-l invite să scrie despre filmele pe care le vedea la clubul american. Însă granița dintre redacție și administrație era strictă, nu putea fi încălcată.

Între timp putu să-și permită un al doilea și un al treilea costum. Se aranjă, se așeză.

Martha Windisch comenta îmbunătățirea mereu cu aceeași frază : vezi, Hubert, totul se normalizează. Și de fiecare dată el o supăra

---

\* Tovarăș de drum (engl.).

cu aceeași obiecție : ce înțelegi tu prin normal ?

Că avem o locuință, un acoperiș deasupra capului — nu-i așa ? Că avem nițel confort și că putem să ne cumpărăm aproape tot ce vrem, ce ne trebuie — nu-i așa ? Că ai de lucru, ceva care te împlinește — nu-i așa ? Toate astea sînt adevărate. Aproape.

Numai că tu nu poți niciodată să fii mulțumit, Hubert. Ce-ți lipsește ?

I-ar fi putut răspunde : îmi lipsește, ca și ție, o bucată din viața mea, timpul mi-a distrus trecutul și sufăr din cauza asta. Fantezia nu-mi ajunge ca să-mi amintesc ceva nou și altfel. E tot timpul o cîrpăceală, mamă.

Ea n-avea să-l înțeleagă niciodată, poate chiar avea să-l numească, cum făcuse tatăl, un mincinos notoriu care nu putea suporta adevărul. Cînd se întorcea seara tîrziu, ea îl aștepta neliniștită.

Dacă ai o fată, poți s-o aduci cu tine. Nu vă deranjez. Știi doar.

Știu. Dar nu am nici una.

Cum nu ai ? Arăți bine. Ești cineva.

Cînd mama îl lăuda astfel, mîndră, uitînd totul și trăind doar pentru clipa de față, el nu îndrăznea s-o contrazică, se refugia într-un murmur stingherit.

Ei bine, asta n-o mai pricep.

E-n regulă, mamă.

De la ea află că Barbara conducea în München un magazin de modă, trăia cu proprietarul acestuia. Tipul are chiar și o casă pe malul lacului Ammer.

Mă bucur.

Nu fii nedrept, Hubert. Tu n-ai fi putut s-o  
ții.

N-aș fi vrut.

Războiul a fost de vină.

O să mai fie de vină pentru multe.

Te rog.

O rănea cu cinismul lui. Gingașă ca o fată,  
la gît cu o panglică neagră de care atîrna un  
medalion de fildeș, ea ședea în colțul odăii.  
Nimic nu amintea de servitoarea supusă și  
chinuită, îmbrăcată în rochii de casă, ce fu-  
sese. Și ea își alesese un rol. În sfîrșit, mun-  
cea pentru ea însăși, ducea o viață asupra  
căreia hotăra singură și în care se făcuse din  
nou, în chip tainic, dependentă. Oricum, era  
în stare să vorbească în numele ei.

Seara, uneori o invita cu el. Ieșeau în oraș,  
mîncau la restaurant. Cînd ajungeau din în-  
tîmplare să discute despre trecutul lor, aveau  
loc schimburi de cuvinte ciudat de temătoare :

Pentru tata —

De ce tocmai acum ?

Am primit o scrisoare.

Da ?

În legătură cu pensia.

S-a rezolvat ?

Mi-au micșorat-o.

Ei și ?

Știi că nu pot să cer mai mult.

Doar te descurci. Muncești.

Da, dar dacă vreodată tu —

Chiar atît de departe nu trebuie să te gîn-  
dești.

Lucrurile astea merg adesea repede.

Lasă, mamă.

Se putea întâmpla ca după ce se cherschelise să prindă curaj, să nu se mai teamă de umbre :

Ce spui tu de fapt când te întreabă de profesia tatălui ?

Cum ți-a venit ideea asta.

Cu toate chestionarele astea.

Păi n-are nici o importanță.

Scrii — își coborî glasul — *SS-Sturmbannführer* ?

E atât de important ?

Falsifici documente ?

Nu pe ale mele, pe ale lui.

Nu ți-e rușine ?

Ba da.

Niciodată nu-l uitau în întregime. Cu timpul totuși, povara slăbea, prezentul se impunea. El reușea fără dificultate să-și însușească povești străine, Bogie, Sam Spade, Charles Kane îi erau de mult familiari. Se descurca printre ei, dar uneori nu îi mai deosebea. Philip Marlowe li se adăugase și îl îndepărtase mai mult sau mai puțin pe Kane.

Hubert văzu filmul „The Big Sleep“ \* nu la club, ci într-un cinematograf din Frankfurt. Marlowe îl întrecea pe Spade. Bogie era și mai bun în rolul acesta, îi părea lui Hubert și mai adânc cufundat în acea melancolie activă care pierduse orice urmă de patos dat fiind că nu se lua cîtuși de puțin în serios pe

---

\* „Somnul cel mare“ după romanul lui Raymond Chandler.

sine însăși. Hubert fusese la spectacolul de după amiază. Când ieși din întuneric, lumina nu mai era orbitoare, seara îi venea în întâmpinare în valuri moi, îl împinse ușor în mulțimea ce înainta agale. Nu trebuia să se ascundă, se putea lăsa mînat, cu mîinile în buzunare, cu umărul împins în față ca să se apere, cu țigara în colțul gurii. Își lăsă tălpile să ruleze pe asfalt. Vorbea cu generalul. Era într-adevăr foarte cald în sera pe care o folosea ca să nu înghețe. Îl auzea pe general întrebînd : „Povestește-mi despre dumneata, Mr. Marlowe. Presupun că pot să-ți pun întrebări ?“

El răspundea cît mai disprețuitor posibil : „Sigur, numai că nu am mare lucru de povestit. Am treizeciștitrei de ani (trebuia să se întrerupă tot mereu : nu, Sir, n-am decît treizeci, ne întîlnim nițel prea devreme ...), am fost cîndva la un *college* și încă mai știu să vorbesc englezește cînd e cazul. În branșa mea nu prea e.“ (Nu, *sir*, nu sînt un detectiv particular, însă și în branșa mea se mai șchioapătă cu limba. N-aduce anul, ce-aduce ceasul ...) Phil primește misiunea. Obișnuitul caz de șantaj. În vreme ce discută generalul se gîndește la fata care nitam-nisam i se aruncase de gît în hol. „Avea vreo douăzeci de ani, era micuță și gingașă, părea însă capabilă de tot felul de chestii. Purta niște pantaloni albaștri deschis care îi stăteau bine. Avea un păr frumos, roșu ca văpaia, care era tuns mult mai scurt decît o cerea moda.“ Cel mai cu-



rind putea fi Adelaide. În film o chema Carmen Sternwood. Cu capul la pieptul lui, ea spune : „Ești dulce. Dar și eu sînt dulce.“

Ar avea poftă să aibă de-a face cu o fată, nu în mod serios și nu într-o situație atît de periculoasă ca cea a lui Phil. Ci să țină mîna cuiva, să doarmă cu cineva, să se trezească lîngă cineva. Intimități care nu i-au lipsit, dar pe care acum și le dorește intens. Din dosul chipurilor adevărate și false ce se oferă zîmbind, ca pe afișe, pe care memoria lui le proiectează cu o nebănuită vehemență, se ivește unul care prinde consistență, rezistă vîrtejului : cel al Annei. Se întrebă dacă e tot ea, dacă închipuirile lui n-au transformat-o în decursul anilor, dacă visele lui n-au remodelat-o. S-ar putea. Totuși a rămas aceeași Anna, cu conștiința ei de sine, cu misterul ei. Nici una din cele pe care le cunoscuse sau văzuse pînă atunci nu-i semăna. O să trăiască cu Nesvadba, își spune el, și pentru a-i îndepărta imaginea.

După doi ani primi procură. Sărbătoriră evenimentul în noul lui birou mai mare, la care avea dreptul conform regulamentului. Se număra printre cei ce puteau dispune de o echipă de colaboratori. La abia treizecishidoi de ani, spuse Hetzel, aceasta e o distincție neobișnuită, pentru firma noastră chiar unică. Însă dumneata ai învățat nu numai la universitate, ci și pe cîmpul de luptă.

În scurtă vreme, o știa, toți oamenii aceștia, care încă mai stăteau sobri cu paharele de vin

în mînă, aveau să se strîngă pe jumătate ame-  
țiți și să-și povestească unii altora experien-  
țele lor din timpul cît învățaseră pe cîmpul de  
luptă : atunci, la Kursk. La noi în Curlanda.  
Am mai prins ultimele zile în Berlin. În  
Franța, la urmă n-a fost mai bine. Hetzel  
scoase în evidență ca pe o deosebită cinste pre-  
zența redactorului-șef. Pînă atunci Taschner  
nici nu luase cunoștință de prezența lui Hu-  
bert, pe coridoare îl saluta condescendent.  
Acum stătea și el acolo înconjurat de cîțiva  
alți redactori, îl chemă pe Hubert la el. În  
mod vădit îi venea greu să stea de vorbă cu  
un trepăduș de contabil. În ziua aceea nu  
avea cum să se eschiveze. Aroganța lui îl  
apăsa pe Hubert. Se purtă ca un școlar. Ei  
bine, acum ați intrat și dumneavoastră în  
cercul restrîns, domnule Windisch.

Da ?

Aveți datoria să luați parte la ședințele  
conducerii ziarului.

Știu.

Taschner rîse. Risul lui îl făcu pe Hubert  
să se simtă și mai stingherit.

Mult noroc !

Îl lăsă pe Hubert stînd acolo, se răsuci cu  
o mișcare plină de elan, redactorii îl urmară,  
un medic-șef în timpul vizitei.

A trecut cu bine și chestia asta, spuse doc-  
torul.

Întotdeauna sînt așa ?

Trebuie să te obișnuiești cu asta, Windisch.  
Aștia se consideră ceva mai de soi. Dar fără  
noi ar putea să-și facă bagajele.

Discutau ca niște declasați și nu observau acest lucru. Va trebui să se apere. Când intră odată într-o discuție cu Taschner, acesta îl termină, îl umili din câteva fraze. Taschner scrisese un articol de fond în legătură cu intrarea în NATO, salutase plin de entuziasm decizia guvernului. Hubert îl abordă în această chestiune. Încă de la bun început nu găsi tonul potrivit. Nu-l atacă suficient de tăios, de ferm. Nu prea sînt de aceeași părere cu articolul dumneavoastră de fond, domnule Taschner.

„Nu prea“ — se dăduse bătut încă dinainte. Așa ?

Acest „așa“ îl nimeri în plin, îl făcu să șovăie.

Vreau să spun. Vedeți. (Ce să vadă individul dacă Hubert nu știe să-i arate ?)

NATO-ul. E necesar, bunul meu prieten.

Dar nu pentru noi.

Doriți prin urmare (spuse „prin urmare“ fără ca Hubert să fi emis vreo supoziție) o republică federală neutră ?

Da. Și asta. De fapt nu se gîndise la așa ceva. Da, sigur, altfel nu s-ar putea ajunge niciodată la o reunificare.

Pentru moment, nu, spuse Taschner. Noi nu sîntem niște visători. Gîndim în intervale de timp mai mari. Folosea pluralul maiestății, cîrmea timpul.

Hubert încercă un ultim asalt : n-ar trebui, după ce am pus la cale ultimul război, să dăm un exemplu ?

Taschner îi puse mîna pe umăr ca și cum l-ar

fi binecuvîntat : exemple, proaste, am dat destule.

Tocmai, se bîlbîi Hubert.

Da, tocmai. Taschner zîmbi, îl lăasă acolo.

Cu ăştia nu se va putea pune niciodată. Îl respingeau, şi-l supuneau. Spade sau Marlowe nu-l ajutau în asemenea situaţii. Începu să-i evite, căci nu vroia să piardă noile trecuturi, această demnitate făurită din imagini.

Martha Windisch nu află nimic despre temerile, umilirile lui, ea auzea despre un carierist plin de sînge rece, care nu se lăsa descumpănit de greutăţi ocazionale, care era iubit şi, cînd trebuia, ieşea învingător fără osteneală, care îşi cîştiga prieteni şi adesea rezolva probleme complicate. El nu exagera, căci în poveştile lui era aşa cum ar fi putut să fie, cum uneori chiar şi era, cînd nu i se punea în cale vreunul din atotştiutori, cînd îi uluia pe doctor şi pe Hetzel cu perspicacitatea lui, cu simţul ce-l avea pentru combinaţii, cînd glumea cu femeile de la contabilitate, ca Marlowe, spiritual şi provocant, cînd, după aceea, privirile lor îl urmăreau, poate puţin nostalgic ; era oricum un tip care avea succes şi rămînea totuşi cu picioarele pe pămînt, care-şi ascundea delicateţea, se putea cuibări în vise. Cînd nu mai putea răbda să stea la birou, hoinărea pe coridoarele editurii. Era pe drum. Nu putea fi oprit din drum. Dar nu aferat şi zelos şi grăbit ca ceilalţi funcţionari care zburau de la un şef la altul, băteau smeriţi uşile directorilor, el era pe drum ca unul care nu mai avea nevoie de aşa

ceva, hoinărea agale, se gîdea, era smuls din îngîndurare de saluturi, reacționa fulgerător cu cîte-o vorbă de duh, își simțea umerii devenind agresivi, era înarmat pentru orice discuție, orice luptă, cu țigara în colțul gurii, cu mîinile în buzunare. Se putea privi și se plăcea.

În timpul ședințelor ședea liniștit la masa cea mare, așteptînd, nu dădea decît informații atunci cînd părea necesar, ceilalți încurcîndu-se în amănunte.

Windisch, explică-le, te rog, acestor esteți bilanțul.

Știa să facă asta concis și presărînd cîte-o ironie — să nu-mi confundați iar cifra de afaceri cu beneficiul, domnii mei — și-și savura sec superioritatea.

În septembrie 1956 fu numit locțiitorul lui Forster. Perspectivele erau bune. Peste patru ani Forster ieșea la pensie. Se conta pe el.

## 21. MORMÎNTUL DIN KASSEL

MARTHA WINDISCH nu s-a plîns nicio dată. Cînd Hubert o lua de la spălătorie, ea se scutura ca un cîine care iese din apă, spunea: Așa, acum mi-e mîntea limpede. Cînd Hubert își cumpără o mașină, un BMW vechi, ea mai întîi îl acuză că i se urcase la cap, apoi însă se folosi de prilej ca să ajungă la iarbă

verde, cât mai departe, stăruia s-o scoată la plimbare afară din oraș. Avea șaiszecișidoi de ani, totuși părea grațioasă și sprintenă, mult mai tânără, atît doar că stările de epuizare deveneau mai dese. Obosea repede, seara, în special în timpul săptămînii, se culca devreme.

Martha Windisch nu s-a plîns niciodată. Cînd începu să se plîngă, de dureri în piept, în pîntece, de o nenorocită de oboseală împotriva căreia încerca zadarnic să lupte — dacă merge așa mai departe adorm de-a-npicioarele în prăvălie —, cînd în decursul cîtorva săptămîni îmbătrîni vizibil, frumosul ei chip de fată umplîndu-se de riduri, iar capul transformîndu-i-se într-un căpșor de pasăre, Hubert o sili să meargă la doctor. Dintr-o dată, totul făcea cale întoarsă, îl treceau din spaimele copilăriei, se simțea lipsit de apărare, aștepta, ca atunci cînd era un băiețel, o pedeapsă nepronunțată. Doctorul — n-ai să crezi, Hubert, de cînd te-am adus pe lume n-am mai avut nevoie de vreun medic — o examinează temeinic, se văzu incapabil să pună un diagnostic exact, o trimise la clinica universității unde ea trecu prin toate secțiile, devenind tot mai veselă în timpul acestei torturi, ca și cum s-ar fi descotorosit de ceea ce îi rămînea : durerile.

N-avea să primească răspunsul definitiv decît peste cîteva zile. Îi dădură o punguță cu niște medicamente care să-i micșoreze durerile și s-o liniștească și ea începu să le ia conștiincioasă, după prescripție.

Acum nu mă mai doare. În schimb sînt și mai obosită.

Totuși insistă să meargă la servicii. Niciodată nu suferise oamenii care foloseau orice guturai drept pretext ca să se dea bolnavi. Pe el îl rugă să-și vadă ca de obicei de treburile lui la birou. În orice caz el se ducea s-o ia acasă în fiecare după amiaza.

Sentința o aflăm destul de devreme, spuse ea.

După o săptămînă el sună clinica de la birou. Medicul îl invită la el. Ar fi mai bine dacă pacienta ar afla cît mai puțin despre starea ei. Durerile aveau să devină mai intense, era de prevăzut că va trebui să se interneze în clinică. Abia după un lung și amănunțit preambul, medicul declară că „bătrîna doamnă” avea cancer, nu mai putea fi tratată, căci tumoarea avusese la dispoziție o lungă perioadă pentru a se întinde. Îi era de neînțeles cum putuse pacienta să suporte asemenea dureri și cum și le explicase ea.

Nu se întoarce la editură, își trase mașina la marginea pădurii orașului, se plimbă fără țintă. Pentru așa ceva nu era pregătit. Moartea mamei i se părea ceva de neconceput. Se obișnuise cu viața asta în doi, cu serile sărace în cuvinte de pe Klüberstrasse, cu plimbările afară din oraș, cu viața regulată. Dacă exista cineva a cărui nemurire s-o fi presupus, atunci mama era aceea persoană. Asemeni lui, și ea se salvase dintr-o viață falsă. Ea era singura care cunoștea povestea lui, care ar fi putut s-o repovestească și totuși tăcea. El

depindea de tăcerea ei, căci era și a lui. Probabil că ea era unicul om, cu excepția Annei, pe care îl iubea.

Nu-și dădu seama că alerga, că murmurînd fraze fără sens, imploratoare, alerga spre o spaimă covârșitoare : ce am făcut ? Dumnezeu mare, de ce eu ? De ce ea ? Să fie adevărat ? Lacrimile i se prelingeau pe obraz. Le șterse cu mîneca, un gest pe care îl uitase, pe care îl recunoscuse. Vino, Hubert, e mai bine așa, ne dăm la o parte din calea mîniei lui tata.

Se duse la spălătorie. Cum întîrziase puțin, mama stătea în fața ușii, mărunță, plătîndă în rochia de vară subțire. Ea îi făcu semn. O rugă, ca de fiecare dată, să urce repede, n-avea voie să staționeze acolo ; ea îi spuse, ca de fiecare dată, că n-avea nimic împotriva, dar dacă ar fi fost prietena lui, el ar fi trebuit să sară din mașină și să-i deschidă portiera. Și, ca de fiecare dată, el o corectă : nu se mai obișnuiește, mamă.

El spune : am vorbit azi cu doctorul. Trebuie să te duci la el mîine după amiază.

Ea îl privește, întrebă : a spus ceva ?

Nu mult. Nu-i chiar atît de grav.

Știe el ce spune. Ea îi ghicește gîndurile. Ironia ei aproape satisfăcută îl face nesigur. Propune să nu meargă acasă. Seara era călduță și plăcută. Avea să-l scoată în oraș. În felul acesta scăpa de pregătitul mesei.

Nu ești prea obosită ?

Nu mai mult ca de obicei.



Dar apoi, la restaurant, ațipește o clipă. El i-a povestit despre întâmplările de la birou și printre altele a întrebat-o de câtă vreme avea durerile acelea.

Durerile ? Păi, știi de când.

Nu, mamă, vreau să spun dureri în general.

Întrebarea o încurcă, își freacă mâinile gînditoare, evită să se uite la el : știi, Hubert, așa, un pic, întotdeauna m-a durut cîte ceva. De când pot să-mi aduc aminte. Sau cel puțin de când m-am mutat la Sprendlingen. Dar asta nu înseamnă nimic. Așa era întreaga situație. Nimic nu mai era în regulă și nici noi înșine nu stăteam mai bine. N-am luat-o în serios. E ceva important ?

După cîteva zile se dădu bătută. Munca începu să fie peste puterile ei. Vroia să se odihnească o vreme, puneă totul pe seama medicamentelor care o slăbeau, o oboseau. Mă simt ca un butoi de tablete. Medicul casei o vizita regulat, verifica dozele, îi mai făcea și injecții. Stătea mult în pat, dar se încapățîna să pregătească cina și să stea cu el „măcar o jumătate de cesuleț“ la taifas.

Acum vorbea despre trecut fără nici o strîngere de inimă, se amuza amintîndu-și ce gîscu-liță fusese, spunea că abia în umbrarul din Sprendlingen începuse să trăiască. Ai putea să-mi reproșezi că mi-am ales singură viața asta. Dar eu am fost aleasă, Hubert, să gîndesc nu puteam, să mă apăr nu puteam. Și în afară de asta l-am iubit. Nu încerc să mă dezvinovățesc. Eu n-am cunoscut nimic altceva decît uniforme. Pacea era o continuare

a războiului. Și tatăl meu fusese ofițer. Nu unul important. Un fante de garnizoană. Dar pentru mine era un semizeu, poruncile lui urneau lumea din loc. Mai mult nu știam. Iar cînd a apărut Friedrich, tînăr, curajos, după părerea tatălui meu un talent scripitor, pur și simplu am uitat de mine. Așa a fost. Tata mi-a poruncit să mă mărit, iar Friedrich a preluat comanda. După ce Kaiser-ul fugise sau fusese detronat, ce știu eu, trebuia combătută mocirla care era republica. Friedrich a luptat. Eu pur și simplu făceam parte din trupa lui, ca și Winfried. Tare aș vrea să știu dacă mai trăiește, ce face. Winfried care pocnea întruna din călcîie, dar în spatele stăpînului putea fi înțelegător și să te mîngîie. Ce figuri erau cu toții ! Bărbați ! Cînd mă gîndesc la ei văd o adunare de caricaturi. Iar pe voi v-am născut pentru ca Friedrich să poată crește noi bărbați. Noroc că n-am născut vreo fetiță. M-ar fi exilat și mai devreme la bucătărie. Așa aveam voie cel puțin să împart patul cu el cînd nu-și îneca mințile în băutură, sau juca skat sau transforma lada de nisip în cîmp de luptă sau făcea manevre. Se vorbește de jumătatea mai bună. Eu eram cel mult optimea lui mai proastă. Cînd m-a părăsit apoi — dar te interesează povestea asta veche ?

Desigur, mamă.

Cînd și-a luat în primire importantele lui misiuni la Berlin, indiferent ce putea să însemne asta, n-am bănuir unde aveam să ajungem. Știam că ei erau împotriva evreilor, că-i

închideau. Știam chiar și de deținuții politici. De lagăre. Dar că oamenii aceștia erau uciși, pur și simplu uciși, asta nu știam. A fost cu siguranță un ucigaș, Hubert. E rău când trebuie să spui asta despre propriul tău bărbat. Ura și îi băgau în cap tot mai multă ură. Nu mai putea decît să urască. Ura pentru ca să iasă în evidență, pentru ca să-și dovedească forța. Azi, așa ceva nu mai e de înțeles. Nici nu scuză nimic. Erau mulți care și-au dat seama de acest lucru. Eu nu. Desigur, eu nu puteam să urăsc. Pentru mine evreii sau socialiștii sau țiganii nu erau niște dușmani. Friedrich avea nevoie de dușmani. Hitler și Himmler i-i repartizau. E o nebunie, o adevărată nebunie. Spune și tu ceva.

Da, era o nebunie.

Și totuși am plîns cînd am aflat de moartea lui. Douăzeci de ani n-am trăit, respirat, trudit, chiar și iubit decît după voința lui. Să-mi explice cineva chestia asta. Cu dragostea n-are nici o legătură, ci cu obișnuința, cu —

Te obosești prea mult, mamă.

Prostii. Dacă mor, Hubert —

Te rog, mamă.

De ce să nu vorbesc despre asta ? Trebuie să prevezi, chiar și asta. Vreau să fiu înmormîntată în Kassel, Hubert. Nu aici. Hatîrul ăsta trebuie să mi-l faci. Iar pe piatra de mormînt, sau pe cruce, mi-e totuna, să scrie și : Friedrich Windisch, 1897—1944.

După toate astea.

Tocmai după toate astea. Știi de la cine am învățat multe lucruri ?

De la Barbara.

De la Barbara ?

Știu că tu nu poți să-ți închipui așa ceva, pentru tine ea a fost prima femeie, și totuși nu. O poveste din timpul războiului. Cît am stat la Sprendlingen, m-a învățat cum să mă apăr, cum să decid singură. Odată a strigat la mine cînd m-am întors fără nici un rezultat de la nu știu ce autoritate. Încă o mai aud cît era de indignată. Dacă o ții tot așa, ai să te lași îngropată. Aștia n-așteaptă decît să faci sluj, cred că doar ei sînt în stare să gîndească și să facă ceva. Barbara a trecut printr-o școală aspră, Hubert. În cîteva rînduri mi-a povestit prin cîte-a trecut la aviație. Saltele de ofițeri li se spunea. Așa se purtau cu fetele, în special spre sfîrșitul războiului cînd o țineau tot în petreceri fără sfîrșit și înfiorătoare, ca de sfîrșitul lumii. Numai că ea nu s-a dat bătută. A știut să scape. Poate de aceea e atît de neîncrezătoare. Se descurcă ea. Mie mi-a venit totul mult mai greu.

Se sculă în picioare, trase neîndemînică fața de masă după ea, îi ceru scuze lui Hubert de parcă ar fi fost un străin, s-ar părea că se ametise singură cu vorbăria ei, acum vroia să se culce. Apoi îl strigă din camera ei, îl rugă s-o ajute la dezbrăcat, oboseala o făcea neîndemînică.

De la o zi la alta devenea tot mai neajutorată. El își lua deseori zile libere. Seara trebuia s-o ducă din baie în camera ei. De-

venise ușoară ca un copil. Devenise și copilăroasă, puneă preț pe ritualurile zilnice : cum trebuia el să-i aranjeze șervetul pe pat, unde trebuia să stea măsuța cu mîncarea, ca el să nu uite s-o sărute pe frunte înainte de a se culca. Durerile nu mai încetau. Adesea gema în somn. La sfatul medicului de casă o duseră la spital. Abia dacă percepu schimbarea. Odată, cînd se duse s-o viziteze într-o după amiază, ea se ridică deodată în capul oaselor, cît se poate de trează, și el o văzu venind în fugă spre el, cu sufletul la gură, ca atunci cînd el pricepuse pentru prima oară cît de mică era. Trecuse o jumătate de viață.

Moartea ei îl găsi la editură.

O clipă se gîndi s-o înmormînteze totuși în Frankfurt. La Kassel nu s-ar duce nimeni la mormîntul ei. Dar nu putea să nu țină seamă de dorința ei. Pregătirile birocratice pentru transport durau mult, lucru care îl supăra.

Se duse la Kassel pe autostradă, nici nu mai recunoscă orașul. Bombardamentele lăsaseră goluri uriașe. Șirurile de case de paiantă dispăruseră, chiar și construcțiile noi păreau provizorii. Își aminti că, lăudînd sărăcăcioasa tihnă a umbrarului din Sprendlingen, mama spusese : între *Reich*-ul de o mie de ani și miracolul economic a existat epoca barăcilor. Rămîne de văzut dacă lumea își va aminti de ea.

Cimitirul nu-l găsi decît după îndelungi căutări. Deși dăduse un anunț în ziar, nu se așteptase să vină multă lume la înmormîntare. Cine era să vină, cine-și mai amintea de Martha Windisch ?

Aproape că ajunsese prea târziu, își parcă mașina, fugi spre capela cimitirului, fu întâmpinat de un domn mai în vîrstă îmbrăcat în negru, nu de pastor, cum crezu Hubert în prima clipă, ci de un fel de maestru de ceremonii. Omul îl conduse în capelă, unde, spre uimirea lui Hubert, se adunaseră o mulțime de oameni.

Pastorul, cu care vorbise de două ori la telefon, ținu o cuvîntare foarte scurtă în care lăuda „curajul cu care a înfruntat viața” Martha Windisch. Fals nu era: adevărul se reducea la o formulă banală.

Porniră în urma sicriului. Hubert mergea singur, auzea pașii din urma lui. Arșița ultimelor zile uscaseră pămîntul. De pe alee se ridica praf.

La spital plînsese. Apoi sentimentele lui parcă făcuseră coajă, erau surde, el acționase, rezolvase totul așa cum își dorise mama, ascultase nenumărate fraze de compasiune fără să sufere. Acum, coaja crăpa. Hubert se temea să nu strige în gura mare și era într-atît de preocupat să pîndească momentul în el însuși, să înăbușească strigătul, încît nu-și reveni decît în clipa în care sicriul fu depus lîngă groapă, pașii amuțiră, norii de praf, mînați de o adiere, trecură mai departe pe deasupra șirurilor de morminte. Pastorul spuse o rugăciune. Apoi se așteptă desigur ca Hubert să se apropie primul de groapă. El șovăi, fu cuprins de o teamă copilăroasă că s-ar putea să-și piardă echilibrul și să cadă înăuntru. Maestrul de ceremonii îl invită cu un semn

din cap. Nu-și coborî privirea spre sicriu decât atunci când pământul uscat începu să alunece de pe lopată. Încercă disperat să se gîndească la mama, să-și recheme în amintire imaginea ei. Nu reuși.

Treceau prin dreptul lui, îi strîngeau mîna, vorbeau despre doamna Windisch. Ultimul care-și luă rămas bun fu pastorul. Hubert rămase singur. Se vedea stînd în fața coroznelor, simțea arșița, sudoarea de pe frunte, zvîcnetul umărului care se apleca înainte, se întrebă dacă Phil Marlowe n-ar fi putut să stea astfel, fără nici un gînd, plin de o jale de nepus în cuvinte sau imagini, devenind tot mai mic sub privirea unui aparat de filmat ce se îndepărta.

Se întoarse la locul de parcare după cîteva ocoluri, își descheie haina, își scoase cravata. Lîngă mașina lui stătea un domn mai în vîrstă cu părul alb tuns scurt. Zîmbetul lui neajutorat aștepta să i se vorbească. Pe mine mă așteptați ?

Omul apucă mîna lui Hubert, o ținu strîns.

Da, Hubert, mi-am închipuit eu că n-ai să mă mai recunoști.

Nu, mi-e imposibil.

Sînt Winfried. Winfried Mehrwald.

Nu se poate.

Pe el îl așteptase Hubert cel mai puțin, stegarul, umbra, fidelul aderent al tatălui. Fantazia lui se fixase la un bărbat blond, uscățiv, veșnic grăbit să îndeplinească vreo poruncă, nu-i ajunsese niciodată ca să-l vadă și bătrîn.

Ai puțin timp ?

Da.

Știu că ai ajuns un mare *manager*.

Da ? De la cine ?

Lucrurile astea se află.

Mehrwald îl duse la localul lui de bază, cum îl numi el, o dugheană amărită încropită din scînduri pe locul dintre două ruine. Aici încă nu se încheiase epoca barăcilor, cum îi spusese mama, nici chiar pentru musafiri. Mehrwald fu salutat din toate părțile. Omise însă să-și prezinte însoțitorul, ceea ce lui Hubert îi conveni.

Și cu ce te ocupi ?

Cinci ani am fost închis, în Olanda. Nici nu-ți poți închipui. Acum o duc bine. Sînt comis-voiajor. Vînd rachiuri. În Kassel am doar locuința.

De ce tocmai aici ?

Știu și eu ? La altceva nu m-am gîndit. Martha a fost un suflet de om. După război a stat cu tine, nu ?

Ar fi putut să-l întrebe pe Mehrwald de ce-și luase tatăl lui viața. Ar fi născocit o poveste, n-ar fi scos la iveală adevărul.

Ai rămas în Olanda pînă la capăt ?

A trebuit, băiatul meu, altfel nu s-a putut. Spuse „băiatul meu“ ca și cum încă l-ar mai fi avut pe tata lîngă el.

Și tata ?

Mehrwald ridică paharul cu bere, îl cîntări pe Hubert din ochi.

Ce vrei să știi ?



Nimic. Voise să spună : povestește, Winfried ! Ce-ar fi putut să povestească ? Ar fi ascuns unele, ar fi înfrumusețat altele, s-ar fi refugiat în trecut : îți mai aduci aminte, băiatul meu, cum eram noi în Neustadt pe Rübenberg ?

Nimic ? Mehrwald era uimit. Tatăl tău a fost un soldat curajos.

Eu nu-mi fac iluzii, Winfried. A fost un birocraț în uniformă, un ucigaș.

Mehrwald se prăbuși, apoi își împinse coatele pe masă, fața i se schimonosi într-o grimasă.

Hubert se sculă. Trebuie să mă întorc la Frankfurt, Winfried.

Îmi pare rău.

Mehrwald rămase pe scaun, își ridică privirea spre Hubert. În ochii lui, mirați, uluiți, nu se mai citea decât o întrebare :

Cum se poate vorbi astfel despre propriul tată — ?

Păcat, ar fi trebuit să vorbești despre asta cu mama, nu cu mine. Cu bine. Încă mult timp, Hubert continuă să-l audă pe Mehrwald vorbind, vocea lui agitată de castrat, grozăvindându-se, justificându-se. Nu vroia să-l mai vadă niciodată.

Hubert simțea timpul. Împreună cu mama, el trăise pe o insulă și presupuse că timpul lui ar fi și timpul celorlalți. Acum acesta se sfărma în bulgări pe care hălăduiau timpurile câte unuia sau altuia, lucruri trecute și prezente, minciuni și adevăruri. Aceste insule plutitoare se deplasau neîncetat, se ordonau,

se desprindeau iarăși. De la moartea mamei nu mai avea pe nimeni cu care să-și împartă timpul.

## 22. TEMPERATURĂ DE FUNCȚIONARE

HUBERT ÎȘI schimbă imediat locuința, vindu mobila și perdelele pe mai nimic, ba chiar și rufăria de pat, se mută într-un apartament de pe Rossertweg : se întorsese de la Kassel seara târziu, își simțise pereții interiori ai corpului său ca și cum ar fi fost golit pe dinăuntru, fără căldură și respirație, deschisese glasvandul, încercase să audă pași venindu-i în întâmpinare, ca de obicei, aprinsese toate luminile, trecuse prin camere, însă pereții nu mai aveau rezonanță, nu întorceau nici un ecou. Viața se retrăsese din toate lucrurile, acestea păreau a nu mai fi de nici un folos. Își strinsese pijamaua și obiectele de toaletă într-o geantă, părăsise locuința, se dusesese la un mic hotel de pe strada Savigny, în care rămăsese pînă cînd se putu muta în casa de pe Rossertweg. La vechea locuință nu se mai duse decît o singură dată, pentru a pune în ordine hîrțile mamei. Într-un pachet făcut din hîrtie de calc și bine legat cu sfoară găsi scrisorile tatălui pe care le arse fără a citi măcar un singur rînd. De vînzarea mobilei

îl lăsa să se ocupe, în schimbul unei recompense mult prea mari, pe administrator.

Citi întâmplător că în Darmstadt rula în original „The Big Sleep“. Se duse să-l vadă. Cinematograful era mic și aproape gol. Se așeză într-un rând în care toate locurile erau libere, mîncă alune, suportă jurnalul și completarea fără a înțelege imaginile, așteptă cu nerăbdare apariția lui Phil Marlowe. Cînd se află apoi în holul principal al casei familiei Sternwood, iar Carmen îl întrebă dacă era boxer, cînd ea flirtă cu el, i se aruncă de gît, cînd majordomul acela abătut îl eliberă în sfîrșit de insistenta frumusețe, Hubert se desprinse din crisparea care îl făcuse să amuțească zile întregi, pielea i se încălzi, își auzea iarăși respirația. Povestea cu șantajul îl plictisise la fel ca și prima dată, totuși regretă că la fotograf Carmen nu apărea goală așa cum era în carte. În fond nu-l urmărea decît pe Marlowe.

La întoarcere, Hubert își lăsa mașina în fața hotelului și o luă agale spre Westendplatz. Își simțea mersul. Traversă de două ori, la întâmplare, Bockenheimer Landstrasse, își savură proaspăt dobîndita siguranță, vorbi cu el însuși și, ajungînd din Mendelssohnstrasse în parcul Friedrich Ebert, se hotărî să mai meargă și la Jimmy's Bar. Putea eventual să devină client regulat al acestuia, cu toate că barul nu era pe măsura localurilor freeventate de Sam și Phil, dar Bogie însuși probabil că l-ar fi acceptat. Hubert nu fusese acolo decît o singură dată, împreună cu doctorul,

care mergea mai des la Jimmy's, invitase niște oaspeți ai editurii și aflase că pe barman nu-l chema de loc Jimmy, ci Charly. Se opri nehotărît în fața treptelor ce coborau spre bar. Tipul în livrea de la intrarea hotelului îl măsură din ochi, crezu desigur că era afumat. Hubert procedă asemeni lui Marlowe, își împinse umărul drept înainte, ca și cum și-ar fi odănat în el forța ce-i era necesară pentru a forța o ușă. Ușa barului era deschisă. Ochiul lui trebuiră să se obișnuiască cu lumina slabă. Fie era prea devreme, fie prea târziu, barul nu prea avea clienți. Mai întâi se rezemă de teșghea, apoi se așază pe taburet. Barmanul stătea de vorbă cu un bărbat mai tânăr care iradia atîta sănătate și succes, încît Hubert fu tentat să-i trîntească vreo mojie. Cînd barmanul privi întrebător în direcția lui, Hubert comandă un whisky dublu cu apă. Nu cu sifon? Nu, cu apă. Dealtfel, el ar fi băut whisky-ul nesubțiat, însă citise undeva că dacă whisky-ul se subțiază cu ceva, atunci în orice caz cu apă. Dacă și barmanul ar fi fost tot atît de citit ca el, acum ar fi trebuit să fie impresionat.

Zăbovi pînă după plecarea celorlalți clienți, spera ca Charly să înceapă o discuție cu el, însă acesta lustruia fără chef niște pahare. Astfel că Hubert începu să moțăie, se lăsă năpădit de visuri cu ochii deschiși, compară cazinoul american cu barul lui Jimmy, populă cu tot felul de figuri încăperea aceea goală, îi văzu pe Adam care din nou îl înfurie, pe Adelaide care dansa un step ordinar pe una

din mesele joase și rotunde, pe Anna, al cărei chip nu-l putu recunoaște precis din cauza întunericului, și o umbră în planul secund, era Nesvadba căruiă tema lui Hubert nu-i îngăduise niciodată să fie mai mult decât o umbră.

La plecare, Charly deveni ceva mai prietenos. Spera să-l mai aibă și altă dată ca oaspete.

De atunci, Hubert se ducea în mod regulat la Jimmy's Bar, îl întâlnea acolo uneori pe doctor, dobîndi renumele unei păsări de noapte, al unui lup singuratic despre care se putea presupune că avea tot felul de aventuri galante.

După despărțirea de Barbara și aventura pe cît de scurtă, pe atît de plăcută cu Adelaide, evitase orice legătură mai strînsă, nu în ultimul rînd din cauza mamei, iar acum, după moartea ei, părea a se fi dezvățat să aibă de-a face, să flirteze cu femei, să provoace fetele la nebunii ca Marlowe ori Spade. Se simțea paralizat, incapabil de aventuri amoroase și iubire. În cîteva zile i se întîmplă însă să fie de două ori lecuit.

Se dusesese să vadă „Sirocco“, un film plat și încîlcit în care Bogie juca rolul unui traficant de arme care face niște afaceri dubioase în 1925 la Damasc și se trezește implicat în conflictul dintre francezi și sirieni. Bogie e bun, abilitatea lui e saturată de singurătate. Hubert întîrziase, filmul începuse deja. Îl conduse plasatoarea, se așeză, nu-l interesea cine ședea lîngă el, încercă să înțeleagă pove-

tea începută, simți din nou că totul se simplifica și că viața aceea străină pătrundea într-  
a lui. Se lăsă pe spate, se făcu comod. După o  
clipă simți apropierea cuiva încălzindu-i bra-  
țul drept. Privi iute și precaut într-o parte,  
recunoscu un profil de femeie, păr lung și ne-  
gru. Nu se clinti, nu răspunse apăsării brațu-  
lui, așteptă. Spera că încordarea lui avea să  
treacă asupra fetei, că ea avea să înțeleagă aș-  
teptarea. Era pe punctul de a-i apuca mîna  
lăsată moale pe rezemătoarea scaunului. Ea îl  
luă însă prin surprindere. Își întinse pur și  
simplu mîna ei moale, albă, puțin umedă,  
apucă mîna lui, o frecă, frămîntînd-o cu de-  
getele de parcă ar fi vrut să vorbească. El se  
sperie cînd ea îi dădu iar drumul pe neaștep-  
tate. N-ar fi trebuit să-i îngăduie acest șiret-  
lic. Dar nu se purta copilărește? De ce-și  
ținea respirația, nu se mai uita la film, se  
concentra asupra celei mai înfime mișcări de  
lîngă el? Să-i fi fost de ajuns ei? Se uitase  
și ea într-o parte, cum făcuse el, și-i apre-  
ciase vîrsta? O interesau bărbații mai bă-  
trîni? Căci mîna ei reveni, coapsa ei se lipi  
de a lui, ceea ce îl surprinse în asemenea mă-  
sură, încît, suspinînd, începu iar să respire,  
se rușină, temîndu-se să nu atragă atenția oa-  
menilor, se ghemui — mîna îl alină, acum îi  
înțelegea graiul, ea luă mîna lui, o conduse,  
o lăsă să-i ridice puțin fusta, o sili să-și facă  
loc între coapsele pe care și le strîngea cu  
putere, violent. Nu purta ciorapi. Mîna lui de-  
veni neliniștită, mîngîia, voia mai sus, în-  
cercă să-i desfacă picioarele, dar ea nu do-

rea, pe cât se pare, decît tulburarea aceea fugară, acele încercări de apropiere mute, întrerupte de suspine înăbușite, însă nicidecum mai mult de-atît. Ea îi ținu mîna strîns, o liniști. Acum auzea și respirația ei, își spuse că trebuia să fie atent, ar putea să aibă necazuri. Își luă mîna. Mîna ei o urmă, o prinse, el avea impresia că ea se amuza pe seama șovăielii lui, știa la ce se gîndea el. Ea îi așeză mîna pe fusta ei, pe pîntec. Nu făcea mai mult decît voia ea, deși îi venea greu, toată dorința lui pe cale să irumpă se concentrase în acea mînă, o încovoia, o făcea să se strîngă, o îngreuna, o răscolea și o înfierbînta, o mînă ca un trup, o mînă care cuprindea deodată nenumărate vise sălbatice și înăbușite, vise infometate. Ea păru să simtă acest lucru, își făcu pîntecele să tresalte în zvîcniri mărunte, obraznice și egoiste ce se loveau de mîna lui, nu îngădui ca aceasta să se miște, alunecă puțin în întîmpinarea ei, se bolti o clipă și o dădu în sfîrșit la o parte, se îndreptă pe scaun cu un gest hotărît. Cînd se aprinse lumina, ea îi întoarse spatele, trecu în grabă printre rîndurile de scaune, dispăru. El ar fi trebuit să fugă după ea. Era prea tîrziu.

Îl tulburase, îl trezise. La servicii se uita după femei. Ele observaseră schimbarea. Doamna Heller, secretara lui, pe care o folosisese, pe a cărei permanentă prezență și asistență contase ca pe un lucru de la sine înțeles, care în cursul anilor devenise umbra lui, în care avea încredere fără a ști mai multe despre ea, deveni acum o persoană, mai înă-

inte de toate începu să vorbească, să povestească despre editură, anecdote despre redactori, chiar și despre doctor, povești de dragoste chiar, deși doar sub formă de aluzii. El o asculta, o vedea pentru prima oară, o persoană neînsemnată, dar îngrijită, care de dragul lui se excersase să nu iasă în evidență, uneori o chema chiar la el în birou, îi puneă întrebări în legătură cu doctorul sau cu tânărul de la contabilitate pe care ea îl găsea tot atât de crai ca și el.

Doctorul interpretează transformarea lui Hubert ca pe un al doilea avînt, urmare a numeroaselor avansări și nu în ultimul rînd a perspectivei de a-i deveni succesor. Hubert avea impresia că în el se petrecea un proces chimic a cărui desfășurare n-o putea controla. Se simțea bine, considera biroul ca un al doilea cămin, rămînea adesea pînă noaptea, se ducea la redacția de informații în care se adunau seara burlacii băutori de bere; totuși amabilitatea, interesul, ba chiar curiozitatea celorlalți îl nelinișteau. Cale întoarsă n-avea cum să facă. Deși nu știa de ce, el provocase această metamorfoză. Așa că nu se dădea la o parte, călătorea mai des, ceea ce înainte refuzase nu numai din comoditate, ci și de teamă, făcea mai repede cunoștințe, dormi de două ori cu femeii care de fapt nu-l interesau, încurajă zvonul cum că ar fi fost un cuceritor, căci chiar și atât era suficient pentru a-l face atrăgător. Doar o singură dată îl smulse doamna Heller — neîndoielnic fără



intenție — din acest vis cu ochii deschiși, întrebându-l în mijlocul unei discuții dacă se purta în mod intenționat atât de „americaneste“, știa el cum, atât de indolent și de disprețuitor, atât de exagerat de viril. Fiecare cuvânt îl scotea tot mai mult din rol. Reacționează răstit. Cum v-a venit ideea asta? Pe vremuri, când eram student, am lucrat un timp la americani. Asta-i tot ce știu despre ei.

Ea își ceru scuze.

El uită observația ei jignitoare.

Cu ocazia unei serbări date de editură, el se asigură în privința noii lui existențe. Trebuia să devină odată vizibil pentru toți, să se impună cumva. Conducerea editurii îi invitase la un local din Sachsenhausen. Hubert fusese plecat, apărură mai târziu. Atmosfera era bună, câțiva din invitați erau deja amețiți. Trecu agale printre mese, salutând și ascunzându-și teama că nu va găsi nici un loc. Câțiva îl strigară: domnule Windisch! Windisch! El se privea din nou mergând, își aduna forțele, și un ciudat început de furie îi ascutea privirea. Cineva îl reținu. Voi să se smulgă, văzu că era o femeie tânără care lucra la publicitate și pe care n-o cunoștea decât din vedere.

Faceți-ne și dumneavoastră odată onoarea! Era stîmjenită de propria ei îndrăzneală. Lui Hubert îi plăcu fiindcă semăna cu femeile din visele lui: atât de dezghețată și zvăpăiată, o femeie trupeșă și transpirată. Fusta îi alunecase deasupra genunchilor; gulerul bluzei larg desfăcut; părul oxigenat într-o reușită dezordine artistică. Prin porii ei țîșnea viață. Se

strecură lângă ea pe bancă, rîse împreună cu ea, risul lui se opintea în al ei. Windisch s-a împotmolit, îl auzi pe doctor, s-a împotmolit la o fată frumoasă. Își reaminti numele fetei : Wachter. Gerda Wachter. Ca să rămîna bine dispusă sau ca să se binedispună, spuse printre hohotele de rîs : întotdeauna sînteți atît de dezlănțuită, domnișoară Wachter ? Ea era la înălțimea bunei lui dispoziții. Prea des mă treceți cu vederea, domnule Windisch. Îi dădură un pahar, vinul i se păru prea dulce, încercă să atragă atenția unui chelner, unul dintre tineri sări în picioare, întrebă ce dorea. Un vin roșu și tare, dacă se găsea. Exuberanța încă nu înlăturase toate stavilele. Fata îl provocase, îl ademenise „de cealaltă parte“. Se întrebă cum îi venise ideea asta, poate numai fiindcă își făcea scrupule pentru faptul că stătea la masa aceea, la „pedestrași“, și nu la masa conducerii. Se sculă, o rugă pe Gerda să-i păstreze în orice caz locul, avea să se întoarcă. Salutîndu-i pe Forster, Hetzel și alți domni din conducerea editurii, furia și auto-compătimirea îl tulburară în asemenea măsură, încît înțepătura lui Forster, care constată că Hubert avea desigur o slăbiciune pentru opulență și simplitate, nici nu-l ajunse. Curînd avea să treacă la atac. Se privea luîndu-l de guler pe unul dintre filfizonii aceia și aruncîndu-l cît colo cu două-trei palme. Orchestra se oprea din cîntat, auzea țipete, apoi tăcere, se vedea părăsind încăperea, trecea printre două șiruri de oroare : ei bine, cine s-ar fi așteptat la așa ceva din partea lui Win-

disch, cine? Totuși rînji ca un școlar, încuviință din cap, cineva îi vîrî în mînă un pahar de șampanie, îl ridică în direcția lui Hetzel, a șefului, se lăsă bătut pe umăr de doctor, un mogul printre marii moguli, se gîndi deja să se lase păgubaș, s-o uite pe fată, cînd Forster îi făcu semn „noului“ să vină la el, Roland Glaser, cu care Hubert nu discutase mai mult decît atunci cînd îi fusese prezentat, o figură care îi repugna, un slugoi abil și spilcuit, un sprinter, unul care își picura atotștiința cît mai discret posibil și întotdeauna se convingea mai întîi dacă bunăvoința îi era asigurată. Aici ați avea prilejul să stați de vorbă unul cu altul, să vă cunoașteți. Asta era prea de tot. Nu merita să-și strice seara în felul ăsta. Hubert îl bătut pe Glaser pe umăr, așa cum făcuse adineaori doctorul cu el, punîndu-și toată experiența de viață în mîna lui grea: băiete, trebuie să mai faci un timp sluj și să exersezi, apoi îi întoarse spatetele, redobîndi privirea de ansamblu a lui Marlowe. Poate că visa. Poate că petrecerea era un examen. Fata îl așteptase, știuse că avea să se întoarcă de la etajul de sus. Forster avea dreptate. Era într-adevăr trupeșă, opulentă, aproape grasă, dar și frumoasă și nu-și ascundea lăcomia. Se strînse lîngă el. El bău grăbit. Ceilalți de la masă îi vorbeau, cu prea mult zel, povesteau despre munca lor, cum că el ar trebui să știe neapărat una sau alta, că s-ar face nedreptăți, da, nedreptăți. Promise că va avea grijă să se facă dreptate. Dar avea să uite, Forster îl va convinge ca în-

totdeauna, să nu-și mai piardă timpul cu prostii, să-și păstreze forțele pentru lucruri importante. Ți-o spun eu, Windisch, mărunțișurile sufocă fantezia întreprinzătoare. Să ții minte asta. Să ții minte, băiete. Îl durea în cot de ei. Seara aceasta, noaptea aceasta aveau să treacă, o poveste trăsniță care îl agasa. Mîine, cînd capul avea să-i fie greu ca un bolovan, nu va mai fi decît Spade, epuizat, se va furișa în biroul lui, Effi, secretara, conștiința deznădăjduită, îl va aștepta, îi va pune ziarul pe masă, „neața, îngerașule“, îi va spune el, iar ea va întreba : „e adevărat ce scrie în ziare?“ Hetzel ținu o cuvîntare, mult prea tîrziu. Nimeni nu-i dădu atenție. Directorul îi îndemnă pe toți să lucreze și în viitor ca pînă acum. Succesele obținute erau răsplata. A cui răsplată ? murmură unul. Tăcă-ți fleanca, amenință altul. Hubert luă mîna fetei. Paharul lui era gol. Bău din al ei. Auzi pe cineva spunînd : Pe Windisch l-a apucat de-a binelea. Ți-e rău ? întrebă ea. Nu, spuse el. Totuși aș vrea să ies la aer, aici nu mai rezist. Așa se procedează cînd vrei să iei o fată cu tine ; e tare simplu. Ea s-a dus cu el, așa cum se făcea, cum citise, și văzuse el, numai că nu sări nimănui în ochi, nimeni nu se indignă, nu se luă după el nici un rival. O întrebă dacă nu voia să-și pună paltonul. Afară era cu siguranță rece. Ea își zvîrli părul de pe frunte așa cum văzuse și exersase de multe ori : mi-e destul de cald. N-ajunseră departe. O lipi de un perete, o sărută, mîinile lui erau nerăbdătoare. Ea spuse niște cuvinte

pe care, din cauză că erau atât de simple, el le mai auzi încă multă vreme, și le repetă mai târziu cu jind : aici nu se poate. El nu răspunse, ea îl trase printr-una din ulițele acelea înguste din Sachsenhausen, el miji ochii, se gândi că puteau merge la el, dar ea spuse : știu ce facem. El o urmă poticnindu-se, nimeriră pe unul din terenurile încă neeliberate de dărîmături, un depozit de moloz, o groapă de gunoi împuțită între niște pereți de scînduri, bijbîiră prin murdărie, loviră cu zgomot cutii de conserve goale. În fața unei barăci erau niște scînduri, acolo ea alunecă la pămînt, îl trase după ea, îl strînse la piept, el îi simți respirația pe gît, iar ea zise deodată foarte calmă : mai bine îmi scot bluza, altfel se murdărește, se ridică în capul oaselor, își dădu jos bluza, sutienul, își lăsă fusta să cadă, spuse : ai grijă, poți să te murdărești și tu, își aranjă bluza cu grijă deasupra fustei, îl îmbrățișă cu atîta ardoare încît lui îi fu indiferent cum avea să-i arate costumul.

A fost bine, șopti ea, aveai nevoie.

Cum poți să știi ? o întrebă el la întoarcere. O cuprinsese cu brațul. Ea n-avea astîmpăr, îl provoca iar. Erai hămesit, de aia. Vrei să zici că n-am avut de mult o femeie ? Da, spuse ea. Nu se încumetă să-și dea aere de bărbăție. Dacă vrei poți să vii cu mine pe urmă. O spuse ca și cum ar fi știut deja că el n-avea să vină, își luă rămas bun chiar înainte de vreme, trasa o graniță, îl trimitea înapoi la masa celor puternici după ce îi po-

tolise furia pentru o clipă. A fost frumos, spuse el. Da, spuse ea, și mie mi-a plăcut. În sală se îndepărtă de el. Era mai iute. Hubert ar fi vrut s-o conducă la locul ei. Forster îi făcu cu ochiul, dar nu se mulțumi cu atât, îi strigă în gura mare : doamne, în fața cărei zeițe ai îngenunchiat. Uită-te în ce hal îți sînt pantalonii.

Am —

Nu mai spune nimic.

Hubert își făcu loc pe bancă, se alătură și el risetelor : nici n-am de gînd.

Îi venea greu să le urmărească discuția. Forster îi explică despre ce era vorba. O bombă, ți-o spun eu. Așa ceva nu s-a mai întîmplat la ziarul nostru. De cînd țin eu minte. Forster se considera memoria editurii. O bombă. Cu o zi înainte, Bruno Dahlmann, care figura și pe antetul ziarului, care se numărase printre cofondatorii lui după război și era unul dintre cei nepătați, își prezentase sau trebuise să-și prezinte demisia într-o ședință a conducerii redacției. Întotdeauna a fost un independent, ba și un superdemocrat pe deasupra, nu-i așa ? Un purist. E adevărat sînt necesari și asemenea oameni. Dar în timp devin obositori.

Hubert nu-l întîlnise pe Dahlmann decît de cîteva ori la ședințele mai mari sau pe coridor, practic nu schimbase niciodată vreun cuvînt cu el. Dahlmann era unul dintre puținii pe care îi respecta, poate fiindcă citise odată că

după 1933 Dahlmann stătuse doi ani la închisoare și pînă în 1945 nu scrisese nici măcar un singur rînd, nu ca majoritatea celorlalți, care se supuseseră pe jumătate și strecuraseră printre rînduri jumătăți de adevăruri, lucruri pe care azi nu le mai putea citi nimeni. Unul dintre cei cărora nu trebuia să le fie rușine de trecutul lor.

Dahlmann nu lua pentru prima oară poziție împotriva opiniei redacției, spuse Forster. De data asta însă era vorba de principii. Redacția se hotărîse să sprijine reînarmarea. Armata trebuia echipată cu cele mai moderne sisteme. E inevitabil cîtă vreme cele două blocuri stau față în față. Uitați-vă ce se întîmplă în zona estică !

Acum, Dahlmann a scris un articol de fond în care sprijină protestul profesorilor de la Göttingen împotriva înarmării atomice, ba mai mult, deplînge reînarmarea. Conducerea redacției a refuzat să-i publice articolul. De aceea chestiunea a trebuit să fie luată în discuție de direcție.

De direcție. Mai jos nu se putea. Așa își împărțeau ei lumea. Iar ei, mărunții trepăduși de la contabilitate, mușii adunători de cifre, se holbau la piscuri, nu se mirau cînd priveștiștea se schimba.

Pacifismul ăsta răsuflet de pasăre călătoare, spuse Hetzel.

Din cîte știu, Dahlmann a simpatizat dintotdeauna cu socialiștii. Vă amintiți cum a

lăudat rolul lui Erler în dezbaterea cu privire la Piața Comună ?

Hubert se trezi. Furia pe care nu și-o putuse explica și care un timp se împletise cu fericirea, își afla acum motivele. Poate că opunându-se putea salva seara aceasta pentru el. Sînteți de aceeași părere, domnule Windisch, nu ?

Nu, spuse el. Nu sînt de această părere.

Îi sperie. Windisch al lor, cîmintele carierist, băiatul cu maniere americănești, comicul Casanova, își iese din rol. Glaser se apleacă peste masă, își apropie fața de a lui și spune foarte răspicat : asemenea oameni nu înțeleg epoca noastră.

Ce înțelegeți prin asemenea oameni ?

Pe acest domn Dahlmann.

Și cine sînteți dumneavoastră ?

Forster încearcă să aplaneze : te rog, Windisch, n-are nici un rost să cauți nod în papură. Domnul Glaser își poate spune părerea la fel ca și dumneata.

A da, domnul Glaser.

Te rog, repetă Forster.

Domnul Glaser știe precis. Știți, eu nu știu nimic. Dar că Dahlmann nu se dă după cum bate vîntul, asta știu și eu. Mai știu și că odată cu el dispare unul dintre puținii oameni din editura noastră căruia nu-i trebuie aplauze plătite. Vă ajunge asta, domnule Glaser ?

Lui Glaser nu-i ajunge. E încăpățînat, vrea să-l provoace.



Despre reînarmare mi-am format și eu ideile mele.

Așa ?

Puteți să vă bateți joc. Un popor în centrul Europei, neînarmat, între două mari puteri. De neînchipuit.

De neînchipuit, domnule Glaser, e ce-a făcut deja acest popor cu arme.

N-are nici o legătură una cu alta. Sîntem democrați.

Da, asta sîntem. Democrați care nu permit unei minorități să-și spună părerea.

Acum le amestecați pe toate, domnule Windisch.

Terminați odată, strigă Hetzel.

Amestecați totul, domnule Windisch, într-un ziar domnesc alte legi. Dacă fiecare ar apela de fiecare dată la alte legi...

Să ne întoarcem totuși la reînarmare.

Puștiul ăsta îi cam dă peste nas. El înghite. Ar putea să se scoale în picioare, să-i arunce un pahar cu bere în obraz. Ar putea să-l tragă peste masă și să-l pocnească. Ar putea să-i spună : hai cu mine afară dacă vrei să te joci de-a războiul. Însă rămîne înghesuit între directori, el însuși unul dintre ei, sau unul care vrea să devină, ca puștiul ăsta, și îngăduie să-i trintească în obraz tot felul de prostii.

Eu provin dintr-o veche familie de ofițeri, spune Glaser. El ar trebui să-i răspundă : și ce legătură are asta cu reînarmarea, dar îi întoarce, repede și cu răutate : și eu.

Dumneata ? întreabă doctorul. Credeam că tatăl dumitale a fost hotelier.

A și fost. După primul război mondial și după ce-a fost rănit în al doilea.

Ce grad a avut ? întreabă Glaser. Hubert șovăie, caută, vrea să găsească o altă denumire, nu *Sturmbannführer*, nu ; spune : colonel. Asta i-ar putea închide gura lui Glaser. Minciuna îl paralizează. A vrut să-l încolțească, să-l umilească pe tânărul acesta. Poate că reușise, însă acum nu mai putea decît să se eschiveze, să tacă îndărătnic. N-am să-l iau în seamă pe intrigantul ăsta, își spune el, de ce să-l las să-mi strice totul.

N-am știut că te interesează politica.

Doar uncori, doctore.

Hubert se scuză, trecu peste bancă, se simți ridicol ; în mijlocul rîsetelor celorlalți, Hetzel îl întreabă dacă voia să se mai așeze o dată pe scăunelul de rugăciune. Fără supărare, Windisch. Se îndepărtă cu pași foarte înceți. Gerda îl privi întrebătoare. N-ar avea nici o problemă cu el. Hubert clătină din cap, se prefăcu cufundat în gînduri. Dacă ea ar ști că nu mă gîndesc la nimic, că mă văd în costumul ăsta mototolit, cu capul tras între umeri, ca atunci cînd după ce lămurise cazul, una din fiicele generalului dispărută, cealaltă terminată, Phil părăsea casa aceea cu holul cel mare și cu sera. Frazele le știa pe de rost : „În drum spre oraș m-am oprit la un bar și am băut cîteva scotch-uri duble. Nu mi-au fost de folos. N-au trezit în mine decît amintirea...”

DE CÎTE ori făcea vreo deplasare în interes de serviciu prin nordul țării, Hubert se oprea și în Kassel și vizita mormîntul mamei. În gresia simplă și roșiatică erau gravate, așa cum îi ceruse Martha Windisch, numele ei și cel al soțului ei. Cu anii, mormîntul fu acoperit de iedera plantată din dorința lui Hubert. Grădinarul cimitirului, care presupunea că nimănui nu-i păsa de mormînt, îl îngrijea prost, astfel că saschiul se cățara de jur împrejurul pietrei, acoperea inscripția. Cînd literele ajunseră să nu mai poată fi citite, Hubert luă o foarfecă de unghii și decupă grijuliu numele Marthei Windisch din frunziș, încît acesta păru încadrat de o ramă verde. Numele tatălui îl lăsa acoperit de iederă. Ce-i drept, gestul i se părea caraghios, avea conștiința încărcată, căci în felul acesta își înșela mama, dar, pe de altă parte, natura însăși îl ajuta.

Prima zăpadă căzuse devreme, la mijlocul lui noiembrie deja. Se opri la parcare din fața cimitirului, rămase o clipă în mașină, obosit de drumul de la Hamburg. Se plimbă un timp prin cimitir pînă să ajungă la mormînt. Marginile aleilor erau marcate de resturi de zăpadă murdară. Pe multe dintre morminte fuseseră puse lumînări, crengi de brad și co-roane împodobite. Ziua tuturor sfinților, sim-băta morților și ziua de doliu național trecuseră. Găsi schimbat mormîntul mamei. Ver-deața fusese smulsă de pe piatra de care se

rezema acum o coroană micuță. Se opri furios, nu și-ar fi putut închipui că s-ar găsi cineva care să i se furișeze în amintire, care să știe de acest mormînt. Avea senzația că ar fi fost atacat de niște necunoscuți. Luă coroana, netezi banderola, citi : de la un vechi camarad. Coroana nu era pentru mama, ci pentru tata. Iar iedera nu folosisese la nimic. Poate că fusese Winfried. Sau poate că mai mulți bărbați se adunaseră pentru vreun ritual sumbru, se indignaseră de starea părăginită a mormîntului, scosese rădăcina din nou la lumină numele camaradului lor. Poate că unul dintre ei pronunțase cu glas înăbușit cîteva din acele fraze îngrozitoare în care lupta continua, în care pălata onoare era neîncetat spălată, nelegiuirea era declarată faptă legiuită. Îi vedea în fața lui, în uniforme, rîzînd și umflîndu-se în pene, în verile acelea aranjate de tata pentru ca bărbații lui să se poată juca. Mormîntul și amintirea lui fuseseră pîngărite. Hubert luă coroana, o aruncă într-o ladă de gunoi din apropiere. Apoi încercă să aranjeze iedera astfel încît să se întindă iar peste piatră. Ocupat cu toate acestea, nu reuși să se gîndească la mama oricît își chinui fantezia.

## 24. DOROTHEE

AVU NEVOIE de aproape o jumătate de an pînă să intre în vorbă cu Dorothee. Încă îna-

inte ca ea să se mute acolo, administratorul îl prevenise insinuant : în apartamentul de lângă dumneavoastră se mută o cucoană, domnule Windisch. Are cu ce să se laude, v-o spun eu. Cu ce avea să se laude îi rămase multă vreme ascuns, nu apuca s-o vadă căci în mod vădit pleca la servicii mai târziu decât el, iar serile el și le pierdea la editură sau la Jimmy. O auzea când vorbea la telefon cu fereastra deschisă, când își fredona câte ceva, când vorbea, după cum presupunea el, de una singură, când avea musafiri pe care el de fiecare dată îi invidia tot mai mult. Vocea ei suna înfundată, aspră, sigură de sine. În jurul vocii, imaginația lui urzi o făptură care dobîndea contururi tot mai ferme, pe care auzind-o o vedea aieva, o femeie asemănătoare Annei, rece, netrădîndu-și taina. O partizană deghezată în cucoană. Noaptea zăcea adesea trează, trăgînd cu urechea la zgomotele de alături. Când se-auzea câte-un scîrțîit, își imagina că și ea zăcea trează asemeni lui, își dorea să aibă pe cineva lângă ea. Odată se trezi crezînd că distinge o voce de bărbat, o văzu îmbrățișînd pe cineva și se lipi de perete, ținîndu-și respirația. De multe ori, ea dădea drumul radioului sau pick-up-ului și muzica îi răpea prezența ei. Se închidea în asemenea măsură în închipuirea lui, încît prefera să n-o vadă, să nu încerce să plece mai târziu la serviciu ca s-o întîlnească astfel la ușă. Când se întorcea noaptea amețit de la Jimmy, se oprea la ușa ei, îi citea numele pe plăcuță, Dorothee

Bürgerel, însă acesta nu avea efect asupra imaginației lui, căci Anna era mai puternică, căci prefera să rămână cu vocea de alături și cu imaginea Annei, sau cu îndrăzneța umbră pe care ea o lăsase în amintirea lui. Imateriale erau amîndouă, și Anna, și Dorothee. El spera ca vocea Dorotheei să aibă magica forță de a recrea trupul Annei.

Prima oară o văzu într-o duminică. Se sculase tîrziu, își făcuse niște ochiuri, toată dimineața se învîrtise prin casă în halat de baie, nu auzise decît radioul, nu și vocea ei, încercase să se distragă citind corespondența dintre Forster și o firmă de computere.

Îl chinuia neliniștea. Ori va mânca toată ziua, ori se va îmbăta. Se hotărî să meargă la editură. Poate avea să întâlnească acolo vreun tovarăș de suferință duminicală, s-ar putea alia, ar putea merge la cinema, dar nu găsisese în ziar nici un film care să-l intereseze. La Köln își cumpăraseră un costum ușor, gri deschis și la două rînduri, pe care pînă acum nu-l purtase decît o dată. Pe acesta avea să-l îmbrace. Dispoziția lui se îmbunătăți, făcu un duș, se bărbieri, simți cum înprospăta totul în jurul lui, cum gesturile, mersul lui deveneau ferme, mai bine zis adoptau acea indiferență conștientă care-l unea cu Bogie. În asemenea momente era poate chiar mai ceva decît acesta. Cînd ieși din apartament, ea stătea în fața ușii, o încuia, îi aruncă o privire fugară, apoi coborî treptele. El o salutase cu o înclinare a capului, schițase un salut, dar după cîtva timp observă că nu se clintise din loc. Apariția ei stricase

imaginea pe care și-o făcuse despre ea. Se întrebă dacă graba ei nu era simulată, dacă ea, surprinsă și tulburată ca și el, încercase să evite un salut. Se întoarse în apartament, uitase toate planurile de a scăpa de plictiseală, se aruncă pe divan și începu s-o compare pe adevărata Dorothee, cu cea visată, amestecînd uneori imaginile și fiind nevoit să caute, ca la un puzzle, detalii. Îl supăra faptul că această Dorothee, femeia de la ușă, n-avea nimic comun cu Anna, contrazicea întru totul felul în care și-o închipuise el. E mult mai înaltă decît Anna, e apatică, rece. Gîndindu-se că era „rece“, își aminti de căldura Annei, care nu existase numai în închipuirea lui, ci o înconjurase ca un palton invizibil sub care se putea refugia cei pe cale să înghețe. Dorothee ar zice că asemenea femei sînt vulgare. Dorothee avea părul castaniu, nu blond platinat, părea a fi din toate punctele de vedere „de calitate“, exact ceea ce așteptase mama de la viitoarea lui nevastă. Ciudat că vocea plină, senzuală refuza acum să se întoarcă la această faptură, la adevărata Dorothee. În fond, era dezamăgit. Ce-i drept, femeia aceasta era elegantă, avea capul neobișnuit de îngust, ca o vâpaie, și în ciuda înălțimii, părea mlădiaoasă și moale. Fantezia lui începuse s-o modifice, o remodela nerăbdătoare, își dorea ca vocea ei să fie a unei alteia, se opunea imaginii văzute aieva. Își propuse s-o evite pentru a nu o pierde pe Anna, singura de care avea nevoie.

Dorothee își puse în minte să-l convingă de realitate. Îl pîndea. Cînd se întorcea seara

acasă, fie și târziu, ea tocmai cobora treptele în întâmpinarea lui, ducînd cîteva scrisori pe care se vede că mai voia să le expedieze. El bănuia că pretextele afișate erau mereu aceleași. Ea nu-i mai evita privirea, zîmbea, îl obliga s-o salute, iar apoi îi răspundea apăsător. Pînă și dimineața o întâlnea din cînd în cînd, de bună seamă își schimba deprinderile din cauza lui. Acest lucru îl apăsa. Pătrundea în mod prea nemijlocit în visele lui diurne. Cu toate că ea îi tăia calea și că extravaganța ei îl impresiona tot mai mult, nu încercă să intre în vorbă cu ea. Munca lui îl solicita și mai mult. Conducerea editurii se hotărîse să treacă întreaga contabilitate pe calculatoare. Forster era obsedat de înnoire, îi silea pe Hubert și pe Glaser să ia parte la cursuri. Zile în șir se discuta despre programe. Spre deosebire de Glaser, Hubert nu gusta de loc joaca de-a planurile și Forster îl avertiza tot mai des „să rămîină la balon“. Aici se decidea viitorul lui. Seara, Hubert se refugia la Jimmy, bea prea mult, o făcea pe grozavul, se agăța de bar amortit de whisky. Treptat ajunsese să-i cunoască pe clienții regulați, se întrunea acolo un cerc destul de eteroclit — aproape numai oameni de afaceri, reprezentanți comerciali, traficanți de devize sau blănari —, în care se făcea schimb de experiență, ba se mai și țineau monologuri mincinoase. Fiecare știa că fiecare făcea pe grozavul, povestind basme despre succese și femei. Vorbăria era folosită ca terapie, fiecare vărsa totul din el. La Jimmy, Dorothee devenise de mult o noțiune, o



femeie de clasă care nu era chiar atât de inaccesibilă pe cît voia să pară și care, în povestirile lui Hubert, dormise deja cu el. S-a gătit foarte frumos. E, cum să vă spun, cam nărăvașă. Dar cînd ia foc... Hubert anticipa mult, îi plăcea, căci n-avea ce pierde, să-i lase pe ascultători să completeze restul. Cînd o vedea se temea că i-ar putea citi în ochi tot ce îndrugase și se purta mai distrat ca oricînd.

La cinema nu mai fusese de mult. Puterea vechilor și marilor imagini începuse să scadă. Ce-i drept, reușea încă să-l simtă pe Bogie, să intre în pielea lui, dar cele mai infime nimicuri, un neașteptat hohot de rîs al fetei din birou sau nerăbdarea lui Forster, îl scoteau din rol. Se simțea prins asupra faptului, se întreba dacă îi mai erau necesare forțele acelea străine. Tînjea să fie invulnerabil, apărat de o îndelung încercată experiență și de o jale pe care n-o putea suporta singur.

Poate că tocmai această slăbiciune îl împinse spre Dorothee. O luă prin surprindere, îi vorbi, încercă să scape din nou cu vorba. Ea îl opri. Era beat. Sînt beat, zise el cu jumătate de glas. La Jimmy îi luaseră cheia de la mașină, venise pe jos, se clătina, din cînd în cînd se rezema de cîte-un zid, nu se grăbea, aerul îi făcea bine, exact așa și-l amintea pe Marlowe, nu tocmai sigur pe picioare, însă gata să sară, această veșnică pîndă, veghea care-ți încordează ceafa.

Sînt beat, spuse el cu glas tare, mi-e bine, foarte bine. După cîtiva pași se dezminți, murmură : mi-e rău, fac ceva pe toate, se

chemă imediat la ordine : porcule, nu vorbi așa.

Ea venise, s-ar putea zice plutise, în întîmpinarea lui. El clipi din cauza luminii, o văzu într-o cunună de lumină, se agăță de balustrada scării, spuse : bună seara. Ea se opri.

Bună seara, domnule Windisch.

Bună seara. Putea să spună : bună seara, Dorothee, s-o tutuiască pur și simplu, putea s-o șocheze, însă biîguie : așa de tîrziu cu treburi ? Și ar vrea să adauge : cînd naiba termini odată cu basmul ăsta cu scrisorile ?

Ea e lucidă, îi e superioară. El se strecoară pe lîngă ea, vrea să între în casă, dar ea îi aruncă, parcă în treacăt, o întrebare : nu vreți să mă însoțiți ?

De ce-l înhață cînd e atît de vlăguit, de supus ? Să fi așteptat acest moment anume ?

Cu plăcere, se aude el spunînd. Cu plăcere. I se alătură tăcut, e atent să nu se clatine prea tare, să nu se izbească de ea.

Cutia de scrisori e aici în colț.

Da. Însă eu fac întotdeauna un mic ocol.

Îl ține așa cum ai apuca un copil care pe neașteptate ar putea începe să țopăie pe stradă, îl trage cu grijă mai aproape de ea. El se gîndește : procedează cu înțelegere. Nu vrea să mă jignească. Bîjbîie pe lîngă ea, propoziții începute i se clatină prin cap, întrebări imprecise.

Cînd se opresc în fața cutiei de scrisori, iar ea mai verifică o dată plicurile înainte să le împingă prin clapă, concentrarea lui încetează

subit și el e pe punctul de a se prăbuși pur și simplu.

Vă e rău ?

Nu. Sînt doar foarte obosit. Ar prefera ca ea să-l lase în pace. Atunci n-ar mai trebui să-și audă vocea de copil.

Habar n-are cum au ajuns acasă. De ce, așa din senin și fără să fi fost invitată, ea își face de lucru prin apartamentul lui, pune apă la fiert pentru ceai, îi face patul, îl împinge înapoi pe scaun ca pe un puști neascaltător. Cum de se pricepe atît de bine, se așază atît de nestînjenită, bea ceai cu el. Pălăvrăgi, îl bătut la cap, amuți cînd observă că el nu asculta, că gîndurile lui erau într-altă parte. El ar fi trebuit să întoarcă foaia, s-o dea afară, căci ea n-avea să uite niciodată această slăbiciune. Și-l închipui pe Marlowe într-o asemenea situație, văzu tot felul de scene, un Marlowe beat mort cu o fată agresivă, cel mai curînd blonda din librărie. Aia l-ar chinui fără milă, ar scoate totul de la el și la urmă ar lua-o din loc, i-ar savura înfrîngerea altfel decît Dorothee.

Aș vrea să dorm, spuse el.

Pot să vă ajut cu ceva ?

Nu, pleacă, te rog. Și multe mulțumiri.

Vorbește direct în zîmbetul ei. Ea se profilează tot mai mare pe tavan, el o privește de jos, amabilitatea ei îl strivește.

Te rog.

Ea dă din cap : Bine.

Ușa se închide. El se ridică anevoie în capul oaselor, își scoate haina și pantofii, se prăbu-

sește pe divan. Îi vine în minte că a uitat să-și pună deșteptătorul. Renunță. Visele îi sînt confuze, îl sperie. Dorothee îl ajută la dezbrăcat. Îi e rușine de neajutorarea lui. Ea e deja de două ori mai mare ca el, îi apasă capul în pîntecul ei, îi trage pantalonii jos, îi dă una peste fund. Te rog nu, imploră el. Vezi doar că nu-s așa.

Se trezi. Cineva suna cu nerăbdare. Pierzîndu-și capul, alergă de colo-colo între bucătărie și baie, căutîndu-și halatul de baie, strigînd la intervale regulate, da, da, da, îi blestemă pe toți posibiii expeditori de telegrame, căci nu se aștepta să fie altcineva decît poștașul. Capul îi vuia la fiecare pas. Da-da, vin îndată. Smulse ușa din țîțîni. Bună dimineată. Vroiam doar să vă trezesc la timp, spuse ea. Dorothee stătea în ușa provocator de proaspătă, de trează, purta un taior de tweed ca și cum ar fi plecat într-o călătorie, ce-i drept însă făcu o grimasă întrucîtva timorată, de bună seamă se temea de furia lui buimacă de somn. S-o alunge n-avea cum. Îl ajutase, nu putea s-o lase pur și simplu acolo, să-i trîntească ușa în nas.

Sînteți foarte atentă. Acum n-am să întîrzii la birou.

Știți ceva, spuse ea prietenoasă și severă, ca unui elev nedormit, luîndu-i caietul din mîină, îngrijiți-vă de dumneavoastră și nu de mine, între timp eu pregătesc micul dejun ca să puteți pleca la timp.

Dar eu nu vreau să vă rețin.

Nu mă rețineți. Totul e aranjat. A căzut în cursa întinsă de ea. Ea a prevăzut totul, știe

cum să-l ia prin surprindere și să-l supună. El mai încearcă o singură dată să se apere cu un „dar nu e de loc necesar“ timid, stă în prag, dar ea e deja în bucătărie, strigă „ceai sau cafea?“, ceai, răspunde el tot strigînd, trîntește ușa de parcă ar putea astfel s-o lovească pe ea, s-o încuie afară, s-o arunce de acolo, se închide în baie, se surprinde trăgînd cu urechea la zgomotele acelea noi și străine, pașii ei, zăngănitul vaselor. Nu va putea juca.

Ea a făcut pînă și patul.

El spune din nou : dar nu e nevoie, se frămîntă neajutorat și ridicol.

N-aveți nimic împotriva să iau micul dejun cu dumneavoastră.

Sigur că nu. Dacă tot ați. Nu e în stare să termine vreo propoziție. Se repetă scene pe care el le cunoaște și totuși nu, acestea se desfășoară sub privirile lui, iar el se încîlcește în ele. Se întreabă cum reușește ea să înlătore stînjeneala adusă de tăcere, cum de prezența ei îi e plăcută și totodată îl trec totuși nădușelile, cum de-și dorește deodată ca micul dejun să țină o veșnicie. Își trece mîna pe frunte.

Vă doare capul ?

Mi-a trecut deja.

Puțină mahmureală.

Hubert nu o privește, îi aude vocea așa cum o auzise din spatele peretelui, fără chip încă. Știe acum că s-a îndrăgostit de glasul acesta care-i însufletea fantezia. De glas doar, își spune el, nu de Dorothee.

Dar nu mîncăți de loc.

De obicei iau micul dejun la birou.

Atunci nici nu trebuia —

Nu.

De ce nu mi-ați spus ?

N-am apucat.

Așa e. Își aprinde rîzînd o țigară. Trebuie să plec. Dumneavoastră nu ?

Ar cam trebui. S-ar putea ca el s-o audă vorbind, cîntînd în apartamentul de alături, ca micul dejun să fie doar o închipuire, ca el să fi devenit victima propriei manii imagistice.

Ce-nseamnă ar cam trebui. Se miră cît de aspru reacționează.

Știți, am o prăvălie, un magazin de mode.

Ca Barbara.

Cine-i Barbara ?

Fosta mea soție. Trăiește la München.

Și fostul meu soț trăiește la München. Și el are un magazin de mode. Probabil că scornim povești.

Duce vasele în bucătărie, nu-i răspunde, merge, intenționat preocupată, încoace și încolo, trage lada de sub divan, îndeasă în ea cearșaful și perna. El o observă, se gîndește, vrea să se furișeze în viața mea, vrea să-mi arate cît de comod ar putea să-mi fie.

Cu spatele la el, îl întreabă : Trebuie să plecați neapărat, îi aruncă un cîrlig, îl trage spre ea.

Pot să dau un telefon, să mă scuz.

De ce n-o faceți ?

De ce aș face-o ?

Vă întrebați singur sau pe mine ?

El telefonează, minte de rupe, e bolnav, probabil gripă, îl doare stomacul, îl doare

capul, îl dor mădularele, invocă toate chinurile ca să le facă plăcere, simte cu adevărat o apăsare în țeastă, de parcă și-ar fi băgat-o singur în cap, ca și cum minciunile ar deveni palpabile, observă că ea stă în spatele lui, se întreabă dacă îl ia drept prost, pune receptorul în furcă, vrea să se întoarcă, să vadă ce efect a produs, dar ea își încolăcește brațele în jurul lui, îi suflă în ceafă, îl ține strâns, murmură : mi-a plăcut asta, îi dă drumul, se îndepărtează, cade dintr-un rol într-altul (sau el doar își închipuie asta), nu mai e Carmen Sternwood, ci iar superioara doamnă în tweed, proprietara unui magazin de mode de lângă operă, o lady din cap și pînă-n picioare, puțin masculină. Ar fi fost mai cuminte dacă după micul dejun ar fi plecat, ar fi dus-o cu mașina pînă la prăvălie, ca să rămînă politicoș, ar fi lăsat-o acolo și și-ar fi recîștigat distanța cu care să se poată apăra.

Ea se joacă cu el. Cum stă în lumină, el trebuie să clipească. O vede scoțîndu-și taiorul, aranjîndu-l cu grijă pe speteaza scaunului.

Acum avem timp.

Da.

Ea nu-i îngăduie nici o clipă să fie ceea ce ar putea fi.

Poate că așa l-a dat gata Lauren Bacall pe Bogie atunci cînd au turnat „A avea și a nu avea“, în 1944, în regia lui Howard Hawks. Fusesse mai bună decît Bogie. Topit de dragoste, Bogie suportase situația. Dar el n-o iubește pe Dorothee. Ci doar vocea ei.

Acum trebuie să telefonați și dumneavoastră.

Am făcut-o de mult. Partenerul meu știe despre ce e vorba. Deci nu s-a înșelat, deci ea a contat pe slăbiciunea lui și a exploatat-o.

Îmi purtați pică acum ?

Nu. Întotdeauna ea e cu un pas înaintea lui. Îi citește gândurile în ochi. El cedează.

Și acum ? întreabă el.

Lăsați tot restul în seama mea ? Întrebarea e retorică, e deja tardivă, îl lasă pe jumătate nelămurit, îl tulbură cu aluzii. Ea deschide fereastra, se apleacă în afară, zgomotul străzii năvălește în cameră, un val de aer cald, îmbibat cu vapori de benzină și flori de castan, aprinde radioul, schimbă între ele frânturile de muzică pînă cînd se aude o voce răgușită, cîntînd în falset : „*Gonna rock it up ! Rip it up ! Shake it up ! Ball it up !*“ \* Acesta e AFN-ul. Ea se leagănă în ritmul cîntecului, se scutură, apoi, revocîndu-și obrăznicia, o face pe doamna, vine spre el, semeată, pînă în mijlocul camerei cu capul lăsat pe spate, își pune mîinile pe umerii lui, o mamă și copilul ei, întreabă fără a aștepta vreun răspuns : ce-ar fi să ne ducem să vedem Taurus-ul ? Sau să ne plimbăm prin Palmengarten ? Sau mergem pe Mathildenhöhe și pe urmă mîncăm la Weinmichel ?

Sau rămînem aici și ? Mai departe se pare că-i lipsesc cuvintele.

---

\* Am s-o întorc pe dos ! Am s-o sfișii ! Am s-o storc ! Am s-o dau de pămînt ! (americ.).



Ei ? întreabă ea.

Eu zic să rămânem aici.

Ea își desprinde mâinile de pe umerii lui, încet, mângietor.

Vrei ? întreabă ea. Ai chef ?

Acum ?

Da. Acum.

El preferă să tacă. Așteaptă vreo inspirație de-a ei. Ea cunoaște cuvintele cheie. El încearcă, să și-o amintească pe Lauren Bacall, aerul din jurul lui se solidifică, îl împresoară.

Dorothee s-a rezemat de marginea mesei, și-a scos pantofii, îngăduindu-i să i se uite sub fustă. Nu purta ciorapi. Picioarele ei erau bronzate. Ai fi zis că avea ciorapi. A întrebat „da ?“, și-a răspuns singură, dînd din cap a încurajare. Și-a descheiat, provocator de ceremonios, bluza de mătase roz-gălbui, iar el s-a uitat fix la fiecare nasture. Și-a deschis fermoarul fustei, iar fusta a căzut jos. Sub tweed nu purta, cum presupusese el, desuuri cumiști din lînă, ci, odată lepădată doamna, ieși la iveală o cocotă în lenjuri negre, ajurate, aproape străvezii. A întrebat încă o dată „da ?“, iar el s-a holbat prostește la ea. Ea trebuie că-i cunoștea toate dorințele tainice.

Restul e pentru tine, spuse ea. Se duse în picioarele goale spre divan, îl aranjă. Fiecare mișcare a ei părea amplificată, ciudat de obscenă. Picioarele, spatele, gîtul ei erau prea lungi. Apoi, zăcînd lîngă ea, pe ea, sub ea, cufundat încă în tăcerea lui, exprimîndu-se doar prin intensitatea răsufării, oftînd cînd îi cedă,

văzînd fiecare din mișcările ei luînd proporții gigantice : cum îl înlănțuia cu picioarele ei nesfîrșite, ținîndu-l, cum brațele ei se transformau în niște liane grosolane, chipul ei lățit se spălăcea deasupra ochilor lui, cum se teame să nu fie strivit de ea ca o jucărie, și ea se făcu deodată mică, devenind delicată și ușoară, înainte să se desprindă de el, ridicîndu-se brusc, din nou mare, cu un trup ce putea fi al unui bărbat, însă era moale ca cel al unei meduze, cum își afișă fără rușine imensitatea, își aprinse o țigară, pluti în lumină, un trup ca o fanfară, reveni la el și îl provocă : mai încearcă o dată, dar în liniște, nu mai sîntem nici unul chiar așa de tineri, nu ?

S-ar putea ca amintirea lui Bogie să-l fi ajutat totuși. Prînzul îl luară, așa cum propusese ea, în Darmstadt la Weinmichel. Ea îi povesti despre magazinul ei, despre bărbatul ei care aproape că o ruinase cînd trebuise să-l plătească.

Fii fără grijă. N-am să mai vorbesc despre el. S-a întors din război schilodit sufletește, spuse ea, începea multe, dar nu se putea ține de ceva, bătea cîmpii despre libertatea pe care voia s-o guste, zicea că mai întîi trebuie să trăiască, să trăiască pur și simplu, și n-a ajuns nicăieri, ți-o spun eu. Dar să lăsăm asta. E o poveste veche, iar eu am trecut peste ea. M-am pus pe muncă și acum totul e în regulă. Magazinul merge. Am un asociat priceput. Nu te

gîndi la prostii. Mi-e partener de afaceri, nimic altceva. Eu nu combin niciodată una cu alta. Știi, spuse ea, la Königsberg, pe cînd mai eram copil, visam să devin căpitan, să fiu prima fată care comandă un vapor, și asta doar fiindcă tata era căpitan și lipsea tot timpul de acasă. Acum am și eu o barcă hodorigită și sînt mulțumită. Numai copii nu-mi doresc să am vreodată, mă înțelegi. Cînd mă gîndesc ce-a ieșit din niște copii ca noi, tot numai adulți prematuri și neterminați. Nu, așa să știi, mie mi-ajunge. Eu nu m-am terminat niciodată. Povestește-mi despre tine, spuse ea. El clătină din cap: povestea mea s-ar putea spune că abia începe. Ea se mulțumi cu asta, îl lăsă în pace. Să mergem acasă, spuse ea, mie nu mi-ajunge să mă uit la tine pe deasupra unei mese. Aș vrea să fim mai aproape. Noaptea plecă de la el. Prefera să adoarmă singură. Așa era obișnuită.

O auzi de alături. Cînta. Vocea ei rămînea mai puternică decît făptura însăși.

Viața lui de zi de zi se schimbă. La Jimmy aproape că nu se mai ducea, nu-și mai pierdea vremea prin redacția de informații, pleca punctual de la birou, o lua pe Dorothee de la magazin, ca mai înainte pe mama. Își petreceau seara în locuința lui, ceea ce deveni o regulă, niciodată la ea. În fond, la tine a început totul, explica ea.

Avea niște accese de afecțiune intensă, de-a dreptul furibundă, care pe el nu-l găseau niciodată pregătite. În mod vădit, ea prețuia pasi-

vitătea lui. Uneori își imagina că ea i-ar răpi treptat întreaga putere, i-ar lua poveștile.

Curiozitatea ei tot mai mare îl încolțea. Voia să-i descopere trecutul. El îi povestea cu poticneli anecdote despre Praga, Brno, Barbara, conviețuirea cu mama la Sprendlingen și Frankfurt, și când citi despre moartea lui Wexler într-un accident de automobil la Köln îi venirea în minte serile petrecute cu Adam și Adelaide. Acum putea să ilustreze, să scoată la iveală. Dorothee se măsură cu Adelaide. Vru să știe ce-a devenit ea. Nu știa. Adam, în schimb, auzise că ar fi intrat în politică, mai bine zis, se făcuse diplomat, lucra la o ambasadă din America de Sud. Dorothee voia mai mult : Și copilăria ta, părinții tăi ?

Nu era sigur în ce straie trebuia să-și pună tatăl, dacă să-l facă fermier, hotelier sau ofițer, dădu doar de înțeles că ar fi avut o copilărie destul de aspră, n-avea mare lucru de povestit.

După cum povestești tu, s-ar zice că viața ta a început la Brno.

Ai dreptate. Așa e.

Pe Anna n-o amesteca în povestirile lui.

În vara lui 1961, Dorothee îl întrebă dacă nu vroia ca ei să se mute la un loc și, cum se exprimă ea, să-și legalizeze legătura.

Vrei să zici : Să ne căsătorim ? Îl îmbrățișă, îi zise că era un aiurit, un visător cu ochii deschiși, se însufleți, începu să ia hotărâri, găsi deja după câteva săptămâni un bloc în Eschborn, făcu socoteli, zise că merita să-ți

faci planuri de viitor : dacă noi doi, Hubert ! Nu îngădui nici o obiecție, îi luă actele pentru publicația pentru căsătorie, se miră cînd văzu la profesia tatălui „locotenent în rezervă“, deci ofițer de carieră fusese, nu, nu, fermier, după primul război mondial, oamenii aceștia, cum știa și ea, de unde era ea să știe ? ținuseră la uniforme și gradele lor, după Versailles și mai știu eu ce, nu poți să înțelegi ? Păi astea erau povești vechi, n-avea de ce să se agite, ei îi era totuna, zău, Hubert, mie mi-e totuna, și îl trase după ea, îi arată invitații pe care cununia lor era deja datată, 23 iulie, ciorne pentru anunțuri, deși la asta tu te pricepi mai bine, el nu-și reveni decît în fața ofițerului de stare civilă, cînd auzi marșul nupțial al lui Mendelssohn răsunînd de pe o placă hodorogită, iar martorii, Forster și asociatul Dorotheei, îi felicitară, mîncară toți patru la Da Bruno, iar Dorothee declară, cherschelită, toată povestea drept nebunie curată, în fond ceva imposibil, doi oameni care încercaseră singurătatea așa ca ei, Forster filozofă despre maturitate și Hubert declară ca încheiere : acum sînt beat mort, nu mai înțeleg nimic, habar n-am dacă sînt însurat sau nu. În orice caz vreau acasă. Mergea cu pași nesiguri. Ea îl împinse pe scări în sus. Apoi stătură de vorbă ca după o partitură :

E ca atunci cînd ne-am cunoscut.

Eram îngrozitor de beat.

Ești, dragul meu.

De ce m-ai dus pînă în casă ? Îți puseseși în gînd dinainte ?

Nu știu. Poate.

De fapt ar trebui să ai pe tine unul din taioarele de tweed.

De ce ?

Din cauza lenjeriei.

Ești beat de-a binelea.

Nu. Numai că nu trebuie să mă înțelegi.

Vrei ?

Mai tîrziu, Dorothee. Du-te în apartamentul tău.

Ce te-a apucat ? Doar ne-am căsătorit.

Te rog, du-te, iar cînd bat în perete, începi să cînti.

Ești nebun.

Poate o s-ajung și-așa.

Ea dispare. El o lasă să aștepte cîteva clipe, bate. O aude cîntînd. Gutural, nițel răgușit. Așa avea să rămînă.

De aranjarea casei din Eschborn el nu se sinchisi. Ea avea gust. Oameni trăiți ca el prin cazărmi, barăci și birouri își puteau face cuibul oriunde.

Găsi plăcute la vedere mobilele vechi, dar nu se simți niciodată în largul lui printre ele. Faptul că Dorothee insistă ca fiecare să aibă dormitorul lui, căci niciunul dintre ei, cum spuse ea, nu-și putea da în vileag toate ciudățeniile și singurătățile, îl răni ; mai tîrziu, cînd ea îi dezminți poveștile, cînd începu să-l numească un ratat, Hubert fu bucuros să se poată retrage.

RENUNȚARĂ CURÎND să mai plece împreună de acasă în hardughia lor de mașină care mai curînd se tîra, poticnindu-se la tot pasul, între Taunus și Frankfurt, flancată din toate părțile de furii închise în sticlă și tablă, ea însăși scuișîndu-și neputința printre înjurături. Dorothee pleca mai tîrziu decît el. Cum micul dejun îl lua astfel separat, ei nu se vedeau decît seara și uneori cînd luau prînzul la vreun restaurant.

Independența Dorotheei îi convenea. Lăsa în seama ei planificarea, tot ce era în legătură cu finanțarea menajului lor. Ea avea puteri depline asupra contului său, el nu avea acces la al ei. Imediat după cununie, la sfatul avocatului ei, ea îl convinsese să consimtă la o separare a bunurilor. Nu vroia să riște încă o dată un dezastru ca cel prin care trecuse la despărțirea de primul ei soț; la urma urmelor, magazinul era propria ei operă, își investise în el toate puterile, toți banii ei. El o înțelese, nu se opuse. Tot ea hotăra și cînd trebuia să facă dragoste. Întotdeauna venea ea la el, așa cum fusese de la început, cînd stăteau în apartamente vecine, niciodată el la ea. Uneori, el pretexta că ar fi obosit, însă ea stăruia și el ceda de fiecare dată. La Jimmy sau la cinema nu se ducea. Dimpotrivă, ea îl pisa să ia parte la serate, să-și facă legături. I-ar prinde bine în profesia lui și, pe deasupra, destul dusesese

o viață de excentric. El era mîndru de eleganța ei, de abilitatea ei rece. Doar orgoliul ei îl chinuia, îl supăra, căci avea drept obiect mai puțin magazinul ei, despre care Dorothee afirma că între timp ajunsese să meargă de la sine, avea o reputație unică în Frankfurt, cît mai ales avansarea, cariera lui. La început, lui Hubert îi priise interesul pe care-l arăta ea muncii lui, își amîntea cum îi povestise mamei despre birou, despre Hetzel și Forster, și acest lucru se repetă și acum. Curînd însă, Dorothee dori să știe mai multe, insistă să-i cunoască pe acești domni, începu să-i dea sfaturi cum să se ocupe de anumite proiecte, cum să se comporte. În mod vădit propriile ei succese nu-i ajungeau. De îndată ce venea vorba de editură, pe el îl cuprindea teama, se refugia în dosul pretextelor, ea n-avea de unde să știe cutare lucru, n-avea habar de contabilitatea onorariilor, de exemplu, sau de sistemul publicitar. De data asta mă subapreciezi. De cînd îi devenise clar că Hubert trebuia să preia succesiunea lui Forster, de cînd îl înîltnise pe Glaser și se convinsese că acesta era capabil de mai multă viclenie și insistență decît Hubert, se apucase să urzească tot felul de strategii, amestecîndu-l într-un plan de bătaie complicat și tot mai vast în care el era din nou un personaj și nu el însuși.

Hubert rămăsese spectator în vreme ce Glaser își cîștiga, prin abilitate și consecvență, o anume putere în cadrul editurii și nu în ultimul rînd bunăvoința lui Hetzel. De ce nu-și folosea experiența, atașamentul față de edi-



tură, contactele multiple împotriva acestui puști grăbit? Dintr-o dată, toate acestea nu mai contau?

El și Dorothee nu se certau des. Iar cînd o făceau, atunci numai și numai din cauza lipsei lui de abilitate, cum se exprima ea. Ești orb, spunea ea, și bun la suflet. Acum îl mai și ajuți pe individul ăsta să mai urce o treaptă.

Firește că-l ajut. E deștept, se pricepe la tot ce are legătură cu computerele. Am nevoie de ajutorul lui.

Te faci dependent de el, nu-ți dai seama?

Mă întreb cum e posibil să nu poți gîndi decît în asemenea categorii: a face pe cineva dependent, a te folosi de cineva?

Din cauză că tu nu poți te calcă toți în picioare.

N-are nici un sens, Dorothee, tu nu mă înțelegi.

Ai să pierzi, Hubert, e limpede ca lumina zilei.

Și ce dacă pierd?

Nu înțelegi că nu pot să suport molîii?

Și eu sînt un molîu?

Dar nu.

Atunci?

Doamne Dumnezeu, Hubert, gîndește-te și tu la situația ta.

Putu să-i arate că n-avea dreptate: nu Hetzel avea să plece la Paris, la întrunirea marilor edituri de ziare, la prima încercare de colaborare, nu, ci el, pe care ea îl considera un ratat, care, după părerea ei, își pierdea trep-

tat orice prestigiu, el, posibilul molîu. Stăruia ea să-l însoțească. Dorothee refuză, era prea ocupată la magazin, se anunțase colecția de toamnă, înțelegi. El n-o înțelese, dar odată urcat în avion se simți cît se poate de ușurat că rămăsese singur, scăpat de prezența ei instigatoare, mereu la pîndă după greșeli. Era ca înainte.

Dezbaterile n-aveau să fie dificile, nu se aștepta la complicații; în ceasurile libere avea să hoinărească prin oraș, să stea prin cafelele, să se uite după fete și bărbați, să le inventeze chipurile, să se transpună din nou în vreo poveste care să-l fi așteptat, să absoarbă imagini, să le respire, să le viseze cu ochii deschiși. Prea mult răbdase.

Traversînd holul hotelului în urma curierului care-i căra geamantanul, avu pentru o clipă senzația că se împărțea în doi Huberți, în cel de ieri, care se lăsa intimidat de o asemenea ambianță, care cădea în genunchi de atîtea inhibiții, pe care-l urmărea neșansa, și în acel Hubert care era acum, care primea suveran tot ce i se oferea, care vorbea după plac în engleză, franceză sau germană, căruia i se putea citi puterea, care era obișnuit să fie servit. Ciudat că nu putea să reunească cele două jumătăți inegale, rămînea un rest chinuitor, agasant — nu-și recăpătă siguranța decît odată așezat la bar, bînd whisky, așteptîndu-l pe reprezentantul editurii americane, care fără îndoială avea să joace un rol important în dezbateri.

Cele opt edituri conveniră să colaboreze în special în domeniul publicitar. Se puteau câștiga munți de bani, cu tirajele lor reunite puteau să impresioneze chiar și cel mai mare și mai arogant concern. Ca să cadă de acord asupra acestui lucru ar fi fost de ajuns o zi, dar, pentru a-și da mai multă importanță, reprezentanții se mai întâlneau încă trei zile, dimineața fără, după-amiaza cu doamne de față. Hubert o ștergea. Îi făcea plăcere să știe că se șușotea pe seama lui, se făceau tot felul de presupuneri, cum că s-ar învîrți prin cartierele mizere, că și-ar fi agățat o fată, după cum arată omul ăsta, nu-i așa, nițel uzat, trecut prin multe, dar cu stil.

Se plimba într-o lumină veșnic schimbătoare, stătea pe terasele cafenelelor, bea Pernod, citea ziarele ca pe niște partituri. Se adăpostea de ploaie, cu gulerul ridicat, prin ganguri. Mergea cu metroul, la întâmplare, hoinărea pe Père Lachaise, iar gândurile ce i se adunau în minte nu-și găseau cuvinte și nici imagini. Uneori se gîndea la Dorothee, la casă, vedea ca într-un film de vacanță silueta Taunusului, doar că părea ceva îndepărtat, devenit străin, de de mult.

Pe o ulicioară din Montparnasse, Hubert se opri, cum mai făcuse în câteva rînduri, în fața unei vitrine. Nu pricepuse cu adevărat nici una din imagini, fete goale, reclame penibile, afișe de film. Se oprise dat fiind că hoinăreala lui se ordona în strofe, se obișnuise cu ritmul acestor pauze de respirație. Din nou erau ima-

gini din filme pe care le percepea vag, însă o fișie întinsă de-a curmezișul vitrinei avu asupra lui efectul unui semnal : CASABLANCA. Cunoștea legenda acestui film, dar nu reușise să-l vadă pînă atunci și în plus îl speriasse ideea că dublarea în germană falsifica acțiunea. Aici rula în original. O săgeată îndoită îl îndrumă printr-un gang flancat de două ziduri antifoc. Mirosea a mucegai. Pe jos era plin de hîrtii și gunoaie. Era cît pe ce să se întoarcă, dar văzu la capătul acestui dezolant coridor, într-un pătrat de lumină, un pomisor pipernicit spre care se repezi ca după o fata morgana. Pomul creștea dintr-o gură de canal rotundă și ruginită în mijlocul unei curticele. În jurul lui stăteau niște tineri, cei mai mulți erau îmbrăcați bătător la ochi. Fumau, aveau pahare în mîină, vorbeau cu glas înăbușit, pe cît se pare se cunoșteau toți între ei : o societate închisă de cunoscător și amatori. Nu-i dădură nici o atenție. Se întîmpla desigur mai des să se rătăcească și cîte-un străin printre ei, totuși complet străin nu putea fi, oricum și acesta căzuse sub vraja mitului, Bogie și Rick, știa ca și ei că Michael Curtiz avusese probleme cu scenariul, trebuise să improvizeze și că printr-o minune se născuse o poveste desăvîrșită. Cinematograful se afla într-un șopron scund ; la ușă stătea, ca pentru a-i confirma visele, o cucoană grasă ce se revărsa din rochie, cu fața violent fardată cu pudră și ruj. Citea o fițuică, nici măcar nu-și ridică ochii cînd împinse biletul pe sub geam și trase mărunțișul în sertar.

În spatele tejghelei din minusculul foaier, pe ai cărui pereți vopsiți în ulei se întindea mucegaiul, stătea un copil, o fetiță care n-a-vea mai mult de zece ani, și oferea Coca Cola și vin roșu. Ceru un pahar de vin roșu, lăsă restul copilei, care, fără să scoată vreun cuvânt, făcu mai multe reverențe, jucându-se parcă, autoparodiindu-se. Ieși din nou în curte, în lumina mată, strivită de pereții înalți. Grupurile erau în continuă mișcare, se dizolvau, se reordonau, unii rămîneau un timp singuri cu ei înșiși, îngîndurați, desigur aflîndu-se deja în toiul poveștii, savurînd anticipat amănunte, repetînd porțiunile favorite. Din zumzetul vocilor se desprindeau cuvinte cheie la care încă nu putea reacționa. Știi, la început ea zice : *Play it, Sam*, iar după ce i-a fredonat lui Sam melodia, îl roagă : *Sing it, Sam* \*. E o nuanță superbă. De fiecare dată îmi vine să urlu.

Hubert se închise în sine, nu voia să se lase pregătit.

Intră după ei, ultimul. Fetița se transformase în plasatoare, îl conduse cu pași mici și iuți, apoi se așeză în rîndul din spatele lui.

Și ea se număra printre conjurați.

Operatorul îi scuti de completare și jurnal. Hubert se încordă cînd dintr-o hartă ciopîrită a Africii căzură literele : *Humphrey Bogart, Ingrid Bergman, Paul Henreid*. „Casa-

---

\* Cîntă, Sam (la pian). Zi, Sam (din gură).

blanca". Music by Max Steiner. A Hal B. Wallis Production. Directed by Michael Curtiz.

Ceea ce se petrecu apoi, în vuietul muzicii introductive pe care difuzoarele proaste o distorsionau, a încercat zadarnic să-i explice. Era o metamorfoză completă. Se întâlnește pe el însuși, se regăsește într-o memorie străină, într-una care nu existase niciodată, care nu fusese nicicând reală, pe care o născociseră niște oarecare domni Epstein și Koch, povestea cuiva, a lui Rick, nu despre el, dar totuși despre el — numai pentru el. Se auzi povestind, în engleză, ca și cum ar fi fost limba lui maternă. „*With the coming of the second World War many eyes in imprisoned Europe turned hopefully or desperately toward the freedom of the Americas.*“ \*

Abia dacă percepea scenele care se derulau sub ochii lui, ci mai curînd un gust de praf, soare și fugă. Se prăbușea din timpul lui, care, cum simțea acum, nu fusese niciodată al lui. Vedea cum poliția franceză îl aresta pe domnul în costum alb, îi controla actele, cum acesta se smulgea, se prăbușea sub focurile de armă. Știa deja toate acestea, știa că era unul care interceptase curierii naziști. O știa. De ce? Își urmă amintirea în bizara grotă aburind de temeri și speranțe omenești, în acea redută de refugiu. „Rick's Café Americaine“,

---

\* „Odată cu venirea celui de-al doilea Război Mondial, mulți ochi din Europa întemnițată se întoarseră plini de speranță sau deznădejde spre libertatea Americilor.“

Își căută un loc la una dintre mese, de fapt n-avea nevoie de el, căci de cele mai multe ori avea să se învîrtească de colo-colo, atent, așteptîndu-se la orice surpriză din partea acestei lumi putrede, sau să stea la bar, așteptînd ceva, zi de zi, simțea această prefacere, acest proces din creierul lui, că celulele, acumulatoarele se umpleau, se saturau ca un burete uscat muiat în apă, o realitate pe care el o dorise, în care s-ar fi putut afla, care devenise acum, simți că era în sfîrșit absorbit de celălalt cînd văzu mîna care completa un cec, pe 12 decembrie 1941, pentru o sută de mii de franci, aparatul de filmat călăuzindu-i ochii, stătea la bar față în față cu Rick, nu, la o masă, jucînd șah, ședea acolo, așteptîndu-se la vreo nenorocire, figurile de lemn din fața ochilor lui pierzîndu-și contururile. Acum știu totul. El e Rick. Știe că va apare Ilsa, nu chiar atît de pe neașteptate cum ar vrea-o povestea, însoțită de Laszlo, înconjurată de legende și teamă. Laszlo e curajosul. Vrea să lupte mai departe pentru Europa, pentru socialism, deși a fost prizonierul naziștilor și aceștia îi sînt iar pe urme, deși Gestapo-ul vrea să-l înhațe, să-l prindă în cursă aici, în Casa-blanca. Am iubit-o pe Ilsa. O iubesc. Aș putea să i-o iau lui Laszlo. Numai că Laszlo e cu un pas înaintea lui, nu s-a dat bătut nici o clipă, n-a fost niciodată pe punctul de a se sufoca din cauza deșertăciunii, a gîndului că și iubirea se poate strica precum orice idee, se poate altera, împruți ca orice poveste lepădată. Nu-mi fac nici o iluzie. Cîteva clipe, Rick se

va juca cu ideea de a-l lăsa pe Laszlo să plece cu avionul, iar pe Ilsa s-o oprească, dar care ar fi fost rezultatul, și Casablanca era o temniță. El și-o alesese, cu capitain Renault ca gardian și cu toți ceilalți, Ugarte, Ferrari, Strasser, Annina, Carl și Sam ca personaje ce reapar mereu, roiesc în jurul nebuniei lui, îi populează infernul. „*You better hurry or you'll mis that plane.*” Fugi, Anna, avionul nu te așteaptă. Chipul îi era ud, nu-și șterse lacrimile.

Operatorul e amabil sau econom : nu licărește decît luminița de deasupra ieșirii. Abia acum observă cît de cald e, ce zăpușeală e în mica încăpere. Cămașa și pantalonii se lipesc de el. Să mai rămînă o clipă în curtică, se gîndește el, înainte de a cuteza să meargă în oraș ? Însă acolo așteaptă deja următorii, discutînd, strigîndu-și parole, cu pahare în mîini, în grupuri, singuri. Străbate gangul clătînîndu-se. Se înserează. Lumina mai e destul de puternică pentru a-i răni ochii. Se trezește dintr-o narcoză. Dinspre marginile sensibilității lui, trupul începe să-i prindă iar viață. Își simte greutatea brațelor, povara umerilor, mersul. E adevărat că nu mai e tînăr, însă mai are putere. În capul lui, frazele învălmășite încep să se ordoneze. Își aude vocea, coborîta, înăspriță, puțin răgușită. Deja vrea iar să povestească.

---

\* „Ai face bine să te grăbești dacă nu vrei să pierzi avionul” (engl.).



În Jardin du Luxembourg, care sub ochii lui se descompune într-o geometrie verde, se așează lângă un chioșc, așteaptă pînă se întunecă de tot. Îi e sete. Se vede ca Rick — în rest nu se mai află în local decît Carl și Sam —, stînd la o masă, cu brațele împinse mult înainte, ținînd un pahar în mîini. Își vede setea într-o imagine. Apoi recunoaște în fișia de lumină a ușii o umbră ce se apropie, vine spre el, dar nu e Ilsa ; ar putea să jure că e Anna.

Se cuibări într-un bar înghesuit și murdar, nu departe de hotelul lui, bău pînă se trezi definitiv. A doua zi, luîndu-și rămas bun de la partenerii lui de tratative, observă privirile iscoditoare ale bărbaților și-și luă un aer sigur de sine.

Dacă nici ăsta nu și-a agățat vreo pipiță dată dracului, auzi el la plecare.

Au revoir, Monsieur Windisch.

„Who are you, really ? And what were you before ?“ \*

## 26. SE CONTUREAZĂ ÎNFRÎNGERI

SE ÎNTOARSE acasă un altul. Ambianța obișnuită deveni neobișnuită. Schimbarea lui se transmite. Voise să tăinuiască minunata

---

\* „Cine ești de fapt ? Și ce-ai fost înainte ?“ (engl.).

întîlnire cu Rick ; dar taina lui produse efecte stranii, Dorothee îl bănuia că ar fi avut vreo aventură amoroasă, ceea ce lui i se păru a fi de prost gust, iar la editură poziția lui părea slăbită, cu toate că rezultatele tratativelor lui pariziene fură sărbătorite, Hetzel subliniind succesul lui Hubert într-un raport către consiliul de administrație. Totul se strîngea în jurul lui, îl încătușa. Nu luă în seamă intrigile de la birou și nici suspiciunile Dorotheei. Avea impresia că toată lumea îi dorea înfrîngeri, vroia să-l împingă în povestea lui Rick. Pentru prima oară după luni de zile se duse la Jimmy's. Întoarcerea lui fu sărbătorită. Charly scoase cel mai bun și mai vechi scotch ; printre novici se șușotea legenda lui Hubert. Cum a băut atunci cu tipul ăla de o sută de chile pînă l-a băgat sub masă ; cum aproape că s-a bătut cu un fabricant dintr-un orașel de provincie care se dovedise a fi un nazist incorigibil ; cum odată, împreună cu alți doi cheflii, nu s-a lăsat scos din bar și Jimmy a trebuit să le servească, pentru prima și ultima oară, un mic dejun, și încă ce mic dejun, *steak* cu ciuperci ; cum, mai țineți minte, fugise literalmente după un fanfaron care îi invitase la trei dimineța să bea cu el o sticlă de șampanie în camera lui de la hotel, cum l-a hăituit pe coridoarele hotelului pînă cînd portarul a pus capăt tîmbălăului ?

Aici avea un trecut al lui.

Aici, inflexibilitatea, melancolia lui găseau crezare și îi era ușor să treacă de Marlowe și să ajungă la Rick.

Beți prea repede. E păcat de whisky-ul ăsta bun.

Ai dreptate, Charly. Dar azi e stare excepțională.

Doar azi ?

Dacă-ntrebi așa : aproape întotdeauna.

O dată-n plus, spune Charly încet și împinge sticla lângă pahar. Ia spune-mi, tu care cunoști oamenii, cum de există unii bărbați fără trecut ? Fără nici un fel de trecut ? Am un prieten, un american, are o cafenea la Paris. Aici s-ar numi bar. Dar e totuna. Îl cunosc bine, știu totul despre el, orice nouă poveste cu vreo femeie, știu și că suferă ca un câine din cauza unei iubiri zadarnice, însă de unde vine, asta nu știu și nici n-aș îndrăzni vreodată să-l întreb. S-a născut bărbat în toată firea, a picat din cer drept în bomba lui, fără copilărie, fără tinerețe. Ciudat.

Se-ntîmplă, spune Charly. Mai beți unul, apoi lăsați-vă mașina aici și duceți-vă acasă cu un taxi.

Scumpă glumă.

Toate glumele au devenit scumpe.

Tu tot bun ai rămas, Charly.

Sper.

Asemenea schimburi de cuvinte pot continua cînd stă în mașină, sau e singur în birou, cînd o așteaptă pe Dorothee sau nu poate adormi. Nu numai Rick, ci și Spade și Marlowe, se gîndi el, o scot la capăt fără să fi avut vreun început. Încep să trăiască în mijlocul poveștii.

Numai să nu plecați cu mașina dumneavoastră, îl previne Charly și mai insistent. Hubert alunecă pe taburet, se clatină prin întunericul încăperii, confundă răul cu obo-seala, urcă trăgându-se de balustradă. Aerul nopții îl asaltează. Se suie totuși în mașină, pornește încet spre peretele negru care ar putea fi Taunus-ul sau și niște nori în noapte, nu face decît să se țină după banda albă care se scurge prin dreapta mașinii, repetă ceea ce a vorbit, speră că Dorothee s-a culcat, totuși cînd trece prin fața casei și lasă mașina în fața garajului, ea îl așteaptă în ușă, devine tot mai mare în fața luminii din antreu, o umbră covîrșitoare, tot atît de uriașă ca la început.

De ce faci asta, Hubert ?

Nu-l lăsă să scape, vrea să știe. Stau în camera de zi și se pîndesc. Îi păstrase cafeaua caldă. Mocca, o să-i facă bine.

O să-ți facă bine, Hubert. Nu pot să înțeleg de ce o iei de la început. Ai o casă. Mă ai pe mine.

Dacă se gîndește în urmă, n-a locuit nicio-dată cu adevărat în casa asta. E a ei, nu a lui. Nu-i va spune asta. Era desigur o ches-tiune de timp. Se va obișnui. Dacă nu s-ar răcori așa, ca acum.

Întrebările ei răpăie asupra lui. El se face mic, o clipă își astupă urechile ca un copil, iar ea rîde de el : nici asta nu-ți ajută, Hubert. Te faci de rîs, zău așa.

Da ? De ce nu se apără, de ce nu spune : dacă o ții cu tot dinadinsul că am agățat o

fată sau vreo curvă la Paris, cum spui tu — ei bine, e adevărat, așa a fost, iar când m-am întors încă mai puteam a parfumul ei ieftin. Doar asta-mi reproșezi tu, Dorothee. Firește că nu era un parfum care să se potrivească cu *tweed*-ul, cu șantungul sau cu pielea de vițel. Dar pe mine m-a dat gata. Înțelegi.

Nu spune nimic. Aude vocea ei, își spune că nu de el e vorba, că e din nou o voce de alături :

De ce se poartă așa ? Parcă ea ar fi de vină. Nu-i reproșează fata de la Paris, n-o să-i mai spună nimic, numai că și munca lui îi devenea indiferentă — de fapt mă ascuți, Hubert ?

Da.

E adevărat că s-ar putea ca Glaser să devină succesorul lui Forster și nu tu ?

Asta-i o tîmpenie.

E tot ce ai de spus ?

Da.

Ar fi putut să-i povestească ce se întîmplase în realitate, să-i joace povestea, i se întîpărise în minte fiecare gest, fiecare cuvînt. Hetzel îl invitase la el, îi pusese tot felul de întrebări despre cele hotărîte la Paris, deși trebuia să cunoască amănuntele din protocol, îl tratase cu coniac, bătuse cîmpii despre niște decizii inevitabile. Apoi apăruseră unul după altul, de parcă s-ar fi înțeles, Forster, Glaser și, ceea ce se întîmpla foarte rar, Taschner, redactorul-șef. Stînjeneala lor era evidentă. Își frecau mîinile, își dregeau glasul, pășeau pe loc, nu se așezară decît după ce Forster îi pofti morocănos să ia loc. Glaser nu făcea

parte din acest cerc. Totuși el ia parte, iese în evidență, isteț, abil, unul care dă mereu din cap, un copil alintat. Ar fi trebuit să iasă, prin fața lui Glaser, a oamenilor pe care ani de zile i-a considerat prietenii lui, să trîntească ușa după el, însă rămîne acolo prăbușit în el însuși, fără nici un semn de rezistență.

Toți încearcă să-l îmbuneze, ca Dorothee : Trebuie să înțelegi. Trebuie să înțelegeți, domnule Windisch. Dar înțeleg. Atunci e bine. El nu înțelege nimic. Îl cred un ratat ? Să fie într-adevăr incapabil să organizeze serviciul conform noilor orientări ?

N-ai fost de acord să coordonăm toate serviciile prin P.E.D.

Da. Mi se pare absurd, ce legătură are contabilitatea onorariilor cu salarizarea, sau înregistrarea anunțurilor cu cea a abonaților ? Nici una !

Urăște prescurtarea asta : P.E.D., prelucrarea electronică a datelor, cu care șamanii ăștia vor să lecuiască orice rană economică. De îndată ce harababura devenise completă, de îndată ce dezorientații deveniseră predicatori, judecători sau autoacuzatori, apăreau cu regularitate apostolii P.E.D.-ului, atot tămăduitorii.

Glaser a demonstrat —

Ce-a demonstrat ? A propus, a proorocit, s-a jucat cu tot felul de planuri ininteligibile. În rest nimic.

Nu-l nedreptățiți pe domnul Glaser.

Hetzel lua poziție fără nici un echivoc.

Cine nedreptățește pe cine ?

Hubert !

Lasă-mă-n pace, Forster. Noi ne-am spetit pe cînd nici în vis nu se gîndea cineva la rahatul ăsta de P.E.D. Nouă ne-au ajuns mașinile de calculat manuale, niște cutii mici care pîrîiau și scîrțiau, dar ne dădeau frumos cifrele. Și n-am stricat nimic cu jucăriile noastre, dimpotrivă, editura a ajuns mare. Am făcut noi prostii ?

Nu, domnule Windisch. Numai că timpul nu stă pe loc.

Cunosc lozinca asta, domnule Taschner, mai nou, omul a lăsat pe negîndite timpul în seama mașinilor, se închină în fața lor și zice că asta înseamnă progres.

Eu am crezut că sînteți de stînga. Acum argumentați mai conservator decît oricare dintre noi.

Ce legătură are asta cu stînga sau cu dreapta ?

Recunosc că n-a fost o idee prea grozavă.

Și ce înseamnă toată povestea asta ? Hubert se ridică ; ceilalți săriră și ei în picioare după o clipă de ezitare. Buna-cuviință nu le îngăduia decît mici porcării, crime civilizate.

Spune-o de-a dreptul, Forster. Ai găsit un succesor mai bun.

Chiar așa de departe nu sîntem încă.

Pentru voi e o treabă hotărîtă.

Hubert, știi —

Am știut, Forster. Acum nu mai știu decît că trebuie să vină un lingău mărunt ca ăsta, descurcăreț și înfigăreț și priceput la mașinării, pentru ca eu să fiu dat la o parte.

Glaser venise spre el. Hubert îl opri cu un zîmbet. Putea să-l înşface de guler pe individul ăsta, să-i tragă o mamă de bătaie chiar sub nasul bătrînilor ăstora, dar nu făcu decît să ridice din umeri şi să-i coboare la loc.

Ce-au discutat în urma lui n-avea să afle niciodată. Un om de treabă. Pur şi simplu a rămas pe loc. Unul din cei rămaşi de după război. Ba a mai şi început iar să bea.

Ar fi putut să-i povestească Dorotheei cît de repede te părăseşte puterea, ca şi cum ți s-ar fi luat de pe umeri un palton invizibil. Regele Laurin al coridoarelor. Ar fi putut să-i povestească cum se schimbă tonul, cum rugăminţile devin comunicări, iar amabilitatea obrăznicie. Ar fi putut să-i spună ce îl aşteaptă: compasiunea foştilor prieteni care aveau să-i explice că nici un birouaş mai mic nu i-ar slăbi influenţa, că secretara lui îi fusese repartizată lui Glaser numai din cauza cunoştinţelor ei. Ei schimbă, mută, reorganizează. Şi el a făcut-o.

De ce nu te împotriveşti? Glaser te-a tras pe sfoară.

Nu mă pun eu cu asemenea jigodii, Dorothee.

Dar ele se pun cu tine. Crezi că-i de ajuns să faci pe eroul, pe singuraticul de la bar, pe hoinarul în costum la două rînduri făcut de comandă?

Mă duc să mă culc, spuse el.

Te dai la o parte, îţi iei tălpăşiţa.



Sînt obosit și sînt sătul pînă-n gît.

Ești cu adevărat un molîu, Hubert, care face pe originalul. Tot timpul joci cîte-un rol.

N-avea s-o lase să-i strice poveștile. Mer-seseră ou toții prea departe.

## 27. S-A CUMPĂRAT O PĂLĂRIE

ARĂTAȚI PUȚIN ca Humphrey Bogart, spusese vînzătorul uimit de asemănarea pe care n-o sesizase decît după ce Hubert își pu-sese pălăria, borsalino-ul. Voise să-l ridiculi-zeze sau era o recunoaștere? Prețul exagerat nu începu să-l roadă pe Hubert decît după aceea. Cu aceiași bani ar fi putut să-și cum-pere un trenchi bun. Mergea puțin aplecat îna-înte, nu foarte repede, însă atent. Cu mîinile în buzunarele trenchiului. Cutele de pe chi-pul lui deveniră mai pronunțate. Își miji ochii. Nu mai simțea pălăria. Într-atît de familiară îi era deja și avea senzația că borul arunca în jurul lui o umbră, un cerc de singurătate bărbătească.

În mașină se întrebă o clipă dacă să-și scoa-tă pălăria. Avea senzația că arăta ciudat. Cine mai conducea mașina cu pălăria pe cap. Apoi se hotărî să rămînă cu ea, căci aruncînd o privire fugară în oglinda retrovizoare, evi-tîndu-și imaginea, înțelese ce scene treziseră în el dorința de a cumpăra borsalino-ul. Nu

amintirea lui Spade sau Marlowe, care oricum pălea, ci apariția lui Rick pe mizerabilul aeroport din Casablanca. Despărțirea din ceața serii. Împreună cu Capitain Renault îi așteptase nerăbdător pe Ilsa și Laszlo. Dacă scăpau avionul erau pierduți. Își trăsesese pălăria pe frunte, iar pumnii strînși de teamă și-i vîrîse în buzunarele trenciului. Veniră la timp. Aproape la timp. Va trebui să-l ucidă pe Strasser. Și Ilsa purta pălărie. Una din acele pălării plate, cu borul lat, cum erau atunci la modă. Vorbind între ei, hăituiți, pierzîndu-se unul pe celălalt, „*last night we said a great many things*”, borurile pălărilor se atingeau.

Portarul editurii îl privi uluit, răspunse cu întîrziere la salutul lui Hubert. Bună ziua, domnule Windisch. Sui cu liftul la etajul 6, străbătu coridorul, culegînd privirile ce-l urmau ca pe niște hîrtiuțe rupte, împrăștiate în vînt. Nici noua lui secretară, o femeie tînără, și așa intimidată, nu cutează să facă vreo remarcă. O clipă rămase nemișcat în mijlocul biroului său, rînji satisfăcut, își aruncă pălăria vioi pe un scaun. Lucră toată după-amiaza fără a fi deranjat. Telefonul suna mult mai rar ca înainte. Desigur, cei mai mulți îl căutau deja pe Glaser. Își puse în gînd să plece, ca de atîtea ori, mai tîrziu, cînd coridoarele vor fi deja goale, ușile birourilor stînd deschise, iar femeile de serviciu golind coșu-

---

\* „Aseară ne-am spus o mulțime de lucruri“ (engl.).

rile de hîntii în niște recipiente enorme. Telefonul lui Forster îi zădărnici planul. Ce-ai zice să trecem o clipă pe la Jimmy?

Pe la Jimmy? Sărbătorești ceva, Forster?

Nu. Doar așa. O inspirație subtilă.

Bine. Vin îndată.

Hubert își luă trenciul pe braț, iar pălăria în mîină. Se sfia să apară astfel în fața lui Forster. Dar la parcare, înainte să urce în mașina lui Forster, care îi promisese să-l ducă acasă și să-l ia a doua zi, Hubert își trase hotărît trenciul pe umeri, își puse pălăria, Forster privindu-l cum ai urmări un actor care se costumează, dar nespunînd nimic.

Forster intră primul la Jimmy și se opri la garderobă deși nu era nimeni acolo.

Dezbracă-te aici, îi ceru el lui Hubert.

De ce? Doar vezi după cuierele goale că toți au intrat în bar cu paltoanele pe ei.

Și ce dacă?

Dacă zici tu. Hubert își scoase trenciul și pălăria, le agăță în cuier. Arăta ciudat: un singur palton, o singură pălărie în garderoba goală. O melancolică natură moartă sau amintirea unei povești tari pe care lumea și-o spune la bar de ani de zile.

Charly se bucură, dar începu îndată să bombăne cînd văzu că ei nu se așezară la bar, Forster trăgîndu-l pe Hubert într-un colț întunecat.

Păi vă purtați ca o pereche de îndrăgostiți. Chiar sîntem, deși cam bătrîni, spuse Forster.

Aa, afaceri.

Dumneata o spui, dragă Charly. Adu-ne două whisky-uri duble.

Ce vrei, Forster? Vrei iar să-ți lauzi băiatul model?

Nu, Hubert. Chestia asta a trecut. Nu mai e nimic de făcut. Și e vina ta, nu a noastră. Chiar dacă încerci să te convingi că nu e așa.

Ei, da.

Să-ți explic ce înțeleg eu prin vina ta? Ca între prieteni, firește, Forster.

Cu sarcasme din astea nu faci nimănui vreun bine.

Dă-i drumul.

În primii ani, eu n-am remarcat, Hubert. Nici n-am cum să-ți explic prea bine. Tu ai muncit excelent. Da, ai avut idei formidabile, ne-ai ajutat să ieșim din rahat. Dar nici atunci n-ai fost — cum să spun: n-ai fost niciodată tu însuși. Simpatia ta pentru americani sau ceea ce credeai tu că sînt americanii. Felul tău de a vorbi. Cum te îmbrăcai. Nu sărea chiar așa în ochi pentru că pe atunci eram cu toții puțin într-o ureche.

Și tu?

Însă acum nu mai merge. Ai început să bei. Ai umblat prin baruri. Întreabă-l pe Charly.

Lasă bancourile, Hubert. Întotdeauna te-ai îmbrăcat, ei da, exotic.

Cum?

Păi, pasiunea ta pentru costume la două rînduri. Cine știe cum, tu-ți închipuiai că joci într-un film american.

Habar n-ai tu cum arată un cinematograf pe dinăuntru.

N-are importanță.

Nu.

Iar acum și pălăria !

Ce te privește ? E o pălărie frumoasă, foarte scumpă. Un borsalino.

Nu vrei să înțelegi, Hubert? Faci pe prostul?

S-ar putea, și apoi n-ai de ce să-ți faci griji cîtă vreme domnul Glaser se îmbracă discret, se poartă discret și în mod cert nu poartă niciodată pălărie — ia zi, Forster, oare mai sîntem normali ?

Asta te întreb eu pe tine, Hubert.

Eu sînt. Mă simt mai bine ca oricînd.

Te amăgești singur cu vreo poveste, Hubert. Asta e. Chestia cu taică-tău mai e cel puțin explicabilă.

Cu taică-meu ? Ce-i cu taică-meu ?

Hotelierul care a fost șef SS-ist.

Asta-i o calomnie.

Liniștește-te. Știm asta de ani zile. Hetzel a aflat. Nimeni nu ți-a luat-o în nume de rău. Fiecare a mai retușat prin chestionare. Numai că —

Numai că ?

Nu țipa așa. Vrei să afle toată lumea ?

Numai că ?

Vino, te duc acasă.

Nu încerca să scapi, Forster.

Atunci bine. Poate că te-ai mai ajutat cu minciuna și-n alte rînduri, înțelegi ? N-ai cum să n-ajungi la ideea asta.

Du-mă acasă.

Charly regretă că-l părăseau așa de repede. În cea ce-l privea pe domnul Forster, încă mai înțelegea. Din partea domnului Windisch, aproape c-o lua drept afront.

Nici chiar cel mai bun whisky nu-ți place întotdeauna.

Dacă așa stă treaba.

Are senzația că Forster l-ar tirî după el, un boxer căzut la podea, bătut măr, cu mintea golită de orice gând.

Forster îi ține trenziul, îi întinde pălăria.

Hubert se întrebă dacă din milă sau ironic.

Mulțumesc !

Stă în mașină lângă Forster fără să spună o vorbă. Au știut și lui nu i-au spus nimic, s-au amuzat pe seama minciunilor lui, a subterfugiilor lui, au fost curioși să vadă ce avea să mai inventeze ca să iasă basma curată, l-au avut la mînă mai mult de zece ani. Și totuși nu, căci cine e răspunzător pentru tatăl lui ?

Opresc în fața casei. Hubert spune : grădina asta n-o să arate niciodată ca lumea. Eu n-am timp, iar pe Dorothee n-o interesează. Acum arată ca o groapă de argilă. Mai încolo o să se sălbăticească.

O să dați de bucluc cu vecinii voștri, spune Forster, se apleacă peste el, deschide portiera.

Și cu scumpii noștri vecini.

Fă și tu un efort. Mîine dimineață vin să te iau.

Hubert se uită după mașină, își trage pălăria pe frunte. Poate că niciodată nu fusese atît de aproape de Rick.

Dorothee stătea în uşă, îl privea venind. El păşi încet, aşteptînd, spre privirea ei şi simţi cum îşi recapătă siguranţa, cum mer-sul îi devine exact. Văzu, împreună cu ea, cum se apropie un bărbat puţin aplecat înainte, cu pălărie şi cu gulerul treniului ridicat, ieşind parcă dintr-o lungă poveste încîlcită şi epuizantă.

Arăţi obosit.

Ea îl îmbrăţişează, îl sărută pe obraz. El o miroase, îi miroase pielea, închide ochii.

Chiar sînt.

Pălăria e nouă ?

Da.

Îţi stă bine. Dar te face să pari străin.

Străin ?

Eh, ție ți se potrivește.

Drăguț din partea ta că spui așa.

## 28. ASCULTĂ, DOROTHEE !

SEARA ACEASTA îl aşteptase. O seară plină de glasuri de făpturi încă neconturate, plină de poveşti începute şi întrerupte din lipsă de chef, dar care se voiau povestite mai departe. Oboseala îl făcea să vadă şi să audă mai clar ca oricînd. Dorothee cedă în faţa stării lui de spirit. În ultimele săptămîni îl gonise din casă cu reproşurile ei, îi reproşase incapacitatea de a lămuri lucrurile cu Glaser,

îi enumerase slăbiciunile, o litanie jalnică, îl făcuse papă-lapte, impotent, fanfaron, iar el se pitise în camera lui, aproape că se sufocase de cîtă furie adunase în el. Poate că ea se temea că el ar putea să lase totul baltă, să dispară fără un cuvînt. Poate că o avertizase Forster, cu care ea se sfătuia uneori.

Ai mîncat deja de seară ?

Da, minți el, căci vroia să rămînă în apropierea lui. Ea îi aduse într-o carafă niște whisky fără gheață și cu apă, cum îi plăcea lui, dar nu se așeză lîngă el, ci în fața secrétaire-ului, își făcu de lucru în tăcere, așteptă. Tăcerea îi făcea bine lui Hubert, îi dădea siguranță. El privea pe fereastră spre Feldberg-ul care prin ploaie și întuneric se putea doar bănuî, și știa că povestea lui era gata de spus, că imaginile și figurile se ordonaseră și căpătaseră sens. Era deja acolo unde nu fusese niciodată. Deodată îi recunoștea iar pe toți cei ce-și schimbaseră numele în amintirea lui, începeau să vorbească și să acționeze.

N-am fost întotdeauna așa. Cîndva am luptat, murmură el.

Ce zici, Hubert ?

Ascultă, Dorothee, vreau să-ți povestesc ceva ce n-am povestit încă niciodată, ceva de care nu pot să scap și la care mă gîndesc într-una. De aceea mă port deseori inexplicabil pentru tine, pentru voi. Rămii acolo, te rog, ascultă-mă și nu interveni. E atît de greu să începi.

Avea în urechi un ton pe care îl adoptă. În fond se asculta pe el însuși. Tensiunea îl cuprinse în asemenea măsură, încît se sculă



în picioare, pași de colo-colo prin cameră fără a-i da vreo atenție Dorotheei. Nu mai asculta decît glasul care începu să-i răsune și-i povesti cum fusese.

Trebuie să încep cu Anna. Cu Prerau.

Despre Anna ai mai vorbit odată.

Te rog, nu mă întrerupe, Dorothee. Anna avea împreună cu mama ei un hotel în Prerau. Nu un hotel de lux. Un hotel tihnit pentru familii, călători. Avea o bucătărie bună. Maiorul meu mă trimisese la ea, la Anna Slotosch, cu o scrisoare. Poate că el cunoștea familia Slotosch de mai multă vreme. Habar n-am ce legătură exista între ei. În orice caz, de fiecare dată primeam o șuncă în schimbul scrisorii. Compania noastră era cantonată la Meserîch. Nu-ți poți închipui în ce hal ne plictiseam, în ce hal mă aducea munca în cancelarie. Mereu același lucru. Călătoriile de serviciu la Prerau erau pentru mine o minunată variație. Și cum bătrîna doamnă Slotosch zăcea la pat, aveam de-a face tot timpul cu Anna. Nu știu cum să ți-o descriu. Cînd mă gîndesc la ea, nu-mi vin în minte decît contradicții. Avea părul blond platinat, dar făcea impresia unei țigănci. Avea nasul lat, fața ciudat de grosolană, dar cînd o priveai cîteva clipe părea delicată, feciorelnică. De fapt, era slabă grațioasă. În brațele mele devenea grea și opulentă. M-am îndrăgostit de ea. M-a cucerit cu tot felul de nimicuri. De exemplu vorbea cu accent boemian. Asta îmi plăcea. Și-și îngrijea mama bolnavă cu mult devotament și gingășie. Îmi

amintesc că-i făcea supă de chimen și jura că era cel mai bun leac. Ne purtam ca niște smintiți, trăiam în afara timpului. Între călătoriile la Prerau eram mort, nu gîndeam nimic, ascultam doar comenzile. Anna m-a învățat viața.

Ai fost în legătură cu ea după război?

Nu. Hubert se așează pe pervazul ferestrei. Dorothee ședea ciudat de țeapănă în fața *sécrétaire*-ului, cu spatele la el.

Rămîi așa, spuse el. N-am avut de două ori aceeași cameră. De fiecare dată, bătrînul portar îmi dădea alta. De fiecare dată, ea venea noaptea și rămînea pînă se lumina de ziuă. Nu mi-am putut închipui că avea să fie altfel vreodată. Mergeam la plimbare, ea îmi prezenta lumea. Adevărate duminici de orășel de provincie. Despre viitor nu discutam. Nu m-aș fi încumetat niciodată s-o cer în căsătorie. Am presupus că ea n-avea să se lege vreodată, era tot atît de înrudită cu amazoanele cît și cu hetairele. Cînd spun asta, iar nu știu dacă se potrivește. Poate că ne purtam ca niște copii sau intangibili. Aveam jocurile noastre, preferințele, semnalele noastre. De exemplu, cînd intram în hotel fluieram încet „*Good bye Johnny*“, iar ea îmi răspundea de undeva: „Frumos a fost cu mine și cu tine, dar ce păcat, dar ce păcat, că veșnic nu poate ține“. Cunoști șlagărul ăsta, Dorothee? Pe atunci îl cînta toată lumea. Noi îl cîntam fără să luăm în serios mesajul lui banal.

La un moment dat a apărut Nesvadba. Un personaj secundar, cum mi s-a părut mie, un

vechi prieten, abia luat în seamă, al casei. M-am înșelat, vroiam să mă înșel. Ar fi trebuit să observ cât de familiar se purta el și că doamna Slotosch îl trata ca pe un fiu. N-o vedeam decît pe Anna. Totuși, vizitele lui Nesvadba începeau să mă neliniștească. Pe cât se pare făcea parte din rezistența cehă, despre care se șușotea la noi în cazarmă, de care mai toți făceau haz. Se zicea că cehii n-ar fi buni de nimic. N-ar avea curajul sîrbilor, polonezilor, francezilor. Preferau să colaboreze, un popor de soldați Svejck. De ce nu? Dar Nesvadba nu era un Svejck. Mă țineam departe de el. Cînd venea el, Anna se schimba. Era ca și cum și-ar fi desprins viața de a mea. Abia dacă pot să mă exprim. Mă auzi, Dorothee?

Da, povestește mai departe.

La sfîrșitul lui patruzecișitrei — de fapt era aproape un an mai tîrziu; schimbă data fără să șovăie, minți, nu minți, căci altfel n-ar fi avut destul timp pentru poveste — deci la sfîrșitul lui patruzecișitrei se termină totul. Poate că mă așteptasem la asta. Unitatea noastră a fost transferată la Brno, eu m-am îmbolnăvit, am zăcut cîteva săptămîni în lazaret. De la Anna n-am primit nici o veste. Eram prea slăbit, prea fără chef ca să-i scriu sau să-i telefonez. Ea plecase. Era destul de dureros.

În vreme ce vorbea, Hubert căuta explicații pentru anumite legături care deodată păreau imposibile, dar frazele îi erau mai rapide decît gîndurile, îi înlăturau nesigu-

ranța, și, ca într-un vis, se năpustea spre un loc, o încăpere în care se adunau persoanele la care se gândise, pe care le uitase, pe care și le închipuse. Pe nesimțite devenise o parte din această lume mult dorită.

N-ai mai văzut-o niciodată ?

Ba da. Ba da. Dar mai întâi s-au petrecut o grămadă de nebunii. Maiorul Lauer a jucat iar un rol important. După eliberarea mea din lazaret m-a chemat la el. Mi-a atribuit merite pe care nu le aveam. Eu nu făceam altceva decât să stau liniștit la cancelarie, atîta tot. Chiar în mijlocul discursului lui a apărut un ofițer pe care nu-l cunoșteam, m-a cercetat din ochi și m-am simțit destul de părăsit. N-am să intru acum chiar în toate amănuntele, cum au făcut ei atunci. Ofițerul necunoscut era, cum s-a constatat, de la contraspionaj. El și maiorul Lauer urziseră un plan care se baza numai pe neînțelegeri. Și anume Lauer presupusese încă de pe cînd eram la Meserič că eu aș vorbi ceha. Eu nu l-am contrazis niciodată. Pentru un soldat, orice poate constitui un avantaj, înțelegi. Lauer mai credea și că eu aș cunoaște Cehoslovacia încă dinainte. În orice caz mi-au propus să preiau de formă o circiumă din Brno, care fusese deschisă, dar al cărei proprietar dispăruse fără urmă, și care era frecventată cu precădere de cehi. La început m-am apărat din răspuseri. Cei doi nu cedau. Lauer prețuia că, fiind dintr-o familie de hotelier, trebuia să am ceva experiență.

Hubert se mira cum se îmbinau minciuna și adevărul într-o a doua realitate pe care, po-

vestind, o stăpînea cu mare ușurință, în care de la o frază la alta se simțea tot mai acasă la el.

Oricum, ar fi putut să-mi dea un ordin. Deci am cedat. Să mă gîndesc n-am mai apucat. Totul era pregătît. Un domn în civil și foarte tăcut m-a condus în oraș pe căi ocolite. Am parcat în apropierea vechii primării, mai departe am mers pe jos. Acum ar trebui să-ți poți închipui cum arată Brno-ul, Spielberg-ul, această imensă fortăreață cu cazematele ei, domul și primăria, piața și gangurile și ulițele înguste dimprejur. În arcadele primăriei atîrnau de tavan o roată și un balaur împăiat. Habar n-am de ce. Probabil erau simboluri din mituri și legende. Plimbîndu-mă noaptea, toate acestea mă nelinișteau. Însoțitorul meu m-a condus prin piață, apoi am cotit într-una din acele ulițe în care putea mereu, înăbușit, ca și cum istoria s-ar fi depus. În capătul ei stătea de-a curmezișul o casă spoită cărămiziu, transformînd-o într-o fundătură. Ferestrele și ușile erau acoperite de obloane. M-am gîndit că întreaga casă dormea. Deasupra portalului stătea scris cu litere ornamentate „Bodega Sedlacek“. Dedesubt însă fusese agățată o firmă de lemn pe care strălucea lacul proaspăt : „La Hubert. Cafenea și bodegă.“

Lucraseră repede, era vrăjitorie curată.

Sună a născocire sau vis, Hubert.

Dar e adevărat. Ascultă, te rog. Fără să spună ceva individul a deschis o ușă laterală, am urcat o scară îngustă și criminal de abruptă, tipul a mai deschis o ușă, apoi a zis în

sfârșit : aici locuiți dumneavoastră. Era o locuință plăcută, de modă veche. O aranjase cineva căruia cu siguranță nu-i trecuse nici o clipă prin cap s-o părăsească pentru mai multă vreme, nicicum să dispară fără urmă. Probabil că aş fi rupt-o la fugă dacă omul acela n-ar fi stat mut și amenințător lângă mine. Curînd am început să mă mișc prin locuință, prin salonul minuscul, prin dormitor sau bucătărie, atît de nestîinjenit de parcă eu aş fi aranjat-o, de parcă n-aş fi fost nici o clipă în altă parte.

Tipul mi-a arătat totul. Pe pat erau întinse două costume, cămăși, toate hainele civile necesare.

Uniforma o scoateți, mi-o dați s-o iau cu mine chiar acum, a spus el. Așa am făcut. Mă privea de parcă transformarea unui caporal din armata germană într-un civil, un proprietar de cîrciumă, ar fi fost ceva obscen. A împachetat uniforma grijuliu într-un geamantan care era pregătît. Se gîndiseră la toate amănuntele. La despărțire mi-a spus : să nu vă speriați dacă o să primiți curînd vizita cuiva. E pianistul, domnul Josef Doležal. V-a fost repartizat. Fiindcă localul a avut întotdeauna un pianist ca element de atracție. E ceh. Un colaborator. Tipul a scuipat cuvîntul ăsta ca pe un sîmbure în care mușcase din greșeală.

Într-adevăr : abia ieși unul, că a și apărut celălalt. Doležal. L-am îndrăgit în scurt timp. Ce-nseamnă colaborator. El n-a fost niciodată. Sau dacă a fost, atunci numai în

aparență. Pe el puteam să mă bizui. Stătea în ușa, mi-a spus : servus, o namilă de om cu fața rumenă și rotofeie schimonosită de un rinjet permanent.

Sînt Josef Doležal, pianistul, s-a prezentat el. Dar spuneți-mi Beppo. Apariția lui m-a făcut să rîd. A rîs și el. La patru trebuie să deschidem, a spus el, pe urmă avem de lucru pînă la unșpe. Mai vine și o chelneriță, doamna Spacek, și două femei la bucătărie. Așa că am face bine să fim cu ochii în patru. Cum să vă spun ? m-a întrebat el.

Hubert, i-am răspuns eu. A clătinat din cap gînditor. Nu, am să vă spun șefule, e mai bine.

Cum credeți, cum crezi, Beppo.

Așa cred.

O altă scară, tot atît de abruptă, ducea de-a dreptul în local. Beppo a deschis o ușa prevăzută cu bucăți de sticlă șlefuită, m-a tras după el. Era ca o întîlnire dintre vis și vi-sător. De ce îmi trebuise atîta timp pentru a găsi drumul înapoi, în șura asta frumoasă ? Lumina se strecura în fișii subțiri prin obloane. Duhnea a fum stătut, a bere vărsată. Dușumeaua de lemn bătătorită și crăpată lucea de cît fusese frecată.

Frumos, am spus.

Frumos ? a întrebat Beppo.

S-a așezat la pianul care dracu' știe de ce stătea pieziș în fața barului, încurcînd pe toată lumea, pe care însă nu l-am mutat niciodată de acolo, și a cîntat cîteva măsuri.

Cunoașteți bucata asta? m-a întrebat el și a fluierat începutul lui *Good bye Johnny*.

Firește, am spus eu, cum să n-o știu. Îi cunosc pe Ceaikovski, și Smetana, și Beethoven. De ce nu și melodia asta de Peter Kreuder. El a scris-o?

Da, Beppo.

A început s-o și fredoneze, știa tot textul pe dinafară; eu mă plimbam printre mese, vedeam cîrciuma plină de oameni, auzeam zumzetul vocilor, știam totul dinainte, eram pregătit și — oricît de trăsnit ar părea acest lucru — fericit. Numai că șlagărul mi-a tulburat, mi-a rănit deodată amintirea.

Termină cu tîmpenia asta de cîntec, Beppo. Să nu-l mai cînți niciodată, auzi, niciodată, i-am poruncit.

Pe atunci aveai abia douăzeci de ani, Hubert, spuse Dorothee.

Da.

Nu prea pot să-mi imaginez așa ceva.

Nu mă întrerupe, te rog. E adevărat. Povestea e adevărată. Cineva a bătut la ușă. Beppo s-a întrerupt din cîntat. Ne-am privit speriați, apoi Beppo a rînjit. Trebuie să fie Manja Spacek, a spus el. Nu sînt sigur că se poate stabili precis ce sau cine e urît, dar Manja Spacek putea fi desemnată ca etalon. Corpul ei putea fi asemănat cu cel al unui copil care nu mai crește, ci îmbătrînește. Piciorușele ei subțiri o purtau ca vîntul și ca gîndul între masă și teighea, brațele ei subțiri duceau tăvi încărcate cu vîrf, iar fața ei era cea a unui copil bătrîn și înțelept. Ochi



minuscule, iuți, incolori sub o frunte bombată rahitic. Un nas ascuțit în contradicție cu o gură plină, aproape rotundă și o bărbie teșită. Părul deja cărunț și-l pieptăna rar, dar îl tundeă cu regularitate. Pretindea că era fiica unui bancher care dispăruse de câteva vreme. „Dispărut“ însemna : capturat, deportat, ucis. Manja Spacek era o lovitură în plin. Se potriveaua cu noi. La bani se pricepea bine de tot. Am lăsat contabilitatea în seama ei, pe unii clienți îi sfătuia cum puteau să-și salveze pentru vremuri mai bune puținul pe care-l economiseră, iar când făcea socoteala se ținea cu încăpăținare de regula potrivit căreia cehii nu puteau plăti decît în coroane, iar nemții, dacă nu se putea altfel, și în mărci. Cumsecădenia ei era plină de judecată, iar judecata ei plină de cumsecădenie. Fără ea am fi pățit-o de multe ori. Îmi amintesc cum și-a pus șorțul alb, a răsucit robinetul ca să vadă dacă era bere în butoi, apoi a scos dintr-un sertar o sticlă de șliboviță, a umplut trei pahare cu vîrf, am ridicat paharele, Manja a murmurat : no, pentru supraviețuire !, cum a ridicat obloanele și toată sărăcia localului a devenit vizibilă. Cînd a deschis ușa a spus : să vedem cine va fi primul mușteriu. Dacă ne-aduce noroc sau nu.

Primul mușteriu n-a fost un mușteriu. A fost un polițist ceh. Sub protectorat, cum se numea Cehoslovacia după voința lui Hitler, existau și d-ăștia. De cele mai multe ori, acești polițiști auxiliari exagerau, vroiau să le arate nemților ce înseamnă să fii autori-

tar. Căpitanul Navratil! O figură, ți-o spun eu. Și un om. Șmecher, dat naibii, curajos. Arăta ca un franțuz și scotea asta în evidență. Purta o mustăcioară îngustă și îngrijită, à la Menjou. Eu îi luam masca în serios și nu-i spuneam decît „*mon capitaine*“ \*. Asta îi plăcea. Lui Navratil îi datorez probabil viața.

La această primă apariție a cam făcut pe grozavul, mi-a cerut autorizația, i-a pus pe Beppo și pe Manja să-i arate pașapoartele, știa probabil totul, era inițiat și o făcea pe misteriosul. Dracu știe de ce m-a speriat în asemenea hal și de ce le-a făcut mai târziu asemenea figuri unora dintre clienți. Probabil că n-avea voie să se deconspire. Nimeni dintre noi nu era el însuși. Epoca eroică făcea din eroi lași, din lași ucigași și din ucigași eroi. Nu mă întreba cum am ajuns la caracterizarea asta.

Dar o ticăloșie de-a lui Navratil n-am iertat-o niciodată. Printre clienții regulați se număra și Ujlacki, un ungur mic și timid. Poate-l cunoști pe Peter Lorre, actorul. De el îmi amintea. Uneori părea că se sufocă de tristețe. Cine știe cum eșuase Ujlacki la Brno. Juca zaruri, tot mereu ademenea clienții să joace cu el. Asta era interzis. Navratil pur și simplu se făcea că nu vede. Dar cînd afluența de clienți a început să devină tot mai mare, cînd pînă și bonzii naziști au început să prefere birtul lui Hubert altor locale, cînd un

---

\* Căpitane (franc.).

agent al Gestapo-ului, pe nume Stössel, s-a cuibărit la noi împreună cu alți tovarăși de-ai lui și i-a gonit pe unii dintre clienții cehi, când Stössel și-a manifestat fără ocol nemulțumirea față de îndeletnicirea lui Ujlacki, Navratil a intervenit. Ujlacki fiind ungar, Navratil putea să-l aresteze, ceea ce în cazul nemților nu-i era permis.

N-am uitat nimic, nimic. Era ora de vîrf. Ujlacki juca cu niște cehi. Nu băteau la ochi, stăteau la o masă lăturalnică. Beppo improviza la pian ; nimeni nu-l asculta. Stössel răcnea laolaltă cu cei din gașca lui. Navratil a apărut însoțit de patru polițiști cehi și doi agenți nemți. Într-o clipă, gălăgia a încetat. Eram veșnic pregătiți pentru tot ce putea fi mai rău. Navratil s-a îndreptat spre Ujlacki, care, concentrat asupra jocului, nu observase nimic. S-a postat în spatele scaunului lui Ujlacki și a spus : domnule Ujlacki. Acesta a sărit în picioare. Vreți, vă rog, să ne urmați. L-am privit pe Ujlacki. În ochii lui s-au ivit experiențele și spaimile tuturor urmăriților de pe acest pămînt. Erau ochi porniți deja la drum, dar care se dăduseră totodată bătuti. Ujlacki a răspuns în auzul tuturor : da, dar pot să-mi mai încasez ciștigul ? Vă rog. Navratil a urmărit atent tranzacția. Ujlacki a luat bancnotele, a făcut cîțiva pași în fața lui Navratil, a contemplat visător coroanele, le-a împăturit, și le-a vîrit în buzunar. Apoi a rupt-o la fugă. Era iute. Învățase să fugă. În mîna lui se ivise brusc un revolver. A urcat în fugă scara ce ducea spre locuința mea, voia

desigur să iasă pe ușa laterală. A tras. Ceilalți au tras mai bine. Cei doi polițiști nemți l-au tirat în dosul tejghelei. El mergea între ei și bîiguia : Hubert, Hubert. Ca și cum eu l-aș fi putut ajuta. Dacă închid ochii, îl aud văitîndu-se și acum, și-i văd capul chircindu-i-se în mii de spaime, fața aceea a lui Peter Lorre. Scuză-mă.

Hubert iese din cameră. În antreu izbucnește în hohote, se reazămă de perete. Cu povestea asta inventată s-a făcut singur să plîngă. Nu e a lui ? Nimeni în afara de el nu i-a cunoscut pe Ujlacki, Navratil, Manja și Beppo. Vrea să povestească mai departe, să-și îmbogățească cu imagini viața lui mizeră.

Dorothee nu mai stă în fața *secrétaire*-ului, ci pe divan.

Te afectează mult, Hubert.

Destul.

Nu vrei să te oprești ? Poți să povestești mai departe mâine seară.

Nu.

Cum a fost cu Anna ?

A apărut pe neașteptate, neanunțată, în vara lui patruzecișipatru.

Nu singură. Înainte să-ți povestec despre Anna, trebuia să-ți mai spun ceva despre nopțile noastre. Acea oră sau două, după ce închisesem localul la unsprezece fix, îmi plăcea cel mai mult. Ora de închidere trebuia respectată cu strictete, patrulele nu te iertau pentru nimic în lume, în special copoi, poliția militară nu. Sirenele urlau tot mai des și trebuia să fugim în pivniță cu clienți cu

tot. Pînă și asta o luam în glumă. Bucurați-vă de război, pacea va fi groaznică, era una din parole. Cinismul era în floare, se vorbea despre sfîrșitul lumii ca despre un incendiu dintr-o odăiță. Deîndată ce ultimul client părăsise localul, iar Manja trăsesese obloanele, eu treceam în dosul tejghelei, spălam paharele, Manja încheia socotelile, aducea, blestemînd, contabilitatea la zi, în vreme ce Beppo zdrăgănea un piculeț din Ceaikovski, un piculeț din Smetana, muzică de fond, cum îi spunea el. Uneori, nu întotdeauna, se ajungea la niște discuții lugubre. Manja pomenea de un evreu pe care pînă către sfîrșitul lui patruzecișidoi îl întîlnise încă cu steaua pe palton, prin parcul de lîngă dom, și care acum parcă dispăruse de pe fața pămîntului. Probabil că l-au dus la Theresienstadt. Sau în Polonia, a spus Beppo. Vorbele lor treceau pe lîngă mine și totuși mi se întipăreau în minte. Șușoteau despre crime, nenorociri, eu învățam de la ei. În fond, începeau treptat să capete încredere în mine, nu se mai temeau să-l înjure pe Beneș, ca Beppo, sau să-i ia partea, ca Manja; își aminteau de comuniști, de social-democrați, de vechi susținători ai lui Masaryk și se-ntrebau mereu unde or fi rămas. Încrederea lor mă fortifica, înțelegi? Cînd ne mergea bine mai beam cîte un pahar, stăteam la taifas. Ei doi plecau întotdeauna împreună. Eu zăvoram ușa după ei, nu știam, n-am știut niciodată unde locuiau, mă duceam sus, mă culcam, dormeam pînă dimineața tîrziu. Apoi

se putea întâmpla ca Beppo să sune deja, mă ajuta sau încerca melodii la pian. Era tot atât de singur ca și mine. Anna stătea în ușă. Trebuie că stătuse acolo mai multă vreme. Cu impermeabilul ei și cu bereta trasă peste urechea stîngă.

Ce înțelegi tu prin realitate, Hubert?

Știi, poate că nici nu era îmbrăcată așa. Numai că eu nu mi-o pot închipui altfel. De aceea. Anna nu mi-a dat atenție, și-a croit decisă drum prin mulțime — adesea stăteau clienți și printre mese — și abia atunci l-am observat pe însoțitorul ei. Nesvadba. Era o apariție, crede-mă! Anumite persoane trebuie că-l cunoșteau ca pe un cal breaz. Pe Stössel parcă îl lovise trăsnetul, în sfîrșit încetase și el o dată să zbiere. Navratil, care stătea lângă mine la tejghea, era atât de perplex, încît a gemut cu zgomot „Iisuse Cristoase“.

Cineva trebuie că le făcuse loc celor doi. Deodată, nici una din mesele de la fereastră nu mai era liberă. Ei s-au așezat. Nesvadba părea că savurează agitația stîrnită. Anna se arăta indiferentă de parcă zilnic i se întâmpla așa ceva. Eu n-o vedeam decît pe ea. Tensiunea slăbi repede. Beppo începu iar să cînte. Oamenii flecăreau din nou. O asemenea cîrciumă e un fragment de lume. Desigur exagerez. Însă așa am început atunci să gîndesc. Fiecare seară comprima la un loc experiențele mai multor ani. În relațiile cu clienții, ale căror destine tăcute totuși mă apăsau, am devenit mai viclean și mai singuratic. Nu mai

eram un novice. Eram respectat. Doar Manja mai îndrăznea să mă dojenească noaptea, când rămîneau în trei, când mă văicăreau de una sau de alta : ești un puști, un puști fără minte, și asta ai să rămîi.

Navratil și-a revenit din șoc și mi-a șoptit la ureche : Știți cine e, Iisuse Cristoase, cine e ? Jan Nesvadba, cel căutat. Nu cumva să fie arestat. Un intim al bietului nostru ministru Hacha, care, de fapt, nu e președinte și nici Nesvadba nu e intimul lui, ci doar se crede despre el că ar fi fost unul dintre cei care au pus la cale uciderea lui Heydrich, el e ceea ce se cheamă omul din umbră, Iisuse Cristoase, și acum uite-l că intră, nici una, nici alta, pe ușă, cu o femeie frumoasă, bea un Budweiser, ceea ce nu poate fi adevărat, dar totuși e, o văd cu ochii mei.

Nu vă enervați, *mon capitaine*, am spus.

Cum să nu mă enervez când văd asemenea nebunie ?

Mai bine uitați-vă la Stössel.

N-o să-i facă nimic, cel puțin nu aici. Trebuie să evităm orice zarvă, așa sună dispozițiile. Fiindcă Nesvadba e un fel de sfînt pentru poporul ceh.

Și pentru dumneavoastră, *mon capitaine* ?  
Sînt eu poporul ?

N-aș zice că asta-i impresia pe care mi-o faceți. În vreme ce eram ocupat cu Navratil și mă gîndeam la Nesvadba, iar toate temerile mele din zilele de la Prerau erau confirmate, ba chiar depășite de realitate, în vreme

ce turnam mecanic bere în pahare și luam spuma, Anna se dusesese la Beppo, discutase în șoaptă cu el, se certaseră, îl convinsese să cînte exact ce nu voiam eu să ascult, dar trebuia să ascult acum, și Beppo a început, tă-răgănat, de parcă ar fi fost un marș funebru : „*Good bye Johnny*“.

S-a lăsat liniștea. Beppo mai mult spunea cuvintele decît le cînta.

„*Good bye Johnny, good bye Johnny !*

Frumos a fost cu mine și cu tine,  
dar ce păcat, dar ce păcat că veșnic nu poate  
ține.

*Good bye Johnny, good bye Johnny !*

Sufletul nu mi-l îndurera !

În căutarea fericirii eu voi cutreiera.

Chiar dacă acum inima de chin mi se zbate,  
peste o sută de ani toate vor fi uitate.

*Good bye Johnny, good bye Johnny !*

Cel mai bun prieten tu mi-ai fost.

Și cîndva, cîndva,

Fie în ceruri, fie-n infern,

laolaltă din nou vom fi.“

Un text idiot. Mă apăram de tot ce reușisem să lepăd, de prezența Annei și de legenda lui Nesvadba. Manja, care tocmai înșira niște pahare pe o tavă, mîrîi spre mine : Ce-ai vrea ? Goethe sau Schiller în spelunca asta ? Doar îți merge la inimă, băiete. Lasă lucrurile așa cum sînt.

E-n ordine, Manja. Avea dreptate. Mi-era rușine de tulburarea mea și dădeam vina pe cine nu trebuia.



Du-i lui Beppo o şliboviţă, în mod excepţional.

Asta-i deja altceva, şefule. Impertinenţa Manjei m-a făcut să-mi revin.

O cunoaşteţi pe femeie ? m-a întrebat Navratil.

Da. De la Prerau.

O iubiţi, nu-i aşa ?

Cele mai simple întrebări au adesea un ecou multiplu. Ce era să-i răspund ? Că am iubit-o, că am uitat-o, că n-am uitat-o niciodată ? Că mi-a inspirat teamă, că mi-era superioară ? Că am spălat putina ? Am dat din cap ; n-avea decît să înţeleagă ce vroia. Dat fiind că era curios ca nimeni altul, că orice indiciu îl făcea să scurme în urma lui, că broda opere întregi dintr-o anecdotă cît de mică, ştiam că întrezărea o iubire tragică şi aştepta lacom să vadă continuarea.

Hubert îşi trage răsufierea. Nu trebuie să se mai gîndească, momentele povestirii decurg unul dintr-altul, îi vede pe toţi, le-a luat şi le-a dat numele, totuşi şovăie să povestească mai departe. Acum nu va mai putea rămîne spectator, acum va trebui să acţioneze.

Dorothee întreabă : ai vorbit cu ea ?

Da.

Cînd te ascult, cînd încerc să-mi închipui toate astea, te înţeleg niţel mai bine.

De aceea îţi povestesc.

De ce-ai tîrît povestea atîta vreme după tine ?

N-aş putea să spun. Poate că mai întîi a trebuit s-o găsesc.

Încă în seara aceea ai vorbit cu Anna ?

Da. De fapt, aventura cu Nesvadba a durat câteva zile. Pentru mine însă, ea se înghesuie într-un interval mult mai scurt și mai agitat. Navratil a fost cel care m-a provocat s-o salut pe Anna. Mi-a propus să mă însoțească, de parcă ar fi fost vorba de vreo călătorie obositoare sau de niște tratative anevoioase.

Îmi va fi de ajutor, *mon capitaine*.

Navratil și cu mine parcă patrulam printr-un sector, ne opream pe la mese, pălăvrăgeam, priveam partidele de cărți, dădeam sfaturi absurde, ne apropiam cu precauție de Nesvadba și Anna. Ei observau amuzați atacul nostru. Nesvadba nu părea a se sinchisi de iminenta amenințare. Atenției lui Stössel îi răspundea cu un suris prietenos. Nu eu mă îndreptam spre ea, ci ea spre mine. Să nu mă înțelegi greșit. Ea a rămas la locul ei, privea spre mine, însă chipul ei devenea tot mai mare, îmi domina privirea. Era frumoasă, plină de taină pentru mine. Am crezut că pot citi în ochii ei larg deschiși că nu mă iubea decât pe mine. Doream ca ea s-o spună, de față cu Nesvadba, Navratil și ceilalți clienți. Dar de pe buzele ei întredeschise nu s-a desprins nici un cuvânt. Așa mi s-a întipărit imaginea ei. Așa o văd. Până azi.

Navratil a făcut prezentările ca și cum amîndoi mi-ar fi fost necunoscuți. S-a înclinat cu eleganță, ca un ofițer francez, și a întrebat : Doriți să vorbiți cu domnul Windisch, stimată doamnă, nu ?

Nesvadba sărise în picioare. Există o po-  
litețe care exprimă durerea. Am spus : Bună  
ziua, Ilsa.

De unde pînă unde Ilsa ? Cum ți-a venit  
numele ăsta ?

Iartă-mă.

Numele fusese evocat de imaginea ei. Două  
amintiri se amestecaseră, timpurile se între-  
pătrunseseră. Întrebarea rapidă și bănuitoare  
a Dorotheei abia dacă-l afectase, căci între  
timp Ilsa și Anna deveniseră una și aceeași  
pentru el.

Iartă-mă. M-am gîndit la o femeie pe care  
am cunoscut-o după război și care-i semăna  
Annei. E mult de-atunci.

Am spus : Bună ziua, Anna.

Ea a răspuns : Bună ziua, Hubert.

Navratil, regizor mai mult din dispreț pen-  
tru oameni, ne-a contemplat satisfăcut, apoi  
s-a întors spre Nesvadba : Iar acesta e pan  
Nesvadba, un ceh celebru, sau să spun rău  
famat ? L-am salutat pe Nesvadba.

Navratil a întrebat : Îl cunoașteți pe dom-  
nul ? Vroiam să-i explic. Nesvadba mi-a luat-o  
înainte : ne-am cunoscut în treacăt. Navratil  
a întrebat dacă ne puteam așeza pentru o  
clipă la masa lor. Am luat loc, ne căutam cu-  
vințele. Nesvadba a remarcat în joacă : e o  
cîrciumă drăguță. Vă felicit pentru această,  
cum să spun, realizare. Pe mine mă împingea  
dracu', am încercat să adopt și eu tonul său  
ironic : Dați-mi voie să vă felicit și eu.

Pentru ce ?

Pentru curajul dumneavoastră, pentru politica dumneavoastră.

Mulțumesc, mi-a răspuns el foarte serios, e ceva important pentru mine, încerc să-mi aduc și eu aportul.

Cu toții încercăm să ne aducem aportul, am spus eu. Dar dumneavoastră reușiți măcar să-i derutați pe cei puternici.

Navratil, pentru care discuția lua o întorsătură primejdioasă, o întrebă pe Ana : De fapt, dumneavoastră și Hubert unde v-ați cunoscut ?

În hotelul Slotosch. Venea să ia cîte o șuncă.

Mă trimitea un maior din *Wehrmacht*, am spus eu, și aterizam în Prerau ca un soi de Svejek. Un Svejek pentru sfîrșitul de săptămînă. Le țin minte pe toate.

Nu, a spus Anna, și acest nu era un da duios la adresa trecutului nostru comun și pierdut, o declarație de dragoste retrospectivă.

Îmi amintesc de toate amănuntele. De supa de chimen pentru doamna Slotosch. Cum se simte mama ta ?

Foarte bine. Se descurcă și fără supă de chimen.

Navratil a rîs : Windisch, păi astea-s trăsături omenеști. Cred că Annei îi datorăm transformarea asta.

Nesvadba s-a ridicat brusc în picioare : Nu mi-o lua în nume de rău, Anna, dar e timpul să plecăm.

Așa e, a confirmat Navratil. Acuși se face ora de închidere și ca polițist țin să fie respectată.

Sper să ne revedem, a spus Nesvadba. Mă tem că da, spuse Navratil.

Veniți cît de curînd, am spus eu, oricînd doriți.

Spune-i pianistului, m-a rugat Anna, că-i cer încă o dată scuze și-i mulțumesc. Mi-am amintit de cîntecul nostru.

Îi spun.

Cîntă foarte bine.

Înainte să fi venit tu, Beppo nu l-a cîntat decît o singură dată.

Noapte bună.

Noapte bună.

Nu uitați să vă prezentați zilnic la poliție, pan Nesvadba, a spus Navratil.

Cum aș putea ?

Navratil îi urmă pe cei doi ; Stössel plecă și el. Ca și cum ar fi vrut să continue discuția noastră, Beppo cînta niște variațiuni pe tema lui Johnny.

Am rugat-o pe Manja să aibă grijă ca cel mult într-o jumătate de oră clienții să plătească și să părăsească localul. Inclusiv naziștii beți. Nimeni n-are privilegii. Eu mă duc o clipă sus, mă întorc îndată.

M-a mîngîiat pe obraz cu mîna ei aspră. Ești într-adevăr un băiețel prostuț.

Nu reușeam să-mi recapăt calmul, să mă liniștesc. Sus, în micuțul salon, mă aștepta tipul care la vremea respectivă mă adusese aici. Nu era o surpriză pentru mine, căci mă

mai vizitase de cîteva ori deja, se interesase de unii clienți, mă interogase, fusese nemulțumit de răspunsurile mele vagi, mă amenințase cu cancelaria. Mi-era indiferent. Acum era iritat, s-a năpustit asupra mea : Bine că ați urcat devreme.

Trebuie să cobor imediat, am spus eu.

Nesvadba a fost la dumneavoastră, în hanul dumneavoastră.

Întotdeauna spunea „han“ niciodată local sau restaurant sau crîsmă.

Suna oribil.

Da.

Trebuie că-i urmăreau pas cu pas pe Nesvadba și pe Anna, îi țineau sub observație.

Și ?

Îl cunoașteți, atît pe el cît și pe soția lui.

Soția lui ?

Dorothee intervine în povestirea lui, întreabă tot atît de îngrozită cum se întrebasese și el : Soția lui ?

Era soția lui, Dorothee. Fusese deja încă înainte ca noi să ne fi iubit. Nu reușeam să pricep. Iubirea mea era mînjită prin această constatare, devenea ceva trecător. Ea avusese nevoie de mine, nu mai mult.

Fusesem uncaltă ei.

De ce sînteți atît de tulburat, s-a răstit individul la mine. Știm că v-a fost ibovnică în Prerau.

Ar fi trebuit să-i crăp capul. Dar sînt prea laș.

Nu ești Hubert. Acum o știu.

Nu știi mare lucru, Dorothee. Și nici eu nu știu mult mai mult.

Ce doriți de la mine ? l-am întrebat. Spuneți-mi în sfârșit numele dumneavoastră, sau măcar unul pe care să-l pot folosi cînd stau de vorbă cu dumneavoastră.

Spuneți-mi Wagner, dacă vă ajută cu ceva. Vă rog, domnule Wagner, sînt așteptat jos. Cine vă așteaptă ? Stössel ?

Nu-mi arde de glume.

Stössel vi se pare o glumă ?

Nu, cu siguranță nu.

Jigodia asta, căreia aveam voie să-i spun Wagner, mi-a expus un plan de a pune mîna pe Nesvadba în mod discret și întrucîtva pe picior de fugă. Fusese informat — cîți informatori se învîrteau pe atunci, ce s-o fi ales de ei ? le-a căzut limba din gură ?— că Nesvadba vroia să ajungă cu ajutorul cîtorva oameni de încredere la un ascunziș din Silezia. Într-una din acele zile, o mașină avea să aștepte la marginea orașului.

Ceea ce mă interesează pe mine, a spus Wagner, e să aflu cînd și dacă se poate unde. Se exprima simplu și precis.

Am fost cît pe ce să mă pun la dispoziția lui. Mă rănise, mă jignise în mîndria mea, așa în treacăt, cu o singură propoziție : Și pe soția lui. Ea nu mă trădase ? Ce voia de la mine ?

Am să văd ce pot afla, am spus eu. În vreme ce le spuneam, propozițiile se întorceau ca în oglindă, căpătau un al doilea sens, lumea stătea în cap. Am hotărît s-o văd astfel.

Și dragostea din dosul dragostei, dragostea dintre Svejck și Anna, dragostea al cărei semn distinctiv era un castronaș cu supă de chimen.

Trebuie să fiți cu ochii în patru.

Am să încerc să surprind ceva.

În primul rînd vorbiți cu Nesvadba. Să nu vă trădați cumva.

Cum aș putea să mă trădez ?

La urma urmelor sînteți amantul tras pe sfoară.

Ziceți dumneavoastră.

Aș vrea să am închipuirea dumneavoastră.

Fiecare cu ce-i al lui.

Uitați numărul meu de telefon.

Am băgat bilețelul în buzunar și l-am pof-tit să plece. M-a amenințat :

Vai și amar dacă nu aflați nimic.

Ce se-ntîmplă ? l-am întrebat.

Încercați să faceți socoteala.

Întotdeauna am fost slab la aritmetică.

S-a scuturat, a coborît treptele cu zgomot. Mă bucuram că avusesem ultimul cuvînt. Jos, în cîrciumă, care fără aportul meu devenise o cetate de refugiu, o bucățică de patrie sus-trasă prăbușirii, încălzită de fugari și temă-tori, loc de întîlnire pentru vînători și vînați, o speluncă afumată ce nu se trezea la viață decît seara, jos în cîrciumă, Manja curățase deja tejgheaua, ședea la o masă, mușca din cre-ion, făcea socoteli. Beppo zdrăngănea la pian și dădea șirurilor de cifre ale Manjei un rea-zăm melodic. Beppo nu mă scăpa din ochi. M-am așezat la o masă de lîngă pian, m-am



sculat iar, mi-am adus o șliboviță, i-am dat și lui și Manjei.

Beți !

A fost rău, șefule ? a întrebat Beppo.

Ce ?

No, vizita ?

De unde știi ?

Mă interesez și eu.

Anna e măritată cu Nesvadba.

Bea, șefule, a spus Beppo.

Manja și-a strâns hîrțile fără chef, a blestemat socotelile ei nenorocite, a ciocnit paharul cu mine. Deodată a țîșnit de-a curmezișul încăperii și m-am trezit cu ea șezînd lîngă mine, un gnom care se străduia din răsputeri să fie o zîină, mi-a acoperit mîna cu a ei, mi-a frămîntat-o, a clătinat din capul ei bătrîn cît lumea și în cele din urmă a spus : chiar atît de tîmpit, băiețel, cum vrea să spună domnul acesta, nu ești.

Îi subapreciasem pe Beppo și pe Manja, îi luasem drept colaboratori, o dotă bine aleasă de stăpînii mei. Se desprindeau dintr-un salt, nu mai jucau după cum li se cînta, mai curînd mă lăsau pe mine să joc, mă examinau în neajutorarea mea. Știuseră toți să se prefacă atît de bine ? Dar n-am fost noi permanent înșelați de acest popor care stăpînea ca nici un altul arta prefăcătoriei ? Ar trebui să merg cîndva pînă la Brno, Dorothee.

Poate că mai există cîrciuma ta.

Nu cred. Doar dacă Navratil...

Navratil al tău ?

Da. Uimitor cum se jucau coincidențele cu povestea lui.

Da. Navratil al meu.

Beppo a spus : probabil că iscoada aia vroia să știe cine-l ajută pe Nesvadba.

Nu, Beppo. Acest lucru fie le e indiferent, fie l-au aflat de mult. Ar vrea să afle data fugii și locul de întâlnire.

Și ? a întrebat Manja.

Eu nu voi afla nimic. Cine să fie atât de timp-pit să-mi spună ceva mie, unui neamț din Reich.

Așa zic și eu. Beppo a cîntat *Good bye Johnny* ca pe un marș triumfal. A trebuit să-l avertizez să nu facă atîta gălăgie, să nu ne trezim cu ceva musafiri nepoftiți. Manja s-a furișat afară fără ca eu să observ. La nevoie era în stare să se prefacă într-un șoarece și tot ar scăpa. Cîntă mai departe, Beppo.

Bine, șefule.

N-am băgat de seamă cînd Beppo s-a oprit, și-a împins scaunul sub pian, s-a dus în dosul tejghelei, și-a luat geanta și paltonul. A bătut în masă ca la o ușă. Noapte bună, șefule. Și nopților rele le urmează dimineți.

Ai dreptate, Beppo. Mulțumesc.

Pentru ce ?

No, așa.

De la Manja ați prins chestia asta.

Voi doi vă luați unul după altul. Noapte bună.

În noaptea aceea vizitele s-au ținut lanț. Uneori, Dorothee, amintirile seamănă cu filmele, iar apoi filmele devin din nou amintiri.

E o nebunie. Fiindcă atunci când privim cu gândul în urmă, o facem văzînd chipuri, gesturi, detalii. Dacă văd o clanță pot să construiesc o casă, dacă văd mișcarea unei mîini îmi amintesc bărbatul, femeia, iar când mă plimb, trec din întîmplare prin dreptul unui soc, sub ochii mei priveliștea se transformă, intru într-o grădină care-mi e cunoscută, fiecare ungher, fiecare ascunziș, în care m-am jucat pe cînd eram copil, sau cînd aud, de exemplu, într-o cafenea o voce printre multe altele, atunci imaginația mea începe să modeleze nerăbdătoare un chip, o făptură. Uneori reușește.

Mă întreb cum ai ajuns tocmai tu contabil. Fiindcă mi-era teamă de visele mele.

Ea rîde, ia o tabletă dintr-o cutiuță, o înghite cu whisky.

Te doare capul.

Puțin.

Să termin ?

Nu. Te întrerupi mereu singur tocmai cînd e mai pasionant.

A fost un film, Dorothee, un film pe care operatorul l-a oprit la o imagine de care s-a îndrăgostit în cursul multelor proiecții, pe care o aștepta în chițimia lui înăbușitoare, lîngă toate aparatele alea. Tot timpul se holba la ecran prin ferestruica lui. Acum ! Imaginea a încremenit.

Umbra ei pluti prin fața perdelelor, ajurate. Noaptea era senină. Cel mai mult aș fi vrut să tac, dar trebuia să vorbesc :

Anna, cum ai ajuns tu aici ?

Pe ușa din dos. Pe scară.

După plecarea individului uitasem să încui ușa.

Mai adineaori ți-am spus într-adevăr să revii. Dar chiar atât de curînd ?

Nu vrei să stai jos ?

Atunci a spus, și îmi repet cuvintele ei fiindcă vreau să le aud iar : trebuie să-ți vorbesc între patru ochi, Hubert.

Vrei să continui ce-a fost la Prerau, Anna ?

Te rog, Hubert.

Totuși vrei ceva, Anna. Doar nu vii de dragul meu.

Ne trebuie un permis de conducere militar. Poți să ne obții unul ?

Doar nu mi-am pierdut mințile. Și totul numai pentru că marele Nesvadba vrea să-și salveze pielea pentru viitorul ceh. Nu, nici nu intră-n discuție.

Nu gîndești la fel ca el ? N-ai gîndit întotdeauna așa ?

Eu nu gîndesc nimic, Anna. La noi nu s-a predat materia asta. Și nici nu lupt pentru nimic. Văd doar unde se poate ajunge astfel. Nu vreau decît să scap basma curată din porcăria asta și să-i supraviețuiesc descreieratului ăla. Asta-i tot.

Ne-am iubit, Hubert. Zilele din Prerau nu mai înseamnă nimic pentru tine ?

Sîntem la Brno, nu în Prerau.

Gestapo-ul îl va ucide pe Nesvadba. De două ori le-a scăpat. Prima oară a fugit la Paris, în treizecișinouă. S-a întors de bună voie fiindcă se bucura de încrederea lui Hacha și

fiindcă spera să poată întări rezistența. L-au închis, l-au torturat. N-a divulgat nimic. Șase luni l-au chinuit, apoi au fost obligați să-l elibereze. Atunci l-am cunoscut. Ne-am căsătorit. Mama avea legături care pentru el erau importante, cunoștea social-democrați silezieni și moravi.

O să vă deschideți voi ochii când totul se va prăbuși în jur.

Vrei să spui că cinismul ne va fi de folos atunci ?

Se sculase în picioare, mâinile ei atingeau obiectele ca și cum acestea i-ar fi putut oferi sprijin, mica încăpere era umplută de furia ei neexprimată, de ura ei, și când nu mai rămăsese nimic care să nu fi fost cuprins de neliniște, când pînă și casa părea să se cutremure, când frazele de odinioară au început să-mi răsune puternic în minte, am tras-o spre mine, am ținut-o strîns, am sărutat-o, ne-am asigurat reciproc că ne iubim, că ne iubisem întotdeauna, toate aceste formule care nu înseamnă nimic și care totuși nasc ceva, minciună și adevăr, nu pot să-mi explic, Dorothee. A promis să rămînă la mine. Numai că trebuia să-i dau lui Nesvadba pașaportul, șoferului lui. Ea nu avea să-l însoțească. Șoaptele drăgăstoase s-au transformat în ordine, precise și grăbite. La patru și jumătate în colț la Meindl. Știi unde. Să nu întîrzii nici cu un minut. Voi fi acolo și nu voi pleca cu el. Am întrebat-o : te dai în schimbul libertății lui Nesvadba ? Dar ea ie-

șise deja din cameră. Aveam două ore la dispoziție ca să mă decid, să cîntăresc, ca s-o cîștig sau s-o pierd pe Anna. Mi-am pus deșteptătorul să sune la patru, m-am culcat, am adormit imediat. Deșteptătorul m-a smuls dintr-un abis negru și fără fund. Am îmbrăcat paltonul, mi-am pus pălăria.

De aceea pălăria.

Da. Pe atunci se purtau pălării. Era frig, cetos. Respiram cu greu împotriva gerului. În timpul războiului, noaptea orașele erau neliniștitoare; străzi pustii, mărginite de culise putrezite. Fiecare pas răsuna cu zgomot, te urmărea ca un ecou. Îmi venea să-mi descalfț cizmele. Mașina stătea în colț la Meindl. Cineva a strigat încet. Mă așteptau la adăpostul unei porți. Aveau noroc cu ceața ce devenea tot mai deasă. Nesvadba, Anna, doi oameni pe care nu-i cunoșteam și Navratil. M-am speriat. Navratil a rînjit, mi-a pus mîna pe umăr, liniștindu-mă. Nu trebuie să știi chiar totul, Windisch. Anna m-a întrebat de permisul de conducere. L-am scos din buzunarul hainei. I l-a dat lui Nesvadba care i l-a întins unuia dintre necunoscuți. Mulțumesc, a spus el. Cei doi au luat-o la fugă pe trotuar, s-au așezat pe bancheta din față a mașinii. Trebuie să plecați. Navratil îi presa. Anna s-a rezemat de mine. Am repetat indemnul lui Navratil: trebuie să plecați. Eu rămîn, a spus ea, ți-am promis. Am sărutat-o, nu pe ea, ci o imagine evocată din trecut. Du-te cu Nesvadba, aveți nevoie unul de altul.

Mulțumesc, a spus ea. Grăbiți-vă. Fugiră spre automobil, motorul se porni să duduie, mult prea puternic în liniștea aceea îngrozitoare. Navratil și cu mine ne-am aplecat involuntar capetele. Putea să fi fost un avion.

Un avion ?

Vreau să spun : Hărmălaia, vârtejul, când i-a înghițit ceața, când au dispărut. Povestea nu se termină aici. Wagner, individul care-și spunea Wagner, s-a ivit brusc din ceață. La asta nu ne așteptaserăm. Navratil a încremenit, îngăima întruna : Jooioioi.

Au reușit să-i scape ?

Pe cât se pare, Wagner a presupus că noi îi urmărisem pe Nesvadba și pe Anna, dar fără succes. Îmi venea să urlu, să țopăi de bucurie. Totuși am făcut-o pe păcălitul : Da, din păcate. Navratil a încuviințat și el : Din păcate.

Wagner a privit în jur și s-a repezit la o cabină telefonică. Știi, Dorothee, eram ca lovit de trăsnet. La Wagner nu ne gândisem. Totul mersese bine. Eram chiar mândru de mine căci dovedisem curaj. Și nu mă tîr-guisem cu Nesvadba pentru Anna. Acum, idiotul ăla putea să strice totul. Am strigat după el. Wagner nu s-a oprit. Iisuse Cristoase, a suspinat Navratil, totul e zadarnic. Când îmi incredințaseră crîșma, îmi dăduseră, doar pentru cazuri extreme, un revolver. Îl băgasem în buzunarul paltonului și acolo rămăsese, uitasem de el fiindcă oricum nu ieșeam decît rareori din casă. Acum, mîna mea a dat de el,

l-am scos din buzunar. Iisuse Cristoase ! Navratil clătina nervos din cap : nu ! Pentru numele lui Dumnezeu nu ! Wagner ajunsese între timp la cabină. Stai ! am strigat eu. Wagner s-a întors, a văzut revolverul. Păşeam spre el. Ai înnebunit, Windisch ? Bagă arma la loc ! Nu veţi da alarma, am spus eu. Apoi, totul s-a precipitat. Wagner a smuls uşa cabinei, a ridicat receptorul. Eu am tras, l-am văzut prăbuşindu-se. Navratil m-a înşăfat, am gonit pe uliţe necunoscute mie, nu-mi dădeam seama încotro, respiraţia îmi rănea gîtlejul, totul mi se încurca în minte. N-aş fi tras niciodată dacă ar fi avut un nume, o poveste, dacă l-aş fi văzut cu adevărat, cum l-a văzut Rick pe Strasser, însă şi Rick a trebuit să tragă fiindcă nu vedea altă ieşire şi fiindcă Strasser nu vroia să cedeze. ,

Asta n-o mai înţeleg, Hubert.

Nici nu trebuie.

E mult de-atunci, nu-ţi pierde cumpătul.

Bea, cumva e de neînchipuit că tu ai împuşcat pe cineva.

Uneori mă văd pe mine însumi, merg în urma mea. După multă, multă vreme ne-am oprit din fugă, recunoşteam din nou împrejurimile, cîrciuma nu era departe. Parcă ne văd în faţa ochilor, Navratil şi cu mine unul lîngă altul prin ceaţă.

Ce-ai de gînd după sfîrşitul războiului, Windisch ?

Chiar aşa de departe încă nu m-am gîndit, *mon capitaine*.



Poate deschidem împreună o căciună.

N-ar fi rău, dar cum ajungi dumneata în Germania, mon capitaine ?

Da, cum ? M-a condus pînă în fața ușii, m-a salutat și a executat o exagerat de precisă întoarcere.

Finalul îi reușise. Corespundea cu starea lui de spirit. Era mulțumit și epuizat. La început n-ar fi crezut în prietenia lui Navratil. Navratil îi scăpase, pusese stăpînire pe fantezia lui la fel ca Beppo și Manja pe care îi iubea acum. Poate că Manja n-ar fi trebuit să fie Manja, ci mai curînd un bătrîn abil și viclean în genul lui Carl, însă Beppo n-ar fi scos-o la capăt fără ea. Iar unele scene le lăsase deoparte, le uitase. Ce s-ar fi întîmplat dacă Stössel și satrapii lui ar fi cîntat „De veghe pe Rin“, iar Nesvadba i-ar fi atîțat pe ceilalți clienți să răspundă cu imnul ceh ? Chiar atît de melodramatic nu putea prezenta lucrurile. Fiecare poveste își are regulile ei proprii.

La ce te gîndești ? La Anna ?

La toți.

Ai mai auzit de vreunul dintre ei mai tîrziu ?

Nu.

Și nici nu s-a aflat niciodată că l-ai împușcat pe acel Wagner ?

S-a presupus că Wagner ar fi încercat să-l prindă pe Nesvadba și astfel și-ar fi pierdut viața.

Și căciuna ta ?

La cîteva zile după fuga lui Nesvadba am fost rechemat. Misiunea mea nu mai avea nici un rost. M-am întors iar în cancelarie, dar nu pentru multă vreme, am fost transferați la Praga deoarece frontul se apropia.

Dorothee veni noaptea la el. Nu vreau decît să fiu un pic cu tine. El se gîndi la Anna, pe care în timpul povestirii o schimbase și o pierduse definitiv în favoarea lui Nesvadba. Și el se schimbase. Ar fi putut să se simtă ușurat, însă era nefericit. Povestea îl copleșise și se întreba cu deznădejde cum avea să scape iar de ea, de ce se unise atît de necondiționat cu Rick.

## 29. MENAJ PRIN CORESPONDENȚĂ ȘI DEGRADARE

FANTEZIA LUI Hubert se sălbătici, existența lui, pe care voia s-o ordoneze, să-i dea un temei, își ieși de pe făgaș. Cel puțin pentru Dorothee, avea acum un trecut, însă acesta devenea tot mai șubred confruntat cu neîncrederea ei. Cîteodată acea impresie că în capul lui răsunau niște plăci ce se învîrteau prea repede : glasuri care repovesteau zorite ceea ce povestise el și îl batjocoreau.

Cîți ani aveai cînd ai primit misiunea asta ?  
Douăzeci, douăzeci și unu.

E destul de improbabil.

În război se întîmplă multe lucruri improbabile.

Atîtea deodată ?

Iasă-mă în pace, Dorothee. Nu e nevoie să mă crezi.

Ea îl interoga, prietenoasă, bănuitoare, încă plină de respect pentru experiențele lui.

Și Nesvadba ? Și Anna ? Era Nesvadba cu adevărat un luptător din rezistență ?

Ți-o jur. Crede-mă.

De Anna ai vorbit și înainte.

Tocmai.

O mai iubești încă ?

Cum aş putea. După douăzeci de ani.

E o nebunie, dar totuși, posibilă. În cărți și în filme se întîmplă așa.

În filme da.

Povestește-mi despre ea. Cum arăta ?

Știi doar. De ce mă chinuiești ?

Ca să scape de ea pleacă foarte devreme de acasă, stă pînă tîrziu la editură, ca în vremea burlăciei, își pierde vremea la Jimmy, rămîne tăcut, își înăbușe fantezia. A început să scrie bilețele, scrisorele mîzgilite în grabă către Dorothee pe care le datează de fiecare dată ca și cum ar ține un jurnal :

6.11.64

Ți-am pus trandafiri pe servanță, dragă Dorothee. Din păcate sînt nițel ofiliți. Au zăcut

toată seara în mașină. Te rog nu mă mai interoga. Nu mă mai iubești ?

10.11.64

Nu am de gînd să renunț la obiceiul meu de a lua singur micul dejun, de a-mi pierde vremea de unul singur cu programe de televiziune timpite, de a lua prînzul singur la Mario și de a mă îmbăta singur la Jimmy. Nu e vina mea. Probabil nici a ta. A cui vină e atunci ?

16.11.64

Te rog nu mă pîndi ca ieri seară. Sînt beat și ne certăm. De ce te îndoiești că l-am împușcat atunci pe tipul ăla ? Am trimis pe lumea cealaltă un ucigaș anonim. Asta-i tot.

20.11.64

Astă-noapte te-am visat, Dorothee. Te-am iubit. Visul acesta însă nu trebuie să te invite să mă vizitezi, să-mi tulburi somnul de bețiv. Nici n-aș fi în stare să te îmbrățișez.

2.12.64

În felul acesta ți-o pot spune, Dorothee, te aud, îți aud triumful. L-ai așteptat. A trebuit să se întîmple astfel : Hetzel m-a retrogradat. Am scăpat de slujba mea. Domnii nu m-au dat afară. Anii pe care-i port în cîrcă contează, au greutatea lor. Mă mut de la etajul șase la etajul patru, de la etajul direcției la serviciul publicitate. Ca agent publicitar voi

călători mult. Am fost asigurat că mi s-a repartizat ce-a mai bună zonă, vestul de aur. Vrei să spui ceva? Nu spune nimic, te rog.

Asemenea convorbiri, înăbușite și pline de însemnătate, discuții între bărbați, îi sînt cunoscute, le-a cunoscut, a purtat el însuși destule, cu tineri care încercaseră să se ridice, a văzut, a știut dinainte cum dispare capul între umeri, cum se împreunează mîinile, se freacă umile, a luat și a comunicat decizii, însă de atunci a trecut vreme, mai nou se decide în privința lui, i se comunică ce s-a hotărît, ce are de gînd Hetzel acum, care, după cum susține, și-a făcut timp în mod special pentru el, ceea ce nu înseamnă nimic altceva decît că unul se coboară, iar celălalt cade, o cădere în orice privință, survenită și scadentă — Hubert o știe, simte fiecare nuanță, o intuiește, chipul i se schimonosește fără voie.

Hetzel, care a venit din proprie inițiativă și l-a surprins pe Hubert cu vizita lui, ocupă biroul, și-l însușește, se așează, deși cu o remarcă stîmjenită, la masa de scris a lui Hubert, în vreme ce Hubert trebuie să se mulțumească cu scaunul pentru musafiri, întrebă, pentru ca neliniștea aceea protectoare să nu dispară, dacă un coniac n-ar face bine la ora aceea, iar Hubert caută sticla, paharele, e prompt cît se cuvine, încăpățînat cît e permis, așteaptă, știe totul, nu vrea să știe de

asta, își insuflă curaj, mai există salvare, dacă friu liber speranței, deși zarurile sînt aruncate.

Ei bine, dragul meu Windisch.

În cîte birouri, lambrisate cu mahon sau pur și simplu văruiate, la etaje directoriale sau în hale pentru cei de rînd, se deschid în această clipă gurile celor puternici și-și declară, ucigăse, posesiunea și dragostea: Dragul meu Windisch. Dragul meu Müller. Dragul meu Schmidt. Cîți delincvenți se înclină în această clipă plini de atenție, în întîmpinarea sentinței, promovare sau prăbușire, ascensiune sau înfrîngere. Dragul meu Windisch.

Relația dumatăle cu Glaser e deosebit de problematică.

Iar a lui cu mine ?

Relațiile se stabilesc într-o anumită ordine, depind de o perspectivă mai înaltă : Unul are voie, celălalt nu, unuia i se împinge scaunul sub fund, celălalt trebuie să se agațe de el.

Trebuie să admiți că nu te-ai străduit nicio dată să colaborezi cu el, dimpotrivă i-ai îngreunat munca.

Admite, n-are încotro, ce altceva poate să facă decît să admită, căci e adevărat și totuși nu. Cum ar putea, acum cînd totul se simplifică, cînd totul urmează să fie arbitrat și clarificat, să povestească o poveste complicată.

Ai un fel de-a —

Învinșii au întotdeauna un fel de-a, un nefel, un fel aparte, ei bine, un fel care ca fel nu poate fi suportat defel de către cei de-un fel,

al căror fel e de a hotărî asupra felurilor, de a delega felurile.

Voi fi cît se poate de deschis.

Tot atît de deschis ca o casă de bani, ca toate bilanţurile care îi amuzau fiindcă erau atît de deschise, deschis precum cerul în predicile propovăduitorilor căinţei, tot atît de deschis le trîntise şi el altora uşile în modul cel mai deschis.

Nu mai putem amîna discuţia în privinţa succesiunii lui Forster.

Cu alte cuvinte, spuse Hubert, asta înseamnă că problema a fost deja discutată, rezolvată.

Te exprimi prea pătimaş, dragă Windisch, ca de atîtea ori.

Fiţi concis.

Atunci bine : Glaser va prelua funcţia lui Forster. Hubert ştiuse. De ce îl durea totuşi această comunicare ? De ce se simţea înşelat, jignit, insultat ? Ar fi putut totuşi să se înarmeze şi să respingă umilinţa.

Ia mai întii o înghiţitură.

Iar acum vin consolările, privirile se înmoaie şi devin gînditoare, mîini bărbăteşti se lasă pe umeri bărbăteşti, încep evocările, se face un schimb de amintiri, cum împreună, cum atunci, pe cînd încă nimic, pe cînd abia dacă.

Cred că avem o soluţie.

Avem, spune Hetzel, adică noi, tunătorul glas din Olimp, puternicul noi din care a făcut parte şi el cîndva, în dosul căruia s-a ascuns şi el ca Hetzel acum, noi, nu acel *pluralis ma-*

*jestatis*, însumarea regală de odinioară, cu care ingenuncheai sau mînai armate, ci re- cea abstragere a celor care au puterea, acel noi ce se referă la noi, nu la voi.

Da ?

Nu mai poate întreba decît cu jumătate de glas, golit pe dinăuntru de îndelungata aştep- tare, umilit de amabilitate.

Îl cunoşti pe bătrînul Weinbrenner ?

Trepăduşul de la publicitate ?

Nu e chiar cea mai potrivită denumire. Nu mai e. Pe vremuri, în orice caz, priviseră de sus serviciul de publicitate, se amuzaseră pe seama isprăvilor, a succeselor ăloră, acum însă era vorba să-i prepare lui ceva pe gus- tul său.

Weinbrenner a făcut un infarct. Nu se mai poate conta pe el. Chiar dacă se însănăto- şeşte nu mai e pe măsura acestei munci.

Şi credeţi că eu aş fi.

Vei prelua sarcinile lui, dragă Windisch. Cum ştii, el se ocupa de zona vestică dintre Mainz şi Mûnster, marile concerne şi agenţii.

Mană cerească, ţi-o spun eu.

Mană cerească pentru cine ?

Lasă-ţi acum textele, Windisch.

Îl retrogradau, îl pasau într-altă parte. Ce se întîmpla dacă se scula în picioare, trecea fără o vorbă pe lîngă Hetzel, trîntea uşa după el aşa cum poate ar fi făcut Marlowe sau Rick ? Era prea laş, nu ştia ce l-ar aştepta dincolo de uşă. Mila sau batjocura Dorotheei l-ar ucide. Bine, spuse el. Cine mă introduce ?



N-ai nici o grijă. Mă bucur că ne-am înțeles. Te felicit.

Pentru ce îl felicită Hetzel? Pentru că se lăsase aruncat afară și nu opusese nici o rezistență? Sau se felicită pe el însuși fiindcă reușise să-l îndepărteze fără scandal?

Îmi permiteți să ies puțin la aer.

Te rog.

Noroc.

Noroc, dragă Windisch.

Hubert nu târăgână lucrurile, a doua zi dimineată se instalează deja în fostul birou al lui Weinbrenner, furios pe bucuria răutăcioasă a unora, pe compasiunea altora, se deprinse neobișnuit de repede cu noua muncă, după câteva săptămîni ajunse să fie considerat un as printre curieri, cum li se spunea cu dispreț agenților de publicitate în editură. Prin agenții și servicii publicitare, lumea se obișnuia cu el. Un timp îl considerară un excen-tric, îi maimuțăriră felul lui laconic de a vorbi, îi luară în zeflema îmbrăcămintea, costumul la două rînduri mototolit și ros, trenciul, pălăria, cînd apărea prin agenții îi cîntau „Mamă, a venit omul cu cărbunii“, el nu se supăra, răspundea autoironizîndu-se, în cele din urmă fu acceptat. Făcea tot posibilul pentru a le dovedi lui Hetzel și Glaser că nu avuseseră dreptate. În plus, îi plăcea viața nestabilă, deseale călătorii. Cu Dorothee se aranjase. Locuiau în aceeași casă, abia dacă se vedeau, treceau unul pe lângă altul, cum o făcuseră înainte, erau exersați, atît doar că el nu mai căuta să-i audă

vocea ; aceasta își pierduse vraja. O singură dată îi lăsase și ea un bilet. Era într-atît de beat, încît seara nu-l văzu, îl găsi abia în dimineața următoare, la plecare, pe măsuta garderobei. Îl vîrî în buzunarul treniului, îl citi pe drum într-o parcare :

2. 9. 65

Dragă Hubert, pe servantă e o cană de ceai acoperită. Sper ca ceaiul să mai fie cald cînd te întorci. Îi va face bine stomacului tău îndopat cu whisky. Deunăzi l-am întîlnit pe Forster la o petrecere. E la pensie, dar, după cum spune, menține contactul cu editura, încă e bine informat. Te-a lăudat foarte mult. Toți sînt surprinși de succesele tale. Asta mă bucură. Totuși cred că nu ești perfect normal, că poate ești nebun. Iartă-mă. Ce altceva pot să cred cînd aud că povestea cu cîrciuma ta din Brno ai luat-o dintr-un film. I-am povestit-o fără să bănuiesc ceva unui cunoscut pentru că voiam să te laud. După cîteva clipe, acesta a fost de părere că multe amănunte ar fi identice cu cele dintr-un film celebru cu Humphrey Bogart, „Casablanca“. Ai mers prea departe de data asta ? Mi-a fost tare rușine.

Rupse scrisoarea, aruncă bucățelele de hîrtie din mașină, își lăsă capul pe volan, auzi vîjiitul mașinilor ce goneau pe lîngă el. I se lua totul rînd pe rînd. Trăgeau de el ca o haită de cîini adunată în jurul unui animal căzut. În dosul pleoapelor închise, pe o pînză

supradimensională, îl văzu pe Humphrey Bogart așteptînd, stînd calm la bar, fără amintiri, fără istorie.

### 30. ȘI

UNEORI MAI pescuia pe drum cîte-o fată. Verifica dacă mai făcea impresie, dacă se mai putea ascunde în dosul aerului său misterios, povestea iar și iar, adesea ca în transă, uitînd cu totul de cea care-l asculta, poveștile din Brno, îi căra după el în călătoriile lui pe Bepo, Manja, Navratil, Anna și Nesvadba, îi permitea în sfîrșit lui Nesvadba să cînte împreună cu toată cîrciuma împotriva lui Stössel, pune un avion să aștepte pe un cîmp, iar apoi să zboare cu Nesvadba și Anna spre Polonia, trecînd pe deasupra frontului, stăpînea totul cu virtuozitate și se bucura cînd fetele își luau rămas bun de la el în dreptul vreunei bifurcații.

Revenea dintr-o călătorie obositoare, Aachen, Düsseldorf, Dortmund, Köln, Neuwied, Koblenz. Cum între timp începuse să prefere hotelurile casei din Eschborn, devenise un vagabond care avea adresele lui fixe, cunoștea baruri în fiecare oraș, era salutat și sărbătorit ca un client de bază, savura discuții grele de whisky purtate cu portari de noapte, pu-

tea să insiste să i se dea anumite camere, întotdeauna camere cu fața spre stradă (căci pe mine mă trezește zgomotul, orașul e deșteptătorul meu), și obișnuit fiind cu agitatul interval dintre trezie și oboseală, îi veni chef să-și prelungească măcar cu o zi călătoria. Nu în ultimul rînd din cauza lui Effi. O culesese din Koblenz. Stătea pe marginea autostrăzii, făcea semne cu mîna, o făptură micuță și drăgălașă, încovoiată de vînt și ploaie, cu un gît de lebadă și un cap ce părea minuscul din cauza părului strîns într-un coc. Avea ochi de ursuleț, negri și sticloși. Ședea lîngă el, nu vorbea, era ocupată cu ea însăși, își ștergea fața și mîinile cu o batistă, răsucea oglinda retrovizoare ca să se poată privi în ea, se răsturna peste speteaza banchetei ca să scormonească în sacul ei, ședea iar liniștită, îl observa dintr-o parte : De ce nu vă scoateți pălăria ?

Vă deranjează ?

Nu, dar parcă sînt la cinema și văd un film vechi de la Hollywood.

O am mai de mult.

Chiar atît de bătrîn nu sînteți.

S-o scot ?

Nu, cumva vi se potrivește.

O invită la masă, îi pune întrebări. Ea caută o slujbă în Frankfurt, e educatoare de grădiniță, dar poate să facă și altceva. O să vadă ea.

Îndrăzneala ei îl impresiona. Nu se temea, era sigură că-și va găsi undeva un locșor.

Cum vă numiți de fapt ?

Effi.

Effi — îi dăduse parola și filmul începea de la capăt, un glas povestea :

Așa se chema secretara lui Sam, a unui prieten american.

Dar eu mă numesc după Effi Briest, cel puțin așa zic părinții mei.

De asta, Effi a mea cu siguranță că habar n-avea.

Și cum vă cheamă pe dumneavoastră ?

Hubert.

E tot atît de demodat ca Effi. Cu ce se ocupa prietenul dumneavoastră, acest Sam ?

Era detectiv particular.

Păi, iar sîntem la cinema. Așa ceva nu există.

El nu se lăsă tulburat, o amestecă în povestea lui pe care ea o ascultă tot mai încordată, care umplu după-amiaza, pînă cînd Sam îi spune lui Effi : „Mîine, ingerul meu“, iar ea întreabă : „E-adevărat ce scrie în ziare ?“

Ea se minună : A naibii poveste. Așa ceva abia dacă se poate născoci.

Ba da, spuse el, se poate.

Se întrebă de ce devenise dintr-o dată trist, de ce povestea i se părea searbădă.

Cînd îi explică foarte ceremonios că nu putea să conducă în seara aceea pînă la Frankfurt, că avea o problemă de rezolvat în Mainz, trebuia să înnopteze acolo, ea rîse : Nu mă grăbesc.

Luară o cameră într-un hotel de lângă gară. O rugase să-și lase sacul în mașină, se temuse că portarul l-ar putea lua la întrebări, căci o trecuse pe Effi drept soția lui, inventase pur și simplu numele de familie, data nașterii și data căsătoriei. Portarul nici măcar nu-și ridicase privirea.

În cameră, ea se aruncă în pat. Te-ai descurcat, nu glumă. Probabil că odată cu semnătura pusă sub datele false din formularul de înregistrare pierduse distanța păstrată până atunci.

Până mâine nu mai ies din cameră.

Prindea frazele ei obraznice, le arunca înapoi.

Dar o sticlă de vin tot putem să cerem. Cel puțin.

Mai povestește-mi ceva. Chiar dacă nu-i adevărat.

Nu povestesc decît povești adevărate.

Te cred.

Serios ?

Un pic.

Nu întotdeauna ?

Dacă vrei tu neapărat, întotdeauna.

Vreau neapărat.

Ea se dezbracă, țopăi prin cameră, își spală rufăria în baie, își imploră chiloții să se usuce până mâine, se purtă copilărește, îl încîntă, și el o compară cu Dorothee, care de luni de zile nu mai venise la el, se gîndi o clipă la Anna, apoi stinse imaginile acelea vechi, se culcă lângă ea, îi vorbește și-o mîngîie. Duiosia ei îl liniștea. Îmi place să stau așa lângă cineva, spu-

se ea. Din cauza căldurii și fiindcă simți pe cineva lângă tine.

Se trezi vorbind, cel mai bine și-ar fi dat una peste gură : Tatăl meu a fost șef SS-ist. A ucis evrei.

Iar o poveste din asta.

Dar e adevărată, Effi.

Dar a trecut o veșnicie de-atunci.

Da.

Erai copil pe atunci.

Da.

Așa că nici nu te privește, Hubert. Ar trebui să nu-ți pese.

Să nu-mi pese ? strigă el.

Încet, omule, îi trezești pe toți.

Nu-l prinsese, îl lăsase să se prăbușească într-un abis fără fund, cu atîția ani în urmă. La sfîrșit nu rămînea decît ignoranța : Erai copil pe atunci. Ar trebui să nu-ți pese.

Se simțea gol, aștepta o poveste.

Îl treziră mișcările ei. Se făcuse lumină. Ea spuse : Întoarce-te, Hubert, vreau să te văd.

Se tăvăliră, se iubiră.

Ea îi spusese că trecutul acela n-avea nici o importanță. Cu o singură propoziție îi sfîșiasse cicatricea și-i potolise durerea.

Țopăia prin fața lui, voia s-o prindă.

Nu fă atîta gălăgie, Hubert.

La micul dejun abia dacă vorbiră. Îmi placi, spuse ea, își umplu gura cu pîine și salam.

Ea a fost prima care a văzut mașina în flăcări.

Oprește ! Repede !

El acționează automat, se îndreaptă spre imagini, imaginile se îndreaptă spre el, îl umplu de groază. Mașina se oprește. El fuge în fața lui, se vede, îl vede, spatele aplecat, pălăria. Flăcările țîșnesc din mașină, o devo-rează, făcînd din ea un schelet în perpetuă schimbare. Fă ceva ! aude el. Fă ceva, omule ! Dogoarea produce un vîrtej nemaipomenit.

Rick ar intra probabil fără să șovăie în foc, ar scoate-o de acolo.

Ea stă lîngă el, plînge.

Trebuia s-o fac.

Ce ? întreabă ea. Era imposibil.

Trebuia s-o fac. Rick ar fi făcut-o.

Nimeni n-ar fi făcut-o.

Tot ce urmează, urletul sirenelor, operațiunile de stingere, oamenii, mulțimea de oameni care îl împinge de colo-colo, îl întreabă, îl consolează, îi bandajează mîinile, țipetele, văicărelile, comenzile, totul continuă să bubuie în el.

Lasă-mă să conduc eu spune Effi.

Poți ?

Sigur.

Ceva anume pierise în flăcări.

Atunci dă-i drumul.

Își duce mîna la frunte, dă de borul pălăriei, o ia și-o aruncă pe bancheta din spate.

Ea oprește, se întinde în spate, îi dă pălăria : Puneți-o la loc !

Nu. Ar fi stupid.



Ba pune-o. Ți se potrivește. Ai nevoie de ea.

Se supune. Constată mirat că într-adevăr are nevoie de pălărie, că i-a lipsit umbra borului.

Ne mai vedem ? întreabă ea.

Sigur, spune el. Îmi dai telefon. Ne întâlnim în fiecare zi.

Nu exagera.

Eu exagerez întotdeauna.

Ar putea, își spune el, să-i povestească despre băiatul căruia i s-au stricat toate jocurile, despre grădina din Kassel și despre bărbații care au pornit să facă lumea țândări, și despre Edith și Anna și.

# CUPRINS

Se cumpără o pălărie . . . .	6
Copilărie pe clisăraie . . . .	10
Bătălia răsturnată . . . . .	19
Încercări educative . . . . .	32
Începuturile unei pasiuni . . .	45
Tatăl decide viitorul lui Hubert	49
Edith, dar nu un început . . .	58
Tatăl se dezagregă . . . . .	72
Figura decupată . . . . .	80
O poveste întreruptă . . . . .	90
Cîrciuma lui Navratil . . . . .	113
Barbara Windisch, văduvă Roth . . . . .	136
Martha Windisch își ia rămas-bun de la o epocă . . . . .	160
Calul lui Wallenstein . . . . .	170
Nimicul e altfel . . . . .	192
Umbrarul din Sprendlingen	200
Societatea mai bună . . . . .	208
Un capitol pentru Spade	224
Mutări, despărțiri . . . . .	237
Trimitere la Rosebud	244
Mormîntul din Kassel . . . . .	257
Temperatură de funcționare	270
Neavenita coroană . . . . .	287

Dorothee . . . .	288
Casablanca la Paris .	307
Se conturează înfrîngeri	317
S-a cumpărat o pălărie	325
Ascultă, Dorothee ! . . . . .	331
Menaj prin corespondență și degradare	366
Și . . . . .	375

Lector: ONDINE-CRISTINA DĂSCĂLIȚA  
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

---

*Bun de tipar 12.11.1981. Coli tipar 12.*

---



Tiparul executat sub comanda  
nr. 489 la  
Intreprinderea poligrafică  
„13 Decembrie 1918”,  
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97  
București,  
Republica Socialistă România

# Peter Härtling

## HUBERT SAU INTOARCEREA LA CASABLANCA

Peter Härtling (n. 1933), astăzi unul din cei mai apreciați romancieri vestgermanji, a debutat în 1953 cu un volum de poezii (poeme und songs), dedicându-se apoi prozei; *Eine Frau* (O femeie), 1974; *Niembsch oder Der Stillstand* (Niembsch sau Acalmia), 1975; *Hölderlin*, 1976; *Nachgetragene Liebe* (Iubire recuperatoare), 1980.

*Hubert sau Intoarcerea la Casablanca* (1978) reconstituie traiectul existențial al unei generații, relatînd cu simplitate și precauție, cu tandrețe și minie, despre istorie ca amenințare și coșmar, despre primejdia ce nu este deloc „istorică” în momentul în care știi să pui adevăratele întrebări.

### GLOBUS

### EDITURA UNIVERS

